КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ, «СТРАТЕГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ», ПРИСВЯЧЕНИХ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА ЧЕРЕВАНЯ

25 квітня 2018 року

Київ, 2018

УДК 330.341.1
Х 90

Рекомендовано до друку:
Вченою радою Вищого навчального закладу "Київський університет ринкових відносин" (протокол № 4/18 від 27.04.2018 року)

Х 90 Збірник тез доповідей наукових читань, «Стратегічні детермінанти соціально - економічного розвитку в умовах трансформаційних перетворень», присвячених пам’яті В.П.Череваня [Текст] : ВНЗ "Київський університет ринкових відносин". − Київ: _____ [Видавник], 2018. – 316 с.

Збірник матеріалів присвячено пам’яті видатного українського економіста, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка АІН України Володимира Павловича Череваня.

У матеріалах, які містить збірник, простежується історичний екскурс наукової спадщини Володимира Павловича Череваня, яка і нині становить неабиякий інтерес для економічної науки і практики.

Рекомендується для науковців, аспірантів і викладачів закладів вищої освіти, студентів економічних спеціальностей, працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, фінансових органів.

Роботи друкуються в авторській редакції. В збірці максимально зменшено втручання в осяг та структуру відібраних до друку матеріалів. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, що надано в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, які розглянуті в рамках наукових читань.

© Київський університет ринкових відносин, 2018 р.

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Лепак П.А.	Економічної культури суспільства: історичний аспект становлення розвитку економічних відносин	11
Кудласевич О.М.	Вплив зовнішньої міграції на сучасну етнічну структуру України: історико-економічний аспект	14

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Ануфрієва О.Л.	Аналіз сучасних підходів до конкурентоспроможності персоналу	17
Арієнчук А.М.,	Аналіз прогресу у досягненні цілей сталого розвитку українських підприємств	22
Бєлякова О.В.	Концептуальні засади інноваційного розвитку національного господарства	25
Бородіна О.М.	Економічні стратегії в умовах глобальної економічної системи	30
Бугера К.В.	Формування механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства	32
Вітебський Д.Д.	Стратегічні напрями соціальної політики	35
Вознюк А.В.	Оцінка ефективності регіональної політики	39
Вяткіна Т.Г.	Особливості застосування ресурсних стратегій господарюючими суб’єктами	41
Геращенко В.В.	Інноваційні кластери	44
Гринів Л.В., Кузьмичова Ю.Е.	Особливості формування і зміни організацій культури підприємства	47
Довбенко В.І.	Формування умов успішного розвитку учасників інноваційного процесу	50
Желізко О.О.	Державне регулювання інституційних змін у контексті формування системи економічної безпеки підприємництва в Україні	53
Касьян О.А.	Діагностика стану підприємства у	56

	конкурентному середовищі	
Кожемякіна Т.В.	Гідна оплата праці як чинник економічного зростання в Україні	59
Кучма Г.Ф	Організаційно правові аспекти управління служб персоналу та напрямки їх вдосконалення	62
Крістєва Е.А.	Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах України	65
Лупійчук О.І.	Стратегічні напрями сталого розвитку України в умовах трансформаційних перетворень	68
Мартиненко В.В.	Економічні трансформаційні процеси в умовах глобалізації	71
Матвієць М.В.	Інноваційний розвиток підприємств на ринку високих технологій в Україні	74
Морозова М.Е.	Сутність та роль мотивації персоналу в менеджменті підприємства	77
Паливода Т.Г.	Стратегія державного регулювання краудфандингу в Україні	80
Підкуйко М.І., Рясько Р. В	Шляхи оптимізації видатків державного бюджету України	82
Петренко А.Я.	Конкурентоспроможність як основа успішної діяльності підприємства	85
Плигач К.Д.	Освіченість сільського населення Черкаської області як передумова зростання економічного потенціалу регіону	87
Плісак Г.І.	Стратегічне планування підприємств в умовах трансформаційних перетворень	90
Плотнікова Л.І.	Сучасні інноваційні бізнес-моделі	92
Подлужна Н.О.	Моніторинг параметрів знаннєвої потужності освітнього простору: регіональний та національний аспекти	95
Покотило П.В.	Стратегічні напрями соціальної політики	98
Присяжнюк М.В	Моделі реформування економік країн	101
Пустовіт А.Б.	Проблеми та перспективи трансформаційних перетворень в Україні	104
Пухкал О. Г.	Правова держава і громадянське суспільство: питання взаємодії та взаємозв’язку	108

Савчук Л.М.	Маркетинг персоналу і корпоративна культура	113
Сафонік Н.П.	Підвищення рівня життя осіб з інвалідністю в контексті соціально-економічного розвитку країни	116
Смолинець І. Б.	Організаційно-економічний механізм розвитку форм підприємницької діяльності в АПК	119
Солодко О.О.	Методологічні аспекти розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу підприємств	122
Солоха Д.В.	Визначення шляхів підвищення ефективності функціонування господарюючих суб`єктів	125
Трушкіна Н.В.	Електронна комерція в Україні: стан та законодавче забезпечення розвитку	128
Хамініч С.Ю., Охота В.В.	Маркетинг освіти в соціально-економічній системі	131
Хлівна І.В.	Конкурентоспроможність в туристичній індустрії	134
Хорєв В.В	Стратегія економічних реформ	137
Шаламай В.	Планування на підприємстві	140
Шульський А.М.	Особливості державного регулювання економічних відносин у системі АПК	142
Якимчук Т.П., Арієнчук А.М.	Завищення витрат підприємствами як форма тінізації доходів	145

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Вишневська А.В.	Ефективність співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями	149
Галицька О.В.	Іноземні інвестиції як важливий фактор підвищення ефективності та розвитку економіки	152
Гоць Т.В.	Особливості ціноутворення банківського кредиту	155
Гужавіна І.В.	Шляхи запобігання загрози банкрутства підприємства на основі прогнозування	158
Докієнко Л.М.	Сучасні інструменти діагностики	161

	внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства	
Кольцов Р.В.	Аналіз фінансово-економічного стану України	165
Мазур О.В., Мазур Д.В.	Вдосконалення методики оцінки ефективності використання фінансового потенціалу підприємства	166
Maistrenko Y.	Financial and legal basis of education management in the context of administrative territorial reform	169
Мельник Т.В.	Особливості здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства в ринкових умовах	172
Побоча К.П.	Напрями удосконалення антикризового управління банківською системою України	176
Сова О.Ю.	Саморегулювання ринку фінансових послуг в Україні	178
Сотник О.О.	Пріоритетні аспекти розвитку національної інноваційної системи в Україні	180
Суханова А.В., Суханов Л.А.	Основні інвестиційні стратегії в Україні	183
Храпкіна В.В.	Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах трансформаційних перетворень	186
Чухно А. В.	Оцінка start-up ринку в умовах фінансово-економічної кризи сьогодення	189

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Андрусів Н.І., Лемішовська О.С.	Сутність та функціональна орієнтованість обліково-аналітичного забезпечення в управлінні підприємств	193
Брезіцька О.В.	Обліково-аналітичне забезпечення розвитку економічних відносин	195
Вітюк М.П.	Особливості реалізації амортизаційної політики: вітчизняний та зарубіжний досвід	198
Донських Ю.А.	Swot-аналіз як один з ефективних методів аналізу платоспроможності	201

Короп А.В.	Стратегическое управление как эффективность обеспечения экономической безопасности предприятия	203
Охріменко І.В.	Аналітичне забезпечення розвитку аграрного ринку	205
Подік І.І.	Переваги і недоліки різних способів створення звітності в форматі XBRL	208
Шурпенкова Р.К.	Аналіз показників стартапу	211

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: УКРАЇНА – ЄС

Болдовська К.П.	Європейська інтеграція у системі геоекономічних інтересів України як складова розвитку стратегічного міжнародного партнерства	216
Бохенко О.С.	Європейський вибір. У чому він? Погляд крізь десятиліття	217
Боярчук А.І.	Перспектива інтеграції у європейський союз України	219
Булах І.І. ***Шиманська О.В.***	Проблеми інтеграції України у світове співтовариство	222
Гривківська О.В.	Євроінтеграційні виклики України: фінансовий аспект	225
Грудинін Б.Р.	Механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств	230
Дон С.В.	Сучасні відносини: Україна – ЄС	232
Колодяжна І.В.	Євроінтеграційний аспект інноваційної діяльності на Україні	235
Кузьмін О.Є., ***Яструбський М.Я.***	Розвиток системи вищої школи України в умовах Євроінтеграції	238
Смагло О.В., ***Луженецька Т.В.***	Основні процеси глобалізації міжнародного фінансового ринку	241
Майстренко М.С.	Вплив інтеграційних процесів ЄС на стратегічний розвиток України	244
Polovin S.M.	Using free web tools to improve Ukrainians' foreign language proficiencies	246
Сивоконь К.С., ***Власов Я.Я.***	Сучасний стан відносин України з ЄС	248

Тимечко І. Р.	Узагальнення підходів щодо визначення транскордонного простору	251

СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бахмат С.В.	Особливості визначення об’єкта та предмета знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам	*255*
Голобородько Н.В.	Особливості злочинів вчинених на релігійному ґрунті	*257*
Громчевська Н.В	Особливості нотаріального посвідчення згоди на відчуження житлових будинків, власниками яких є діти, та в яких проживають або зареєстровані діти	*261*
Корольков О.В.	Поняття та ознаки зловживання правом у житлових правовідносинах	*264*
Крещак П.	Адвокат в кримінальному процесі: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та деяких зарубіжних країн	*267*
Криницький І.Є.	Додатковий фінансовий контроль у запобіганні корупції: історичний аспект законодавчого регулювання	*270*
Кубарєв М.	Новели КАС України щодо засобів доказування	*273*
Куберська В.С.	Конституційна скарга та особливості реалізації права на правову допомогу в Україні	*276*
Левко В.Ю., Теремчук М.О.	Побудова національної правової системи в умовах глобалізації	*279*
Петров В.В.	Кримінологічна характеристика злочинів у сфері економіки	*282*
Піцик Ю.М.	Кібершахрайство та його види	*284*
Полевська І.В.	Права людини – обов’язок держави	*287*
Рак С.В.	Щодо звільнення у зв’язку із закінченням строків давності осіб, котрі вчинили службову недбалість	*290*

Смірнова Л.Є.	Парадигми обумовлених змін правової системи України	*293*
Телегус О.	Підстави виникнення процесуального правонаступництва в адміністративному процесі	298
Троян А.П.	Адвокатура як інститут правозахисної діяльності в правовій системі України	299
Хижняк Л.А.	Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвоката в цивільному процесі України	303
Хорольська А.О.	Проблеми правового регулювання мобінгу в Україні	306
Храпкін О.М.	Роль кібербезпеки у сучасному суспільстві	308
Чуприк Н.В.	Проблема реалізації свободи особистості через її права	310
Шило В.О.	Принципи державної служби в умовах правової держави: науково-теоретичний підхід	313

СЕКЦІЯ І
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Лепак П. А.
аспірант Київського національного
торговельно – економічного університету

ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Для трансформації стратегічних рішень з боку економічної свідомості в тактику економічного мислення в схему вводиться новий блок – економічна культура, що виступає в якості трансформатора в аналізованій системі. Сучасне суспільство вимагає високої організації економічного життя й адекватного їй рівня професіоналізму учасників економічного і соціального процесу. В даний час становлення ринкової конкурентоспроможної економіки світового рівня вимагає підґрунтя, яким може стати економічна культура.

Економічні успіхи Заходу, високий рівень життя більшості людей в цих країнах неможливо пояснити, залишивши без уваги особливості економічної західної культури суспільства, ті фундаментальні цінності, які визначають мотивацію економічної поведінки більшості людей в цих країнах.

Окремі аспекти економічної культури суспільства завжди перебували в колі наукових інтересів економістів — представників різних шкіл і течій. Зокрема вони розглядались у роботах Андрущенко В., Богині В., Вебер М., Гальчинського А., Геєця В., Губерський Л., Заславської Т., Колота В., Корнаї Я., Лагутіна В., Морозова А., Михальченко М., Печчеї П., Покропивного С., Пономарьова Л., Попова В., Портера Л., Ривкіної Р., Рижиков В., Самуельсона П., Сливка С., Сур’як А., та інших дослідників.

Складні суперечливі процеси економічного розвитку країни вимагають від освіти системно-орієнтованих реформ задля утвердження самостійності людини, свободи вибору напрямів і форм діяльності як засобу самореалізації. У новому форматі світорозуміння на початку нового століття і тисячоліття приходить чітке усвідомлення головного завдання науки XXI століття: дослідження

внутрішнього духовного світу людини. Без такого розуміння Універсуму і людини, здійснення практичних плідних дій в даному напрямку навряд чи можна знайти реальні шляхи виходу з углубляющегося полікрізіса сучасності. Одухотворення, олюднення дійсності сьогодні рівнозначно виживання і порятунку людства. І перед вченими, як втім, і перед усіма землянами, встав фундаментально-рятівний питання: чи готові ми «прийняти єдність науки і духовності?»[4].

Поняття «людина» безпосередньо пов'язане з культурою. Саме людина «є тим організаційним елементом, навколо якого розкривається світопізнання, діяльність і культура, історія та сучасність». Це фундаментально описано в монографії [1] Л.В. Губерського, В.П. Андрущенка, Н.І. Михальченка «Культура, ідеологія, особистість» [2].

Монографія В.М. Ворони та Є.І. Суїменка «Економічна культура населення України» [5] написана на матеріалах експертного опитування фахівців гуманітарного профілю з урахуванням того, що феномен економічної культури мало відомий широким верствам населення України та адекватно оцінити його вони не в змозі. Автори монографії представили науковий опис теоретичного бачення сутності та змісту процесу функціонування і розвитку економічної культури в конкретних практичних проявах соціально-економічного середовища в різних регіонах України. Необхідно відзначити, що автори розглядають економічну культуру в широкому теоретично-практичному діапазоні її функціонування – у сфері праці, розподілу благ, споживання, відносин власності, інноваційної діяльності, а також в плані її внутрішнього змісту і різноманіття аспектів прояву – ціннісного, нормативного, діяльнісного.

Дослідження А. В. Сур'як [3] присвячено теоретико-методологічним та практичним питанням стану економічної культури в умовах ринкової трансформації та її ролі у становленні соціально орієнтованої ринкової економіки. Авторка теоретично та практично доводить, що тип економічних відносин, форми господарювання впливають на зміст і форми економічної культури, а також визначає критерієм тип економіки для типології економічної культури, а саме: командно-адміністративна економіка, економіка перехідного періоду, ринкова економіка. Аналогічно визначено такі типи економічної культури: командно-адміністративна економічна культура, економічна культура перехідного періоду. Для сучасного розвитку

ринкової економіки в країнах Східної Європи і Україні зокрема ринкова економічна культура має економічний сенс і практичне значення ринкова економічна культура. У подальшому тексті для спрощення ми «ринкову економічну культуру» називаємо просто «економічна культура», враховуючи безперечність існування ринкових відносин.

У процесі функціонування економічна культура розкриває типи економічної поведінки, досить стійкі до впливу часу. Ця думка обґрунтовується в межах теорії консерватизму культури. Економічна поведінка завжди має в собі елементи соціальної пам'яті, які імплантуються в новоутворену економічну поведінку. Прикладом цього може слугувати досвід української діаспори, яка продемонструвала стійкість особливостей економічної поведінки в різноманітних умовах і здатність економічної поведінки змінюватися під дією нових економічних умов.[2]

Економічна культура відіграє значну роль в інноваційних перетворюваннях соціально-економічної системи, масштабах впровадження прогресивних економічно обґрунтованих новітніх технологій в країнах пострадянського простору, особливо Україні як незалежній демократичній державі європейської спільноти. Виникнення й становлення економічної культури є природнім процесом, який супроводжує розвиток економічних і соціальних механізмів розвитку суспільства.[2]

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В., Губерський Л., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз. – К.: Знання України, 2002. – 580 с.

2. Рижиков В. Економічна культура: історичний аспект, аналіз та перспективи розвитку в умовах становлення економічних відносин ринкового типу. // Актуальніі проблеми економііки. -2015. -№1(163), с. 52-58

3. Сур'як А.В. Економічна культура в умовах ринкової трансформації: Автореф. Дис. канд. економ. наук: 08.01.01 /Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2001. – 15 с.

4. Талбот А. 17 Голографическая Вселенная. – М.: Издательский дом «София», 2005. – с. 307.

5. Экономическая культура населения Украины / Под ред. академика НАН Украины В.М. Вороны, д-ра филос. наук, проф. Е.И. Суименко. – К.: Институт социологии НАНУ, 2008. – 316 с.

Кудласевич О.М.
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НА СУЧАСНУ ЕТНІЧНУ СТРУКТУРУ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Міграція як суспільний феномен відіграє знакову роль у модернізації економіки, держави, суспільства. Характерною рисою сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин є міжнародна міграція населення, що розвивається дуже стрімко в останні десятиріччя.

Міграція населення відбувалися упродовж усієї історії людства, В.Л. Іноземцев виділяє два типи міграційних процесів: міграція населення як наслідок розвинутих соціальних систем; міграція населення як наслідок еволюції кочових племен і народностей, соціальні системи яких не були досить розвинуті. Важливість першого типу міграцій зберігало своє значення до нині, проте роль другого зменшувалася із розвитком цивілізації і вдосконаленням соціальних систем. В.Л. Іноземцев виокремлює роль Європейських країн у розвитку міграційних процесів світу, а також доводить першочергове значення матеріальних потреб людства у міграціях [2; 1, С. 29].

На території сучасної України зовнішня міграція періоду V–XIII ст. стала причиною збільшення кількості етнічних спільнот. Імміграція хозар до Криму в другій половині VII–IX ст., євреїв на початку IX ст., татаро-монголів у XIII ст. була важливим фактором початку етнічного творення нових етнічних спільнот (караїмів, кримчаків та кримських татар). Міграція населення з території сучасної України на південь, захід, північ була першопричиною формування ряду нових слов’яномовних етнічних спільнот (болгар, сербів, білорусів, росіян). Сучасні сліди давньої імміграції V–XIII ст. знаходимо лише на етнічній периферії українців – у Криму та переважно у прикордонних районах Закарпаття й Північної Буковини.

У XVII–XVIII ст. відбувалося масове переселення польських селян, наслідком, на цей період припадає формування етнічної групи

волохів. Некомпактно розселена частина росіян, що іммігрували в другій половині XVII – першій половині XVIII ст., зазнала асиміляції. Але саме в цей період було започатковано тривалу, безперервну в майбутньому, надто потужну експансію росіян в українські землі.

Розпочата в XVI ст. еміграція українців на схід сприяла зростанню етнічної мозаїчності України, полегшувалося русифікація українців у віддалених від етнічного центру районах. На цей період припадає велика за обсягом примусова еміграція полонених українців переважно до Східного Середземномор'я. У другій половині XVIII – на початку XIX ст. на південь України мігрують болгари, гагаузи, серби, албанці, німці, поляки, греки, франко-швейцарці, шведи.

Імміграція росіян та еміграція українців, поляків, німців, євреїв, кримських татар у XX ст. та інші причини призвели до гіпертрофованого розвитку російської меншості. 1989 р. частка росіян в населенні України в більш як чотири рази перевершувала частку всіх разом узятих чужинців, у той час як частка українців перевершувала частку росіян лише у 3,3 рази[3, С. 217]. Поліетнічна структура країни початку XX ст. стала двоетнічно; політика російсько-комуністичного уряду спрямовувалася на досягнення такого результату з перспективою русифікації всього населення України.

На межі 1980–1990 років етнічна структура зовнішніх міграційних потоків зазнала змін. Міграційний баланс на початку 1990-х змінився на користь вибулих, серед яких відносно велику частку становили росіяни та євреї. Кримські татари навпаки поверталися на історичну Батьківщину. Зовнішня міграція кінця XX – початку XXI ст. працює на зменшення етнічної мозаїчності структури населення України. Питома вага найчисельніших етнічних груп (російської та єврейської) зменшується, зростають частка етнічної більшості (українців) та спільна частка українців і кримських татар.

Таким чином, найвпливовішими зовнішніми міграційними рухами на величину частки етнічної спільноти серед населення були імміграційні потоки росіян з кінця XIX ст. до кінця XX ст., еміграційні рухи українців XVII – XX ст. та кримських татар другої половини XVIII– середини XX ст., еміграційні рухи поляків, євреїв та німців XX ст., імміграційні рухи поляків та євреїв XV – XVIII ст., німців другої половини XVIII – першої половини XIX ст., кримських татар кінця XX ст.

Історичний досвід засвідчує, що наслідки міграції можуть давати про себе знати як в короткотерміновому, так й у довгостроковому періодах, носити локальний або ж загальнонаціональний характер, обумовлювати як негативні наслідки, так і нові можливості для процесів державотворення та розбудови власної економіки, саме тому досить важливим є розуміння етнічної структури населення.

Список використаних джерел

1. Иноземцев В. Л. Иммиграция: новая проблема нового столетия. Методологические аспекты [Текст] / В. Л. Иноземцев // Социологические исследования. – 2003. – №6. – С. 29-38.

2. Иноземцев В. Л. Иммиграция в современном мире: новая проблема нового столетия [Электронный ресурс] / В. Л. Иноземцев // Социологические исследования.– 2003.– №4.– С. 64-72. – Режим доступа: http://demoscope.ru /weekly/2003/0121/analit01.php.

3. Чирков О. Вплив зовнішньої міграції V–XX ст. на сучасну етнічну мозаїчність людності України / О. Чирков // Українознавство.– К., 2002.– № 1-2.– С.215–220.

СЕКЦІЯ ІІ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Ануфрієва О.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємства та менеджменту
ДВНЗ «Університет менеджменту персоналу»

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

В умовах інтеграції вітчизняного ринку у світову економіку конкурентоспроможність персоналу стає усе більш вагомим чинником економічного зростання. Це пов’язано з тим, що трудовий потенціал працівників і їх конкурентоспроможність є компонентами нематеріальних активів, що формують значну частину вартості підприємства. Донедавна в центрі уваги економістів-науковців та економістів-практиків частіше за все були конкурентоспроможність товару, підприємства, країни, тоді як проблема конкурентоспроможності персоналу досліджена значно менше. Втім, персонал – це особливий товар, який характеризується сукупністю фізичних, розумових і духовних здібностей, завдяки яким кожна людина може брати участь у трудовій діяльності. Особливе положення цього «товару» пояснює необхідність глибокого дослідження конкурентоспроможності персоналу. Актуальність даної проблеми підтверджується тим, що починаючи з 2004 року основним засобом узагальненої оцінки конкурентоспроможності країн визнаний Індекс глобальної конкурентоспроможності, створений для Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) професором Колумбійського університету Ксавье Сала-и-Мартіном. [4].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – це дослідження країн світу за показником економічної конкурентоспроможності і на даний момент представляє найповніший комплекс показників конкурентоспроможності по різних країнах світу.

Індекс глобальної конкурентоспроможності складений з 113 змінних, які об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів;

інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал.

Важливо підкреслити, що жоден чинник не в змозі самостійно забезпечити конкурентоспроможність економіки. Найбільш конкурентоздатними є економіки тих країн, які проводять комплексну політику, враховуючи весь спектр чинників і взаємозв'язок між ними. Станом на березень 2018 року перші п’ять місць в рейтингу країн займають: Швейцарія, США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина. Україна – на 81 місті. Втім, подібні дослідження важливі не стільки констатацією існуючого рівня конкурентоспроможності тієї чи іншої країни, скільки виявленням реального рівня життя людей в цих країнах, а саме розвитку людського потенціалу. «Розвиток людини є процесом розширення свободи людей жити довгим, здоровим і творчим життям, досягати здійснення інших цілей, які, на їх думку, мають цінність; активно брати участь у забезпеченні справедливості і стійкості розвитку на планеті». У світлі цього визначення розвиток людини має три компоненти: добробут – розширення реальних свобод людини так, щоб вони могли процвітати; розширення прав і можливостей – можливість людини і груп діяти і отримувати цінні результати; справедливість – підвищення соціальної справедливості, забезпечення стійкості результатів в часі, повага прав людини і інших цілей суспільства.

Для оцінки рівня розвитку людини використовують стратегічний інструмент концепції людського розвитку – Індекс людського розвитку, який був розроблений в 1990 році пакистанським економістом Махбубом уль-Хаком. [5]

Індекс людського розвитку – це сукупний показник рівня розвитку людини в тій або іншій країні, тому іноді його використовують як синонім таких понять як «якість життя» або «рівень життя». Індекс вимірює досягнення країни з точки зору стану здоров'я, здобуття освіти і фактичного доходу її громадян, по трьох основних напрямах, для яких оцінюються свої індекси: індекс очікуваної тривалості життя: здоров'я і довголіття, який визначається показником середньої очікуваної тривалості життя при народженні; індекс освіти: доступ до освіти, який визначається середньою

очікуваною тривалістю навчання дітей шкільного віку і середньою тривалістю навчання дорослого населення; індекс валового національного доходу: гідний рівень життя, який визначається показником валового національного доходу (ВНД) на душу населення в доларах США по паритету купівельної спроможності (ППС).

В п’ятірці країн з найвищім індексом знаходяться: Норвегія, Австралія, Швейцарія, Данія, Нідерланди. Україна поки що на 81 місці з 188 країн.

І якщо ми проаналізуємо ці індекси, то стане зрозуміло, що в основі будь-яких досліджень країн стоїть людина, якість його життя і можливість особистісного розвитку. Оскільки це абсолютно взаємозалежні речі – від потенціалу людей залежить потенціал країни. А люди – найцінніший ресурс – це «людські ресурси», «персонал підприємств і організацій», «фактор виробництва». І якщо уважно подивитись складові показників і індексу глобальної конкурентоспроможності і індексу людського розвитку, то стає зрозуміло, що половина з них стосується якості і конкурентоспроможності цього найважливішого ресурсу. Іншими словами, чим вище конкурентоспроможність персоналу, тим вище конкурентоспроможність країни. [1, 3].

А конкурентоспроможний – це той, хто має конкурентні переваги, володіє особливими компетентностями. Виграє той, хто здатний до найвищої самореалізації в професії.

Аналіз економічної літератури показує, що нині не існує єдиного поняття конкурентоспроможності. [3, 7]. Більшість дослідників визнають що конкурентоспроможність – це багатозначне поняття, яке коротко можна сформулювати як «Ступінь розвиненості професійної компетентності робітника, як якісної характеристики його індивідуальної робочої сили». [6.]. Ми поділяємо думку дослідників, які запропонували розглядати конкурентоспроможність на ринку праці у вигляді певної піраміди. В основі цієї піраміди конкурентоспроможності персоналу знаходиться конкурентоспроможність робочої сили, сукупність інтелектуальних, духовних і фізичних здібностей людини до праці. Саме завдяки цим здібностям працівник має можливість формувати і удосконалювати свою професійну підготовку.

Другий рівень піраміди займає конкурентоспроможність працівника, під якою розуміється рівень розвитку його професійної

компетентності як якісної характеристики індивідуальної робочої сили, що забезпечує попит на нього з боку роботодавців. На третьому рівні піраміди знаходиться конкурентоспроможність персоналу, яка визначається конкурентоспроможністю окремих працівників і їх груп залежно від сукупності їх особистих, професійних і ділових якостей. Наступний рівень піраміди представлений конкурентоспроможністю трудових ресурсів, яка є комплексом характеристик працездатного населення, що визначають ефективність його участі в соціально-економічній діяльності конкретного регіону. П'ятий рівень піраміди займає конкурентоздатний трудовий потенціал, яким виступає здатність працівника брати участь в соціально-економічному механізмі функціонування внутрішнього ринку праці в цілях досягнення бажаного соціального статусу. На останньому рівні піраміди знаходиться конкурентоспроможність людського капіталу, яка відбиває володіння людиною сукупністю фізичних, духовних, творчих і підприємницьких здібностей, які визначають, зрештою, рівень конкурентоспроможності продукції і підприємства на внутрішньому та світовому ринках.

В останні роки істотно змінюється ринок праці, змінюються потреби підприємств – роботодавців. Це пов'язано з тим, що найактуальнішими професійними навичками, які очікують побачити роботодавці у свого персоналу є [8]:

1. Комплексне багаторівневе рішення проблем (Complex problem solving). Це означає, що людина здатна бачити суть проблем і розбиратися з причиною, а не з наслідками. самими затребуваними будуть ті фахівці, які володітимуть системним, цілісним підходом до рішення будь-яких проблем, знатимуть, на що ще звернути увагу окрім найочевиднішого.

2. Критичне мислення (Critical thinking). Це такий спосіб мислення, при якому людина ставить під сумнів інформацію і навіть власні переконання. Це дуже корисна навичка, тому що здорові сумніви допомагають розвитку.

3. Креативність в широкому сенсі (Creativity). Творче начало – це здатність бачити те, чого ще немає.

4. Уміння управляти людьми (People management).

5. Взаємодія з людьми (Coordinating with others)

6. Емоційний інтелект (Emotional intelligence). Зараз під емоційним інтелектом мають на увазі здатність розуміти емоції,

наміри і мотивацію інших людей і свої власні, а також уміння управляти своїми емоціями і емоціями інших людей.

7. Формування власної думки і ухвалення рішень (Judgment and decision - making).

8. Клієнтоорієнтованість (Service orientation). Судячи з прогнозів, сфера послуг у світі тільки поширюватиметься, а на якісний сервіс завжди буде попит.

9. Уміння вести переговори (Negotiation).

10. Гнучкість розуму (Cognitive flexibility). Когнітивна гнучкість – це здатність розуму швидко переключатись з однієї думки на іншу, а також обмірковувати декілька речей одночасно.

П’ять із десяти навичок стосуються уміння спілкуватися з людьми, домовлятися і управляти ними, розуміти і служити їм (це управління персоналом, взаємодія з людьми, переговори, клієнтоорієнтованість, емоційний інтелект).

Ще чотири пов'язані із здібностями мозку: умінням швидко реагувати, бачити суть, знаходити рішення проблем, генерувати нові проекти і ідеї (комплексне рішення проблем, креативність, когнітивна гнучкість, критичне мислення).

Суспільство і держава сьогодні формує соціальне замовлення на особистість майбутнього фахівця (будь-якої спеціалізації) як професіонала здатного до саморозвитку та конкурентоспроможності, підприємливого та проактивного.

Таким чином, конкурентоспроможність є складною економічною категорією, що формує базовий рівень піраміди конкурентоспроможності персоналу на ринку праці. Конкурентоспроможність персоналу є пріоритетним об'єктом уваги, який обумовлює, зрештою, лідерство господарюючих суб'єктів в інтенсивній конкурентній боротьбі на національному і світовому ринках.

Список використаних джерел

1. Бикова В. Щодо проблеми конкурентоздатності фахівців / В. Бикова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім.Павла Тичини. –2015. – Ч. 2. –С. 28-34.

2. Галузо Е.А. Развитие конкурентоспособности персонала строительных организаций: дис. канд. экон. наук. – М., 2008. – 234 с.

3. Ільєнко О.Л. Сутність поняття «конкурентоспроможність спеціаліста» у психолого-педагогічних науках / О.Л. Ільєнко //

Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. − 2014. − Вип. 1. − С. 89-92.

4. Індекс глобальної конкурентоспроможності // Гуманітарні технології. Аналітичний портал http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info

5. Індекс розвитку людського потенціалу // Гуманітарні технології. Аналітичний портал http http://gtmarket.ru/ratings/ human-development-index/human-development-index-info

6. Кара А. Н., Кузнецова Е. Ю.Пирамида конкурентоспособности рабочей силы: уровни построения и их логическая взаимосвязь // Проблемы современной экономики, N 1 (37), 2011

7. Критерії та рівні розвитку конкурентоспроможності фахівця: навчально-методичний посібник для слухачів магістерської програми «Адміністративний менеджмент» / О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов, С.М.Резнік / за загальною редакцією О.Г. Романовського. − Х.: НТУ «ХПІ». –2014. –39 с.

8. Работа майбутнього: 10 навичок на які буде попит у 2020 році // http://www.sncmedia.ru/career/rabota-budushchego-10-navykov/

Арієнчук А.М.
студентка
Науковий керівник: **Васильчук І.П.**,
доктор економічних наук, доцент,
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІЗ ПРОГРЕСУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стрімкий розвиток сучасної індустріальної цивілізації призвів до планетарної кризи та до проблем глобальних масштабів, що охоплюють різноманітні аспекти людського життя. Поступове усвідомлення нових загроз примушує компанії шукати принципово нові підходи до соціально-економічного розвитку та природокористування. А тому, виходячи з реалій сьогоднішнього дня особливої актуальності набуває важливість реалізації концепцій сталого розвитку, який задовольнить потреби нинішнього покоління

без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Для розробки стратегії сталого розвитку корпорації та звітування про успіхи у її реалізації менеджерам потрібна інформація про діяльність у різних сферах, зокрема економічній, екологічній, соціальній та корпоративного управління. З цією метою складається та оприлюднюється нефінансова звітність. Але, нажаль, зміст даних звітів далеко не у всіх українських підприємств відповідає міжнародним стандартам, оскільки більшість з них включають обмежену кількість інформації та часто орієнтовані насамперед на саморекламу.

На сьогодні нефінансова звітність в Україні знаходиться на етапі активного розвитку і має значний незадіяний потенціал, зважаючи на невисокий відсоток кількості компаній, які звітують. Розвиток української мережі Глобального договору ООН надав поштовх нефінансовому звітуванню в Україні і відіграє ключову роль у залученні більшої кількості компаній до цього процесу.

Для оцінки прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку обрано 6 промислових українських компаній, які є учасниками Глобального договору, а саме: Метінвест Холдинг, Концерн Галнафтогаз, ДТЕК, Фірма Астарта Київ, Оболонь, Carlsberg Україна. Для цього обрано методику оцінювання на основі контент-аналізу, яка передбачає якісно-кількісний аналіз змісту нефінансових звітів з метою виявлення і вимірювання результатів діяльності за напрямами сталого розвитку, відображених у цих документах.

Нами запропоновано оцінювати прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку на основі індексу. Критерієм для оцінювання інформації у звіті було обрано 12 основних індикаторів, які містять 4 екологічних та 8 соціальних. Дані індикатори були обрані на основі аналізу звітності вищенаведених компаній і є спільними для всіх.

Графічний вираз результатів діяльності компаній за напрямами сталого розвитку маємо на рисунку 1.

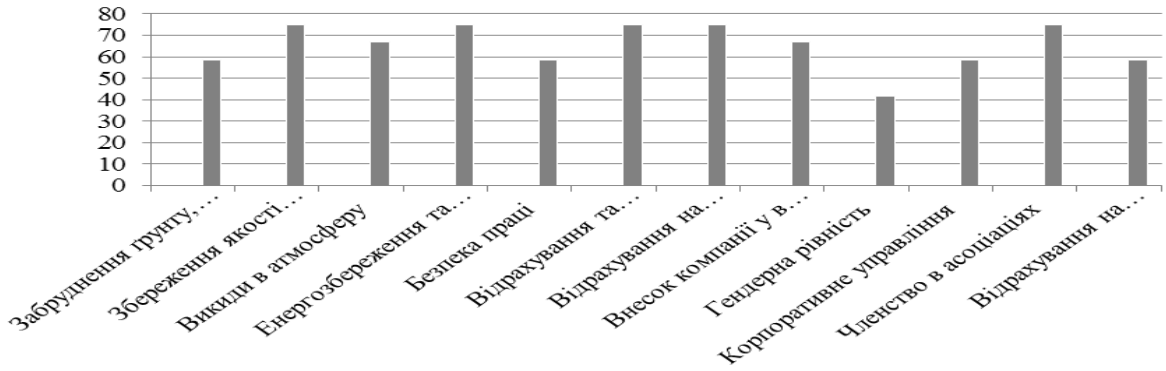

Рис. 1 Графік результатів діяльності компаній за напрямами сталого розвитку

За результатами аналізу отримано, що найбільший відсоток (75%) розкриття інформації у нефінансовій звітності підприємств мають такі індикатори як збереження якості водяних ресурсів, енергозбереження та енергоефективність, відрахування та середні години навчання на рік, відрахування на соціальні програми та членство в асоціаціях; 66,7% - викиди в атмосферу та внесок компанії у розвиток регіону, 58,3% - забруднення ґрунту, утилізація відходів, безпека праці та ін. Найменший показник з обраних має напрямок «гендерна рівність» лише 41,7%, але варто відмітити, що на промислових підприємствах це не є основним показником, адже є напрямки набагато важливіші, такі як безпека праці та екологічна складова.

На основі проведених розрахунків маємо найвищий індекс сталого розвитку у Концерну Галнафтогаз 83,3%, але й звітність інших підприємств має індекс вищий за середній. Графічне вираження індексів сталого розвитку українських підприємств, членів Глобального договору наведено на рисунку 2.

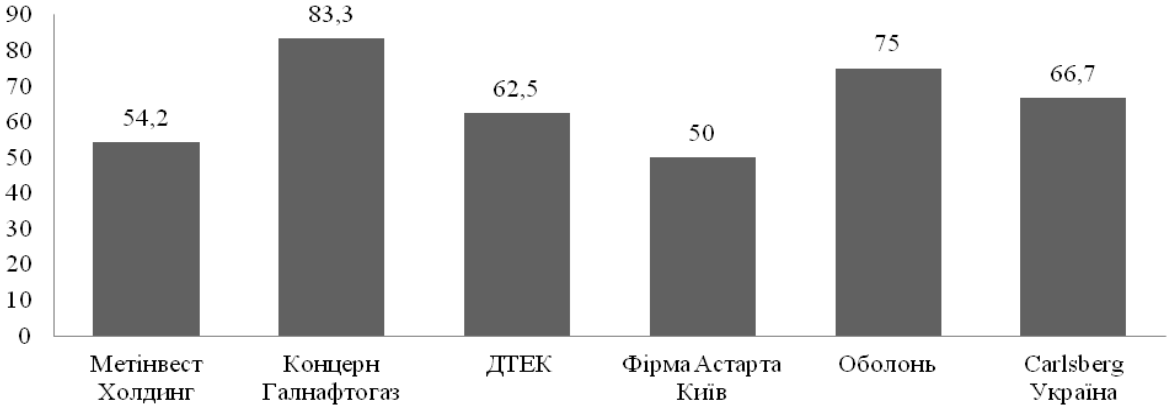

Рис. 2. Рівень прогресу у досягненні сталого розвитку українських підприємств

Отже, можна зробити висновки, що в Україні корпоративна соціальна відповідальність бізнесу тільки набирає оберти. Членами Глобального договору ООН на сьогодні є тільки 22 українські компанії, але складають нефінансову звітність набагато більше. Оцінивши якість інформації у звітності 6 промислових компаній-членів договору, можна сказати, що розкриття інформації знаходиться на достатньому рівні, всі отримані індекси сталого розвитку були вищі за середні і складали від 50% до 83,3%. На основі розрахунків було виявлено, що у звітності найбільшу увагу компанії приділяють екологічній складовій звіту. Найважливіші індикатори соціальної складової також знаходиться на достатньому рівні, винятком є лише «індикатор гендерної рівності».

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт холдингу Метінвест. Соціальний звіт за 2013-2014 URL: https://www.metinvestholding.com/
2. Офіційний сайт Концерну Галнафтогаз. Нефінансова звітність. URL: https://www.okko.ua/uk/non-financial-report
3. Офіційний сайт ДТЕК. Інтегрована звітність 2016, фінансові і нефінансові результати. URL: http://www.dtek.com/content/files/dtek_ar_2016_ru_e_version.pdf
4. Офіційний сайт агропромхолдингу Астра-Київ. Звіт зі сталого розвитку 2016.URL:http://astartakiev.com /2017/astarta_zvit_web.pdf
5. Офіційний сайт Корпорації Оболонь. Звіт зі сталого розвитку 2015. URL: http://report.obolon.ua/img/Obolon_AnnualReport-2015_ua.pdf
6. Офіційний сайт компанії Carlsberg Ukraine. Звіт зі сталого розвитку 2014-2015. URL: https://carlsbergukraine.com/...final1.pdf

Бєлякова О.В.
кандидат економічних наук, професор,
доцент кафедри економіки Київського національного
університету культури і мистецтв

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Основу стійкого економічного зростання може забезпечити інноваційний розвиток України, який сприяє поступовому

наближенню життєвого рівня нашої країни до рівня економічно розвинених країн. Таким чином, визначається його роль і місце в забезпеченні стратегічних задач і інтересів держави.

Під інноваційною діяльністю розуміється діяльність колективу, спрямована на забезпечення доведення науково-технічних ідей, винаходів (новацій) до результату, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку з метою задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних товарах і послугах.

В статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Ця діяльність охоплює:

– випуск і поширення принципово нових видів техніки і технології;

– прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;

– реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;

– фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;

– розробку і впровадження нової ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища.

Інноваційна діяльність пов'язана з трансформацією наукових досліджень і розробок, винаходів і відкриттів у новий продукт або новий технологічний процес, які впроваджуються у виробничий процес, або в новий підхід до соціальних послуг. Інноваційна діяльність передбачає створення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації «під ключ», тобто повністю готової до реалізації на ринку.

Серцевиною інноваційної діяльності на підприємстві є освоєння (комерціалізація) нових видів продукції або методів її виробництва, доставки і реалізації. Визначаючи напрями інноваційної діяльності, керівництво фірми вирішує, на чому зосереджувати увагу: на продуктових чи технологічних інноваціях. При цьому важливо, хто є «ініціатором» інновації: споживач, постачальник чи конкурент.

Інноваційна діяльність у повному обсязі має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей,

ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, яка об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність. Все це створює професійні умови для інноваційного розвитку та активізації інноваційних процесів.

Тобто інноваційна діяльність розглядається як сукупність робіт, які виконуються певними організаційними структурами від зародження ідеї, її розроблення і до комерціалізації в умовах конкуренції.

Слід зазначити, що інноваційна діяльність, як і будь-яка інша, потребує організаторських здібностей. Упровадження інновації у життя – складна і цілеспрямована праця, яка покладає на виконавців додаткові обов'язки: бути завзятими і наполегливими. Якщо ці якості відсутні, то ніякий талант і ніякі знання не допоможуть.

Для сучасної України питання розвитку інноваційного потенціалу на макро- і мікроекономічному рівнях стають все більш актуальними. Це обумовлено головним чином розумінням позитивної ролі інновацій для виходу країни з складної економічної ситуації.

Розвиток інноваційного потенціалу підприємств є складовою частиною розвитку інноваційного потенціалу економіки і важливим аспектом відтворення виробничих відносин, які полягають в оновленні складу і побудові основних фондів, удосконаленні організації їх використання як на стадії формування, так і на стадії науково-технічної підготовки виробництва, в розвитку робочої сили, в удосконаленні відносин із зовнішнім середовищем, зокрема з органами державного управління і регулювання економіки, а також шляхом інституційних перетворень.

Проблеми, пов'язані з дослідженням процесу розвитку підприємств, розглядаються сучасними дослідниками в різних контекстах, серед яких слід зазначити такі домінуючі аспекти, як науково-технічний і інноваційний розвиток виробничих систем, а також інвестиційні проблеми розвитку підприємств.

Суб'єкти інноваційної діяльності для отримання запланованих результатів повинні мати уявлення і вміти користуватися тими ресурсами, які є у їх розпорядженні (рис. 1).

Як показує дослідження, важливим елементом в інноваційному розвитку економіки виступає міжнародне науково-технічне співробітництво, яке повинно ґрунтуватися на певній інституційній та

правовій базі, а також міжнародної ініціативи з позиції об'єднання країнових зусиль в області науки і досліджень на основі загального промислового і технологічного потенціалу, встановлення нових партнерств.

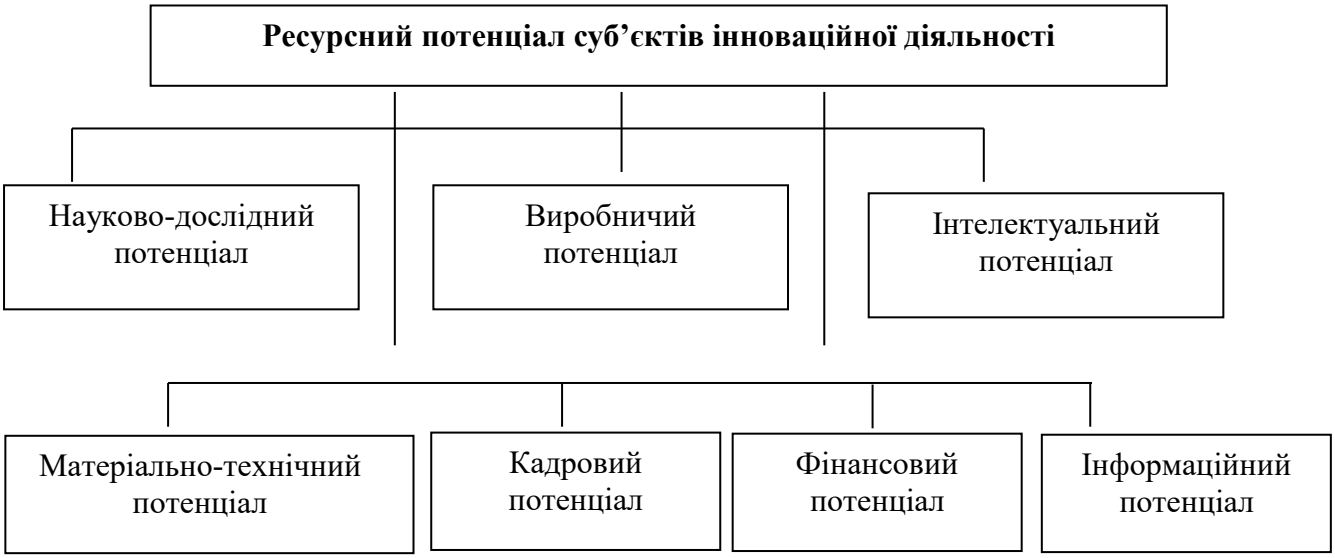

Рис. 1.Ресурсний потенціал суб’єктів інноваційної діяльності

Слід зазначити, що в міжнародному науково-технічної розвитку особлива роль належить державі. Саме на державному рівні розробляються і впроваджуються заходи, що стимулюють міжнародну співпрацю в галузі науки і технологій, формується комплексна стратегія, ініціюються міжнародні угоди з обміну науково-технічних ресурсів для інноваційної діяльності.

Таким чином, здійснення традиційних, а також наділення елементів інноваційного розвитку економіки новими функціями дозволить посилити взаємодію між ними і буде сприяти активізації інноваційного процесу.

Комплексний підхід до дослідження розвитку інноваційної складової економіки базується на спільному використанні інноваційного потенціалу і ресурсів розвитку інноваційних систем. При цьому ядром розвитку інноваційної складової є інноваційні системи регіонів. Інноваційні системи за визначенням є відкритими, а отже, важко встановлювати їх жорсткі межі, географічна близькість учасників інноваційного процесу відіграє важливу роль при їх взаємодії. Чим ближче одна до одної перебувають учасники інноваційного процесу, тим дешевше, повніше і отже, ефективнішою буде ця взаємодія.

Крім того, дослідники відзначають, що неявне знання є елементом соціально-культурного середовища, притаманних конкретному регіону, тому при передачі географічно віддаленим учасникам інноваційного процесу воно, навіть виражене у вигляді виробничих технологій і документації, може втратити свою цінність.

Системний підхід дозволяє ефективно розвивати інноваційні процеси на основі оптимізації механізмів використання наявних ресурсів та можливостей економіки в рамках формування та підвищення адаптивності інноваційного процесу. Він також дозволяє збалансувати інноваційні потенціали розвитку регіональної і галузевої економіки з метою забезпечення стійкості інноваційної складової.

Використання передбачуваних підходів дозволяє визначити передумови формування інноваційної складової економіки.

В основі побудови інноваційної складової економіки лежать наступні принципи: ресурсне забезпечення; технологічне оновлення; інституційна підтримка; розвиток інфраструктури; розвиток нормативно-правового забезпечення; зміцнення ділової репутації; вихід на зовнішній ринок; підвищення конкурентоспроможності регіону.

Принцип ресурсного забезпечення в рамках вивчення теоретичних основ формування інноваційної складової економіки характеризують такі аспекти, як економічний стан організацій, що займаються інноваційним виробництвом, наявність комплексу ресурсів (сировини, інтелектуальної власності, енергії) необхідних для функціонування організацій, і ступінь ефективності використання цих ресурсів.

Основними напрямками формування національної економіки на інноваційній основі є:

– розвиток середовища генерації знань,
– підвищення конкурентоспроможності сектора прикладних досліджень і розробок,
– комерціалізація інноваційної діяльності та формування попиту з боку приватного сектора,
– відтворення кадрового потенціалу науки,
– формування системи прогнозування пріоритетних напрямків і реалізації проектів, що мають проривний характер,
– створення системи підготовки кадрів на регіональному рівні для інноваційного виробництва.

Бородіна О.М.
кандидат економічних наук, доцент
Київський університет ринкових відносин

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Розвиток світової економіки у XXI ст. продовжує супроводжуватися посиленням міжнародної конкуренції. Конкуруючи, великі міжнародні фірми (транснаціональні компанії – ТНК), а через них – і країни їх базування, здійснюють по-справжньому глобальну стратегію: реалізуючи свою продукцію на міжнародному ринку, отримують матеріали та комплектуючі з усього світу, розміщують виробництво в багатьох країнах з метою економії та максимізації доходів [1, с. 37]. Ці процеси зумовлюють розробку й реалізацію міжнародних стратегій у національній економічній системі.

Економічна стратегія – це цілісна система дій суб’єкта, спрямованих на реалізацію мети, завдань і пріоритетів його економічного відтворення, беручи до уваги комплекс впливів ендогенних та екзогенних чинників, розрахована на тривалий період часу [4, с. 12]. Структурно стратегію розглядають одразу в трьох аспектах: як передбачення майбутнього становища, безпосередній план власних дій і поведінку відповідно до цих прогнозів та планів. Тобто, стратегія визначає не лише основні пріоритети, цілі та напрями розвитку держави, бажану модель майбутнього, але й роль і місце суб’єктів суспільного життя в процесі втілення цієї моделі.

Зміст економічної стратегії полягає у формі довгострокового управління соціально-економічними процесами на різних рівнях економічної системи [2, с. 21]. Для національного рівня економічну систему розробляє держава. Реалізація її розрахована на 10-15 років: визначаються довгострокові цілі розвитку в розрізі всієї національної економіки, окремих галузей і регіонів; визначаються найефективніші шляхи, засоби та методи їх досягнення. Визначені орієнтири характеризуються взаємопов’язаною системою основних макроекономічних показників: темпів зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), промислового та сільськогосподарського виробництва; рівня добробуту населення і його доходів, темпів інфляції тощо.

На сучасному етапі постіндустріальній стадії розвитку, економічна стратегія держави реалізується через пакети стратегічних довгострокових програм: соціальних, економічних, науково-технічних, екологічних, інноваційних та ін. Провідним напрямом державного стратегічного управління стає посилення соціального спрямування розвитку економіки.

На початок третього тисячоліття світ перетворився на глобальну економічну систему, в якій практично не лишилося можливостей для сповідування стихійних ринкових відносин між державами. Виник глобальний світовий виробничо-господарський механізм, складовими елементами якого стали національні економіки [3, с. 28].

Важливо визначити місце національної економіки у світових інтеграційних процесах, що дасть можливість обрати оптимальну стратегію економічного розвитку на перспективу.

Першою альтернативою, котра виникає перед визначенням переліку стратегій, є питання: залишити національну економіку складовою світової економіки чи орієнтуватися на якийсь варіант закритої економіки?

Національна економіка може бути частиною світовою економіки за умов, що на світових ринках і в міжнародному поділі праці вона посяде відповідне місце, зумовлене наявністю власних ресурсів та особливих умов виробництва [4, с. 11]. Тож, насамперед, необхідно визначити це місце.

Місце національної економіки на світовому ринку кореспондується з конкурентоспроможністю різних секторів її господарства. Тобто, національна економіка може вийти на світовий ринок лише з конкурентоспроможними галузями.

Отже, для національних економік, зважаючи на реалії сьогоденних геополітичних процесів та сучасної конфігурації світової економіки, важливим є визначення оптимальної економічної стратегії, що дасть можливість зайняти відповідне місце в світовому господарстві та міжнародному поділі праці.

Міжнародний поділ праці, особливо в його нових формах, як складова глобалізації – незворотній. Саме цей елемент дає змогу деяким країнам оптимізувати народногосподарську структуру й отримати певний економічний зиск від глобалізації.

Економічні стратегії країн в умовах глобалізації мають базуватися на таких засадах:

- входження національної економіки в світову;

- відсутність самоусунення держави від допомоги національним товаровиробникам у їхній конкурентній боротьбі на світовому ринку;
- здійснення допомоги товаровиробникам спираючись, передовсім, на національні ресурси;
- використання позицій геополітичних союзників у веденні конкурентної боротьби.

Стратегічні напрями зовнішньої орієнтації принесли динамізм і процвітання країнам значної частини Земної кулі, де півстоліття тому ще панували злидні та розруха. Підвищення ж рівня життя створило умови для розвитку демократії та розв'язання таких геосоціоекономічних питань, як захист довкілля, поліпшення умов праці тощо.

Список використаних джерел.

1. Власов В.І. Глобалізація і глобалістика: історія, теорія, практика, персоналі / В.І. Власов. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2011. – 530 с.

2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М. Гейця. – К.: Фенікс, 2003. – 106 с.

3. Красьова Н.А. Глобалізація світового господарства та її сучасні характеристики // Інноваційна економіка. – 2015. – Вип. 1(56). – С. 28-32.

4. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посіб. / М.В. Жук, Т.В. Бауліна. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006. – 348 с.

Бугера К.В.
аспірант Київського університету ринкових відносин

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Формування механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства, здатне значно активізувати інноваційну активність вітчизняних підприємств в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних викликів і сприяти залученню інноваційних інвестицій в національні галузі економіки.

Технічні, організаційні та економічні заходи повинні забезпечити синхронність і послідовність режиму роботи всіх складових ланок

єдиної господарської системи на всіх рівнях виробництва і управління для досягнення поставленої мети.

Механізм управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства – це складна динамічна система дії і взаємодії різних методів, чинників і органів управління, що займаються науковими дослідженнями, створенням нових видів продукції, вдосконаленням устаткування і предметів праці, технологічних процесів і форм організації виробництва на основі новітніх досягнень науки, техніки і передового досвіду; плануванням, фінансуванням і координацією науково-технологічного прогресу; вдосконаленням економічних важелів і стимулів; розробкою системи заходів з регулювання комплексу взаємообумовлених заходів, спрямованих на прискорення інтенсивного розвитку науково-технічного прогресу і підвищення його соціально-економічної ефективності.

У зв’язку з цим виникає об’єктивна необхідність в розробці концепції механізму управління інноваційним розвитком підприємства, в основу якого покладено організаційний, економічний і виробничий блоки управління, методологічне наповнення яких відображає вибрані напрямки управління інноваційним розвитком.

Управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства являє собою об’єктивний, цілеспрямований, динамічний і збалансований процес, спрямований на якісно новий синергетичний стан інноваційних напрямів управління організаційним, економічним і виробничим розвитком, реалізація яких повинна здійснюватися відповідним комплексним механізмом [1].

Концепція, як система поглядів на розуміння сутності управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства і як система, що визначає комбінацію блоків управління, включає наступні елементи: мета, завдання, методи їх вирішення, які принципи покладені в основу побудови і функціонування даної системи, критерії ефективності управління.

При розробці концепції механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства визначальним є цілеспрямованість даного процесу, що відображається в синтезованому результаті управління інноваційно-технологічним розвитком. Звідси, метою управління інноваційним розвитком підприємства є підвищення рівня його інноваційного потенціалу.

У свою чергу реалізація даної мети передбачає вирішення певних завдань в рамках блоків управління інноваційно-технологічним розвитком.

Так, необхідним завданням організаційного блоку управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства є підвищення ефективності використання структурно-функціональних ресурсів. Дія економічного блоку управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства направлено на підвищення ефективності використання фінансово-економічних ресурсів. Стратегічним завданням виробничого блоку управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства є підвищення ефективності використання науково-технічних ресурсів [2, С. 81].

Критерії ефективності механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства доцільно виділити в рамках кожного блоку управління, а саме критерієм ефективності організаційного блоку управління виступатиме показник ділової активності підприємства, критерієм економічного блоку – показники платоспроможності, критерієм виробничого блоку – показники конкурентоспроможності.

При розробці концепції механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства істотне значення має визначення принципів управління цим процесом, які в нашому розумінні є основні керівні ідеї, що відображають вимоги об’єктивних закономірностей управління вищевказаними напрямками інноваційно-технологічним розвитку підприємства.

До загальних принципів функціонування підприємства, який обрав інноваційний шлях розвитку, відносяться [3, С. 364]:

Адаптивність – постійне прагнення до підтримки певного балансу зовнішніх і внутрішніх можливостей розвитку (внутрішніх спонукальних мотивів діяльності суб'єкта господарювання і зовнішніх, які генеруються ринковим середовищем).

Динамічність – динамічне приведення у відповідність до поставлених цілей і стимулювання діяльності підприємства (включаючи його власників, менеджерів, працівників).

Самоорганізація – самостійне забезпечення підтримки умов функціонування, тобто самопідтримки обміну ресурсами між організаційним, економічним і виробничими блоками, а також між підприємством і зовнішнім середовищем.

Саморегуляція – коригування блоків управління в рамках механізму управління інноваційним розвитком підприємства відповідно до змін умов функціонування.

Саморозвиток – припускає самостійне забезпечення умов підвищення ефективності використання ресурсів та інноваційного розвитку.

Таким чином, механізм управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства можна сформулювати як сукупність принципів, функцій, методів та форм управління на рівні підприємства процесом здійснення і поширення виробничих інновацій.

Резюмуючи вищевикладене, відзначимо, що реалізація концепції механізму управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства дозволяє підвищити рівень його інноваційного потенціалу на основі комплексного застосування організаційного, економічного і виробничого блоків управління.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV // Верховна Рада України. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15

2. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмен: підруч. / Т.О. Скрипко. – К.: Знання, 2011. – 423 с.

3. Карюк В.І. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки / В.І. Карюк / Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наукових праць. Випуск 24, – К., 2010. – С. 362–367.

Вітебський Д.Д.
магістр
Київський університет ринкових відносин

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Соціальна функція економіки – не навантаження на неї, а її органічна складова, один з найважливіших внутрішніх ресурсів і стимуляторів економічного розвитку. Без реалізації цієї функції вже в середньостроковому періоді економіка втрачає здатність не тільки до підвищення своєї ефективності, а й до простого відтворювання.

Застій призводить до того, що не прагнення до підвищення ефективності виробництва, а соціальні проблеми, необхідність зупинити деградацію соціальної сфери, стає чинником, передумовою і метою економічних перетворень [1, с. 21].

Зростання соціальних гарантій, соціальне благополуччя неможливі без ринкової ефективності, але не менш важливий і зворотний зв'язок – без соціальної стійкості, забезпечення зростання упевненості членів суспільства в соціальних гарантіях неможливі реальна стабілізація і зростання економічної ефективності процесу виробництва матеріальних благ. Як свідчить досвід перехідних економік, соціалізація відбувається в два етапи. Перший (в Україні) передбачає жорстке визначення поведінки людини в соціальній сфері та охоплення соціальним захистом майже всього населення [2]. Це так звана патерналістська модель, зорієнтована переважно на збереження масштабів соціальних послуг, що надаються державою. Водночас зусилля, спрямовані на підвищення ефективності соціальних програм, відступали на другий план. На тлі швидкого падіння ВВП відбувалося збільшення питомої ваги соціальних витрат у сукупних витратах держави. До вад цієї моделі належать: перехресна реалізація соціальних програм, що спричиняє дублювання соціальної допомоги, і невиправдано високі (звичайно, з погляду фінансових можливостей) витрати на соціальну сферу.

Ефективною й раціональною вважається модель адресної соціальної допомоги, яка потребує адекватних перетворень в економіці (що формує можливість), і в політиці (що визначає прийняття рішень). Основними характеристиками адресної соціальної системи є [3]:

1. Визначення пріоритетів соціальної політики;
2. Диференціація соціальної спрямованості держави стосовно різних верств населення;
3. Коректне виокремлення категорій одержувачів соціальної допомоги;
4. Доведення до одержувачів соціальної допомоги фінансових ресурсів у повному обсязі;
5. Визначення й розмежування повноважень у реалізації соціальних завдань між усіма рівнями бюджетної системи.

На перехідному періоді його соціалізація пов'язана з вирішенням таких завдань [2]:

• рівномірний розподіл наслідків кризи між різними групами населення, що неминуче зажадає посилення державного регулювання доходів;

• збереження потенціалу ключових галузей соціальної сфери та їх порятунок від цілковитого руйнування. Це може викликати скорочення окремих сфер (наприклад, вищої освіти) заради збереження і виживання їхніх найперспективніших структур;

• пожвавлення різних форм домогосподарства населення.

Після стабілізації економіки й початку її підйому стане можливим перехід до активної соціальної політики, основні напрями й мета якої повинні бути визначені вже зараз. Що стосується посилення ролі держави в розподілі та перерозподілі доходів, як найважливішого чинника соціалізації перехідного періоду, а це зумовлене тим, що власне ринковий механізм передбачає отримання доходів лише в результаті й відповідно до ефективного використання кожним членом суспільства власних чинників виробництва. У класичному розумінні йдеться про працю, капітал і землю.

Однак у суспільстві є люди, які не володіють жодним із цих чинників виробництва, з тих чи інших причин недостатньо або зовсім не підтримуються матеріально яким-небудь одержувачем доходів. Це, як правило, люди похилого віку, люди, що перебувають у різного роду надзвичайних або екстремальних умовах, хворі, інваліди. Крім того, ринковий механізм тільки передбачає, але не забезпечує власникам чинників виробництва відповідні прибутки. Нерідко чинники виробництва, унаслідок несприятливої ринкової кон’юнктури, не приносять необхідного доходу, не можуть знайти відповідного застосування, не дають, таким чином, коштів для існування навіть своїм власникам. Безробітні не можуть, поки не будуть працевлаштовані, самостійно забезпечувати собі доходи. Усе це в кожному суспільстві визнається несправедливим, тож державі ставиться в обов’язок регулювати й перерозподіляти дохід.

Найважливішим завданням у сфері соціальної орієнтації має стати істотне підвищення її ефективності, концентрація зусиль на розв’язанні найгостріших соціальних проблем, вироблення нових механізмів реалізації соціальних програм, що забезпечують скорочення невиправданих бюджетних витрат, а також раціональніше використання фінансових і матеріальних ресурсів у соціальній сфері [2].

Особливе значення має проблема формування соціального бюджету. Практика ухвалення нормативних соціальних актів, що склалася, значною мірою зорієнтована на популістські цілі, часто не витримує фінансово-економічних обґрунтувань. Наявні зобов'язання держави в соціальній сфері, установлені законодавчо, значно перевищують реальні фінансові можливості державного й реальних бюджетів [3]. Необхідна розробка механізму соціального бюджету на всіх рівнях з метою ефективного управління процесами формування і виконання державного бюджету (у соціальній його частині) та процесами регулювання фінансових потоків у соціальній сфері регіонів.

Пошук соціального консенсусу навколо завдань довготривалого стійкого соціально-економічного розвитку українського суспільства є одним з визначальних завдань як державної соціальної політики в Україні, так і усіх політичних та економічних сил, орієнтованих на соціальний прогрес. Так як, соціальна політика активно впливає на економічне зростання через: збільшення сукупного попиту; підвищення продуктивності людського капіталу; зміцнення соціальної стабільності та поліпшення підприємницького та інвестиційного клімату; забезпечення легітимності інших заходів, спрямованих на активізацію зростання.

Список використаних джерел.

1. Дерега В.В. Соціальна і гуманітарна політика / В.В. Дерега. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 178 с.

2. Соціальна політика в Україні: проблеми та перспективи: [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12593/

3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 / Президент України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10. – (Законодавство України).

Вознюк А.В., магістр
Київський університет ринкових відносин

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Розробка і реалізація регіональної політики повинні здійснюватися лише в тому випадку, якщо політика приносить соціальний, економічний, екологічний та інші соціально-економічні ефекти регіонального розвитку. Ефективність регіональної політики повинна бути критерієм вибору прийнятного варіанту соціально-економічного розвитку регіону.

В оцінці ефективності регіональної політики можна виділити кілька підходів, що мають власні переваги і недоліки [3, С. 73]:

• порівняння витрат і вигод від проведення політики;

• порівняння отриманих в результаті проведення політики результатів і можливих результатів без здійснення політики;

• використання окремих індикаторів;

• оцінка ступеня досягнення поставлених цілей.

Зміст оцінки регіональної політики полягає в зборі та аналізі інформації про кінцевий або проміжний результати, визначенні змін і сучасного стану, оцінці вигод та витрат. Оцінка має разовий характер і повинна проводитися тільки в міру необхідності. Оцінка державної регіональної політики складається з наступних елементів [3, С. 75]:

• оцінка процесу реалізації;

• оцінка наслідків;

• оцінка результатів;

• оцінка економічної ефективності;

• оцінка рівня задоволеності громадян;

• оцінка інструментів, методів реалізації політики.

При цьому, в якості критеріїв оцінки виділяються:

• ефективність (співвідношення витрат і результатів);

• проста результативність (наявність або відсутність позитивних результатів);

• правильність (відповідність встановленим правилам і нормам);

• популярність (масова підтримка чи критика проведеної політики);

• справедливість (розподіл всіх можливих благ відповідно до загальноприйнятого розумінням справедливості);

• та інші.

Розповсюджений підхід щодо оцінки ефективності регіональної політики в порівнянні регіонів за рівнем ефективності між собою з використанням національних стандартів якості та рівня життя. На думку прибічників такого підходу, використання даних критеріїв допоможе визначити відмінності в реальний стан справ в регіонах, а також стане основою для досягнення мети зближення і вирівнювання рівня життя населення в різних регіонах [2, С. 38].

Відповідно цілі регіональної політики повинні бути сформульовані на двох рівнях [1]:

• регіональному – індикатори кінцевих, суспільно значущих результатів;

• на рівні виконавчих органів влади – індикатори безпосередніх результатів і економічної ефективності.

Оцінка є одним зі складових елементів будь-якої системи управління, в тому числі системи управління регіональним розвитком. Відповідно вдосконалення механізму оцінки ефективності регіональної економічної політики в розрізі соціально-економічного аспекту розвитку має ґрунтуватися на конкретних принципах управління. До таких принципів управління можна віднести:

• принцип наукової обґрунтованості (достовірність і наочність механізму оцінки);

• принцип системного підходу (облік всієї сукупності економічних, соціальних, екологічних та інших факторів);

• принцип оптимальності (функціонування механізму з мінімальними витратами часу і коштів);

• принцип ефективності (перевищення результату функціонування механізму над витратами щодо забезпечення його роботи);

• принцип результативності (висока ступінь досягнення цілей і завдань функціонування механізму);

• принцип регламентації (всі процеси в рамках функціонування механізму повинні бути жорстко регламентовані);

• принцип формалізації (формальне закріплення норм і правил функціонування механізму).

У вітчизняній практиці ефективність регіональної політики оцінюється тільки в рамках оцінки окремих інструментів регіональної політики, наприклад, оцінки ефективності державних програм, що регулює і фактичного впливу нормативних правових актів.

Проте, в сучасних трансформаційних умовах розвитку

економіки, оцінка ефективності регіональної політики не тільки в рамках окремих інструментів, а й оцінка довгострокового, загального ефекту в розрізі різних аспектів розвитку є необхідною та невід'ємним елементом регулювання регіонального розвитку.

Таким чином, загальним в підході до поняття ефективності регіональної політики є оцінка отриманого результату (по відношенню до встановлених цілей, витрат, альтернативним варіантам і ін.). При цьому отриманий результат в першу чергу буде залежати від поставлених перед регіональною політикою цілей.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII / Верховна Рада України: [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19

2. Бутко М. Державне регулювання як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів / М. Бутко, Л. Подоляк // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 36-44.

3. Кондратенко Н.О., Гнатенко М.К. Оцінка ефективності реалізації регіональної інноваційної політики // Управління розвитком. – 2016. – № 4(186), С. 72-78.

Вяткіна Т.Г.
д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародного туризму
Київського міжнародного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСНИХ СТРАТЕГІЙ ГОСПОДАРЮЮЧИМИ СУБ'ЄКТАМИ

Діяльність вітчизняних господарюючих суб'єктів відбувається в умовах високої непередбачуваності змін, що спонукають господарства до пошуку адекватних способів набуття та зміцнення конкурентних переваг. Вирішення цих завдань можливе завдяки розробці та реалізації різноманітних стратегій, в тому числі і ресурсних.

Стратегічне управління ресурсним потенціалом регіону повинне стати основою і одночасно інструментом ефективного довгострокового розвитку господарства регіону будь-якої галузі, для вирішення перспективних економічних завдань і досягнення великих соціально значущих результатів. При формуванні ресурсних стратегій

необхідно враховувати багатоплановий характер діяльності господарств регіону, оскільки складна внутрішня структура потребує використання інструментарію та розробки системи стратегій, здатних відображати специфіку функціонування та розвиток господарства регіону, його місце та роль у зовнішньому середовищі.

Головним завданням суб'єктів господарювання регіону є подолання негативних тенденцій уповільненого економічного зростання, зупинення спаду виробництва, зміцнення та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу регіону. Сьогодні більшість суб'єктів господарювання регіону функціонують в умовах посилення міжнародної конкуренції на фоні негативних наслідків фінансово-економічної кризи. В таких умовах особливої гостроти набувають питання забезпечення управлінської діяльності з використанням передових технологій побудови стратегії раціонального використання та розподілу ресурсів господарств регіону в умовах внутрішньої координації зусиль щодо прийняття управлінських рішень, здійснення стратегічного передбачення та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Розроблення стратегій управління ресурсним потенціалом регіону стає все більш актуальною для господарств регіону, котрі функціонують в умовах жорсткої конкуренції між вітчизняними та зарубіжними товаровиробниками. Однак деякі аспекти методологічного характеру стратегічного управління ресурсним потенціалом регіону донині не отримали належного наукового розроблення.

Як справедливо зауважує Ю.Лопатинський [1.], дослідження стратегічних напрямів розвитку господарств регіону повинно відбуватися з урахуванням його специфіки, до якої необхідно віднести:

- значний рівень конкуренції у аграрному секторі (коли безліч виробників продають стандартизовану продукцію) на фоні значно нижчого його рівня у галузях-контрагентах, в умовах недостатності державних програм;

- неможливість широкого використання в якості об'єкта вільної купівлі-продажу землі як основного засобу сільськогосподарського виробництва, необхідність державного регулювання та встановлення обмежень цього процесу;

- тривалість періоду та складність формування ринку землі в умовах вітчизняної економіки;

- значний вплив глобалізації аграрних ринків;

- наявність тривалих традицій та елементів консерватизму поведінки селян;

- яскраво виражена сезонність виробництва; велика тривалість операційного циклу, вагомі авансові витрати коштів і значне незавершене виробництво.

Непередбачувані зміни в оточенні господарства регіону сприяють використанню в управлінні господарствами регіону нових методів аналізу, планування, розроблення власних конкурентних стратегій, систем взаємодії з виробниками та постачальниками ресурсів.

Неможливо не погодитися з І.А.Ігнатьєвою [2, с. 9.], яка зауважує, що реакцією на зміну умов функціонування господарств регіону, які орієнтувалися на виробництво, є нова система управління, яка поєднує в собі відоме тактичне та оперативне управління та новий елемент – стратегічне управління – з притаманними йому загальними та конкретними функціями.

Розроблення стратегії управління ресурсним потенціалом регіону з урахуванням рівня використання ресурсного потенціалу господарств регіону базується на всеохоплюючій оцінці внутрішньої діяльності господарств регіону.

Загальна стратегія підвищення ресурсного потенціалу регіону є результатом розробки часткових стратегій підвищення потенціалу його складових. При цьому необхідно:

- оцінити поточний стан ресурсного потенціалу;
- визначити резерви збільшення ресурсного потенціалу;
- побудувати стратегію покращення складових ресурсного потенціалу.

Логічним завершенням процесу стратегічного планування є прогноз величини ресурсного потенціалу для кожного варіанту (комбінації) стратегічних рішень за основними напрямами господарської діяльності в регіоні. Максимальна величина ресурсного потенціалу визначає найкращу комбінацію стратегічних рішень.

Слід зауважити, що будь-яка модель управління господарством регіону базується на відповідній концепції. Здійснення аналізу концепції стратегічного управління ресурсним потенціалом регіону дає можливість:

по-перше - систематизувати та виокремити характерні риси, що базуються на поєднанні теорії; системному, ситуаційному та цільовому підходах до діяльності господарства регіону, що трактується як відкрита соціально-економічна система; орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує суб'єкт господарювання.

по-друге - дозволяє створювати адекватні цим умовам системи стратегічного управління, які відрізняються одна від одної залежно від особливостей господарства регіону та характеру зовнішнього середовища.

по-третє - аналіз, інтеграція та застосування інформації для прийняття стратегічних рішень дає змогу визначити зміст та послідовність дій щодо змін у господарствах регіону завдяки зменшенню невизначеності ситуації.

по-четверте - реалізація концепції стратегічного управління ресурсним потенціалом регіону можлива лише тоді, коли господарство регіону є стратегічно орієнтованим. Тобто господарство, в якому персонал має стратегічне мислення, застосовується система стратегічного планування, що дає змогу розробляти та використовувати систему стратегічних планів.

Список використаних джерел.

1. Лопатинський Ю.М. Базис інституційної трансформації аграрного сектора // Вісник ОНУ ім.І.І.Мечникова, 2013 - Т.18. Вип. 2/1.

2. Ігнатьєва І.А. Стратегічний менеджмент [Підручник] / І.А.Ігнатьєва. - К.:Каравела, 2012. – 480 с.

3. Наливайко А. П. Стратегія підприємства адаптація організацій до впливу світових суспільно-економічних процесів/ [А. П.Наливайко, Т. І. Решетняк, Н.М.Євдокимова та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. П.Наливайка]. — К. : КНЕУ, 2013. — 454 с.

Геращенко В.О., аспірант
Київський університет ринкових відносин

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ

Кластерний розвиток як фактор збільшення національної і регіональної конкурентоспроможності є характерною ознакою сучасної інноваційної економіки. Світова практика показала, що

кластеризація економіки обумовлює і справляє вирішальний вплив на процеси посилення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності.

Кластер – це новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально і економічно споріднених учасників виробничого процесу заради отримання кожним із них сукупного синергетичного комерційного результату.

Автором кластерного підходу в економіці вважають М. Портера, який дав широковідоме визначення кластера: "Кластер, або промислова група, – це група близьких, географічно взаємозалежних копаній і пов’язаних з ними організацій, які спільно діють у певному виді бізнесу, характеризуються спільністю напрямів діяльності й взаємодоповнюють один одного" [2, с. 258].

Інноваційний кластер – цілісна система підприємств і організацій з виробництва готового інноваційного продукту, що включає весь інноваційний ланцюжок – від розвитку фундаментальної наукової ідеї до виробництва й дистрибуції готової продукції.

Інноваційний кластер формує певну систему поширення нових знань і технологій, забезпечує прискорення процесу трансформації винаходів в інновації, а інновацій – у конкурентні переваги, розвиток якісних стійких зв’язків між усіма його учасниками. Виникнення таких кластерів – закономірний процес при наявності спільної наукової й виробничої бази.

Світовий і поки що невеликий український досвід демонструють такі переваги виробничих систем на основі кластерної моделі [3]:

- кластери спроможні забезпечувати поєднання у виробництві конкуренції з кооперацією, вони уособлюють „колективну ефективність”, створюють „гнучку спеціалізацію”;
- кластери будуються на використанні ефекту масштабу;
- кластери – це точки зросту, стимулятори технічного прогресу;
- кластери являють собою механізм підвищення регіональної і національної конкурентоспроможності.

Кластери дозволяють:

- посилювати процеси спеціалізації і розподіл праці між компаніями;
- ширше приваблювати клієнтуру, створюючи тісну взаємодію покупців і продавців;
- знижувати вартість одиниці технічної послуги і продукції, яка виготовлюється на основі спільної діяльності;

- посилювати міжсуб’єктні потоки ідей і інформації;
- підвищувати інноваційність виробництва;
- створювати нові робочі місця;
- ефективніше використовувати місцеві природні ресурси;
- створювати здоровий соціальний капітал (все здійснюється на взаємній довірі), забезпечуючи соціальну справедливість;
- забезпечувати баланс ринкової ефективності і соціальної гармонії.

Кластери можуть охоплювати як невелику (10-15 компаній), так і значну кількість підприємств та структур (6-7 тисяч компаній, як, скажімо, в Індії чи в Китаї), а також можуть формуватися як з крупних, так і з малих фірм в різноманітних видах об’єднань і співвідношень. Кластером вважають як географічну концентрацію компаній, що працюють в окремому виді бізнесу, так і конгломерацію великих і малих фірм, частина яких може бути власністю іноземців. Кластери з’являються як в традиційних галузях, так і в high-tech напрямах, як у виробничо-комерційному сегменті або в секторі послуг, так і в соціальних сферах.

Нерідко центром формування кластерів виступають університети або групи науково-дослідницьких структур і проектних установ. Різні кластери мають неоднакову ступінь взаємодії між фірмами, які входять до них. Форми такої взаємодії варіюються від порівняно простих мережевого типу асоціацій, до складних, багаторівневих коопераційно-конкурентних утворень. Формування кластерів можливе як в умовах великомасштабної, так і невеликої за обсягами економіки. Кластери формуються не тільки в умовах промислово розвинутих держав, але і в тих країнах, які ще розвиваються. Вони виникають на національному, регіональному і муніципальному рівнях. В деяких кластерах спостерігається паралельна наявність високих технологій поряд з порівняно невисокого технічного рівня виробництвами і послугами.

Кластери допомагають заповнити порожнечу між бізнесом, дослідженнями й ресурсами, таким чином швидше видаючи знання на ринок. Успішні кластери пропагують інтенсивну конкуренцію одночасно зі співробітництвом, зокрема збільшують продуктивність, залучають інвестиції, пропагують дослідження, підсилюють промислову базу, розробляють спеціальні продукти і послуги та стають основою для розвитку навичок [1, с. 10].

Створення кластерів сприятиме зростанню продуктивності та інноваційній активності підприємств, які входять до їх складу, а також підвищенню інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально- економічного розвитку регіонів розміщення кластерів, що в остаточному підсумку дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату, надходження до бюджетів усіх рівнів, стійкість і конкурентоспроможність економіки регіонів.

Стимулювання формування інноваційних кластерів є необхідною складовою регіональної економічної політики. При цьому важливі такі основні фактори, як удосконалення системи утворення і професійна підготовка, створення можливостей для інновацій, поліпшення інституціонального середовища й системи поширення знань і технологій.

Список використаних джерел.

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні. – К.: НІСД, 2011. – 47 с.

2. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран / Пер. с. англ. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.

3. Соколенко С.І., Кластери в глобальній економіці. – К.: Логос, 2004.

Гринів Л.В.
Кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Кузьмичова Ю. Е., магістр
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний менеджмент організації характеризується проявом інтересу до організаційної культури як інструменту управління. Формування організаційної культури дає можливість організації бути конкурентоспроможним за рахунок появи ряду переваг, які необхідні для успішної конкуренції, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках [6].

Умови формування, розвитку та зміни організаційної культури розглядали такі вчені, як: Віханський О. С., Наумов О. І., Соломанидина Т. О., Захарчин Г. М. та ін.

Організаційна культура належить до внутрішнього середовища організації. Тобто вона формує стійкі зв'язки і комунікації всередині організації, які з'являються в процесі спілкування і вирішенні проблем організації. Ці процеси виробляють власні цінності, критерії досягнення загальних цілей, правила і норми поведінки, форми взаємодії із зовнішнім середовищем. Тобто однією із необхідних умов для формування і розвитку організаційної культури є спільна діяльність колективу та існування мети організації [4].

Коли відбувається формування організаційної культуру необхідно розуміти, що будуть створені тільки умови для її розвитку, а не шляхи за допомогою яких буде відбуватися керування нею. Також формування організаційної культури буде залежати від керівника організації. І тому керівнику необхідно чітко визначити цінності та цілі організації. Важливими умовами для організаційних змін, які покликані сформувати організаційну культуру, є розуміння місця та ролі організаційної культури для успішного досягнення стратегічних цілей організації та майстерність формувати очікуваний профіль організаційної культури [4].

Формування і зміни в організаційній культурі можуть відбуватися за допомогою двох способів [3]:

– перетворення й демонстрація необхідних норм, цінностей і принципів;

– формування і зміни «вторинних» ознак культури (а саме деталі реального життя в організації).

Перший спосіб реалізується через виступи і публічні заяви, на основі особистого прикладу, який би свідчив про інтерес керівництва до первинних цінностей. Якщо дії менеджерів в організації будуть відповідати цінностям, які вони заявляють, то це буде сприяти розвитку культури і її вдосконаленню. Розкриваючи встановлені цінності керівники повинні відкрито виступати із заявами в засобах масової інформації і на спеціальних зборах. Встановленні цінності не повинні бути секретом організації, навпаки необхідно залучати персонал не лише до сприйняття, а й до співучасті у цих заходах [2].

Другий спосіб реалізується через маніпулювання зовнішніми атрибутами культури організації, впливаючи на базові припущення.

Цей спосіб створює і виробляє необхідні зразки поведінки, які вводяться крок за кроком, в умови взаємодії людей [2].

Слід не забувати, що формування організаційної культури повинно відповідати таким принципам: організаційна культура мусить виправдовувати ідеї існування організації; ідеї повинні бути позитивно емоційного результату; вироблена культура мусить відповідати усім характерним рисам організації, а також вимогам її існування; не забувати про надбаний попередніми поколіннями культурний досвід та інше [1].

Вітчизняні підприємства тільки починають приділяти увагу до формуванню організаційної культури. Так як досі основною рисою, що цінують керівники, є виконавчість, аніж ініціатива працівників [5].

Формування організаційної культури пов'язують з розвитком і реалізацією творчого потенціалу самого працівника. Організаційна культура впливає на світогляд людини і її дії всередині організації. Це пов'язане, перш за все, з розвитком творчих здібностей і реалізацією креативного потенціалу працівника. Організаційна культура впливає на поведінку працівників. І тому, інколи виникають проблеми внутрішньої інтеграції. Це пов'язано зі встановленням і підтримкою ефективних робочих стосунків між членами організації. Відповідно виникає необхідність, при формуванні організаційної культури, звертати увагу на те, як працівники приймуть зміни і чи є вони доречні [6].

Можна зробити висновки, щоб ефективно управляти організацією необхідно приділити велику увагу при формуванні організаційної культури. Бо це стає основою ефективного функціонування підприємства. На сьогодні впровадження заходів щодо формування організаційної культури стають дедалі частіші. Керівники вітчизняних підприємств тільки починають шукати шляхи для більш ефективного впровадження змін, але не слід забувати про вже сформовану організаційну культуру, яка бере на себе велике значення. Організаційна культура може виступати мотиваційним чинником, який перетворює програму діяльності в активну діяльність, та дає право працівнику поєднувати конкретні ситуації із системою цінностей, якими він керується у своїй поведінці.

Список використаних джерел:

1. Гайдученко С. О. Текст лекцій з дисципліни «Організаційна культура» / С. О. Гайдученко, М. М. Новікова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ, 2015. – 77 с.
2. Кислинська В. О. Корпоративна культура підприємства – один із факторів його конкурентоздатності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com.
3. Лобза А. В. Організаційна культура як елемент успіху компанії / А. В. Лобза, Д. Карпук // Економіка в умовах глобалізації: проблеми, тенденції, перспективи: 1-ша міжнародна наук.-практ.: зб. матеріалів. – 2013. – С. 136-141.
4. Смолінська Н. В. Формування та зміна організаційної культури підприємства. / Н.В. Смолінська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2011. – № 698. – С. 290–295.
5. Трепілець М. С. Формування організаційної культури підприємства (організації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua.
6. Фурсик Катерина. Формування організаційної культури сучасного підприємства / Катерина Фурсик // Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : зб. тез доп. IX Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів / редкол. : Л. І. Вергун, Ю. В. Мельник, О. Легкий. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 135-137.

Довбенко В.І.
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ УМОВ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Україна продовжує втрачати інноваційний потенціал і позиції на ринку інновацій. Це негативно впливає на рівень конкурентоспроможності вітчизняних продуктів як всередині країни, так і на зовнішніх ринках, а також спричинює втрату потенційних доходів від реалізації продукції, робіт та послуг з великою часткою доданої вартості. З метою подолання даних негативних тенденцій

важливо забезпечити кількісні та якісні зміни в економіці для створення умов своєчасного поширення і комерціалізації інновацій, що передбачає ефективну взаємодію учасників інноваційного процесу і залучення інвестицій в реалізацію перспективних проектів.

Інноваційна діяльність в Україні позбавлена належної підтримки, а ринок інновацій є недостатньо розвиненим. Трансфер знань та технологій відбувається надто повільно і неефективно, так як домогтися активної взаємодії учасників інноваційного процесу за умов нерозвинутої інноваційної інфраструктури є практично неможливо. У результаті високотехнологічні галузі країни зазнають руйнівного впливу. Тому важливо домогтися докорінної зміни ставлення держави та бізнесу до інноваційної діяльності.

На сьогодні стан інноваційної діяльності в Україні є незадовільним. Незважаючи на наявність значного наукового потенціалу та досвід створення технологічно складної продукції, країна з року в рік втрачає свої позиції на ринках високотехнологічних товарів і послуг. Попередній індустріальний потенціал значною мірою вичерпано, а потенціал інноваційного розвитку, який відповідає сучасним умовам діяльності, не сформовано. Якщо в найближчі роки не вдасться започаткувати процеси нарощення інноваційного потенціалу, створення механізмів інноваційного розвитку, переведення економіки на інноваційну основу, то Україна перетвориться на сировинний придаток розвинених країн [1, с. 8-12].

Сучасна економіка з великою часткою інтелектуальної складової передбачає формування підприємницьких мереж, налагодження співробітництва між фахівцями з різних сфер діяльності. З метою прискорення виходу нового продукту на ринок за умов скорочення інноваційного та технологічного циклів важливо налагодити тісну співпрацю учасників інноваційного процесу.

З метою подолання існуючих труднощів у створенні умов для інноваційного розвитку економіки необхідно чітко визначити цілі та сформувати відповідну стратегію, яка передбачає радикальне оновлення промислового потенціалу країни за рахунок своєчасного впровадження перспективних інноваційних проектів у галузях, які є визначальними для створення міцного технологічного фундаменту розвитку країни. Зростання інноваційності виробництва робить нові технології більш економними, продуктивними і приданими до випуску конкурентоспроможної продукції.

Для успішної реалізації інноваційної моделі промислової політики держава має взяти на себе значні витрати на створення інноваційної та інформаційної інфраструктури, підготовку наукових кадрів, організацію системи ефективного захисту інтелектуальної власності й трансферу технологій, страхування ризиків інноваційної діяльності. Крім того, вона повинна сформувати відповідні мотиваційні економічні сигнали для бізнесу, які б у виборі сфер вкладання капіталів віддавали перевагу саме вкладенням у виробництво нових інноваційних продуктів. Іншими словами, держава має створити умови, за яких виникне попит на власні нововведення [2, с. 59].

Сьогодні у багатьох розвинених країнах світу значного поширення набули національні інноваційні системи (НІС). НІС ґрунтуються на активній взаємодії учасників інноваційного процесу.

Згідно Концепції розвитку НІС України до її складу входять підсистеми державного регулювання, освіти, генерації нових знань, інноваційної інфраструктури, виробництва продуктів та послуг. Центральне місце в НІС належить науці. Для повноцінного функціонування НІС важливо сформувати регіональні інноваційні системи (РІС). На сьогоднішній день в Україні відсутня скоординована взаємодія між окремими елементами РІС, що приводить до їх автономного функціонування і частих випадків неузгодженості дій, що веде до втрати довіри інвесторів. Тому особливу увагу необхідно приділити формуванню умов, які забезпечують оптимальну взаємодію інвесторів, розробників інновацій, органів влади з метою координації їх дій для отримання очікуваних результатів від впровадження результатів наукових розробок. Дані умови можуть бути створені у збалансованій екосистемі інновацій, де взаємодія учасників здійснюється на засадах взаємної довіри й підтримки.

Ключовими складовими сучасної екосистеми інновацій є [3]:

1) наукова спільнота як основний постачальник інноваційних ідей;

2) індустрія венчурних інвестицій;

3) інфраструктура у вигляді бізнес-інкубаторів, акселераторів, технопарків, структур, які надають послуги із захисту інтелектуальної власності, просування інноваційної продукції;

4) стійкий попит на високотехнологічну продукцію, технології і стартапи;

5) законодавче правове поле, яке сприяє діяльності інноваторів.

Законодавчі норми повинно сприяти формуванню нових інноваційних форм взаємодії учасників господарських процесів на засадах рівноправності й взаємної вигоди з метою створення умов для досягнення поставлених цілей розвитку економіки. В Україні наука, інноваційна інфраструктура, інтелектуальні і технологічні ресурси і бізнес слабко взаємодіють між собою у процесі реалізації інноваційних проектів. Це не дає змоги розкрити інноваційний потенціал розвитку економіки. Тому важливо суттєво покращити інформаційне забезпечення учасників інноваційного процесу, сформувати державні програми підтримки інновацій, забезпечити надійний захист прав інтелектуальної і промислової власності та податкове стимулювання інноваційної діяльності. Важливо розробити механізми безперешкодного трансферу результатів наукових розробок структурам, спроможним успішно і своєчасно їх комерціалізувати.

Список використаних джерел.

1. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь /за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

2. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія / Ю.В.Кіндзерський; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2013. – 536 с.

3. Лановська Г.І. Інноваційна екосистема: сутність та принципи /Г.І.Лановська. Економіка і суспільство. - 2017. – Вип. 11. – с. 257-262

Желізко О. О.
аспірант кафедри підприємництва
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Фундаментальною складовою трансформаційних процесів, які мають місце у вітчизняній економіці є інституціональні зміни. В цьому контексті саме державне регулювання інституційних змін стає базовим чинником економічного розвитку та безпеки підприємництва

в країні, зокрема, через здатність створювати і розвивати відповідні інститути, які підтримують функціонування системи економічної безпеки підприємництва України.

Ці умови є ще більш важливими для нашої країни, дозволяючи не лише приймати більш активну участь в економічній діяльності ЄС, але й формувати та розвивати власні інституції за зразком ЄС, наближуючи їх до стандартів, моделей та зразків інституційного середовища ЄС, збільшуючи шанси на включення України до політико-економічної системи ЄЄ в якості повноправного члена цієї спільноти у майбутньому.

Концепція економічної безпеки підприємництва охоплює сферу прийняття економічних рішень, спрямованих на забезпечення свободи економічних процесів у відповідності з інтересами держави [1; 2]. Існує потреба визначення чинників, які впливають на ефективність системи економічної безпеки підприємництва в процесі інституційних перетворень в країні, ініційованих державою.

Державне регулювання інституційних змін в Україні містить два базові елементи, що визначають його характер [3]: статичний – органи влади в системі; динамічний – відносини між цими органами влади і правила, які регулюють дані відносини.

Інституційну систему України побудовано на основі класичного тристороннього поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Держава реалізує інституціональні зміни через вплив на діяльність установ та органів, які складають інституційну базу країни: Верховна рада, інститут Президентства, інститут Судочинства, Збройні Сили, заклади освіти, науки, поліція тощо.

Питання ефективного впливу держави на формування та розвиток системи економічної безпеки підприємництва значним чином обумовлені реалізацією принципу лояльності та співпраці, відповідно до якого будується ієрархія підпорядкування державних інтересів забезпеченню інтересів суспільства, одним з яких є розвиток підприємництва як фактор економічного розвитку.

Висновки та пропозиції. Аналізуючи з точки зору інституціоналізму проблему формування певних реакцій системи економічної безпеки підприємництва України на зміну інституційних умов в країні в межах комплексу заходів державного регулювання, який слід розглядати значною мірою не як загрозу безпеці, а як способу мінімізації цих загроз завдяки ефективним комплексним діям держави, автор статті вважає за необхідне спроектувати модель

поведінки системи економічної безпеки (формування передбачуваних реакцій), яка б показувала взаємозв'язок державного регулювання інституціональних змін системи економічної безпеки підприємництва (рис.1, розроблено автором).

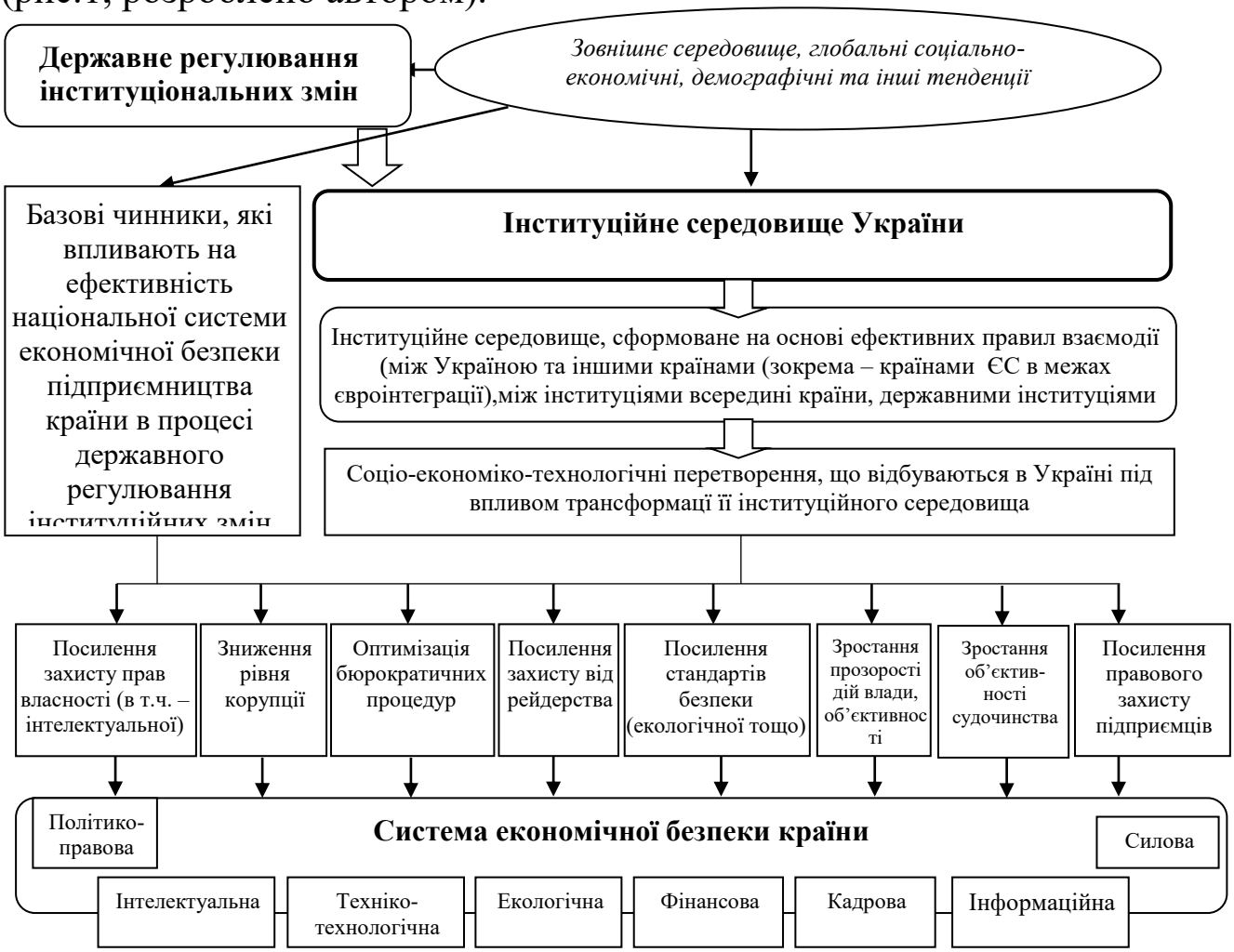

Рис. 1. Модель впливу державного регулювання інституціональних змін на систему економічної безпеки підприємництва

У даній моделі, здійснено спробу формування теоретичної та методичної бази, яка дозволить як аргументувати доцільність, послідовність, причинно-наслідкові зв'язки та найбільш раціональні напрямки впливу державного регулювання інституційних змін на ефективність системи економічної безпеки підприємництва.

Таким чином існує можливість покращення умов ведення бізнесу в країні та якості законодавства та сумлінності у виконанні законів на всіх рівнях, що є основою для забезпечення розвитку ключових елементів системи економічної безпеки підприємництва.

Проблемою є те, що інституційний аналіз в своїй базі

ґрунтується на описовому характері дослідження явищ. Незалежно від характеру використовуваних моделей і породжених проблем, однією з головних проблем залишається практичний спосіб вимірювання (оцінки) основних змінних, таких як економічна безпека, та включення цих змінних в економіко-математичні моделі. Дана робота є вихідною частиною даного процесу, що на когнітивному рівні дозволяє виокремити основні причинно-наслідкові зв'язки у явищах та характеристиках.

Список використаних джерел

1. Бегей М. В. Основні підходи до розуміння сутності економічної безпеки підприємства / М. В. Бегей // Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні: матеріали Всеукр. наук.-прак. інтенрнет-конф. (Львів, 19-21 листопада 2015 р.). – Львів: Укр. акад. друкарства, 2015. – С. 12–15.

2. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення: монографія / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. 288 с.

3. Чечель О. Принципи та механізм державного регулювання економіки [Електронний ресурс] // Демократичне врядування. — 2014. — № 13. — Режим доступу: http://www.lvivacade! my.com/vidavnitstvo_1/visnik13/fail/Chechel.pdf

Касьян О.А., магістр
Науковий керівник: кандидат економічних наук,
доцент Бородіна О.М.
Київський університет ринкових відносин

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Забезпечення ефективного управління в умовах ринку є складною проблемою, оскільки знаходячись і функціонуючи в динамічному середовищі, підприємство випробує на собі вплив багатьох, не завжди передбачуваних факторів.

Проте проведення аналізу, що розкриває загальні недоліки а роботі підприємства, не завжди дає можливість досить точно й

об'єктивно встановити конкретні причини виникнення різних негативних явищ, які знижують ефективність діяльності підприємства, а, отже, не завжди дозволяє визначити, які конкретні заходи необхідно вжити керівникам для забезпечення сталої, ефективної роботи підприємства.

Діагностика являє собою проведення дослідження економічного стану підприємства з метою виявлення факторів, які становлять загрозу стійкому функціонуванню підприємства, розробку заходів покращення економічного стану з урахуванням вимог діючої кон'юнктурної середи [2, С. 125]. В період системних трансформацій діагностика поширюється на процеси як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Тому першочерговим завданням формування організаційно-економічного механізму управління діагностикою, є діагностика зовнішньої середи або конкурентного середовища підприємства яка передбачає [1, С. 78]:

- ідентифікацію діагностичних процесів у сфері оцінювання конкурентного середовища підприємства;
- формування системи показників оцінки конкурентного середовища підприємства;
- вибір і оцінку стратегічної позиції підприємства на ринку;
- оцінку привабливості стратегічних зон господарювання підприємства на ринку;
- оцінку конкурентного статусу підприємства на ринку;
- визначення індивідуальних особливостей управління портфелем стратегічних зон господарювання підприємства на ринку;
- формування стратегічної позиції підприємства в конкурентному середовищі;
- застосування SWOT-аналізу в діагностиці протистояння підприємств - конкурентів на досліджуваному ринку;
- використання PIMS аналізу для визначення конкурентної стратегії підприємства на ринку.

Процес діагностування, безумовно, містить у собі процедури аналізу. При цьому його основними завданнями є:

- вивчення і оцінка стану об'єкта в умовах обмеженої інформації;
- визначення відхилень від нормального або оптимального стану об'єкта дослідження.

Аналіз полягає у визначенні того, що сприяє розвитку галузі, в якому напрямку він здійснюється, як будуть змінюватися ринкові умови (на рівні техніко-економічних показників, співвідношенні

попиту та пропозиції, складі покупців, інтенсивності конкурентної боротьби, продукції та способах її виготовлення й іншому) [3, С. 43].

Конкурентне середовище представлене значною кількістю самостійних (незалежних) підприємств, які прагнуть зміцнити свої конкурентні позиції (економічний стан), залучаючи покупців пропозицією кращих умов продажу порівняно з конкурентами, формується не тільки під впливом боротьби внутрішньогалузевих конкурентів. Аналіз повинен встановити, які сили визначають ступінь інтенсивності конкурентної боротьби. До них можна віднести:

- розміри ринку;
- темпи зростання ринку та стадії життєвого циклу;
- потужності;
- перешкоди для входу на ринок або виходу з нього;
- ціна; рівень стандартизації товарів;
- швидкі технологічні зміни;
- вимоги до розміру необхідних капіталовкладень;
- вертикальна інтеграція;
- прибутковість галузі;
- економія на масштабах виробництва;
- швидке відновлення асортименту продукції.

Під впливом цих та інших факторів можливі наступні варіанти зміни сили конкуренції між підприємствами [1, С. 207]:

1) конкуренція посилюється зі збільшенням кількості підприємств, які змагаються;

2) конкуренція посилюється, коли великі підприємства приєднують інше підприємство та вживають рішучі заходи до виходу його в лідери;

3) конкуренція сильна, коли попит на товар зростає повільно;

4) конкуренція посилюється, коли умови господарювання в галузі спонукають підприємство до зниження ціни або на застосування інших засобів збільшення обсягу продажів;

5) конкуренція посилюється, коли витрати покупців при переході зі споживання однієї марки на інші невеликі;

6) конкуренція посилюється, коли одне або кілька підприємств не задоволені своєю часткою ринку;

7) конкуренція посилюється пропорційно зростання прибутку від успішних стратегічних рішень;

8) конкуренція посилюється, коли необхідні значні витрати на виході;

9) хід конкуренції передбачуваний, коли стратегії, ресурси, організаційні особливості, місії підприємств відомі й значною мірою розрізняються

Умови конкурентного середовища можуть бути як сприятливими так і несприятливими для діяльності більшої частини учасників ринку.

В процесі управління діагностикою підприємства методи та інструменти діагностики зовнішнього середовища повинні поєднуватися із інструментарієм діагностики внутрішнього середовища, що дозволить більш достовірно визначати реальне фінансово-майнове становище підприємства. Виявляти ознаки кризової ситуації або фазу кризи та обирати шляхи її подолання з метою забезпечення стійкого розвитку підприємства в умовах нестабільного середовища.

Список використаних джерел.

1. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія / А.Е. Воронкова. – Харків: Вид-во "ІНЖЕК", 2008. – 520 с.

2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та прак- тика застосування: монографія / І.В. Кривов'язюк. – Луцьк: Вид-во "Надстир'я", 2007. – 260 с.

3. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексик. – К.: Вид-во КНЕУ, 2002. – 192 с.

Кожемякіна Т.В.
кандидат економічних наук, доцент
НМУ імені О.О. Богомольця

ГІДНА ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Споконвічно людство займалось тим, що привласнювало чужу працю. Основою фундації капіталістичного укладу стало саме залишення людей без інших факторів виробництва у власності, що змушувало їх продавати капіталісту свою працю як єдиний фактор виробництва, що природньо не може бути відчужений від його власника.

На початку індустріалізації суспільства ключовою перевагою підприємця була здатність ефективно експлуатувати робочу силу, виплачуючи їй мінімальну заробітну плату при максимально можливому задіянні у часі. Нормальним вважався робочій день у 10-12 та, навіть, 14 годин. Виплачуваного заробітку вистачало лише для забезпечення підтримання життя робітника та його родини на мінімальному рівні. Проте, активний робочий рух XX століття в країнах Європи та Сполучених Штатах Америки швидко змінив правила гри, виборовши у роботодавця більш гарні умови праці та більш достойну її оплату. Результатом таких змін стало не лише покращення умов життя робітників усіх цих країн, але і стійке економічне зростання.

Генрі Форд, який першим на своїх підприємствах встановив гарантований мінімум оплати за годину праці та скоротив робочий тиждень до 48 годин, відмічав, що платить своїм робітникам для того, щоб «…поставити наше підприємство на міцний фундамент. Підприємство, яке погано платить, завжди не стійке». [2] Цілком логічно розширити це твердження до макроекономічного рівня, сказавши, що країна, де стійкі підприємства, сама є економічно стійкою.

В сьогоднішніх українських реаліях ми спостерігаємо картину, коли підприємці самі, свідомо чи не свідомо, руйнують добробут країни і підривають її стійкість щонайменше трьома способами.

Першим є завищення власних прибутків через підтримання надвисокого рівня рентабельності своїх товарів та послуг. Нормальним явищем для більшості ринків сьогодні є те, що ціна продажу товару/послуги перевищує витрати, понесені на їх створення, в кілька разів. Це перерозподіляє прибутки на користь таких підприємців від інших учасників ринку. Відсутність дієвої конкуренції не може зламати цей механізм, який через завищення рівня цін суттєво погіршує умови життя не-підприємців, тобто найманих робітників та представників соціально незахищених верств населення, що розраховують на допомогу від держави.

Другим є заниження заробітних плат. Це призводить до скорочення платоспроможності населення країни і зменшує, таким чином, попит на товари та послуги на ринку. Створюється таке собі «замкнене коло», коли підприємець не може реалізувати товари/послуги і змушений знову зменшувати заробітні плати

робітникам чи скорочувати кількість робітників, не бажаючі поступитись, натомість, у розмірі отримуваного прибутку.

Третій спосіб також простий і цілком зрозумілий – це виплата заробітних плат за тіньовими схемами. Держава недоотримує податкові надходження, не може фінансувати соціальну сферу і, тим паче, інвестувати, що знову обертається гальмуванням економічного зростання.

Так само нерозумно оплачується й праця тих, хто отримує свою заробітну платню з бюджету. Адже різниця в 100 разів між мінімальною оплатою та максимальними ставками ніяк не відображає ані результативності тієї роботи, за яку йде оплата, ані різниці в кваліфікації і тим самим не сприяє наполегливості праці абсолютно всіх робітників України.

Таке ставлення до оплати праці найманих робітників в Україні призвело до того, що економіка за всі роки незалежності практично стоїть на місці у той час, коли все світове суспільство розвивається шаленими темпами. І найпотужнішим двигуном в їх розвитку є саме робоча сила. Інвестиції в людський капітал через акцентоване фінансування освіти, науки, охорони здоров’я, культури, мистецтва вже сьогодні приносить країнам світу дивіденд у вигляді прискореного економічного зростання.

Чи зможуть українці – розумні, талановиті, працьовиті, нарешті зрозуміти свою цінність і повноцінно включитись у світовий розвиток? Для пошуку відповіді на дане питання у нас залишилось зовсім небагато часу.

Список використаних джерел

1. Куриляк В. Є., Мазур В. С. Заробітна плата на промислових підприємствах: методичні та організаційні аспекти: монографія / В. С. Мазур, В. Є. Куриляк – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – 304с.

2. Смерчевська С.В. Сутність механізму діючої мотивації робітників підприємств в умовах ринкової економіки їх діяльності // Проблеми праці, економіки та моделювання: Зб. наук. праць. – Ч. 2. – Хмельницький: Хмельницький технологічний інститут Поділля, 1997. – С. 127-128.

Кучма Г.Ф., студентка
Київський університет ринкових відносин

ОРГАНІЗАЦІЙНО ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СЛУЖБ ПЕРСОНАЛУ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Низька ефективність функціонування і розвитку підприємств – наслідок не лише негативного впливу зовнішнього середовища, але і слабкого, несистемного кадрового менеджменту. Відсутність кадрового менеджменту і високопрофесійних кадрів – одна з головних причин низької конкурентоспроможності українських підприємств. У зв'язку з цим організація і постійне вдосконалення системи кадрового менеджменту на підприємствах і в організаціях незалежно від форми власності і виду діяльності в умовах переходу до ринкової економіки представляє одне з актуальних завдань нашого розвитку.

Кадрова політика – це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання.

Основними складовими кадрової політики є: політика набору, відбору і розстановки кадрів; політика профорієнтації, адаптації та підвищення кваліфікації кадрів; політика зайнятості; політика управління службовим зростанням; політика стимулювання; соціальна політика.

Призначення кадрової політики – своєчасно формулювати цілі відповідно до стратегії розвитку організації, порушувати проблеми і ставити завдання, знаходити способи досягнення цілей. Для досягнення поставлених цілей особливо важливо забезпечити необхідну організацію виробничої поведінки кожного з її співробітників.

Кадрова політика має за головну мету забезпечення сьогодні та у майбутньому кожної посади і робочого місця персоналом належної кваліфікації. Безумовно, головною її метою є формування та оптимальне використання кадрів для досягнення цілей підприємства. Проблема полягає в тому, щоб забезпечити такий кадровий процес, який сприятиме сталому розвитку економіки, політичного життя та соціальної сфері суспільства.

Отже, кадрова політика повинна бути спрямована на формування такої системи роботи з кадрами, яка б орієнтувалася на одержання не тільки економічного, але й соціального ефекту, за умови дотримання чинного законодавства, нормативно правових актів.

При формуванні кадрової політики, для визначення напряму діяльності в організації, необхідно дотримуватись основних принципів кадрової політики, а саме:

– в управлінні персоналом – принцип однакової необхідності досягнення індивідуальних і організаційних цілей, який визначає необхідність пошуку чесних компромісів між адміністрацією і працівниками;

– у підборі і розстановці персоналу – принцип відповідності, який визначає необхідність відповідності обсягів завдань, повноважень, відповідальності можливостям людини; принцип професійної компетенції, який визначає необхідність наявності рівня знань, відповідного вимогам посади; принцип практичних досягнень, який визначає наявність певного рівня досвіду; принцип індивідуальності, який визначає наявність індивідуальних якостей працівника, рис характеру для виконання необхідної роботи;

– в оцінювані та атестації персоналу – принцип відбору показників оцінювання, який визначає необхідність формування системи показників, що включає мету оцінювання, критерії і частоту оцінок; принцип оцінювання виконання завдань, який визначає необхідність оцінювання результатів діяльності за визначеними критеріями;

– у розвитку персоналу – принцип підвищення кваліфікації, який визначає необхідність періодичного навчання персоналу відповідно до індивідуальної стратегією розвитку співробітника; принцип саморозвитку, який визначає необхідність розвитку за наявності здібності до цього;

– у мотивації і стимулюванні персоналу – принцип відповідності оплати праці обсягу і складності виконуваної роботи, який визначає необхідність наявності ефективної оплати праці співробітників; принцип відповідного поєднання стимулів.

Сьогодні є декілька нових тенденцій в системі кадрового менеджменту підприємств, застосування яких підвищує його ефективність, а саме:

- більш широкого поширення набувають системи оплати за знання і компетенцію, при яких розмір винагороди працівника визначається не місцем його посади в ієрархії, а ступенем володіння ключовими для підприємства знаннями;

- збільшується частка змінної частини в доходах працівників усіх рівнів;

- надання працівникам «гнучких» пільг. Замість традиційного обов'язкового набору пільг – медичного страхування, страхування життя тощо сучасні компанії надають своїм працівникам можливість вибирати ті пільги, які їм потрібні (у рамках визначеного бюджету);

- поступове зниження впливу на визначення розміру заробітної плати таких традиційних чинників, як стаж роботи, фахова біографія на користь компетентності і конкуренції на ринку праці. Ця тенденція змушує займатися самовдосконаленням навіть ветеранів.

Окрім цього, повинне активно фінансуватися здійснення програм навчання, підвищення кваліфікації, ротації і перепідготовки кадрів, поліпшення умов праці; підприємство повинне взяти на себе відповідальність за соціальне забезпечення співробітників.

Нові кадрові технології, звичайно, є більш ефективними в роботі з кадрами та забезпечують більш успішну роботу підприємства. Слід зазначити, що більшість підприємств України продовжують використовувати старі технології, лише частково застосовуючи нові. Отже, належна робота кадрової служби на підприємстві є не тільки необхідною, а й основоположною. Без здійснення функцій кадрової служби та її взаємодії з іншими службами не може бути забезпечена організована робота працівників самостійно. Тож, для ефективної роботи персоналу та підприємства в цілому слід грамотно організувати кадрову службу, та чітко зазначити її функції і тоді вона допоможе підприємству бути конкурентоспроможним, що буде максимізувати прибуток.

Список використаних джерел

1. Борисюк І. О. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства / І. О. Борисюк, А. В. Єрьоменко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2012. – №33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/ view/409.

2. Бортнік С. Стратегічне управління розвитком персоналу підприємства та сучасні підходи до оцінювання його рівня / С.

Бортнік // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – №2. – С. 33–39.

3. Забаштанський М. Сучасні аспекти організації праці на підприємствах будівельної галузі України / М. Забаштанський, Я. Булах // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – №2. – С. 106–114.

4. Ігнатьєва І. А. Удосконалення системи стратегічного управління персоналом сучасного підприємства / І. А. Ігнатьєва, Т. М. Сидоренко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2012. – №6. – С. 294–298.

5. Севастьянов Р.В., Ткаченко С.А. Кадрова політика підприємства та напрями її вдосконалення. / «Економічний вісник Запорізької інженерної академії» 2013. – с.177-187.

Крістєва Е. А., магістр,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

З розвитком ринкових відносин в Україні створено правову базу для організації оплати праці, що відповідає умовам ринкової економіки. Рівень оплати праці в сільському господарстві, як вказує статистика, низький порівняно з іншими галузями народного господарства, а це призводить до трудової міграції населення, безробіття, поглиблення демографічної кризи на селі, оскільки заробітна плата не може забезпечити працівникам сільсько-господарських підприємств умови для нормальної життєдіяльності, сприяти підвищенню ефективності праці й зацікавленості у результатах виробничої діяльності, виконувати відтворювальну та стимулюючу функції. Тому одним з пріоритетних напрямів соціальної політики на селі повинно бути вирішення питань щодо реформування оплати праці – основного чинника мотивації високоефективної праці.

Проблемам удосконалення оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств в Україні присвятили свої дослідження і праці відомі вчені-економісти такі як: Д. Богиня, Г. Завіновська, І. Здоровцова, Н. Павловська, В. Павленко, М. Семикіна та ін. Вони вважали за необхідне посилення мотивації до підвищення

трудової активності працівників, але незважаючи на дослідження науковців проблеми реформування заробітної плати на селі досі не вирішені, що проявляється у недостатній мотивації праці та низькому її рівню в сільськогосподарських підприємствах.

Головним чинником ефективної діяльності працівників у сучасних умовах господарювання є заробітна плата.

М. Махсма встановив, що майже половина (48,9%) працівників сільськогосподарських підприємств отримують заробітну плату, меншу від прожиткового мінімуму, а заробітна плата 30% з них була на рівні мінімальної [1, с. 42].

Отже вважаємо, низький рівень оплати праці не сприяє закріпленню на селі молодих і кваліфікованих кадрів, не дає можливості для підвищення ефективності праці, дуже негативно впливає на платоспроможність селян.

Заробітна плата у сільському господарстві, безсумнівно є основною мотивуючою силою, тому її використання в системі мотиваційних ефектів, положень і заохочень працівників є дуже важливим. Сутність і значення заробітної плати найбільш повно відображають основні функції, які вона виконує, а саме: відтворювальна функція; мотиваційна функція; суспільна функція.

Мотивація праці – важливий аспект успішного функціонування аграрного сектора економіки.

Н. О. Петренко вважає, що мотивація праці – є процесом формування основних мотивів, які мають психологічну, соціальну й економічну природу; включає відповідні варіанти реакцій в результаті причино – наслідкового зв’язку між діями, особливостями трудової поведінки працівників, які свідомо або несвідомо спонукають до здійснення трудової діяльності; стосується всіх можливих сторін поведінки людини та, як результат, впливає на ефективність діяльності. Тому основні чинники мотивації праці вона класифікує за видами: матеріальні, моральні, адміністративні та соціальні [2, с. 6].

Вважаємо, одним з вагомих елементів мотивації працівників є матеріальна мотивація. Вона включає в себе різноманітні премії, доплати і надбавки, які входять до фонду оплати праці. В частині структури фонду оплати праці найбільшу частину складає основна заробітна плата, яка сприяє здійсненню відтворювальних функцій. Додаткова заробітна плата є своєрідним необхідним доповненням, що виконує мотиваційну і стимулюючу функцію, мотивуючи та

заохочуючи працівників до результативного виконання роботи, яка на них покладна.

Основним значенням системи мотивації є з'єднання матеріальних інтересів працівників зі стратегічними задачами підприємства [3, с. 5].

В. В. Ярова вважає, що підвищення ефективності використання трудового потенціалу аграрної сфери можливе за певних умов: по – перше, за рахунок формування раціональної зайнятості в аграрному виробництві, що забезпечувало б нормальну праценавантаженість, продуктивність і оплату праці в усіх формах господарювання на селі; по – друге, в результаті запровадження дійового мотиваційного механізму ефективної праці в аграрному секторі [4, с. 126]. Погоджуємось із думкою автора та вважаємо, що мотивами зайнятості для працівників сільськогосподарських підприємств є: оплата праці, дохід від власності, умови праці, професійний та кар’єрний ріст, право участі у вирішенні господарських питань, отримання від підприємства соціально-культурних послуг.

У вітчизняних умовах рівень мотивації працівників сільськогосподарського сектору в порівнянні з провідними країнами світу є на нижчому рівні, керівники підприємств дотепер використовують традиційні методи стимулювання праці, які не відповідають вимогам ринкової економіки, тому значна частина працездатного сільського населення змушена шукати роботу в зарубіжних країнах. Вважаємо, що достойна заробітна плата та соціальні гарантії повинні стати основою сучасної політики в контексті реформування аграрної економіки.

Список використаних джерел:

1. Махсма М. Причини та наслідки низької ціни найманої сільської праці / М. Махсма // Питання розвитку АПК.– 2008. - № 5. – С. 40 – 50.

2. Петренко Н. О. Формування мотивації праці в аграрних підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства та АПК» / Н. О. Петренко. – Біла Церква, 2009. – 20 с.

3. Гайдуцький П. Зростання економіки і добробуту людей: пошук оптимальних пропорцій / П. Гайдуцький // Урядовий кур'єр. — 2007. — № 66. — 5 с.

4. Ярова В. В. Формування і використання трудового потенціалу в реформованих сільськогосподарських підприємствах. / В. В. Ярова // Економіка АПК. – 2001. - № 9. – С.124-128.

Лупійчук О.І., магістр
Київський університет ринкових відносин

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Після здобуття Україною незалежності в її економічному просторі почали здійснюватися з різною інтенсивністю розбудовчі та трансформаційні соціально-економічні процеси. У контексті створення в Україні власної економічної системи було сформовано її основні атрибути, а саме: фінансову, грошову, бюджетну, банківську, митну, податкову та інші підсистеми. До того ж, станом на початок 2015 року в країні, в основному, було задіяно потенціал ринкової економіки, який певною мірою активізував економічну діяльність суб’єктів господарювання [3].

Проте ринок, сам по собі, не був і не міг бути метою суспільно-економічних перетворень. Ринок є досить жорстким інститутом активізації економічної діяльності і вимагає від держави ґрунтовних політичних та економічних дій. Ринкові інструменти можуть бути задіяні в державі, що готова до змін форм власності на основні засобів виробництва, специфіки національного руху до цивілізаційних стандартів добробуту тощо.

В Україні, яка перебуває на етапі соціально-ринкової трансформації, формується система управління національною економікою. Мета реформування економіки України – створення соціально орієнтованої ринкової економіки, яка б на основі розвитку національного конкурентноздатного виробництва забезпечила гідний рівень життя населення, добробут нації в цілому [2, С. 67].

Суспільне усвідомлення цінності людського життя, важливості повноцінного та гармонійного розвитку кожної особистості, її фізичних, моральних і духовних здібностей, а також необхідності створення умов для самореалізації людського потенціалу вимагають від фахівців і органів виконавчої влади об'єктивного та своєчасного визначення основних стратегічних напрямів та пріоритетів соціального розвитку України.

Протягом тривалого трансформаційного періоду з властивими йому суперечностями і проблемами подолано глибоку соціально-економічну кризу, сформовано основи ринкового господарювання з відповідними засадами соціального розвитку, орієнтованими на утвердження принципів демократії, соціальної та політичної стабільності в суспільстві.

Соціальні пріоритети повинні бути в усіх ланках сучасних трансформаційних перетворень, у тому числі в інноваційно-інвестиційних процесах, структурних та інституційних зрушеннях, сучасній політиці регіонального розвитку. У зв'язку з цим, найбільш актуальними проблемами соціального розвитку є стратегічні напрями державотворення.

Тривале накопичення теоретичного та практичного досвіду трансформаційних перетворень зумовило еволюцію поглядів на сутність соціального розвитку, захисні функції держави, принципи і методи формування та реалізації її соціальної політики. Актуалізація цієї наукової проблематики відбувається в контексті євроінтеграційних намірів України та її самоідентифікації як майбутнього повноправного члена ЄС, поглиблення глобалізаційних процесів у світі, загострення проблем економічної та екологічної безпеки, подолання бідності населення.

Йдеться про формування соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу, що відповідає міжнародним стандартам якості життя, формування середнього класу як гаранту стабільності в країні й ефективного фактора прискорення економічного зростання. У зв'язку з цим, виникає необхідність розробки та наукового обґрунтування комплексної стратегії соціального розвитку України, пошуку нових механізмів та інструментів його забезпечення, зниження надмірної соціально-економічної диференціації регіонів та соціальної напруги.

Досвід розвинених країн світу свідчить, що прогресивні трансформаційні перетворення та активна державна соціальна політика повинні характеризуватися високим рівнем цільової спрямованості, їх принципів й методів – узгоджуватися із загальним курсом реалізації стратегічно важливих економічних реформ.

Поступальний та динамічний розвиток країни повинен орієнтуватися на соціалізацію економічної системи з найповнішим урахуванням потреб, інтересів населення, його стимулів до продуктивної трудової діяльності з метою реалізації власного

професійно-кваліфікаційного потенціалу, всебічного розвитку, одержання гідної винагороди за результати праці.

Загальний стратегічний вектор розвитку України – побудова змішаної соціально орієнтованої економіки постіндустріального типу.

Аналіз світового досвіду постіндустріальних перетворень розвинених держав світу та вітчизняної практики господарювання дозволяє зробити висновок, згідно з яким найважливішими передумовами утвердження людиноцентричної моделі економічного зростання виступають наступні [1, с. 226]:

- подолання застарілих уявлень залежно економічного прогресу націй;
- забезпечення динамічного економічного зростання на основі проведення активної інвестиційної політики, спрямованої на активізацію людського капіталу;
- формування національної інноваційної системи як органічної цілісності науки, інновацій та виробництва;
- удосконалення національного законодавства у відповідність до вимог Міжнародних стандартів і угод у сфері інтелектуальної власності, її комерціалізація і належний правовий захист;
- поступова зміна соціально-економічного генотипу нації у напрямку зростання соціальної активності, самостійності, вивільнення творчого потенціалу особистості;
- становлення громадянського суспільства з розвиненими демократичними інститутами, здатними забезпечити самореалізацію особистості та самоорганізації соціуму;
- впровадження нової парадигми зовнішньоекономічних зв'язків, спрямованої на гармонійну інтеграцію країни в глобальну економічну середу.

Список використаних джерел

1. Гришкін, В.О. Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи: монографія / В.О. Гришкін. – Д.: Пороги, 2005. – 498 с.

2. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства:методологія і практика: монографія / Ю.К. Зайцев. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.

3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 / Президент України. – Режим доступу:

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10. – (Законодавство України).

Мартиненко В.В., магістр
Київський університет ринкових відносин

ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний глобальний економічний розвиток обумовлює необхідність здійснювати трансформацію та модернізацію національно соціально-економічної системи, враховуючи не лише національні особливості соціально-економічних відносин і ринкових механізмів, а й світового, глобального ринку, оскільки вплив глобальних процесів на національну економіку призводить до її підпорядкування законами глобального ринку [2, С. 43]. Для здійснення системної трансформації та формування стратегій соціально-економічного розвитку країни, що передбачає структурну модернізацію, виникає необхідність аналізу внутрішнього потенціалу національної економічної системи, її цілей і соціально-економічних завдань розвитку, а також вимог глобального ринку, його структури й механізму розвитку, особливо в умовах глобальної системної кризи. Щоб реалізувати трансформаційні процеси, спочатку треба досягнути міжнародних стандартів соціально-економічного розвитку. Перш за все, трансформації стосуються зміни ролі та місця держави в управлінні економічними та політичними процесами. У теоріях трансформаційної економіки розвиток суспільного виробництва досліджується через призму прогресу наукових знань [1, С. 108].

На нинішньому етапі розвитку основою розвитку економіки є високотехнологічне устаткування і сучасні комп’ютерні системи та технології. Сучасні науково-технічні знання можуть забезпечити створення і самозростання вартості товарів і послуг. У зв’язку з тим, що інформатизація – це ефективне заміщення людської праці знаннями, то поняття «трансформаційна економіка» відображає активний розвиток постіндустріальної економічної системи. В понятті «трансформаційна економіка» об’єднуються мінливість і спадкоємність економічної системи, що присутня між різними етапами розвитку економічної системи [3].

Розвиток незалежної України об’єктивно потребує входження її у світове господарство на організаційно-економічних засадах ринкових відносин, принципах рівноправності та взаємної вигоди у співробітництві. За кількісними характеристиками і потужностями продуктивних сил Україна може бути гідним партнером у світових економічних відносинах.

Термін «глобалізація» був введений в науковий обіг в середині 80-х рр. XX століття американськими авторами, які їм позначили появу нового типу соціальності і світопорядку, який буквально за всіма формами і параметрами соціальної організації, влади, ідеології, економіки, етносу, способу життя – відрізняється від нині існуючого [1, С. 114]. Причини трансформації економіки діляться на дві основні групи – внутрішні і зовнішні. Зовнішні причини економічної трансформації діляться на дві підгрупи. На думку вчених, перша група – це рушійні сили змін, що визначаються конкурентними перевагами країни щодо економічних систем інших країн. Друга група – це зовнішні рушійні сили, тобто політико-економічні інтереси, наявні у розвинених країнах. По своїй суті, трансформаційна економіка – це нестійка система. Загальний стратегічний вектор розвитку України – побудова змішаної соціально-орієнтованої економіки постіндустріального типу.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, мають певну специфіку, спричинені наступними чинниками [3]:

-тривалий час вітчизняна економіка функціонувала як складова частина єдиного народногосподарського комплексу СРСР, що розвивався на директивно-плановій основі;

-штучна відірваність від загально-цивілізаційного прогресу визначила, що визначила інверсійний характер переходу до соціально-орієнтовної ринкової економіки;

-сучасні постсоціалістичні трансформації характеризуються виключно високою залежністю економічних процесів від політичних рішень.

Стратегічним пріоритетом розвитку вітчизняної економіки на сучасному етапі є перехід до людиноцентричної моделі суспільного прогресу і перетворення людського ресурсу в його інтелектуальні, інноваційні та інформаційні складові, в пріоритетні напрямки капіталовкладень. Разом з тим, оновлення моделі економічного зростання на основі зміни типу суспільного відтворення, форм

нагромадження багатства і уявлень в критеріях ефективності економіки наштовхується на серйозні перешкоди, а саме [2, С. 45]:

- технологічну багатоукладність вітчизняної економіки;
- відсутність ефективних інструментів і дієвих механізмів стимулювання інноваційної активності;
- деформовану галузеву структуру, основану на домінуючому розвитку сировинної складової економіки;
- існування застарілих неформальних інститутів, пов'язаних з попереднім господарським досвідом;
- нерозвиненість складного комплексу постіндустріальних характеристик особистості: ініціативність, вміння творчо мислити, приймати відповідальність на себе і адаптуватися до стрімко мінливих умов.

З метою входження в світовий економічний простір, Україна зобов'язана розробляти та впроваджувати принципи вільної торгівлі, сповідувати відкритість економіки, послідовно і неухильно проводити приватизацію і створити ефективну, скорочену до мінімуму державну адміністрацію, задіяти науково-технічний потенціал та розвивати національну інноваційну систему для реалізації стратегічних інтересів і забезпечення довгострокової стабільної економіки.

Список використаних джерел.

1. Економіка України: інвестиційно-інноваційні проблеми розвитку. Колективна монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка. – К.: НДЕІ, 2006. – 552 с.

2. Кравченко О.М. Державні програми соціально-економічного розвитку як інструмент державного регулювання національної економіки / О.М. Кравченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць. – 2013. - № 1(17). - С. 42-47.

3. Програми та плани економічного і соціального розвитку України [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=ProgramiTaPlaniEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini.

Матвієць М.В.
кандидат економічних наук,
ДП «КБ «ПІВДЕННЕ» ім. М. К. Янгеля

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі еволюції світової економіки відбувається інтенсифікація переходу до нового типу економічного розвитку, в якому вагоміше місце починають посідати такі інноваційні фактори, як науковий рівень виробництва та нові технології. Сучасні процеси міжнародної передачі технологій створюють додаткові можливості для економічного розвитку країни й визначають його перспективи. В умовах глобалізаційних викликів жодна країна світу не може залишатися осторонь процесів, що відбуваються на міжнародному ринку технологій. Україна належить до країн, де на державному рівні задекларовано курс на євроінтеграцію та модернізацію національної економіки на інноваційній основі як основних передумовах вирішення нагальних соціально-економічних проблем країни.

Водночас слід зазначити, що під впливом структурно-технологічних зрушень, що відбулися в роки незалежності, основні механізми зростання продовжують концентруватися серед галузей, чия конкурентоспроможність в основному залежить від використання екстенсивних факторів виробництва і потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів. Це обумовлює в цілому негативні стартові позиції для майбутніх перетворень.З іншого боку, в українській економіці існує певний потенціал у науково-технічній та інноваційній сфері, який може бути використаний для проведення змін.

На відміну від світу в Україні реалізація масштабних інноваційних структурних змін у сфері реального виробництва відбувається вкрай повільно. Це, по-перше, безапеляційно свідчить про неефективність вжитих виконавчою владою заходів стосовно розв'язання зазначеної проблеми; по-друге, вимагає від нового складу Кабінету Міністрів України розробки виваженої промислової політики, основним завданням якої стає забезпечення необхідних економічних передумов для випереджаючих темпів розвитку найнаукоємніших виробництв.

Як і у світі, до основних високотехнологічних галузей промисловості відносять виробництво фармацевтичної продукції, біотехнології; виробництво літальних апаратів та космічної техніки; виробництво апаратури для засобів масової інформації: для радіо, телебачення та зв'язку; виробництво медичної техніки, засобів вимірювання, оптичних приладів та апаратури; виробництво офісної апаратури та обчислювальної техніки, програмного забезпечення; керування, розроблення і використання ресурсів Інтернету[1].

Для сектору високих технологій в Україні наукові та науково-технічні роботи відіграють визначну роль. Саме у високотехнологічному секторі виконується більше половини всіх наукових та науково-технічних робіт. Низька питома вага виконання наукових і науково-технічних робіт у ВВП України свідчить про те, що сектор високих технологій в Україні не є пріоритетним.

Кількість організацій, які здійснювали наукові дослідження і розробки також мають тенденцію до спаду. Упродовж 2016 року наукові дослідження і розробки (НДР) в Україні виконували 972 організації, 46,6% з яких належали до державного сектору економіки, 37,7% – до підприємницького, 15,7% – вищої освіти . Найбільша кількість організацій була підпорядкована Національній академії наук України -181, Міністерству освіти і науки України – 119, Національній академії аграрних наук України – 86, Міністерству аграрної політики та продовольства України – 51, Міністерству охорони здоров'я України та Національній академії медичних наук по 35, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України – 34, Національній академії педагогічних наук – 12 організацій [2].

Отже, здійснення наукових досліджень і розробок в Україні в останні роки скорочується в усіх сферах життєдіяльності. Це може бути пов'язано з впливом світових глобалізаційних процесів на економіку України, зокрема з відсутністю можливості фінансувати сферу розробки високотехнологічної продукції.

Важливою складовою ринку високих технологій є розвиток промислових підприємств. Поняття «високі технології» безпосередньо пов'язане з поняттям «інновації».

Інновація – цілеспрямовані зміни, які свідомо впроваджуються в процесі відтворення для кращого задоволення наявної або формування нової потреби [3].

В умовах швидкоплинності товарної кон'юнктури на світовому ринку високотехнологічної продукції надання окремим товарним

групам пріоритетного з огляду на національний економічний розвиток статусу набуває стратегічно важливого значення, тому що інтенсивна інноваційна діяльність у сфері технологічного та високотехнологічного розвитку промислового комплексу України має стати знаковою точкою відліку початку розбудови інноваційного типу економічного зростання.

Аналіз зібраних статистичних даних свідчить, що сектор високих технологій України стикається з рядом проблем, а саме:скорочення державного фінансування науково-технічної та інноваційної сфери; неефективність системи бюджетного фінансування української науки; відсутність у суб’єктів господарської діяльності економічних стимулів здійснювати технологічну модернізацію шляхом запровадження нових науково - технічних розробок. Головне завдання державної стратегії економічного розвитку промислового сектора – підвищення технологічного рівня виробничого процесу, збільшення обсягів випуску продукції з високою часткою доданої вартості та забезпечення на засадах інноваційних структурних зрушень відповідного сучасній ринковій кон'юнктурі рівня конкурентоспроможності промислової продукції. Для виконання економічного аналізу наукоємних виробництв промисловості доцільно використовувати досвід провідних країн світу в оцінці технологічного розвитку реального сектора економіки.

Отже, очевидна вірогідність запровадження більш ретельних заходів для підвищення ефективності інноваційної діяльності, а саме зростає необхідність застосування інструментів маркетингу у сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н.В. Китай: формування інноваційної системи розвитку держави [Електронний ресурс] / Н.В. Васильєва // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління» : зб. наук. пр. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/ 2011_2/10.pdf.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Держкомстат України [сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Інноваційний розвиток підприємства. [Текст]: [Навчальний посібник] / за ред. П.П. Микитюка. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. – 224 с.

Морозова М.Е.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та менеджменту ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

В даний час розроблено і апробується в практичній діяльності велику кількість мотиваційних моделей, автори яких добре відомі фахівцям, які досліджують дану проблему. Вони об'єктивно доводять необхідність застосування тієї чи іншої моделі як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Поняття мотивації в економічному сенсі з'явилося у зв'язку з необхідністю стимулювання більш продуктивної роботи і означає певну ступінь демократизації виробництва.

Раніше поняття мотивації вживалося в основному в педагогіці, психології, потім у теорії управління персоналом. Спочатку поняття мотивації прирівнювалося до економічного стимулювання. Лише через якийсь час у теорії управління утвердилося розуміння, що такий підхід руйнівно діє на мотиваційну частину поведінки працівника, не стимулює потреба в саморозвитку, самовдосконаленні.

Управління мотивацією засноване на тісному зв'язку управлінського і індивідуально-психологічного її змісту, на тому, що управління соціальною системою і людиною містить в собі елемент узгодження цілей об'єкта і суб'єкта управління.

Під мотивацією розуміють сили, що існують усередині чи поза людиною, що збуджують у ній ентузіазм і завзятість у виконанні визначених дій. Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме і полягає в тому, щоб направити мотивацію на досягнення організаційних цілей. Вивчення мотивації дозволяє зрозуміти, що змушує людей працювати, що впливає на вибір ними способу дії і чому вони дотримуються його протягом деякого часу [1].

В літературі є достатньо визначень мотивації, які розкривають її сутність з різних сторін.

Вперше термін «мотивація» використав німецький філософ Артур Шопенгауер (1788–1860) в роботі «Світ як воля і уявлення», після чого термін почали використовувати для визначення причин

поведінки людей.

Дана тема привертала увагу багатьох сучасних вчених вона добре висвітлена в економічній літературі та різних наукових джерелах, де викладені основні базові знання і практичні навики з питань мотивації праці. Серед українських дослідників істотний внесок у вивчення цих проблем належить О. Амоші, С. Бандуру, Д. Богині, О. Грішновій, Г. Дмитренку, М. Карліну, А. Колоту, Г. Кулікову, Г. Купаловій, І. Кравченко, Е. Лібановій, Л. Лісогор, В. Мортікову, В. Новікову, В. Онікієнку, І. Петровій, Л. Семів, М. Семикіній, І. Терон, А. Чухно та ін. Проблеми мотивів, потреб, інтересу і установок людини розглядаються в роботах П.К. Анохіна, Л.І. Божовіч, О.Г. Ковальова, О.М. Леонтьева, А. Маслоу, Д.Н. Узнадзе, А.А. Ухтомського та ін.

Сучасний підхід до мотивації формувався протягом XX століття під впливом трьох основних теоретичних напрямків, а саме: теорії змісту мотивації, теорії процесів мотивації і теорії підкріплення, хоча багато із мотивів, стимулів і потреб були відомі ще в стародавньому світі.

Встановлено, що мотивування як функція менеджменту еволюціонувало разом з еволюцією управління. Від зародження організацій і до середини XIX століття основним у мотивуванні був метод «батога і пряника», що відобразилося навіть у фольклорі. Загальне підвищення добробуту населення в економічно розвинутих країнах у першій чверті XX століття засвідчило, що «пряник» у вигляді додаткової оплати за інтенсивну працю вже не спрацьовує. Науковці і практики менеджменту звернулися до психологічних аспектів мотивування.

Дослідники теорій мотивації стверджують, що рівень мотивації персоналу залежить від уявлень індивідів відповідно до своїх здібностей до виконання робочих задач і отримання бажаної винагороди. На основі цих теорій керівники мають можливість будувати роботу так, щоб вона задовольняла потреби працівників, що її виконують. І відповідно до цього, рухаючись сходами ієрархії, стимулювала найбільш ефективну їх виробничу поведінку. Лише знаючи це, можна розробити ефективну систему форм та методів управління персоналом, забезпечення продуктивного виконання функціональних обов’язків, що визначаються дією принципово різноманітних груп факторів щодо поведінки працівників у процесі професійної діяльності.

Керівників завжди цікавили мотиви, які спонукають працівника до праці, а поведінка працівників завжди мотивована. Вона може працювати ретельно, з наснагою й ентузіазмом, а може ухилятися від роботи. Поведінка може мати і будь-які інші прояви та завжди вона має результат. Бажаним результатом є ефективна робота. Тому керівництво повинно заздалегідь визначати бажані результати, спрямовувати поведінку працівників у потрібному напрямку, створюючи для них мотиваційний клімат. Завжди варто шукати мотив поведінки. Інтереси людей завжди пов'язані з їхніми потребами (відчуття фізіологічної або психологічної нестачі чого–небудь). Потреби завжди конкретні. Механізм мотивації до продуктивної праці зумовлюється системою інтересів, стимулів (це елемент інтересу до праці та конкретна форма прояву прагнення до його реалізації) та винагороди (те, що людина вважає цінним для себе).

З управлінського погляду, вдалим є визначення які надані в енциклопедичному словнику «Освіта дорослих»:

Потреба виявляється в мотивах поведінки, що спонукають людину до діяльності [3].

Мотив – спонукання до діяльності, пов'язані із задоволенням потреб суб'єкта; сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта і визначають її спрямованість [3].

Стимул – це те що спонукає до дії. Він виступає причиною, що зацікавлює людину у здійснені певної діяльності.

Свідома діяльність в управлінні ґрунтується на системі мотивів, які мають психологічну основу і зумовлюють поведінку людини.

Саме для цього слід зрозуміти, що ж таке мотивація?

Мотивація – це процес стимулювання працівників до здійснення ефективної діяльності, спрямованної на досягнення цілей підприємства [2].

Мотивація як функція управління — це процес, за допомогою якого керівництво організації спонукає працівників діяти так, як було раніше заплановано і організовано, оскільки успіх організації до певної міри залежить від того, наскільки ефективно діють учасники виробничого процесу [1].

В процесі діяльності організації досить важливим є формування системи мотивації, що спонукала б працівників до підвищення ефективності їх роботи. Водночас мотивація не повинна бути

відірваною від процесу та результатів роботи працівників, їх внеску в загальні результати діяльності організацій.

Функція мотивації займає важливе місце в системі управління підприємством. Вона тісно зв'язана з іншими основними функціями менеджменту, такими як планування, організація, контроль, прийняття рішень і тощо.

Мотивація як основна функція менеджменту пов'язана з процесом спонукання себе та інших людей до діяльності через формування мотивів поведінки для досягнення особистих цілей і цілей організації.

Список використаних джерел

1. Дмитренко Г.А. Мотивация и оценка персонала: Учеб. Пособие / Дмитренко Г.А., Шарапатова Е. А, Максименко Т.М. – К.: МАУП, 2002. – 248 с.

2. Морозова М. Е. Теорія та практика управління професійним розвитком науково-педагогічних та педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін в освіті : кол. монографія / Є. Р. Чернишова, Л. М. Колосова, Н. В. Любченко, М. Е. Морозова ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. — Луцьк : Вежа-Друк, 2015. — 296 с.

3. Освіта дорослих : енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка; упоряд.: Н. Г. Протасова, Ю. О. Молчанова, Т. В. Куренна; ред. рада: В. Г. Кремень, Ю. В. Ковбасюк, Н. Г. Протасова та ін.; Нац. акад. псд. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України та ін.. - К. : Основа, 2014. - 496 с.

Паливода Т. В.
головний спеціаліст – юрисконсульт
відділу правової роботи управління правового забезпечення
Міністерства культури України

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРАУДФАНДИНГУ В УКРАЇНІ

В умовах європейської інтеграції та глобалізації, жорстких умов економічної конкуренції для України ключовим питанням постає національна безпека, що складається із фінансової, інформаційної, правової, політичної, соціокультурної безпеки особистості в державі, захисту інтелектуальної власності. Постійний потік нововведень,

інновацій потребує постійного моніторингу з метою формування і забезпечення державного регулювання та відповідної політики безпеки у державі. На прикладі краудфандингу (громадського фінансування) представимо стратегію державного регулювання в Україні. Дана стратегія є узагальненою власною розробкою, що складається із таких етапів:

Етап 1. Моніторинг і аналізування краудфандингу в Україні.

Так, з метою адаптування нормативно-правих актів до європейських і комерційного застосування, що сприятиме розвитку і економічній стабільності в державі, необхідний моніторниг інтернет –платформ краудфандингу.

Так, краудфандинг в Україні використовується тільки на практиці різних інтернет - платформах та рідко оформлюється договір як співфінансування. Варто зазначити, що в умовах інформатизації для молодих стартапів, для соціальних проектів, у вигляді онлайн-скарбнички для судових процесів краудфандинг є можливістю реалізувати свою ідею, проект, забезпечити захист своїх прав на суді тощо. Одночасно, крауфандинг не регулюється на держаному рівні жодним нормативно-правовим актом. Відповідно, з метою реалізації на державному рівні наприклад краудфандинг для охорони історичних пам’яток архітектури, храмів, музеїв, заповідників, для збереження і поширення нематеріальної культурної спадщини (української вишивки, петриківського розпису, ураїнської пісні, танцю тощо) необхідне державне регулювання прав і обов’язків відповідальних за інтернет-платформи, умови і вимоги подання власників проектів та захист інтелектуальної власності, права і обов’язки громадян добровольців фінансової допомоги.

Етап 2. Планування краудфандингу на державному рівні.

Варто зазначити, що в сучасних умовах реформування державної політики на базі державного підприємства можна розглянути питання щодо проекту з краудфандингу наприклад у сфері культури. Відповідно, за результатами успішного впровадження краудфандингу на окремому підприємстві можна здійснити короткострове та довгострокове планування визначених завдань.

Етап 3. Організування краудфандингуна державному рівні.

У разі успішної реалізації таких проектів, варто організувати краудфандинг на державному рівні, тобто визначити відповідальних осіб за розробку інтернет-платформи та її функціонування.

Етап 4. Мотивування та стимулювання громадськості щодо розробки і подання різноманітних проектів та реалізації бізнес – ідей.

Процес мотивування та стимулювання полягає, по-перше, у поширенні успішних профінансованих громадськістю бізнес-планів тощо. По-друге, на державному рівні мають бути розроблені для ініціативних громадян відповідні матеріальні і нематеріальні винагороди.

Етап 5. Контролювання краудфандингу на державному рівні.

Процес контролю має бути двостороннім. Так, з одного боку на рівні держави у вигляді нормативно-правових актів; з іншого боку на рівні суспільства (громадський контроль) з метою недопущення протиправних інноваційних підходів у фінансовій системі.

Варто зазначити, що прийняття спеціального закону та відповідна систематизація вітчизняного законодавства процесу крауфандингу, менецатства, спонсорства сприятиме якісному державному регулюванню щодо захисту інтелектуальної власності.

Отже, вивчення науковцями, державними службовцями, юристами, фінансовими аналітиками, психологами є актуальними питання стартапу, інноваційних фінансових інструментів та їх постійний моніторниг задля безпеки та економічного розвитку держави.

Підкуйко М., Рясько Р.
Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення основним завданням в державному управлінні щодо підвищення рівня соціального та економічного розвитку є виконання пріоритетних завдань та створення налагодженої, збалансованої, раціональної системи видатків бюджету України. Актуальність теми дослідження зумовлена, насамперед, тим фактом, що при обмежених фінансових ресурсах в Україні необхідна оптимізація складу та структури видатків Державного бюджету України.

Варто зазначити, що пошуком шляхів оптимізації видатків з державного бюджету займалися такі вчені, як В.П. Кодацький, М.В.

Ливдар, Т.В. Жибер, В.О. Степанова. Однак, залишаються невирішеними проблеми щодо раціонального розподілу видаткової частини державного бюджету.

Метою дослідження є оцінка ефективності управління видатками бюджету та визначення оптимального рівня розподілу бюджетних коштів.

Держава виконуючи свої функції та завдання прагне до раціонального розподілу видатків і доходів, але вагома частина видатків залишаються неефективними, так само послаблюється зв'язок між стратегічними цілями уряду і бюджетними програмами, оскільки багато з них практично не зазнають змін і фінансуються з державного бюджету рік у рік без належної оцінки їх ефективності та доцільності. Зміну видаткової частини бюджету України протягом 2007-2018 рр., можна розглянути на рис.1.

Як видно з наведених на рис. 1 даних, починаючи з 2007 р. до 2010 р. помітна тенденція значного зростання видатків державного сектору (на 7%) та зменшення реального росту ВВП. Щодо теперішньої ситуації у держбюджеті на 2018 рік закладено 991,7 млрд грн видатків, що майже на 18% більше, ніж минулого року.

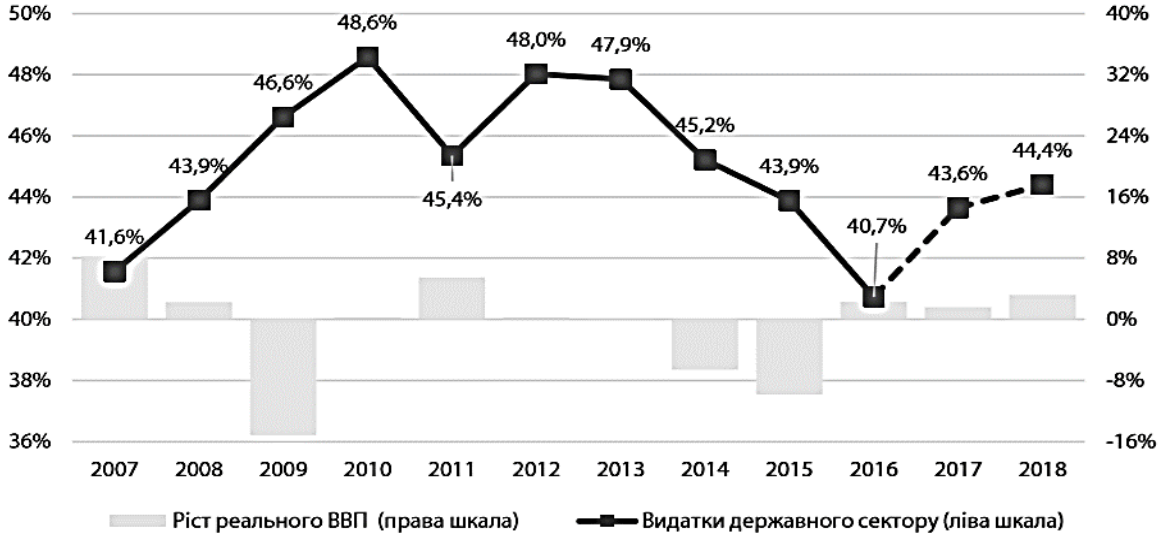

Рис. 1 - Динаміка видатків державного сектору у 2007-2018 рр., у % від ВВП [2]

Загалом шляхи оптимізації видатків Державного бюджету України можна поділити на дві групи: структурні та організаційні.

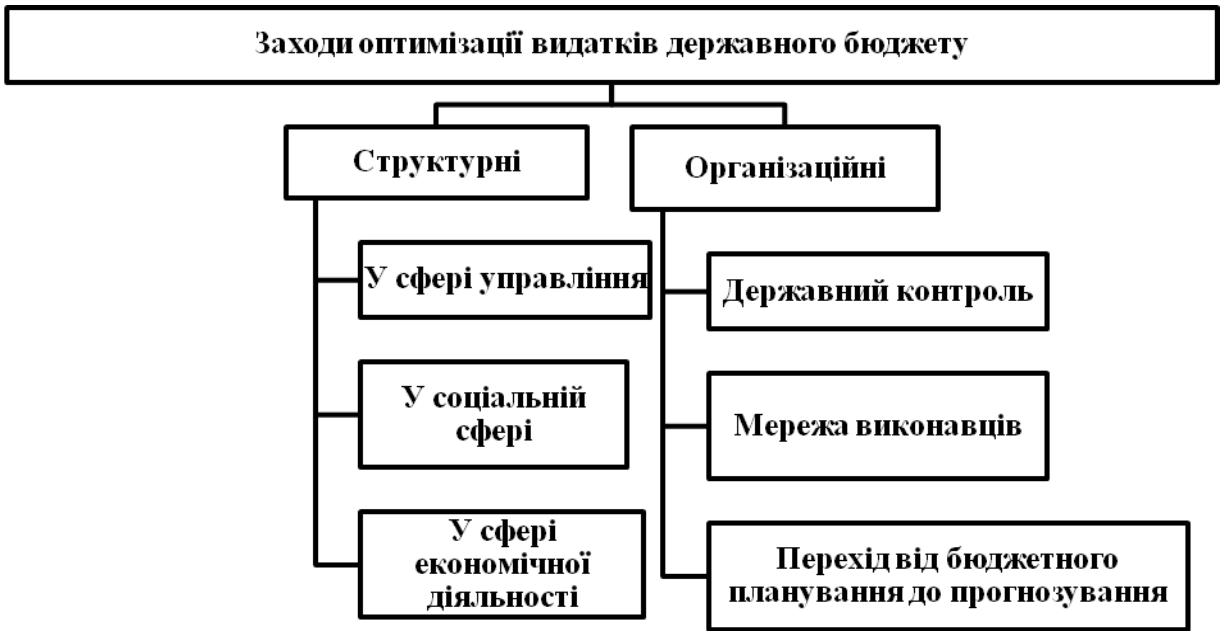

Рис. 2 – Заходи оптимізації видатків державного бюджету України

Організаційні заходи в наш час займають особливе місце. Серед цих заходів важливе значення для оптимізації видатків Державного бюджету України мають такі: організація державного контролю за використанням бюджетних ресурсів; затвердження обґрунтованого та збалансованого бюджету; оптимізація мережі виконавців всіх бюджетних програм;узгодженість бюджетного і фіскального законодавства стосовно тих норм, які забезпечують баланс дохідної та видаткової частини; перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування [2].

Структурні заходи займають основне місце в процесі оптимізації складу видатків Державного бюджету.

Таблиця 1

Основні шляхи оптимізації видатків в різних сферах застосування [2]

Сфера застосування	Шляхи оптимізації	Наслідки реалізації
1	2	3
Управління	зменшення до оптимального рівня видатків на утримання органів державної влади, судів, прокуратури, а також упорядкування структури названих органів.	проведення реформи правоохоронної системи дозволить заощадити до 0,6 % ВВП за умови приведення кількісних та якісних параметрів до міжнародно визнаних стандартів.

1	2	3
Економічна діяльність	оптимізація видатків державних підприємств, часткова приватизація підприємств державної власності.	широке впровадження системи державних закупівель Prozorro дозволить заощаджувати державі близько 0.6 % ВВП.
Соціальна	перегляд пільг, поширення платних послуг, перегляд рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму	Перегляд та оптимізація витрат на соціальний захист та пенсійне забезпечення може скоротити щорічні державні витрати принаймні на 1 % ВВП

Отже, зменшення рівня видатків на вище згадані сфери дозволить спрямувати кошти у галузі, яким необхідні інвестиції для ефективного економічного розвитку з метою забезпечення високого рівня соціального захисту та життя населення.

Таким чином, проведення зазначених заходів сприятиме оптимізації видатків Державного бюджету України та дозволить впровадити ефективну податково-бюджетну політику, в якій буде враховано досвід розвинутих країн світу, що в кінцевому підсумку дасть можливість зменшити дефіцит Державного бюджету України.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2542-14.

2. Національна стратегія розвитку «Україна-2018» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uf.org.ua/books/4313166_Strateg%20novost%20230109.pdf

Петренко А. Я.
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства посідає одне з найважливіших місць в ринкових умовах господарювання та характеризує пристосування підприємства до конкурентного середовища. В сучасних ринкових умовах існує безліч підприємств з

аналогічною продукцією, однак, втримуються лише ті підприємства, у яких більш вигідніші конкурентні переваги.

В економіці України поняття «конкурентоспроможність» має широку базу трактувань та визначень. Конкурентоспроможність являє собою здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в подібній продукції конкурентів.

Конкурентоспроможність є поєднанням багатьох економічних категорій. Загалом, конкурентоспроможність зумовлена економічними, соціальними, політичними чинниками, становищем товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках [3].

Розрізняють чотири основні рівні конкурентоспроможності підприємства:

1. На першому рівні виробник дбає лише про випуск продукції, не зважаючи на споживача.

2. На другому виробник прагне, щоб його продукція відповідала стандартам продукції конкурентів.

3. На третьому рівні виробник сам встановлює правила щодо продукції, не зважаючи на конкурентів.

4. На останньому рівні, успішну конкурентну боротьбу забезпечує не виробництво, а управління.

Конкурентоспроможність підприємства може змінюватися в залежності від зовнішнього та внутрішнього середовища. До зовнішніх факторів відносять: політичне становище держави, зміна законодавчої бази, збільшення конкурентів в ринковому середовищі, загальний рівень техніки та технологій, систему управління промисловістю, концентрацію виробництв. Серед внутрішніх факторів виділяють: методику управління підприємством, орієнтацію на збут продукції, рівень технологічного процесу виробництва, інноваційний характер виробництва [1].

Важливо зазначити, що конкурентоспроможність підприємства залежить від наявності у підприємства певних конкурентних переваг. Існують два види конкурентних переваг:

1. Переваги у витратах. Це здатність підприємства виробляти схожий продукт за низькими витратами, а отже і продавати його за низькими цінами, порівняно з конкурентами.

2. Переваги у маркетингу. Це здатність підприємства виробляти товар з високою якістю та продавати його споживачам за більш високою ціною [2, с. 16].

До основних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства можна віднести: створення нових товарів та послуг; покращення якості продукції; забезпечення пріоритетності продукції; зміна старого технологічного обладнання на нове; підвищення якості управління; удосконалення зв'язків із зовнішнім середовищем; впровадження нових інформаційних технологій; впровадження інноваційної діяльності; використання нових джерел сировини і напівфабрикатів; впровадження ресурсозберігаючих технологій; виявлення недоліків товарів-аналогів, які випускають конкуренти; вивчення заходів конкурентів з удосконалення аналогічних товарів; розвиток маркетингу; розробка ефективної реклами.

Важливими чинниками підвищення конкурентоспроможності підприємства є зниження витрат, диференціація і системна інтеграція.

Таким чином, можна зробити висновок, що конкурентоспроможне підприємство повинно займати стабільне місце на ринку товарів та послуг і його продукція повинна користуватися постійним попитом споживачів.

Список використаних джерел:

1. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

2. Коваленко В.О. Розробка заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. Економіка підприємства. 2013. №2. С. 15–18.

3. Минцберг Г., Дж.Б. Куини, С. Гошал. Стратегічний процес : навч. посіб. Санкт Петербург. 2001. 688 с.

Плигач К.Д.
аспірантка, асистент кафедри економіки та підприємництва,
Черкаський державний технологічний університет

ОСВІЧЕНІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Освітньо-професійні характеристики населення є важливою складовою зростання продуктивності та інтенсивності виробництва, забезпечення зайнятості та підвищення рівня суспільного добробуту як на рівні регіону, так і країни в цілому. В умовах швидкого

науково-технологічного розвитку, динамічності інформаційних процесів та посилення конкуренції на усіх рівнях господарювання забезпечення високого рівня освіченості населення є важливим завданням.

Станом на кінець 2017 р. чисельність наявного сільського населення Черкаської обл. складала 528,7 тис. осіб., тобто 43% чисельності області. Тобто, майже половина громадян проживає у сільській місцевості. При цьому, рівень зареєстрованого безробіття серед сільського населення працездатного віку дорівнює 3,5%, що на 1,5 п. п. більше ніж серед міського населення області. Значення показника навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакантну посаду варіюється від 16 осіб у Черкаському міському центрі зайнятості до 1180 осіб у Монастирищенському районному центрі зайнятості [1].

Це вказує на низьку привабливість проживання у сільській місцевості та урбанізацію населення. Основними причинами даного явища є наступні: низька якість інфраструктурного забезпечення (зокрема, якість доріг, відсутність транспортного сполучення); не достатня забезпеченість мережею освітніх, медичних та культурних закладів; перевищення попиту на робочі місця над пропозицією; відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення.

Варто зазначити, що рівень освіченості сільського населення Черкаської обл. не є достатнім. За результатами 2017 р. 46,6% голів сільських домогосподарств чоловіків мають вищу або професійно-технічну освіту. Серед жінок показник ще нижчий та складає 29,7 %. По Україні даний показник є вищим та дорівнює серед чоловіків 49,4%, серед жінок – 35,9%. Низький рівень кваліфікації персоналу українських аграрних підприємств, а також робота за застарілими стандартами та технологіями призводить до суттєвого падіння рівня якості продукції, що виготовляється [2].

Підвищенню рівня освіченості та навичок у веденні сільського господарства серед населення має сприяти проект «Розвиток навичок юних фермерів» (МБФ «Добробут громад»), який у 2016 р. здобув перемогу на міжнародному грантовому конкурсі Фонду «Монсанто» та отримає фінансування у розмірі 80 тис. доларів США. Проект реалізовуватиметься на території Черкаської та Житомирської обл. У рамках даного проекту двоє з трьох центрів для розвитку аграрних навичок школярів та студентів буде створено на території черкаських

закладів: Бабанської школи-інтернату та Уманського національного університету садівництва.

У рамках проекту в Уманському університеті заплановано створити демонстраційно-навчальну ділянку для висадження полуниці, а у Бабанській школі-інтернаті буде побудовано демонстраційно-навчальну ділянку для посадження зернових культур та відновлено демонстраційну міні-ферму на 8-10 голів ВРХ. Окрім того, для викладачів даних навчальних закладів проводитимуться тренінги та демонстраційні заходи. Для студентів заплановано розробку методичних посібників з розвитку молочарських ферм, ягідництва та проведення курсу молодого фермера для випускників Бабанської школи-інтернату [3].

Отже, рівень освіченості населення є важливим елементом зростання економічного потенціалу регіону, оскільки впливає на зайнятість населення, кваліфікаційні характеристики працівників, продуктивність та ефективність виробництва. Зважаючи на значну частку сільського населення у Черкаській обл., необхідно зосередити достатньо уваги на пошуку шляхів підвищення кваліфікації та освіченості жителів сільських територій, що сприятиме розвитку сільських територій та регіону в цілому.

Список використаних джерел:

1. Соціально-економічне становище Черкаської обл. за січень-листопад 2017, за даними Головного управління статистики у Черкаській області. - http://www.ck.ukrstat.gov.ua/

2. Статистичний бюлетень «Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості в 2017 р.», Державна служба статистики України http://agroua.net/statistics/

3. «Монсанто» виділяє 2 млн. гривень на центри з розвитку аграрних навичок, офіційний сайт Управління агропромислового розвитку Черкаської ОДА. - http://dapr.ck.ua/?page=post&id=610

Плісак Г.І., магістр
Київський університет ринкових відносин

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Економічний розвиток – процес функціонування та еволюції економічної системи в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів [2, С. 34].

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об’єктивна необхідність активізації соціально-економічної діяльності, адже вона є досить важливою ланкою економічної політики держави, яка забезпечує стабільність економічного зростання населення та регіонів країни в цілому [3].

Стратегія соціально-економічного розвитку в умовах трансформаційних перетворень повинна будуватись з урахуванням усіх тенденцій соціально-економічного розвитку держави та відповідного досвіду країн яка пройшла через складний шлях трансформаційних перетворень з розвинутою та трансформаційною економікою. На даному етапі доцільним є визначення напрямів економічного регулювання, пріоритетів фінансової політики виходячи з основоположних засад соціально-економічного розвитку країни на середньо- та довгострокову перспективу [1, С. 67]. Перерозподіл валового внутрішнього продукту через дохідну частину бюджетної системи відіграє вагому роль у суспільному розвитку.

Стратегічне планування є адаптивним процесом, за допомогою якого здійснюються регулярна розробка та корекція системи досить формалізованих планів, перегляд змісту заходів щодо їх виконання на основі безперервного контролю та оцінки змін, що відбуваються зовні та всередині системи. Воно охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Однак головний змістовний акцент т при цьому робиться на довгострокові цілі та стратегії їх досягнення.

Правильно зроблений і обґрунтований вибір стратегії надає можливість сконцентрувати зусилля і ресурси на реалізації потенціалу соціально-економічного розвитку і тим самим забезпечити ефективний розвиток країни в умовах трансформаційних перетворень.

Головною метою ринкової трансформації економіки України є [4, С. 117]:

– Створення надійного фундаменту зростання добробуту населення;

– Стимулювання швидкого економічного зростання;

– Підвищення продуктивності праці;

– Досягнення світового рівня ефективності використання матеріальних ресурсів через запровадження новітніх технологій;

– Вироблення достатніх обсягів продукції, яка користується попитом;

– Забезпечення високої якості товарів та послуг;

– Створення умов для зростання реальних доходів населення.

З аналізу стану економіки починається раціональна економічна політика. Відповідний аналіз повинен ґрунтуватися на показниках динаміки, структури, ефективності, міжнародних порівняннях, охоплювати весь спектр проблем функціонування економіки. Змістовний аналіз – важлива і невід'ємна передумова прогнозування.

Майбутнє існування сучасного суспільства є неможливим без передбачення майбутнього, без визначення перспектив його розвитку. На даному етапі життя прогнозування – один з основних наукових факторів побудови майбутньої стратегії і тактики економічної політики держави, адже відомо, що чим вищий буде рівень соціально-економічного прогнозування в суспільстві країни, відповідно тим і вища ефективність цілеспрямованого впливу держави на перебіг соціально-економічних процесів.

Список використаних джерел.

1. Василенко В.О. Стратегічне управління підприємством: навчальний посібник. / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко – Вид. 2-ге, виправл. і доп. За ред. Василенко В.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 400 с.

2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" / Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег, дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015 №

5/2015 / Президент України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10. – (Законодавство України).

4. Черевань В.П. Три кита рыночной экономики, или время упущенных возможностей. – Киев: ВАТ Видавництво «Київська правда», 2003, 412 с.

Плотнікова Л.І.
кандидат економічних наук, доцент
Київський університет ринкових відносин

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ

«У самій технології ніякої внутрішньої цінності немає – її цінність визначається бізнес-моделлю, за допомогою якої ця технологія виходить на ринок».
Генрі Чесбро

Інноваційна бізнес-модель – це спосіб об’єднання факторів бізнесу (капітал, праця, матеріальні ресурси) в ланцюг створення вартості нового продукту і компанії як такої.

Функції бізнес-моделі:

1) визначення цінності, яку створює для користувачів інновація;

2) ідентифікація ринкового сегмента і цілі використання інновації;

3) формування структури ланцюга створення вартості і визначення ключових активів для реалізації вартісного ланцюга;

4) визначення конфігурації схеми руху грошових потоків, структури витрат і доходів;

5) ідентифікація позиції компанії у взаємозв’язках з постачальниками, замовниками, конкурентами;

6) формування конкурентної стратегії, що забезпечує отримання та підтримання конкурентних переваг за допомогою захисту і розвитку інноваційної системи.

Тип і формат бізнес-моделі зумовлюється [3, С. 171]:

- Принципами побудови бізнес-моделі.

- Правильним вибором інноваційної стратегії (суворе дотримання суті свого бізнесу – тому, від чого відмовитися не можна ні за яких обставин).

- Наявністю захищеної інтелектуальної власності (ключові компетенції).

- Забезпеченістю людськими, матеріальними і фінансовими ресурсами (актуальні активи).

- Можливістю входження в ринок і привабливістю для споживачів і контрагентів (актуальна інфраструктура).

- Просуванням по кривій накопиченого досвіду і масштабами компанії.

Сучасним компаніям, щоб займатися інноваціями відкрито необхідно інноваційно підходити до власної бізнес-моделі і не обмежуватися пошуком нових ідей на стороні або ліцензувати більше власних [2, С. 129].

Відповідно передумовами запровадження відкритих (адаптивних) бізнес-моделей є:

- Необхідність зробити інновації більш ефективними за витратами грошей і часу, а також управляти ризиками, включивши їх безпосередньо в бізнес-модель.

- Можливості малих інноваційних компаній заробляти на відкритих інноваціях (наприклад, ліцензійні програми, не пов'язані з обмеженнями на подальшу модифікацію, але зі збереженням інформації про первинне авторство і внесені зміни).

- Можливості великих інноваційних компаній заробляти на програмі «Приєднуйся і розвивайся» (покупка великими компаніями ліцензій дрібних компаній на виробництво продуктів і виведення їх на ринок під своїм брендом).

- Можливості великих інноваційних компаній заробляти на інтелектуальній власності напрямків бізнесу, з яких вона вийшла.

- Можливості великих інноваційних компаній заробляти на відкритих інноваціях за рахунок формування стандартів, а то і вектора еволюції бізнесу в своїй галузі.

До еталонних інноваційних бізнес-моделей відносяться [1, С. 107]:

1. Інтеграційна модель:

- Повний контроль інноваційного процесу з метою отримати левову частку прибутку.

- Беруть на себе більшу частину інвестицій та відповідно ризиків.

2. Модель диригування:

- Модель заснована на співробітництві з іншими компаніями на основі системи управління взаємовідносинами або управлінні мережею партнерів, кожен з яких зацікавлений в найкращих результатах;

- Диригенти поділяють ризик і прибуток з своїми партнерами, але стикаються з небезпеками перетворення партнера в конкурента.

3. Модель ліцензування:

- Все більше компаній воліють отримувати прибуток від своїх ідей та інтелектуальних активів, не вкладаючи кошти в комерціалізацію.

Висновки і пропозиції.

1) В економіці знань змінилися пріоритети форм доходів – інтелектуальна рента стала пріоритетною по відношенню до виробничого прибутку і фінансової ренті. Звідси зміна поглядів на бізнес-моделювання.

2) Продати матеріальний об’єкт можна тільки один раз, а передача прав на використання одного і того ж об’єкта інтелектуальної власності може здійснюватися багаторазово в міру появи все нових ліцензіатів. Це актуалізує ліцензійні бізнес-моделі.

3) На інтелектуальну ренту претендують як малі, так і великі інноваційні компанії. Однак масштаб бізнесу і крива досвіду диктують різні формати використовуваних бізнес-моделей.

4) В залежності від стадій життєвого циклу технології інноваційна бізнес-модель тяжіє:

- на ранній стадії до відкритої, оскільки ніхто не знає кращих варіантів її використання;
- при появі домінуючого варіанту необхідний надійний захист ідей;
- на стадії зрілості рівноцінні як інтеграційна, так і модель диригування в залежності від умов бізнесу інноваційної компанії;
- на стадії зняття вершків – доцільніші відкриті моделі.

5) Навіть великі компанії, «побудовані навічно» можуть зруйнуватися. Вони руйнуються через перенапруження, оскільки прагнуть до недосяжного і виходять за межі можливостей свого потенціалу.

Список використаних джерел.

1. Эндрю Дж.П. Возврат на инновации: практ. рук. по управлению инновациями в бизнесе. Минск: Гревцов Паблишер, 2008. – 235 с.

2. Черевань В.П. Три кита рыночной экономики, или время упущенных возможностей. – Киев: ВАТ Видавництво «Київська правда», 2003, 412 с.

3. Visnjic I., Looy B. Van. Servitization: Disentangling the impact of service business model innovation on manufacturing firm performance. Journal of Operations Management. 2013. № 31. P.169-180.

Подлужна Н.О.
кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
(м. Покровськ)

МОНІТОРИНГ ПАРАМЕТРІВ ЗНАННЄВОЇ ПОТУЖНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Формування економіки знань (далі – ЕЗ) передбачає підвищення рівня знань населення країни за рахунок їх нагромадження та доцільного використання у повсякденному житті і на робочому місці. Ці процеси відбуваються на основі якісної системи освіти, яка стає фундаментом для побудови ЕЗ, дозволяє формувати і збільшувати людський капітал нації, забезпечує процеси безперервного навчання та виступає гарантом економічного прогресу. Реалізація процесів придбання сучасних професійних знань, своєчасного їх оновлення та розвиток необхідних навичок до інновацій може бути здійснено в умовах наявності достатнього обсягу знаннєвої потужності освітнього простору. Знаннєва потужність освітнього простору представляє собою максимально можливий випуск висококваліфікованих фахівців, які будуть володіти новітніми знаннями та сучасними навичками, будуть затребувані на ринку праці та відповідати потребам національної економіки країни.

Отже, знаннєва потужність освітнього простору визначається на основі наявності пропорційно розташованих ВНЗ у регіонах країни та різних установ, на базі яких відбувається отримання необхідних і новітніх знань та навичок; викладацького складу педагогічних та науково-педагогічних працівників, що використовують інноваційні методи навчання; наявної чисельності носіїв знань (студентів, аспірантів, докторантів), які в майбутньому будуть виступати висококваліфікованими фахівцями на сучасних регіональних ринках праці. При систематичному моніторингу кількісних та якісних параметрів складних елементів знаннєвої потужності освітнього

простору країни або регіону можна визначати потенційні можливості визначених територій до формування ЕЗ.

У дослідженні було використано основну офіційну статистику щодо визначення стану основних параметрів знаннєвої потужності освітнього простору в Україні на основі статистичного бюлетеня «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» протягом 2010-2017 навчальних років [1-6]. Допоміжною статистичною інформацією для моніторингу потенціалу знаннєвого розвитку країни є демографічні дані щодо чисельності населення, які наведені у випусках Державної служби статистики України. З 2010-2011 навчального року при відображенні статистичних даних було змінено методику та «здійснено ретроспективний перерахунок щодо розподілу кількості учнів, слухачів та студентів навчальних закладів України» відповідно співставлення освітніх рівнів з Міжнародною стандартною класифікацією освіти [1, с. 1].

Отже, перш за все, знаннєвий розвиток країни та її регіонів можливий на основі сформованої освітньої бази наявності ВНЗ у регіонах країни та різних установ, на базі яких відбувається отримання необхідних і новітніх знань та навичок, табл. 1.

Таблиця 1

Моніторинг основних параметрів знаннєвої потужності освітнього простору в Україні у 2009-2017 рр.

Показники	Навчальний рік							
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Кількість ВНЗ I-IV рівнів акредитації**, од.	861	813	805	785	767	664	659	657
Кількість ВНЗ, які мають бібліотеку і бібліотечний пункт		1114	1106	1061	1055	879	864	856
Кількість бібліотек і бібліотечних пунктів, які приходяться на один ВНЗ		1,37	1,37	1,35	1,37	1,32	1,31	1,30
Педагогічні та науково-педагогічні працівники ВНЗ I-IV рівнів акредитації, що мають науковий ступінь, всього		81739	82289	83284	85784	76810	75315	76836
у т.ч. докторів наук		13470	13543	13917	14355	12781	12538	13233
кандидатів наук		68269	68746	69367	71429	64029	62777	63603
Кількість працівників освіти, які мають науковий ступінь, на 1000 студентів		33,80	36,63	39,54	43,04	45,47	46,91	48,42
Видатки на освіту, % від ВВП	7,3	7,4	6,6	7	7,3	6,4	5,8	6,6
у т.ч. на вищу освіту	2,3	2,3	2	2	2,1	1,8	1,6	1,9

**Систематизовано та розраховано автором за даними [1-6]*

Дослідження показників освітньої бази наявності ВНЗ свідчить про систематичне скорочення їх кількості в Україні. Загальне зменшення їх кількості за 2010-2016 рр. складає 156 одиниць, при чому значні коливання відбулися після 2014 р. Це обумовлено тим, що частина ВНЗ не була евакуйована після початку воєнного конфлікту на сході України та залишилася на території проведення антитерористичної операції і анексированого Криму.

Також відбувається зменшення кількості бібліотек, що розташовані у ВНЗ. Так, кількість ВНЗ, які мають бібліотеку та бібліотечний пункт, скоротилося в 0,77 разу протягом 2010-2016 рр., що свідчить про зменшення можливостей читачів-студентів поповнити свій знаннєвий запас відповідно своїх потреб навчання та нагромадження знань. При абсолютному зменшенні кількості бібліотек та бібліотечних пунктів можна спостерігати їх однакове розташування у обсягу 1,3 одиниці на базі одного ВНЗ.

Зменшується знаннєвий потенціал країни за рахунок скорочення чисельності педагогічних та науково-педагогічних працівників університетів, академій, інститутів, коледжів, технікумів та училищ , що мають науковий ступінь кандидата та доктора наук. Так, протягом 2010-2016 рр. їх абсолютна кількість скоротилася на 4666 осіб, але в цілому їх кількість на 1 тисячу студентів постійно зростає від 33 до 48 осіб. Така закономірність свідчить про відставання темпів зростання чисельності викладачів від темпів зменшення чисельності студентів. Отже, чисельність студентів зменшується найшвидшими темпами, ніж чисельність викладачів. Така закономірність вказує на проблему зменшення молоді, яка у подальшому часі стане виступати висококваліфікованою пропозицією на ринку праці. До того ж зменшуються загальна чисельність студентів, що вказує на проблеми заповнення місць для навчання у ВНЗ, які є найменш привабливими при Найбільш стійкими залишаються показники чисельності докторантів в Україні. Отже, знаннєва потужність освітнього простору України характеризується значним зменшенням чисельності студентів, аспірантів та читачів бібліотек. При цьому, збільшення кількості викладачів, які мають наукову ступінь, на кожну 1000 студентів, протягом 2009-2017 р. складає 41,1% (зі 34 до 48 осіб). Тобто зміцнюється потенціал висококваліфікованого викладацького складу.

Список використаних джерел:

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016-2017 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О.О. Кармазіна] – Київ, 2017. – 208 с.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010-2011 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2017. – 207 с.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2011-2012 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2016. – 219 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013-2014 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2014. – 165 с.
5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014-2015 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск І.В. Калачова] – Київ, 2015. – 165 с.
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015-2016 навчального року. Статистичний бюллетень / Державна служба статистики [Відп. за випуск О. О. Кармазіна] – Київ, 2016. – 170 с.

Покотило П.В., аспірант
Київський університет ринкових відносин

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Щоб бути гнучкими і залишатися конкурентоспроможними, організаціям необхідно використовувати прогресивні технології, які безперервно еволюціонують і удосконалюються. Інноваційні розробки дозволяють отримувати важливу інформацію про клієнтів, їх поведінку і потреби, і використовувати ці дані для персоналізації комунікацій, а також для формування кращого клієнтського досвіду по всіх каналах взаємодії.

Управління бізнес процесами (Business Process Management) це систематичний підхід до управління, спрямований на поліпшення діяльності організації та її процесів. Цей підхід дає можливість організації визначити свої процеси, організувати їх виконання, а також підвищити якість, як результатів процесів, так і порядку виконання [1, С. 39].

Під бізнес процесом розуміється набір логічно взаємопов'язаних дій або завдань, виконання яких призводить до очікуваного результату. Тому, практично всі процеси організації можна віднести до бізнес процесів.

Основна мета управління бізнес процесами полягає у приведенні процесів у відповідність з цілями організації. Кожен процес повинен бути налаштований таким чином, щоб результати процесу приводили до досягнення бізнес цілей.

Управління бізнес процесами використовує такі підходи [3]:

Комплексна, зрозуміла і документована стандартизація процесів, що включає в себе створення набору стандартизованих процесів і можливость їх налаштування під мінливі умови;

Постійне поліпшення процесів, що включає в себе щоденний моніторинг, вимір, аналіз і зміну процесів;

Застосування інформаційних технологій та програмного забезпечення, що включають в себе моделювання бізнес процесів, застосування CASE засобів, автоматизацію бізнес процесів та їх оптимізацію на основі інформаційних технологій.

Залежно від ознаки класифікації бізнес процеси розділяються за видами. Управління бізнес процесами поширюється на всі з них.

Процеси управління. Ці процеси призначені для планування, моніторингу та аналізу роботи. За рахунок процесів управління можна гарантувати досягнення цілей виробничими і забезпечуючими процесами. Процеси управління не додають цінності для кінцевого споживача, але вони необхідні для результативної та ефективної роботи організації. До таких процесів часто відносять процеси планування, постановки цілей, моніторингу та вимірювань, бюджетування та ін.

Виробничі (основні) процеси. За рахунок цих бізнес процесів організація досягає своїх цілей. Виробничі процеси забезпечують перетворення продукту або послуги і додають цінності для кінцевого споживача. До виробничих процесів відносять процеси проектування, виготовлення, надання послуг, монтажу та ін.

Забезпечуючі процеси. Ці процеси необхідні для нормального виконання виробничих процесів. Вони не приносять доданої цінності для кінцевого споживача, однак без них неможливе досягнення цілей виробничих процесів. До забезпечує процесів відносять процеси закупівель, управління персоналом, управління інфраструктурою та ін.

Цикл управління бізнес процесами слідує принципам безперервного поліпшення. Виходячи з цих принципів, управління складається з повторюваних етапів. Кожен етап включає в себе кілька фаз. У ході виконання кожної фази виконується певний набір дій.

Управління бізнес процесами складається з наступних фаз [2, С. 73]:

Перша фаза – визначення процесу. На цій фазі виконується моделювання процесу в початковому стані і в бажаному стані (розробляються моделі «як є» і «як має бути»);

Друга фаза – аналіз процесу. На цій фазі визначаються різні варіанти дій процесу, проводиться імітаційне моделювання. У результаті визначаються оптимальні методи для поліпшення бізнес процесу.

Третя фаза – реалізація змін. На цій фазі до процесу застосовуються вибрані методи поліпшення. Відбувається впровадження змін у процес.

Четверта фаза – моніторинг процесу. На цій фазі виконується періодичний моніторинг процесу за певними показниками.

П’ята фаза – оптимізація процесу. На цій фазі виконується порівняння реально отриманих результатів по зміні процесу з бажаною моделлю («як повинно бути») і починається наступний цикл поліпшення.

Сьогодні значення має не обсяг зібраних даних, а то, як ця інформація організована, структурована і як використовується. Якщо якась організація кілька років залишалася осторонь від інноваційних методів управління, висока ймовірність того, що використовувані організацією інструменти застаріли і співробітники втрачають гнучкість і конкурентні переваги.

Ефективність від застосування сучасних мметодів управління бізнес процесами величезні: синхронізація команд маркетингу і продажів, більш висока ефективність і продуктивність співробітників, більш точні плани продажів і релевантні, своєчасні комунікації для поліпшення клієнтського досвіду.

Список використаних джерел.

1. Морщенок Т.С. Теоретические аспекты управления бизнес-процессами в контексте реализации стратеги развития предприятия / Т.С. Морщенок // Бизнес Информ. – 2014. – № 11. – С. 38-41.

2. Томашевський О.М. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів: навч. посіб. / О.М. Томашевський, Г.Г. Цегелик, М.Б. Вітер, В.І. Дубук. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

3. Управління бізнес-процесами: [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://biznesua.com.ua/upravlinnya-biznes-protsesami-business-process-management/

Присяжнюк М.В., магістр
Київський університет ринкових відносин

МОДЕЛІ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІК КРАЇН

Сучасна парадигма глобального економічного розвитку обумовлює необхідність здійснювати трансформацію та модернізацію національної соціально-економічної системи, враховуючи не тільки національні особливості соціально-економічних відносин і ринкових механізмів, а й світового, глобального ринку, оскільки вплив глобальних процесів на національну економіку призводить до її підпорядкування законам глобального ринку.

Отже, процес інтеграції транзитивних країн у глобальну економіку залежить від того, наскільки суб’єкти національної економічної системи спроможні розвиватися, відповідають або можуть протистояти суб’єктам глобальної економіки, не руйнуючи особливостей суспільних і соціальних відносин, що історично склалися і мають національну специфіку.

Проаналізуємо досвід країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) та деяких країн СНД у системних трансформаціях та розбудові засад соціально-орієнтованої економіки, що представляють дві з чотирьох груп транзитивних країн, до яких відносимо: країни СНД (країни колишнього СРСР, куди входить і Україна, частина з яких є членами СОТ, інша – ні); країни колишньої соціалістичної орієнтації, які увійшли до ЄС у 2004 р. (Польща, Чехія, Словаччина, Словенія, Угорщина); країни Балтії – Естонія, Латвія, Литва (колишні радянські республіки); так звані "флангові" країни – Румунія, Болгарія, що приєдналися до ЄС у 2007 р [1].

Країни ЦСЄ, як і Україна, відносилися до колишнього соціалістичного табору і вибір вектора їх трансформацій є вельми важливим для України, яка у перспективі також має приєднатися до Європи, але спочатку треба досягнути європейських соціально економічних стандартів шляхом побудови Європи у себе вдома.

Перш за все вони торкалися зміни ролі та місця держави в управлінні соціально-економічними та політичними процесами. Необхідно було замінити структуру тоталітарного державного апарату на нову, що адекватна ринковій економіці, при цьому, опікуючись такими цілями розвитку, як підтримка конкурентоспроможності країни на світовому ринку, зайнятості та відповідного рівня соціальних стандартів населення. Тобто, з одного боку, повстало завдання розрушити стару адміністративно-тоталітарну систему державного управління, а з другого, будувати нову економічну систему, що заснована на засадах ринкової економіки. Цей процес у більшості країн характеризувався певним вакуумом через відсутність чіткої стратегії та механізмів трансформації, що стало підґрунтям для економічних порушень та зловживань.

Однією із проблем, що мали розв’язати дані країни, був вибір моделі трансформаційної економіки. При цьому розглядалися здебільшого два реалізаційних варіанти, або моделі: так звана "шокова терапія" і поступова, градуалістська стратегія.

Перша з них здобула назву "шокова терапія" Л. Бальцеровича у Польщі. Г. Колодко у книзі "От шока к терапии. Политическая экономия постсоциалистических преобразований", на наш погляд, досить вдало характеризує методологічну концепцію проведеної реформи, називаючи її "соціалістичним фрейдманізмом" чи "гелбрайтовським соціалізмом". Реформи у Польщі були впроваджені дуже швидко, однак, платою за це було зубожіння населення, 70% якого водночас опинилося за межею бідності. А ситуацію, що склалася на початку 1990-х рр. у цій країні, Г. Колодко називає "системним вакуумом: ні плану, ні ринку" [3, С. 114].

Рекомендації МВФ щодо Польщі мали всі ознаки монетарної моделі, яка проводилася в країнах Латинської Америки, а її відмінною рисою – швидкість здійснюваних реформ. Основними заходами переходу до ринку були: майже повна відмова держави від цінового регулювання та перехід до неокласичної моделі: попит-пропозиція, жорстка бюджетна політика, відмова від багатьох

соціальних програм, приборкання інфляції шляхом реалізації непопулярних для населення заходів (замороження підвищення заробітної плати, індексації доходів), прийняття закону про банкрутство, відмова уряду щодо підтримки збиткових підприємств, швидка приватизація, лібералізація ринку, лібералізація валютної системи та зовнішньої торгівлі, стимулювання припливу ПІІ, відмова від директивного планування та перехід до індикативного. Позитивним наслідком реформ був швидкий перехід до ринкової економіки, негативним – дуже висока "соціальна ціна", яка мала прояв у стрімкому розшаруванні населення. Різною мірою досвід Польщі намагалися повторити в Румунії, Албанії, країнах Балтії, але в основному країни ЦСЄ тяжіли до еволюційної моделі розвитку.

Іншою моделлю реформування економік постсоціалістичних країн Європи була "градуалістська стратегія", що пройшла досить успішну апробацію в Угорщині. Професор Гарвардського університету (США) Я. Корнаї зазначав, що в основу здійснення реформи за угорським зразком було покладено принцип поступовості або еволюційності. Внаслідок цього Угорщина у 1990-х рр. мала непогані макроекономічні показники, у тому числі високий рівень іноземних інвестицій на душу населення, і не вимагала реструктуризації своєї заборгованості. Слід відзначити, що основні ідеї градуалізму були використані також при реформуванні економік Чехії, Словаччини, Словенії, Естонії, Латвії та Литви. У таких державах, як Румунія, Болгарія, країни колишньої Югославії, а також в Україні, Росії, Молдові, програми переходу до ринкової економіки мали у своїй основі як елементи "шокової терапії", так і градуалізму [2, С. 44].

Основною відмінністю градуалізму від "шокової терапії" була етапність у здійсненні ринкових реформ та забезпечення мінімальних соціальних стандартів. Держава регулювала ціни на товари соціальної групи, приватизація здійснювалася у три етапи: мала, середня та велика, обмінні курси національної валюти також регулювалися за допомогою монетарних та немонетарних заходів, зростання зарплати на різних етапах градуалістської моделі то обмежувалося, то лібералізувалося.

Для здійснення системної трансформації та формування стратегії соціально-економічного розвитку країни, що передбачає структурну модернізацію, виникає необхідність аналізу внутрішнього потенціалу національної економічної системи, її цілей і соціально-економічних

завдань розвитку, а також вимог глобального ринку, його структури й механізмів розвитку, особливо в умовах глобальної системної кризи.

Список використаних джерел.

1. Звіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/

2. Кравченко О.М. Державні програми соціально-економічного розвитку як інструмент державного регулювання національної економіки / О.М. Кравченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць. – 2013. – № 1(17). – С. 42-47.

3. Колодко Г.В. От шока к терапии. Политическая экономия постсоциалистических преобразований. – М.: Эксперт, 2000. – 392 с.

Пустовіт А.Б., магістр
Київський університет ринкових відносин

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

Трансформація у широкому розумінні – загальна форма розвитку економічних систем, пов’язана з еволюційними та революційними змінами, постійними переходами економічних систем із стійкого в нестійкий стан і навпаки [1, С. 25].

Трансформація у вузькому розумінні – внутрішня складова процесу загальної еволюції, пов’язана з порушенням рівноваги та поступовості, невизначеністю, незавершеністю, альтернативністю розвитку, наявністю особливих перехідних форм та специфічних елементів перехідних структур.

Економічна трансформація – якісні перетворення економічної системи, її вихід за межі стабільного функціонування та перехід у стан не рівноваги, кількісних і якісних змін різної інтенсивності та спрямованості [1, С. 24].

Економічна трансформація є складним, різнорівневим та багатоаспектним процесом, який можна структурувати за глибиною (зміни кількісних параметрів економічної системи в рамках попередньої якості чи перехід до нової якості); за інтенсивністю (швидкі, переважно якісні, чи повільні, переважно кількісні, перетворення); за характером (еволюційні чи революційні); за

спрямованістю (прогресивні, регресивні, циклічні, інверсійні); за охопленням елементів системи (часткові або загальносистемні).

Трансформація в Україні в 90-х роках XX століття розпочалася з прийняття 16 листопада 1990 року в Києві “Концепції переходу України до ринкової економіки”.

В процесі трансформації спостерігається:

– зміни на шляху її роздержавлення та приватизації;

– формування законодавчої бази;

– здійснення приватизації шляхом перетворення державних підприємств у акціонерні чи інші господарські товариства;

– усунення державної монополії на засоби та результати виробництва;

– співіснування найрізноманітніших форм власності;

– існування найбільш динамічної форми власності – акціонерної;

– наслідки масової приватизації в України.

Найбільшою помилкою пострадянської ринкової трансформації було зниження ролі держави в економіці.

Трансформація економіки вимагає кваліфікованого наукового супроводу та розробки довгострокової стратегії розвитку.

Економічна стратегія держави у сфері вдосконалення відносин власності має поєднувати завдання зміцнення національного приватного капіталу, підвищення ефективності управління державним сектором економіки, вдосконалення корпоративного управління, створення інституційних механізмів забезпечення функціонування різних форм власності та господарювання і визначення їх оптимального співвідношення.

Трансформація економіки України повинна забезпечити якісні перетворення усіх її елементів, структур і форм.

Проблеми трансформації вимагають проведення економічних реформ в Україні, зокрема, створення таких законодавчих засад державної власності, за яких вона б існувала в галузях народного господарства, в яких комерційний сектор не може забезпечити отримання хоча б середньої норми прибутку (галузі соціально - виробничої інфраструктури: транспорт, дорожнє будівництво, атомна енергетика, міське комунальне господарство, оздоровлення та санація галузей у періоди криз, охорона довкілля та ін.).

Трансформація ролі держави показує необхідність державного втручання в економічні процеси(монополізм, надмірна диференціація у розподілі ресурсів та доходів та ін).

В умовах трансформації саме держава сприяє науково - технічному прогресові, регулює структурні зміни в економіці, впливає на економічний цикл, здійснює соціальне страхування та забезпечує соціальні гарантії.

Трансформаційні процеси вважаються успішними, якщо вони забезпечують реалізацію комплексної стратегії розвитку:

—високоякісне управління;

—розвиток конституційного середовища;

—дієвість правових і судових процедур;

—ефективне державне регулювання тощо.

Стратегія розвитку повинна спиратися на зміцнілий фундамент ринкової економіки, яка в Україні характеризується такими ознаками [2, С. 247]:

- певною рівновагою між пропозицією та попитом на товари і послуги за допомогою цінових механізмів;
- насиченням ринків товарами різної якості, які задовольняють платоспроможний попит населення;
- функціонуванням валютного і фінансового ринків;
- зменшенням залежності вітчизняної економіки від імпорту енергоносіїв, сировини, матеріалів, комплектуючих виробів;
- збільшенням експорту, що є свідченням відкритості економіки;
- розвитком ринково орієнтованого інституційного середовища.

Стратегічною метою України за умов трансформації є побудова соціально орієнтованої ринкової економіки.

Головною метою ринкової трансформації економіки України є : [3, С. 206]

- створення надійного фундаменту зростання добробуту населення;
- стимулювання швидкого економічного зростання;
- підвищення продуктивності праці;
- досягнення світового рівня ефективності використання матеріальних ресурсів через запровадження новітніх технологій;
- вироблення достатніх обсягів продукції, яка користується попитом;
- забезпечення високої якості товарів та послуг;

- створення умов для зростання реальних доходів населення

Серед причин економічної кризи в Україні є відсутність або нерозвиненість багатьох необхідних інститутів (інститут - це порядок, закріплений у формі закону або установи, це створені людьми норми, правила поведінки, які структурують політичні, економічні і соціальні взаємодії), які опосередковують зв'язки між ринком, державою і суспільством.

В Україні не сформовано ефективних механізмів взаємодії держави і ринку.

Держава неохоче підтримає бізнес, а бізнес здебільшого обходить інтереси держави.

Відбувається боротьба груп інтересів. Ці групи отримують можливість прямо впливати на розробку законотворчих і урядових документів.

Аналізуючи стан й перспективи розвитку економічної системи України, слід відзначити, що за роки незалежності не вдалося створити економічну систему, здатну забезпечити прогресивний розвиток країни.

До негативних чинників розвитку економіки можна віднести криміналізацію економіки, відсутність або нерозвиненість багатьох необхідних інститутів, які опосередковують зв'язки між ринком, державою і суспільством, відсутність справжньої системи чітко визначених прав на власність.

Список використаних джерел.

1. Бочан І.О. Системна трансформація економіки України та шляхи подолання кризових явищ: інституціональний підхід // Вісник економіки транспорту і промисловості № 29, 2010. – С. 23-25.

2. Рижий І.Б. Трансформація економіки України: тенденції та перспективи // Науково-інформаційний вісник: Економіка. – 2012, вип. 5. – С. 245-250.

3. Сотула О.В. Перехідні і трансформаційні процеси в економіці України. – Збірник науково-технічних праць Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – 2009.

3. Зілгалова О.А. Особливості розвитку трансформаційних економік. – Науковий вісник НЛТУ України. – 2008, вип. 18(№9). – С. 204-209.

Пухкал О. Г.
доктор наук з державного управління, професор,
НАДУ при Президентові України

ПРАВОВА ДЕРЖАВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Державотворення, як комплексний процес становлення правової держави в Україні, є багатоаспектним явищем, на розвиток якого впливають політичні, культурні, соціально-економічні, релігійні та інші чинники. Особливий вплив на процес творення правової держави має громадянське суспільство, оскільки саме з його розвитком (поруч із розвитком демократії) змінюються вимоги до змісту держави, до її функцій, відбувається модернізація державно-управлінської системи України.

Сьогодні в Україні назріла потреба в розробці системи правових механізмів ефективного партнерства держави та громадянського суспільства, оскільки органи публічної влади, які співпрацюють з інститутами громадянського суспільства, підвищують результативність своєї діяльності й підсилюють її легітимність.

Держава і громадянське суспільство утворюють певну діалектичну єдність. В процесі державотворення вона виявляється в тому, що чим більш розвинуте громадянське суспільство, тим демократичніша держава, тим більше вона соціально-правова і діє в інтересах цього суспільства. І навпаки, чим менш розвинуте громадянське суспільство, тим сильніша держава, тим більше вона обмежує самоврядні та саморегулюючі можливості суспільства. Водночас розвиток громадянського суспільства залежить від тих умов, які формує держава.

У цьому контексті надзвичайно актуальним є питання правового забезпечення ефективних форм взаємодії демократичної держави з громадянським суспільством, створення законодавчих умов для участі населення у формуванні та реалізації державної політики, налагодження громадського контролю за діями органів публічної влади.

Громадянське суспільство й держава, як дві складові єдиної соціальної системи перебувають у тісному взаємозв'язку, перше неможливе без другого. Завдяки державі, як універсальній політичній формі організації правління, людська спільнота набуває

цивілізованості і стає суспільством. Держава, таким чином, виступає формою організації життєдіяльності людського суспільства, а демократична держава, відповідно, формою організації громадянського суспільства. Власне концепція громадянського суспільства існує лише при розгляді цього суспільства у співвідношенні з державою.

Держава не може існувати поза суспільством. В цьому сенсі демократична держава похідна від громадянського суспільства, і призначення її полягає в тому, щоб слугувати йому. Водночас громадянське суспільство є противагою державі у її постійному прагненні до панування над суспільством. Від ступеня розвиненості громадянського суспільства залежить ступінь демократизму самої держави.

Характер взаємодії держави і громадянського суспільства визначає, перш за все, тип політичного режиму, як системи методів і засобів здійснення політичної влади, зокрема демократичний, авторитарний і тоталітарний політичний режим.

За тоталітарного режиму держава фактично поглинає громадянське суспільство. Зародки цього суспільства існують хіба що в сім'ї, домашньому господарстві, церкві, хоча й вони не позбавлені довільного втручання держави чи одержавленої партії. Відсутність розвинених структур громадянського суспільства призводять до деформації самої держави.

Головною особливістю авторитарного політичного режиму є зосередження державної влади в одному її органі, в руках однієї особи чи групи осіб і здійснення влади здебільшого з опорою на примус. Авторитаризм формально припускає поділ влади, багатопартійність, виборність органів державної влади тощо. Проте реально державна влада зосереджується в руках однієї політичної партії. Органи місцевого самоврядування якщо й існують, то перебувають під жорстким контролем центральної влади. Це означає, що громадянське суспільство, за такого політичного режиму, не контролює державу. Така держава хоча і має певні ознаки правової держави, не є демократичною.

Партнером держави громадянське суспільство виступає лише у соціально-правовій державі за демократичної організації державної влади і демократичного політичного режиму. Поняття « соціально-правова держава» і «демократична держава» близькі за змістом, але не тотожні. Демократична держава завжди є правовою. Однак не

всяка правова держава є справді демократичною. Поняття «правова держава» є формально-юридичною характеристикою державності. За формальної наявності основних ознак правової держави — конституційному проголошенні принципів верховенства права, поділу влади, прав і свобод особи — в країні насправді може існувати авторитарний політичний режим, який прикривається демократичною риторикою і через низький рівень політичної культури мас сприймається ними саме як демократичний.

Правова держава не може існувати без громадянського суспільства. Особливість їх взаємодії за демократичного політичного режиму полягає в тому, що громадянське суспільство підпорядковує собі державу і контролює її. Зв'язок громадянського суспільства з державою, його вплив на неї ґрунтується передусім на принципах демократії. Вихідним із них є принцип народного суверенітету, який проголошує народ єдиним джерелом влади в суспільстві. А це означає, що державна влада і державний суверенітет є похідними від суверенітету народу, що громадянське суспільство створює державу для задоволення власних потреб, а не заради неї самої, що держава не повинна вивищуватися над суспільством і покликана слугувати йому.

Усвідомлення громадянами саме такого співвідношення між громадянським суспільством і державою має принципово важливе значення для формування їх демократичної політичної культури. Високий рівень політичної культури проявляється тоді, коли громадянин не схиляється сліпо перед державою, а добре розуміє, що таке держава і для чого вона потрібна, що вона хоче від нього і що він має робити для неї. Свідомий громадянин розуміє куди йдуть сплачені ним податки, бере участь у здійсненні влади, контролює дії чиновників.

Принцип виборності як принцип демократії передбачає формування органів державної влади шляхом виборів. Вибори є найважливішим засобом впливу громадянського суспільства на державу. Від якості виборчого законодавства та його дотримання на практиці вирішальною мірою залежать демократизм та ефективність державної влади. Вплив на державу громадянське суспільство здійснює через політичні партії, громадські організації та засоби масової інформації.

Найповніше взаємозв'язок громадянського суспільства й держави проявляється через права і свободи людини і громадянина. Конституційне проголошення і закріплення прав і свобод особи є

політико-правовою основою розмежування громадянського суспільства й держави. Водночас права і свободи людини і громадянина є найголовнішою ланкою, котра з'єднує громадянське суспільство й державу. Саме реалізуючи свої політичні права громадяни впливають на державу та здійснюють контроль над нею. Оскільки реальність прав і свобод особи є однією з основних ознак правової держави і, одночасно, найважливішим надбанням громадянського суспільства, то це означає, що правова держава і громадянське суспільство взаємно передбачають одне одного.

Реальне наповнення конституційних прав і свобод громадян за допомогою сучасних політико-правових регуляторів, підноситиме Україну до оцінки, що дозволяє розглядати суспільство як громадянське, а державу — як соціальну і правову. При цьому у їх взаємовідносинах складається механізм розширеного відтворення соціокультурного і політико-економічного середовища, яке формує людину в усіх її вимірах і як індивіда і як особистість і як громадянина.

Однією з головних умов забезпечення соціально-політичної стабільності є належний розвиток громадянського суспільства. Саме тому відповідно до Закону України "Про основи національної безпеки України" створення громадянського суспільства віднесене до пріоритетних національних інтересів. А взаємодія держави з громадянським суспільством на основі партнерства необхідна для розвитку України як правової, демократичної і соціальної держави.

Для підвищення ефективності взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства, розвитку партнерських відносин доцільно активно використовувати такі форми взаємодії як: підтримка діяльності громадських організацій; створення асоційованих структур (державно-громадських фондів, асоціацій, громадських рад, консультативно-дорадчих органів, експертно-аналітичних структур, комісій, груп тощо).

Громадянське суспільство необхідно для утвердження демократії та для успішного творення соціально-правової держави. Чим воно більше розвинуто, тим легше громадянам захищати свої права і свободи, тим більше у них можливості самореалізації в різних сферах громадського життя й тим менша небезпека узурпації державної влади й здійснення повного контролю за суспільними процесами.

Процес формування основ соціальної правової держави в Україні, на відміну від західноєвропейських її моделей, має свої особливості. Складність і суперечливість процесу державотворення, який розпочався з 1995 року, полягає в тому, що за умов слабких демократичних традицій перехідного суспільства, недосконалості політичної системи, невисокого рівня політичної, правової, економічної культури громадян, гостро постає питання прискореного розвитку громадянського суспільства, яке і сформує правову державу.

Треба усвідомити, що розвиток громадянського суспільства є невід'ємною складовою процесу модернізації України, і, водночас, його рушійною силою. Але неможливо просто декларувати побудову громадянського суспільства. Розвиток громадянського потребує атмосфери щирої зацікавленості, відповідних зусиль як з боку громадян, так і з боку держави.

Україна зробила значний крок в розбудові громадянського суспільства. В державі відчутні позитивні тенденції в створенні правових основ для розвитку організацій громадянського суспільства та його взаємовідносин з державою. Водночас Україна ще далеко не досягла західноєвропейських стандартів розвитку громадянського суспільства, його правового забезпечення.

Головна проблема сучасного державотворчого процесу в Україні – це створення ефективної нормативно-правової бази громадянського суспільства, демократичної правової системи, тобто створення основ правової державності. Саме на цій базі можливе прискорене формування інститутів громадянського суспільства, створення потужного економічного потенціалу, розробка і здійснення пріоритетних соціальних програм. В українському контексті реалізація цих напрямків державотворення потребує нових наукових підходів, які б базувалася на національних особливостях та відповідали світовим демократичним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.- 520 с.

2. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. – Львів: «Червона калина». – 2002.

3. Пухкал О.Г. Модернізація державного управління в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні. – К.: Видавничо-поліграф. центр “Київ.ун-т”, 2010.

4. Рябчук М. «Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і «розбудова держави». – К.: «Критика», 2000.

5. Мельниченко В. Напрями і проблеми становлення громадянського суспільства в Україні // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. — К., 2001.

Савчук Л.М.
Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України

МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛУ І КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА

З поширенням цифрових технологій роль людського капіталу не стала меншою, навпаки — значно зросли вимоги до особистісних якостей найманого працівника, його вміння адаптуватися до змінного середовища, комунікативних навичок, соціальної та економічної відповідальності. Компанії приділяють персоналу значну увагу, оскільки будь-яка діяльність підприємства є результатом інтелектуальної праці людських ресурсів. Важливим завданням маркетингу персоналу є заохочення найбільш професійних та кваліфікованих кандидатів на робоче місце, а також підтримання їх бажання залишитися працювати в компанії та вносити свій вклад у його вдосконалення.

У зв’язку з цим особливої актуальності набуває дослідження корпоративної культури не лише як основного фактора ідентичності компанії, а й інструменту управління поведінкою персоналу, який може впливати на підвищення або зниження ефективності діяльності компанії.

Найбільш успішні світові бізнес-структури перетворили корпоративну культуру на основну конкурентну перевагу та ефективне джерело управління і маркетингу. Основне завдання корпоративної культури як внутрішнього середовища фірми полягає у формуванні почуття залученості персоналу та його солідарності з

місією і стратегією фірми, мотивації на досягнення успіху в її діяльності.

Дослідженню різних аспектів формування корпоративної культури та її впливу на ефективність персоналу присвячено праці Е. Шейна, Ф. Харріса, Х. Шварца, С. Девіса, Ч. Хенді, Дж. Моргана, К. Шольца, Е. Мейо, Д. Мак-Грегора, Ю. Д. Красовського. Певні аспекти культури організації досліджуються в роботах Г. М. Захарчина, В. А. Співака, О. С. Віханського, М. П. Сагайдака, А. І. Наумова, Е. А. Капітонова, С. В. Щербини, С. В. Маловичко та ін. Однак деякі аспекти розвитку корпоративної культури у компаніях є недостатньо вивченими, зокрема типологія корпоративної культури та сучасні тенденції до її зміни, трансформація корпоративної культури під впливом сучасних технологій, сфера використання корпоративної культури як мотиваційного інструменту в системі маркетингу персоналу, що надає можливості для подальших досліджень.

Мета корпоративної культури як інструменту маркетингу персоналу — забезпечення реалізації місії компанії та підвищення її фінансових результатів за допомогою якісного використання людських ресурсів. Вона дає можливість досягнути позитивного ставлення персоналу до керівництва, коллективу та організації загалом.

Корпоративна культура не є статичною. Вона перебуває в постійній динаміці, оскільки вплив на її формування чинять як керівники, лідери, так і кожен співробітник компанії. Організаційна культура створюється зусиллями керівництва, функціями якого повинно бути створення культури, управління нею або навіть її знищення. Корпоративна культура та лідери компаній невідривні одне від одного [2, с. 117].

Розвиток корпоративної культури повинен бути цілеспрямованим і здатним ефективно впливати на внутрішні й зовнішні обставини, що виникають у компанії — як відносно стабільні, так і нові, непередбачувані. При цьому корпоративна культура повинна зміцнювати колективний дух працівників усіх ланок. Постійна і цілеспрямована робота з персоналом визначає успіх формування корпоративної культури. Керівництво повинно володіти навичками для того, щоб перетворити проекти, посадові інструкції та ключові показники ефективності на спосіб мислення працівників, який стане основою їх професійної діяльності.

Важливо, щоб керівник умів дати правильну установку, вірно зорієнтувати виконавця, розбудити зацікавленість та ініціативу, підібрати форми спілкування і психологічного впливу на підлеглого, і сформувати в нього правильну соціальну позицію. Пізнаючи структуру технологічних, коопераційних, економічних і соціальних зв'язків, що поєднують членів трудового колективу між собою і з іншими колективами, кожен з виконавців має можливість зрозуміти механізм узгодження його особистих інтересів із інтересами організації. Це спонукає його до активного пошуку кращих способів реалізації цих зв'язків з погляду конкретних результатів діяльності коллективу [1, с. 138].

Культура підприємства активно впливає на його внутрішні комунікаційні зв'язки, на формування комфортного психологічного клімату в колективі, орієнтує членів колективу на єдині підходи до вирішення загальних проблем, згуртовує співробітників.

Корпоративна культура у вигляді ціннісних орієнтацій, норм, формальних і неформальних правил, офіційної та неофіційної комунікації використовується в організації безперервно. Окремо можна виділити формальний та неформальний обмін інформацією, який часто виявляється швидшим, достовірнішим та впливовішим за формальний. Усна передача інформації та обмін думками можуть виявитись значно ефективнішими за письмові оголошення, розпорядження і директиви.

Найбільш дієвим інструментом маркетингу персоналу корпоративна культура є на етапі роботи з вже працюючими співробітниками компанії, які пройшли етапи адаптації та соціалізації в компанії. Результати досліджень свідчать, що саме для працівників, які досить тривалий час працюють в компанії, найефективнішими є нематеріальні фактори мотивації, пов’язані з корпоративною культурою. Найбільш впливовими з точки зору мотивації елементами корпоративної культури виявились умови праці, внутрішні комунікації, корпоративна філософія і змістовність роботи.

Список використаних джерел

1. Захарчин Г. М. Корпоративна культура / Г.М. Захарчин. — Львів: Новий Світ-2000, 2011. — 344 с.

2. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн. – СПб. : Питер, 2007. – 336 с.

3. Angel R. Organizational Culture – Preparing for Future Strategic Practices // FutureTakes: Transcultural Futurist Magazine. — 2008. — Vol. 7. — №1. — P. 3-9.

Сафонік Н.П.
асистент кафедри фінансів Університет ДФС України

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Забезпечення належного рівня життя осіб з інвалідністю виступає одним з важливих питань формування ефективної моделі соціально-економічної політики країни. Враховуючи сучасний стан економіки України, що характеризується нестабільністю, високим рівнем інфляції, скороченням реальних доходів громадян, особливо людей з інвалідністю, – підвищення рівня життя, матеріального добробуту та забезпечення захисту найбільш соціально вразливих верств суспільства вимагає підвищеної уваги. Постійне збільшення чисельності осіб з інвалідністю лише загострює дану проблему. За даними Державної служби статистики України станом на початок 2017 року на 1000 населення припадало 61 інвалід (для порівняння: на початок 2016 року цей показник складав 61 інвалідів, на початок 2015 р. – 60, на початок 2013 р. - 63) [3], що є невтішним фактом.

Загальноприйнятим показником, який характеризує рівень пенсій є коефіцієнт заміщення, що визначається як відношення середньої пенсії до середньої заробітної плати. Співвідношення середньомісячного розміру пенсій по інвалідності та середньомісячної зарплати за 2012-2016 рр. показано у табл. 1.

З табл. 1 бачимо, що за останні два роки спостерігається значне зменшення коефіцієнта заміщення (у 2015 році він склав 36,8%, у 2016 – 32,9%), хоча рівнем пенсії, який дозволив би зберегти досягнутий рівень життя при виході на пенсію є 60-80% від заробітної плати. Проте, варто зазначити, що навіть збільшення коефіцієнта заміщення не дає підстав стверджувати, що добробут інвалідів зростає. Також спостерігається невідповідність зростання державних соціальних гарантій та рівня розвитку економіки. Темпи зростання середньої пенсії по інвалідності за останні 10 років відстають від темпів зростання середньої заробітної плати, особливо

це спостерігається протягом чотирьох останніх років. Причинами незначного зростання пенсії по інвалідності можуть бути події на сході України, низький рівень оплати праці, а також повільне зростання мінімальних соціальних стандартів та гарантій для всіх категорій громадян і особливо для найбільш соціально незахищених.

Таблиця 1

Співвідношення середньомісячного розміру пенсій по інвалідності та середньомісячної заробітної плати за 2012-2016 рр.

Рік	Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам за інвалідністю, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, грн.	Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працівника, грн.	% заміщення
2012	1359,2	3026	44,9
2013	1406,5	3265	43,1
2014	1432,1	3480	41,1
2015	1545,2	4195	36,8
2016	1705,9	5183	32,9

Джерело: складено та розраховано автором за даними [3].

Особи з інвалідністю належать до уразливих груп населення та вимагають соціальної захищеності через те, що їм важко конкурувати на ринку праці. Відсутність суттєвих конкурентних переваг призводить до падіння не тільки їх матеріального добробуту, але і їх сімей та соціальної активності, зниження якості життя і поглиблення бідності, відчуження від трудового життя тощо. Тому важливим завданням соціально-економічної політики держави має бути залучення якомога більше людей з інвалідністю до активного життя [4, с. 96-97].

Відповідно можна окреслити такі проблеми, що знижують рівень життя осіб з інвалідністю, які актуальні на сьогодні [3, с. 129]: соціальні виплати інвалідам не гарантують їм достатній рівень життя; обмеженість в отриманні гідної освіти в рамках інтегрованих форм навчання; дискримінація у процесі працевлаштування та подальшої роботи; практична відсутність доступного середовища для вільного пересування та безперешкодної комунікації; переважання некваліфікованої праці у структурі зайнятості інвалідів як прямий наслідок недоступності для них вищої освіти; негаразди у забезпеченні технічними засобами реабілітації, зокрема,

протезуванням та автотранспортом; недостатньо результативна поточна діяльність Фонду соціального захисту інвалідів; низька ефективність використання державної підтримки підприємствами громадських організацій інвалідів.

Основними заходами щодо підвищення рівня життя осіб з інвалідністю мають стати [1, с.229]: сприяння працевлаштуванню; створення універсальних центрів соціальної допомоги для осіб з інвалідністю, які могли б забезпечувати як дозвілля, освіту так і практичну діяльність, що могла б приносити додаткові кошти; використання кращого досвіду європейських країн у практиці призначення грошових виплат у зв'язку з інвалідністю; розробка механізмів залучення позабюджетних коштів для фінансування соціального захисту осіб з інвалідністю; перегляд системи соціальних стандартів та гарантій для даної категорії населення; заохочення осіб з інвалідністю до самостійної діяльності у сфері малого підприємництва шляхом підтримки, розвитку та пільгового кредитування.

Таким чином, в останні роки спостерігається ряд проблем, з якими кожного дня стикаються люди з обмеженими можливостями і вирішити їх можна лише шляхом удосконалення системи соціального захисту інвалідів. Забезпечення рівня життя інвалідів в Україні на належному рівні може значною мірою сприяти прискоренню процесу реалізації сталого розвитку суспільства шляхом підтримки та інтеграції даної категорії громадян через забезпечення гарантованого отримання доходів і належного доступу до соціально-побутових послуг. Удосконалення системи соціального захисту інвалідів стосується не лише даної категорії громадян, а й може внести життєво важливий вклад у загальнодержавний соціально-економічний розвиток, чого не можна упустити.

Список використаних джерел

1. Белінська Я. В. Особливості й основні напрями соціального захисту інвалідів: зарубіжний досвід і можливості його застосування в Україні / Я. В. Белінська, Н. П. Сафонік // Проблеми економіки. – 2016. – №4. – С. 223–230.

2. Заюков І.В. Проблеми та перспективи зайнятості інвалідів в Україні / І. В. Заюков, О. Я. Стахов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2015. - № 1. - С. 127-132

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

4. Сафонік Н. П. Трансформація рівня життя осіб з інвалідністю в контексті соціально-економічного розвитку країни / Н. П. Сафонік // Економічний аналіз. – 2017. – Том 27. – № 3. – С. 93-99

Смолинець І.Б.
кандидат економічних наук, старший викладач,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК

Розвиток світового ринку аграрної продукції відбувається в напрямі збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та її споживання. Сільськогосподарський ринок потребує державного регулювання, але зважаючи на стан вітчизняної економіки, відсутність ринкових регуляторів, він фактично є стихійним, що в кінцевому варіанті негативно впливає на функціонування всіх його учасників і в першу чергу виробників сільськогосподарської продукції та механізм розвитку форм підприємницької діяльності.

Проведені дослідження показують, що механізм (система) підприємницької діяльності в сільському господарстві – це сукупність взаємозалежних економічних структур, форм і методів господарювання, важелів і методів регулювання, що забезпечують здійснення відтворювального процесу в аграрному секторі. Тобто, у змісті механізму підприємницької діяльності відбиваються риси кожного об’єкта управління, спосіб та форми його організації, роль і місце в економічній системі, характер економічних зв’язків у господарському обороті [3].

Господарський механізм, як і виробничі відносини, виявляється через діяльність суб’єктів господарювання. Він відображає більш конкретне коло процесів та явищ, характерних для тієї чи іншої організаційно-правової форми підприємницької діяльності на певному етапі її розвитку.

Формування а також і функціонування господарського механізму підприємницької діяльності в аграрній сфері відбувається на такому

рівні виробничих відносин, коли сутність перетворюється в явище, а економічні закони використовуються працівниками підприємств [1].

На думку вченого О.М. Супруна, організаційно-економічний механізм підприємницької діяльності є системо утворюючим співвідношенням державного регулювання і господарського механізму підприємств[2].

Отже, господарський механізм, виступаючи як складова організаційно-економічного механізму, являє собою систему об'єктивно діючих і свідомо регульованих організаційних, правових та економічних важелів, які в сукупності визначають кінцеві результати підприємницької діяльності аграрних підприємств (рис. 1).

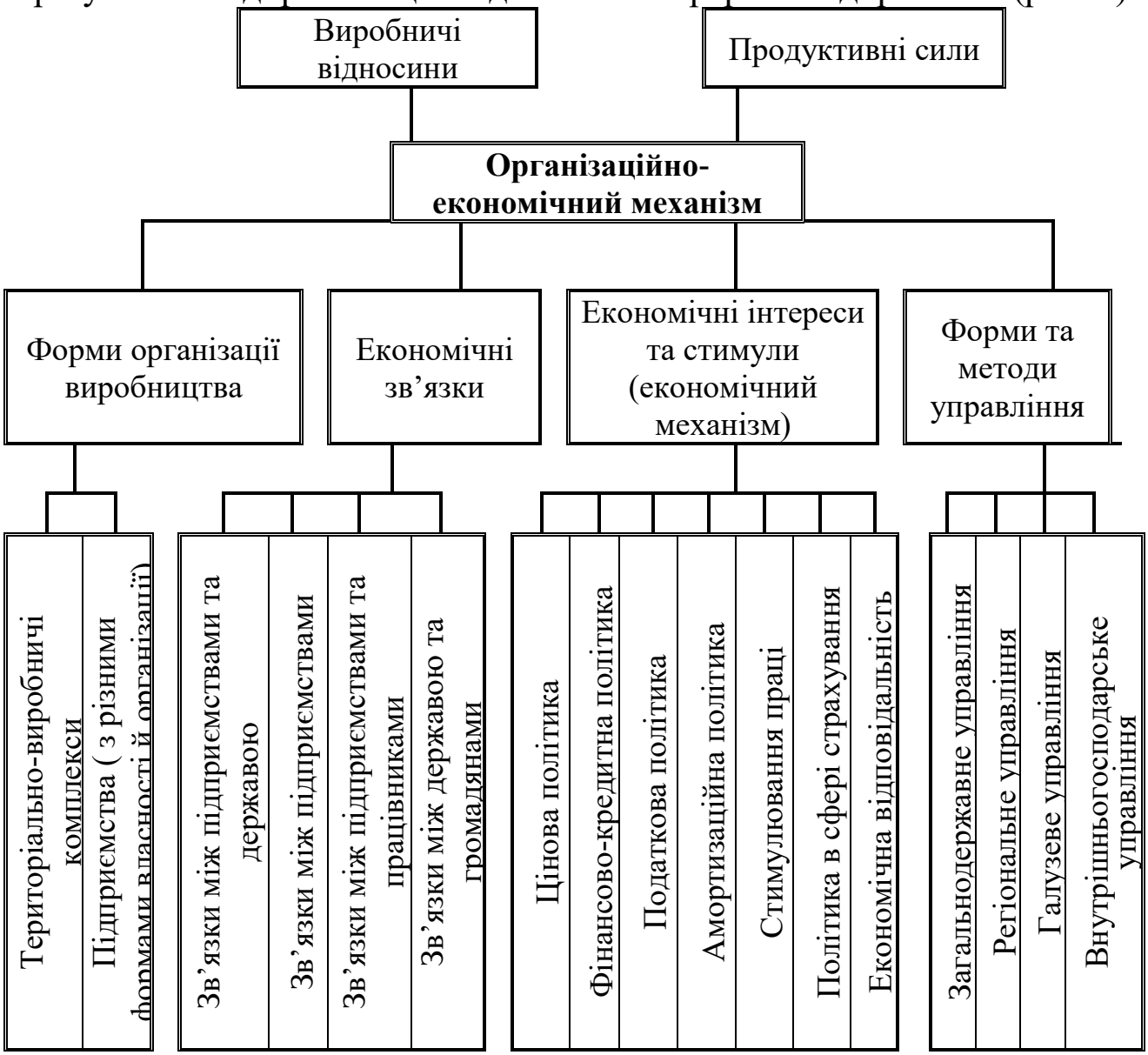

Рис.1.Структура організаційно-економічного механізму підприємницької діяльності аграрних підприємств[4].

Класифікація організаційно-правових форм підприємницької діяльності в сільському господарстві за організаційно-правовою ознакою (рис.2) включає сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства і господарства населення.

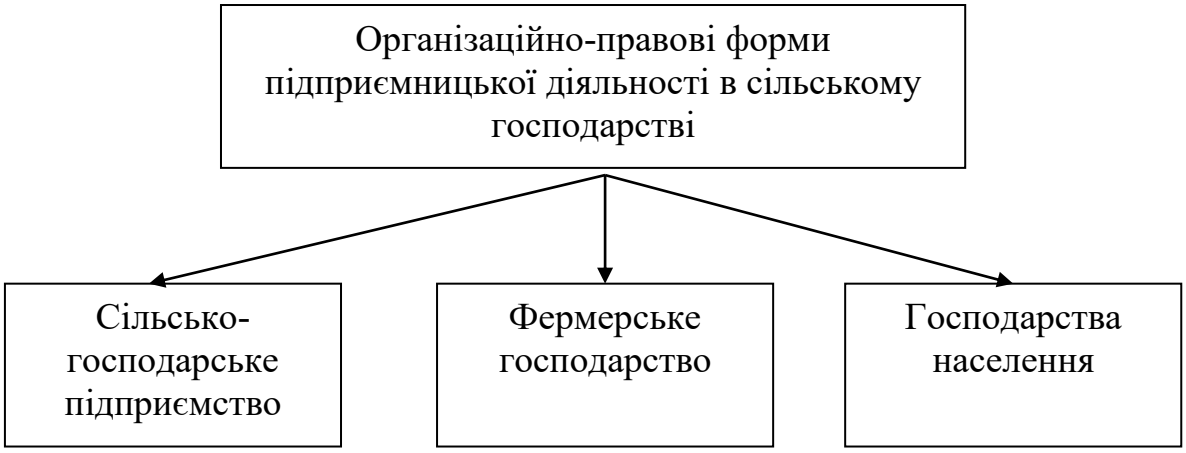

Рис.2. Класифікація організаційно-правових форм підприємницької діяльності в сільському господарстві за організаційно-правовою ознакою
Розробка автора

Отже, розроблений організаційно-економічний механізм підтримки та стимулювання розвитку підприємництва в аграрному виробництві охоплює аналіз зовнішнього середовища, моніторинг стану і розвитку аграрного виробництва, функції, методи, форми й інструменти управління. Для формування цього механізму як цілісної системи запропоновано застосувати процесний та програмно-цільовий підхід.

Організаційно-правова форма підприємницької діяльності в сільському господарстві – це економічно відокремлений і господарсько-самостійний, юридично визнаний вид організації виробничої діяльності, що характеризується змістом використання певної форми власності та відповідними економічними взаємовідносинами, способами здійснення аграрного виробництва й структурою.

Список використаних джерел:

1. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
2. Супрун О.М. Механізм економічного регулювання аграрного виробництва: теорія, методологія, практика: монографія / О.М. Супрун. – Харків, 2012. – 448 с.

3. Шпикуляк О. Г. Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку: монографія / О. Г. Шпикуляк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 74 с.

4. Смолинець І. Б. Організаційно-економічний механізм розвитку форм підприємницької діяльності в АПК / І. Б. Смолинець // Матеріали науково-практичної конференції Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2014. – С. 204-207.

Солодко О.О.
аспірант Київського університету ринкових відносин

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Науково-технічний та інноваційний потенціал – в загальному вигляді це здатність підприємства генерувати нові наукові і технічні ідеї, здійснювати їх наукові, проектно-конструкторські і технологічні опрацювання та реалізовувати їх у своїй виробничій діяльності [1, с. 325].

Науково-технічний потенціал – це узагальнена характеристика рівня розвитку науки, інженерної справи, техніки в країні, можливостей і ресурсів, якими володіє суспільство для вирішення науково технічних проблем [2, с. 44].

Науково-технічний та інноваційний потенціал підприємства включає:

- матеріально-технічну базу;
- наукові кадри;
- інформаційну складову;
- організаційно-управлінську структуру.

Матеріально-технічна база – це сукупність засобів науково-дослідницької праці, включаючи наукові організації, наукове обладнання і установки, експериментальні заводи, цехи і лабораторії, обчислювальні центри і т.д [3, с. 388]. На рівні галузі, фірми або компанії йдеться, як правило, про матеріально-технічній базі прикладних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Їх мета – швидке і ефективне втілення наукових ідей в конкретні технічні та технологічні нововведення.

Науково-технологічний потенціал підприємства являє собою сукупність, наявних матеріально-технічних, кадрових, інформаційних

ресурсів та організаційної інфраструктури, що забезпечують розробку і освоєння в виробництві нових технічних засобів, технологій, матеріалів, нової продукції, нових форм і методів організації виробництва і праці, спрямованих на підвищення ефективності роботи підприємства [2, с. 45].

Науково-технологічний потенціал підприємства – це перш за все науково-дослідна, конструкторська і технологічна складові, матеріально-технічна база, патентно-інформаційне забезпечення, організаційна структура.

Безпосередньо на підприємствах науково-технічний сектор представлений науково-дослідними інститутами, що входять в структуру підприємства, науковими лабораторіями, відділами головного конструктора, головного технолога, нової техніки, стандартизації, патентних, маркетингових досліджень та ін.

Основними напрямками діяльності наукових лабораторій, конструкторських і технологічних підрозділів є проведення досліджень, пов’язаних з розробкою нових видів продукції, нових матеріалів; створення нових технічних засобів і технологічних процесів; виконання дослідно-експериментальних робіт, стендових і інших випробувань; освоєння виробництва нової продукції та в зв’язку з цим забезпечення конструкторської, технологічної та організаційної підготовки виробництва [1, с. 326].

Найважливішою складовою науково-технологічного потенціалу є кадри. Вони представлені вченими і фахівцями, які працюють в наукових лабораторіях, науково-інженерних центрах, економічних, маркетингових підрозділах, а також сторонніми фахівцями і винахідниками, які працюють за трудовими угодами.

Матеріально-технічна база наукових досліджень і розробок представлена обладнанням, установками та іншими технічними засобами для проведення експериментів, контрольно-вимірювальними приладами, електронно-обчислювальної і випробувальної технікою, загально-експлуатаційним і допоміжним обладнанням.

Предметами праці в науково-технічній сфері є сировина, матеріали як об’єкти дослідження і накопичені в суспільстві знання, які в процесі досліджень перетворюються або доповнюються новими даними і новими рішеннями.

В умовах переходу національної економіки на інноваційний шлях розвитку особливої актуальності набуває не тільки

нарощування науково-технологічного та інноваційного потенціалу, а й оцінка результативності діяльності всієї науково-технічної сфери. Для оцінки ефективності підвищення науково-технологічного та інноваційного потенціалу підприємства доцільно використовувати такі показники:

• зростання витрат на дослідження і розробки;

• науково-технічний рівень результатів досліджень і розробок;

• коефіцієнт винахідницької активності (кількість патентних заявок до числа зайнятих наукових та інженерно-технічних працівників);

• питома вага принципово нової продукції в загальному обсязі продажів на внутрішньому і зовнішньому ринках;

• рентабельність капіталу (активів) як відношення прибутку до сукупних активів підприємства.

В умовах жорсткої конкуренції підприємства не можуть розраховувати на успіх без планомірного розвитку свого науково-технологічного та інноваційного потенціалу. Сьогодні в зарубіжних великих промислових корпораціях створюється велика частина технологічних інновацій, які в свою чергу стали основним джерелом прибутків, економічного зростання і структурних перетворень. Компанії, що мають науково-дослідні підрозділи, забезпечують випереджальне застосування результатів досліджень, винаходів і ноу-хау для вирішення виробничих проблем, підвищення технічного рівня і конкурентоспроможності своєї продукції на світових ринках. Науково-дослідні підрозділи мають тісні контакти з організаціями, провідними фундаментальні дослідження, успішно проводять прикладні дослідження і патентують результати своєї інтелектуальної діяльності. Нарощування науково-технологічного та інноваційного потенціалу є найважливішим показником довгострокової конкурентоспроможності підприємства. Темпи зростання цього потенціалу визначають масштаби використання ресурсів і одержуваних результатів, їх комерційну цінність.

Список використаних джерел.

1. Нестерчук Ю.О. Інноваційний потенціал інтегрованого аграрно-промислового виробництва / Ю.О. Нестерчук // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: Збірник матеріалів Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр.

вчен. економістів-аграрників, Київ, 25-26 лют. 2010 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2010. – С. 324-328.

2. Сіренко Н. М. Управління інноваційною системою аграрного підприємства / Н. М. Сіренко // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 43-46.

3. Транченко Л.В. Напрями інноваційного розвитку в промисловості України / Л.В. Транченко // Інновації як пріоритетна сфера інвестування в Україні: [колективна монографія] / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка. – Київ: НДЕІ, 2010. – С. 387-390.

Солоха Д.В.
доктор економічних наук, професор
Київський національний університет культури і мистецтв

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ`ЄКТІВ

Успішний перехід економіки нашої держави до стійкого довгострокового росту в умовах конкурентного середовища, що змінюється, пов'язаний з рішенням широкого кола проблем, серед яких можна виділити здатність держави соціально переорієнтувати економічну політику в цілому й можливість реалізації промисловими підприємствами й іншими економічними суб'єктами цілей ефективного розвитку.

Визначення провідної ролі ефективності розвитку промислових підприємств викликає необхідність розробки і реалізації концепції ефективного розвитку як теоретичної основи розробки і впровадження механізмів, здатних забезпечити основній економічній ланці – підприємству довгострокове і стабільне зростання в умовах ринкової економіки, що неможливо без концентрації ресурсів і зусиль на пріоритетних напрямках науково-технічного й господарського розвитку.

ефективний розвиток є комплексним процесом, на який впливають різні фактори як із боку пропозиції, так і попиту. Аналіз впливу сукупного попиту на такі перемінні, як інвестиції, державні витрати й експорт, є істотним моментом у поясненні ефективного використання наявного виробничого потенціалу різних країн і його росту в часі.

Будь-який ефективний розвиток повинний ґрунтуватися на

розширенні продуктивного потенціалу, і інвестиції є лише одним із засобів такого розширення через ефект пропозиції. Важливо, щоб інвестиції були спрямовані на розширення виробничої бази, а не сектора послуг. Недостатнє інвестування виробництва приводить до падіння реального випуску, що, у свою чергу, індуцирує скорочення обсягів інвестування.

Для подолання циклічності цього процесу необхідно реалізувати ряд тактичних заходів (таких, як впровадження системи фіскальних стимулів інвестиційної діяльності; удосконалювання банківської системи, спрямоване на залучення до інвестиційної діяльності заощаджень населення і на створення вигідних умов для вкладення фінансового капіталу у виробництво й вилучення його зі спекулятивного обігу). Однак ефект пропозиції виявляється протягом тривалого періоду, в той час як ефект попиту діє значно швидше.

Забезпечення ефективності розвитку промислових підприємств стає проблемою загальнодержавної значимості. Забезпечення економічного розвитку виступає одним із найважливіших питань при проведенні суспільних перетворень, для його досягнення потрібно не тільки добирати найбільш ефективні методи управління, але і розробки методологічних підходів до його здійснення в нових умовах господарювання. Але, крім цього, така проблема є задачею, яку необхідно вирішувати на практиці.

Вибір форм управління ефективним розвитком промислових підприємств повинен враховувати регіональні особливості і наявний ресурсний потенціал, а також його стан, що і дозволить виявити найбільш вузькі місця і визначити той мінімум, що необхідний для нормального функціонування підприємства, здатного позитивно впливати не тільки на свій економічний розвиток, але і на стан соціального й природного середовища, не погіршуючи, а поліпшуючи ситуацію. Тут повинні бути передбачені можливості встановлення договірних і партнерських відносин між виробниками промислової продукції в рамках усього виробничого комплексу, зі споживачами продукції, фінансовими установами, з місцевими і центральними органами влади, із різними громадськими інститутами та організаціями.

Одним із механізмів, що сприяє ефективному розвиткові промислових підприємств, повинно стати розширення прав виробників, але ефективний розвиток промислових підприємств буде лише в тому випадку, коли результат їх діяльності буде корисним для

всіх суб'єктів господарської діяльності в довгостроковій перспективі, з огляду на соціальні й екологічні ефекти змін, що відбуваються. Таким чином, результати або продукти діяльності промислових підприємств гірничо-металургійного комплексу в більшій мірі можна розглядати як сировину, а не кінцевий продукт, тому для них особливо важливим є формування сучасної високоефективної системи управління, здатної забезпечити ефективний розвиток у цілісному регіональному комплексі.

Ця система управління за своїми основними показниками повинна відповідати аналогічним структурам найбільш розвинутих країн світу і забезпечувати внутрішні потреби й експорт на рівні, необхідному для життєдіяльності підприємства з урахуванням інтересів регіону й потреб держави. Завдяки цьому можна істотно підвищити економічну віддачу, скоротивши при цьому витрати, а одержуваний прибуток використовувати для подальшого розвитку.

Однією з найважливіших умов ефективного економічного розвитку промислових підприємств з погляду забезпечення економічної безпеки України в цілому є інтенсифікація формування передової технологічної структури на рівні промислових підприємств і з урахуванням наявної науково-технічної інфраструктури регіону.

Характерні для сучасного періоду проблеми розвитку промислових підприємств взагалі відбивають низький рівень інтенсивності науково-технологічного розвитку в попередній період часу. Недостатній розвиток науково-технологічної сфери промислового сектора дає підстави очікувати низьких темпів господарського розвитку в найближчій перспективі.

Цілісна система методологічних принципів управління ефективним розвитком промислового підприємства повинна враховувати загальні закономірності розвитку, що визначають найважливіші структурно-функціональні характеристики підсистем і елементів цього механізму, що забезпечують погоджену взаємодію різних сфер суспільної діяльності, організаційних форм, що реалізують і науково-технічну, і виробничу, і соціальну діяльність на різних стадіях процесу розвитку. На базі узагальненої системи принципів будуються системи управління адекватні цілям і завданням конкретних напрямків розвитку для промислових підприємств.

Концепція формування механізмів ефективного розвитку промислових підприємств з урахуванням регіональних особливостей

повинна виходити з необхідності комплексної багатоаспектної динамічної внутрішньої впорядкованості її підсистем і їх узгодженості із зовнішнім соціальним і організаційно-економічним середовищем.

Механізм управління розвитком повинен стати головною частиною системи управління конкретним промисловим підприємством, і бути узгодженим в соціально-економічному, функціональному, організаційному, правовому й інформаційно-технологічному аспектах із напрямками розвитку як на національному, так і на регіональних рівнях.

Таким чином, ефективний розвиток промислових підприємств – поняття комплексне, а з урахуванням регіональних особливостей воно містить у собі не тільки показники економічного, але і соціального характеру. Відповідно до цього, ефективний розвиток промислових підприємств як економічна категорія може бути визначений як широкий комплекс особливостей і умов функціонування продуктивних сил і виробничих відносин, а також життєдіяльності соціуму промислових міст і центрів, при якому забезпечується процес розширеного і пролонгованого відтворення й збереження природного середовища. При цьому, повинні оптимізуватися такі параметри, як: мінімізація витрат і максимізація прибутку (або прибутку), з урахуванням їх адаптації до об'єктивних економічних реалій.

Трушкіна Н.В.
кандидат економічних наук
Інститут економіки промисловості НАН України

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ

Електронна комерція є ключовим драйвером економіки України, що обумовлено активізацією цифрового розвитку в умовах інтеграції до європейських і глобальних систем та інфраструктур. Як показує передовий зарубіжний досвід, ефект від цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки може становити 20% ВВП.

Це відповідає прийнятій Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр., у якій

передбачено перехід до високотехнологічних виробництв із застосуванням сучасних ІТ-технологій і комунікацій. За оцінкою фахівців Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, завдяки цифровізації всіх видів економічної діяльності можна досягти зростання ВВП у 2020 р. на 3% [1].

На основі аналізу статистичних даних виявлено тенденцію динамічного розвитку ринку інтернет-торгівлі в Україні. Так, за даними EVO, обсяг електронної комерції зріс у 2017 р. на 30% і становив 50 млрд грн, або 3,5% загальноукраїнського роздрібного товарообігу. За експертними оцінками, зростання електронної торгівлі на 60-70% забезпечується переходом на покупки в Інтернеті і лише на 30-40% залежить від збільшення споживання [2].

При цьому, згідно з даними Державної служби статистики України, частка обсягу продажів через мережу Інтернет в обсязі роздрібного товарообігу підприємств щорічно збільшується: якщо в 2010 р. цей показник складав 0,07% (179,4 млн грн), то в 2017 р. – 1% (5980,4 млн грн) [3, 4].

На даний час відбувається перебудова системи електронної комерції в Україні відповідно до очікувань і запитів споживачів, здійснюються експерименти з роздрібними форматами та мультиканальністю, використовується передовий міжнародний досвід з реалізації ефективних моделей електронного бізнесу.

У 2017 р. до ключових трендів розвитку електронної комерції можна віднести: інтенсивність розвитку маркетплейсів, які зростають вдвічі швидше, ніж ринок електронної комерції; активізація логістичної діяльності; безпека; вектор в офлайн; зменшення площі магазинів і перехід до віртуальних полиць у магазинах; зростання попиту на фулфілмент (ставка на маркетинг, розширення асортименту, в тому числі за рахунок товарів, що знаходяться на складах постачальників).

Прогнозується, що в 2018 р. обсяг електронної комерції в Україні зросте на 30%, а виручка операторів інтернет-торгівлі досягне 65 млрд грн [5].

Діяльність класичних інтернет-магазинів, які пропонують лише обмежений асортимент власних товарів, постійно стагнує. Тому й надалі спостерігатиметься суттєве збільшення маркетплейсів, що пов’язано з їх розширенням асортименту. Наприклад, Rozetka вже має 1,2 млн товарів в асортименту. Практики зазначають, що 10% асортименту, представленого на маркетплейсі, дозволяє одержати

15% загального товарообігу інтернет-магазину Toys.com.ua. У 2018 р. очікується скорочення циклу покупок, середнього чеку, розширення зони офлайн, робиться упор на мобільні додатки.

Однак, для активізації розвитку електронної комерції в Україні доцільним є вдосконалення законодавчого забезпечення, яке полягає в необхідності внесення змін і доповнень у деякі законодавчі та нормативно-правові документи, а саме включення:

- ✓ у Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» – терміна «електронний договір» як виду електронного документа, порядку укладення електронних договорів, що відповідатиме ст. 11 «Порядок укладення електронного договору», ст. 15 «Зберігання електронних документів» і ст. 16 «Час відправлення та отримання електронного документа (повідомлення)» Закону України «Про електронну комерцію»;
- ✓ у Господарській кодекс України – процедури організації та здійснення збуту продукції із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних систем та електронних платформ як інструменту цифрової економіки;
- ✓ у Цивільний кодекс України – порядку укладення електронних договорів (глава 16 «Правочин») і фінансових інструментів електронних платежів (глава 74 «Розрахунки»);
- ✓ у Закон України «Про електронну комерцію» – інституційних механізмів організації процесу збуту продукції дистанційним способом і діяльності інтернет-магазинів.

Реалізація вищеперелічених пропозицій щодо вдосконалення діючого законодавства України з питань регулювання розвитку електронної комерції дозволить: спростити ведення малого та середнього бізнесу за допомогою інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій; активізувати діяльність інтернет-магазинів і підвищити рівень їх конкурентоспроможності; ефективно організовувати та здійснювати процедури інтернет-торгівлі; застосовувати ефективні фінансові технології й інструменти реалізації продукції; поліпшити інвестиційний клімат та залучити кошти іноземних інвесторів; розширити ринки збуту в умовах глобалізації; максимально гармонізувати та наблизити національну законодавчу базу до правового законодавства ЄС та інтеграції в європейське інформаційне середовище.

Список використаних джерел:

1. Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-shvaliv-koncepciyu-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-2018-2020.
2. Злат'єва Д. Електронний рік: підсумки українського e-commerce 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/.
3. Регіональна структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі у 2017 році / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
4. Продаж і запаси товарів у торговій мережі підприємств у 2017 р.: стат. бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України, 2017. – Т. І. – 21 с.
5. Тиравский В. Украинский рынок e-commerce в 2018 году увеличится на треть [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ubr.ua/market/trade/ukrainskij-rynok-e-commerce-v-2018-hodu-uvelichitsja-na-tret-3861548.

Хамініч С.Ю.
доктор економічних наук, професор,
Охота В.В., магістр,
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара

МАРКЕТИНГ ОСВІТИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Демократизація суспільного життя вимагає сучасних підходів та методів до розвитку й удосконалення соціально-економічної системи. Одна зі складових побудови ефективної соціально-економічної системи – впровадження маркетингу на всіх рівнях управління. Застосування маркетингових складових на засадах освіти, науки і знань сприяє підвищенню ефективності будь-якого (виробничого, організаційного, суспільного тощо) процесу.

Основний зміст маркетингу полягає в тому, що будь-яке господарське рішення повинно прийматися на підставі аналізу ринкової ситуації та тенденцій її зміни, а також з урахуванням ймовірної реакції ринку на прийняте рішення. Цим визначаються місце і значення дослідницької функції маркетингу, важливість

розроблення добре скоординованої програми вивчення й оцінки різних чинників, від яких залежить успіх.

Ринок динамічно розвивається, відбувається удосконалення технологій, поява нових конкурентів, що вимагає від підприємств перегляду пріоритетів розвитку.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує категорію «система» – як форма організації, будова чого-небудь; продуманий план; заведений, прийнятий порядок [2, с. 1320]. Отже, система маркетингу – це обґрунтований план дій, що базується на проведенні маркетингових досліджень, аналізу тощо з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Формування системи маркетингу освіти базується на маркетингових дослідженнях, а саме: забезпеченні підприємств надійною і достовірною інформацією про ринок, структуру і динаміку попиту, смаки і бажання споживачів, створення асортименту, що відповідає вимогам ринку і що задовольняє попит краще ніж товар конкурента. Системне вивчення ринку освіти в Україні дасть змогу запропонувати відповідні рекомендації, які сприятимуть одержанню певного позитивного ефекту на цьому ринку, дасть змогу сформувати інформаційну базу для ефективного управління. Потреба в інформації зумовлює виконання маркетингових досліджень, основне завдання яких – уникнути неточних оцінок, ризиків і невиправданих витрат – грошових зусиль, часу при прийнятті управлінських рішень.

На сьогодні знання є основним ресурсом, що забезпечує розвиток суспільства і реальну конкурентоспроможність країни. Тому у системі освіти України спеціалісти виділяють наступні пріоритетні заходи: удосконалення змісту підготовки фахівців, форм і методів організації освітнього процесу, підвищення ефективності та якості навчання. Суттєву роль в удосконаленні освітнього процесу відіграє впровадження новітніх методів активізації діяльності школярів і студентів та інтерактивних технологій навчання [5].

У національній доктрині розвитку освіти у XXI сторіччі зазначено, що головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України і стверджується, що завданням освіти є формування особистості, розвиток здібностей і обдарувань [4]. Саме маркетинг освіти сприяє вирішенню цих завдань.

Протягом останніх двох десятиліть сформувалися три основні моделі відповіді освітньої системи на життєві виклики, а саме:

- перша – створення нових форм організації освітньої діяльності, ґрунтованих на прогнозуванні і швидкому реагуванні на виклики (ця модель найпоширеніша на найнижчих щаблях освітньої ієрархії: у школах, вишах, інших інституціях, які займаються навчально – виховною діяльністю);
- друга – трансформація наявних інституцій, організаційних і освітніх практик відповідно до мінливих умов, технічне пристосування до нових умов існування й діяльності (ця модель застосовується на всіх щаблях освітньої системи – від школи до Міністерства освіти і науки і, зазвичай, передбачає дію навздогін: вона не передбачає прогнозу і моделювання проблеми, а є спонтанною реакцією на появу цієї проблеми);
- третя модель: імітація змін, теж наявна на всіх рівнях освітньої системи, але у зворотній пропорції: більше на вищих щаблях, менше – на рівні освітньої інституції, яка має безпосередній контакт зі споживачем освітніх послуг.

Для забезпечення функціонування освіти як основи сталого розвитку країни, виходу її на рівень найбільш розвинених постіндустріальних країн світу треба забезпечити перевагу першої і другої моделей змін [3].

Забезпечення належного рівня ефективності освіти пов’язане з вирішенням як теоретичних так і прикладних питань. Вони пов’язані з оснащенням навчально-виховного процесу необхідними засобами впливу на діяльність, приведення освітнього середовища у відповідність з сучасними психолого-педагогічними та культурними вимогами [1]. Маркетинг освіти та сучасний менеджмент проповідують мотивацію споживача до успіху на ринку. Фірми повинні ще активніше аналізувати споживачів освітніх послуг.

Таким чином, завдання маркетингу освіти у соціально-економічній системі полягає у вивченні впливу факторів на вузькі сегменти ринку (в даному разі – ринку освіти) і створенні найтиповішої картини такого впливу. На поведінку споживача послуг впливають психологічні, особистісні, соціокультурні фактори, фактори ситуаційного впливу тощо. Маркетинг освіти сьогодні є одним із пріоритетних напрямів для впровадження інтелектуальних та продуктивних сил суспільства, надбання духовної культури та зміцненні успіхів нашої незалежної держави.

Список використаниї джерел:

1. Атаманчук Ю.М. Шляхи удосконалення навчально-виховного процесу у підготовці фахівців з управління ВНЗ. Економіка – Менеджмент – Освіта: проблеми та перспективи взаємодії: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції / Упор. М.В. Одрехівський. – Дрогобич: ДДПУ імені Івана Франка. – 2012. – С. 247-250.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Закон України «Про вищу освіту»: за станом на 09.12.2015 р / Верховна рада України. – Офіц. вид. – Київ: Парлам. вид-во, 2015. – 189 с.
4. Каленюк І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку/ І.С. Каленюк /. – К.; ТОВ «Кадри», 2001. – 326 с.
5. Слєсарєв І. Шляхи вдосконалення та запровадження активних методів навчання як засіб підготовки економістів нової генерації. Електронний ресурс [Режим доступу]: http://conference.spkneu.org/2012/12/slesarev-i/

Хлівна І.В.
доктор економічних наук, професор
Київський університет ринкових відносин

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

В сучасних умовах господарювання туризм є тим сектором української економіки, потенціал якого ще досі не реалізовано і який зможе продемонструвати швидке зростання. Слід відзначити, що туристична індустрія охоплює біля третини світової торгівлі послугами. У багатьох країнах туризм складає значну частку ВВП. Україна має великий туристичний потенціал завдяки унікальному географічному розташуванню і наявності різноманітних туристичних зон: від лижних курортів Карпат до чорноморських пляжів. Проте даний потенціал досі не реалізується повною мірою [1].

За даними Адміністрації Держприкордонслужби, за І півріччя 2017 року до України в’їхало 6,3 млн. туристів, що на 8,7 % більше, ніж в аналогічному періоді 2016 року. Головною мотивацією за цей

період є приватні подорожі, на які припадає 94,1 % усіх подорожей, та які зросли на 6,8 % у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. З метою «туризм» кількість в'їзних іноземців знизилась у 3,4 рази у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року.

Найбільше іноземних громадян, які прибули до України у І півріччі 2017 року були з Молдови, Білорусі, Росії, Угорщини, Польщі, Румунії, Словаччини, Туреччини, Ізраїлю, Німеччини. Порівняно з І півріччям 2016 року кількість іноземних туристів збільшилась з Білорусі на 373,2 тис. осіб, Туреччини – на 27,6 тис. осіб, Угорщини – на 26,7 тис. осіб, Молдови – на 26,3 тис. осіб, Румунії – на 25,8 тис. осіб, Росії – на 24,1 тис. осіб, Ізраїлю – на 23,4 тис. осіб, Німеччини – на 17,1 тис. осіб; зменшення з Словаччини – на 37,9 тис. осіб, Польщі – на 2,5 тис. осіб.

Водночас, з метою «туризм» найбільше іноземних громадян прибули до України з Білорусі (↓ 16,6 тис. осіб), Туреччини (↓ 0,8 тис. осіб), Росії (↓ 25,1 тис. осіб), Ізраїлю (↓ 1,2 тис. осіб), США (↓ 1,4 тис. осіб), Німеччини(↓ 0,6 тис. осіб), Бельгії (↑ 0,3 тис. осіб), Швейцарії(↑ 0,2 тис. осіб), Італії(↓ 0,3 тис. осіб) та Великої Британії (↓ 0,5 тис. осіб).

Протягом І півріччя 2017 року подорожувало по світу 12,5 млн. українських туристів, що на 6,1 % більше ніж за аналогічний період 2016 року. Найбільша кількість громадян України виїхала до Польщі, Росії, Угорщини, Молдови, Білорусії, Туреччини, Румунії, Словаччини, Єгипту, Німеччини. У І півріччі 2017 року зростання кількості українських виїзних туристів спостерігається до Росії на 961,3 тис. осіб, Єгипту – на 182,1 тис. осіб, Туреччини – на 160,9 тис. осіб, Угорщини – на 91 тис. осіб, Румунії – на 47,6 тис. осіб, Білорусі – на 31,6 тис. осіб, Німеччини – на 8,4 тис. осіб; зменшення до Польщі – на 787,6 тис. осіб, Словаччини – на 49,3 тис. осіб, Молдови – на 15,7 тис. осіб.

Водночас, з метою «туризм» найбільша кількість українських туристів виїхала до Туреччини (↓ 14,2 тис. осіб), Єгипту (↓ 0,5 тис. осіб), Білорусі (↑ 5,5 тис. осіб), ОАЕ (↑ 1,8 тис. осіб), Ізраїлю (↑ 2 тис. осіб), Греції (↓ 0,4 тис. осіб), Польщі (↑ 0,7 тис. осіб), Болгарії (↑ 2,1 тис. осіб), Німеччини(↑ 1,1 тис. осіб), Австрії(↓ 0,5 тис. осіб) [2].

Таким чином, можна впевнено констатувати, що розвиток туристичної галузі як виду економічної діяльності має всі передумови для того, щоб стати однією з опорних галузей економічного розвитку України [3].

Поняття «конкурентоспроможність» відображає потенційні можливості суб'єкта ефективно функціонувати у порівнянні з іншими суб'єктами ринку у конкурентному середовищі. Галузева конкурентоспроможність синтезує в собі поняття конкурентоспроможності продукції та конкурентоспроможності підприємства і становить сукупність конкурентних переваг у технічних, економічних і організаційних умовах для створення, виробництва та збуту продукції підприємствами шляхом ефективного використання ресурсів з метою задоволення потреб споживачів. До таких конкурентних переваг віднесені: розвинена галузева інфраструктура, налагоджена науково-дослідна та прогресивна науково-виробнича, матеріально-технічна база, ефективне науково-технічне, науково-виробниче, матеріально-технічне співробітництво як внутрішньогалузеве, так і міжгалузев е [4].

Визначальними критеріями конкурентоспроможності туристичного підприємства є конкурентоспроможність продукту (послуги). Вона залежить від двох груп факторів на міжнародних ринках: зовнішніх, які не залежать від підприємства та внутрішніх, які залежать від підприємства [5].

Таким чином, зважаючи на особливості конкурентоспроможності, як економічного поняття з урахуванням специфіки туристичної діяльності, під «конкурентоспроможністю туристичної індустрії» розуміємо здатність підприємств, які задіяні в процесі створення та реалізації туристичних послуг, протистояти у динамічних змінах конкуренції на внутрішньому та міжнародному ринках при ефективному використанні ендогенних конкурентних переваг свого внутрішнього середовища та екзогенного впливу з метою максимального задоволення потреб споживачів туристичних продуктів (послуг) та одержання прибутку. [4].

Список використаних джерел.

1. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011. Beyond the Downturn. – World Economic Forum. –Режим доступу: http://www.weforum.org/reports/ travel-tourism-competitiveness-report-2011.

2. Інформація щодо відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон // [Електронний ресурс] - Режим доступу http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3ba262e6-

1603-4090-b741-
e3c47a7f6d71&title=InformatsiiaSchodoVidviduvanniaUkrainiInozemnimiTuristamiTaViizduGromadianUkrainiZaKordonZaIPivrichchia2016-2017-Rokiv

3. Колосінська М.І. Дослідження конкурентоспроможності туристичного ринку України // [Електронний ресурс] - Режим доступу http://ird.gov.ua/pe/re201202/re201202_185_KolosinskaMI.pdf

4. Мігущенко Ю. В. Методика оцінки конкурентоспроможності туристичної сфери україни // [Електронний ресурс] - Режим доступу http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_39.pdf.

5. Скибінський С. В. Маркетинг. Ч.1: Підручник. / С. В. Скибінський. – Львів, 2000. – 640 с.

Хорєв В.В., магістр
Київський університет ринкових відносин

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

На шляху розвитку демократії, ринкової економіки та відкритого суспільства Україна постала перед необхідністю прискореного проведення ефективних реформ, вибору оптимальної стратеги їх здійснення.

Стратегія економічних реформ у кожній країні витікає з особливостей її історичного розвитку, специфіки економічного, соціального і політичного становища, враховує при цьому рівень радикальності, терміни, послідовність проведення та способи вирішення поточних завдань.

Реформування економіки в Україні передбачало вирішення трьох взаємопов’язаних завдань [1, С. 78]:

1) проведення системних змін в економіці, включаючи інституційні та структурні перетворення;

2) лібералізацію економіки;

3) фінансову (макроекономічну) стабілізацію.

Інституційні перетворення передбачають зміни у відносинах власності, приватизацію, земельну реформу, формування ринків праці, капіталів, підтримку підприємництва, антимонопольну політику, розвиток фінансової інфраструктури, впровадження законодавчої бази ринкової економіки тощо.

Структурна перебудова являє собою процес адаптації структури національної економіки до змінюваних потреб вітчизняного і світового ринків. Вона необхідна для переорієнтації витратної економіки на виробництво товарів і послуг відповідно до попиту, конверсії військового виробництва, формування нової експортної бази, підвищення ефективності використання ресурсів [2].

Лібералізація економіки пов’язана зі скороченням і принциповими змінами функцій держави в економіці. Лібералізація служить початком формування нових ринкових цін, які характеризують співвідношення між попитом і пропозицією, що стимулює структурні зрушення та підвищення ефективності економіки.

Фінансова (макроекономічна) стабілізація передбачає проведення жорсткої політики бюджетних, грошово-кредитних відносин, обмінного валютного курсу, заробітної плати.

Кінцевий успіх реформ в економіці визначається вирішенням усіх трьох завдань, а не одного з них.

Трансформаційні процеси в економіці України передбачали перехід від командно-адміністративної системи господарювання до ринкової, реформування форми власності, зміну постіндустріального суспільства на інформаційне.

Перехід від командно-адміністративної до ринкової системи характеризується як якісно особливий, трансформаційний період, упродовж якого елементи однієї системи відмирають, а нові поступово зароджуються.

Трансформаційні процеси вважаються успішними, якщо вони забезпечують реалізацію комплексної стратегії розвитку [3]:

- високоякісне управління;
- розвиток конституційного середовища;
- дієвість правових і судових процедур;
- ефективне державне регулювання тощо.

Стратегічними цілями урядової політики на найближчу перспективу визначено:

- розвиток людського потенціалу;
- зниження рівня бідності та примноження багатства нації;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- забезпечення захисту прав та свобод людини і громадянина, безпеки особи, суспільства, держави;
- інтеграцію України до Європейського Союзу.

Головними критеріями досягнення стратегічних цілей служать:

- зростання тривалості життя;
- зниження смертності новонароджених;
- збільшення загальних витрат на охорону здоров'я, освіту, культуру, науку, доступ та висока якість усіх соціальних послуг суспільства;
- підвищення індексу людського розвитку.

Стратегічними пріоритети нового етапу розвитку України:

- створення реальних передумов для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі;
- забезпечення сталого економічного зростання;
- утвердження інноваційної моделі розвитку;
- соціальна переорієнтація економічної політики.

Аналіз соціально-економічного розвитку, з'ясування реальних передумов дає підстави для таких узагальнюючих висновків щодо міжнародної інтеграційної стратегії [2]:

1. Україна за досягнутим рівнем економічного розвитку не може бути активним учасником міжнародних інтеграційних процесів у найрозвинутіших геоекономічних сегментах – Європейському Союзі.

2. Неготовність до широкомасштабної міжнародної інтеграції не означає відмови від курсу на інтеграцію з Заходом, а передбачає збереження ефективних зв'язків в усіх напрямах.

3. Україна може прискорити створення передумов для ефективної міжнародної інтеграції економіки шляхом концентрації ресурсів на пріоритетних напрямах розвитку світової економіки, формування механізмів випереджального розвитку в сфері науково-технічної, інноваційної, інформаційної, освітньої діяльності.

4. Слід здійснити переорієнтацію державного управління з монетарно-стабілізаційного на інституційний розвиток, на створення державних і ринкових інститутів з генерування та розповсюдження інновацій, розвиток людського капіталу, рівноправних умов для конкуренції у відкритому конкурентному середовищі.

5. Нестача ресурсів для різкого економічного розвитку унеможливлює конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Тому потрібно зосередити зусилля на пріоритетних напрямах, галузях, для успішного функціонування яких в країні створені найкращі умови – аерокосмічній, електронній, електротехнічній, фармацевтичній, виробництві нових матеріалів тощо, і які вже

сьогодні демонструють високий технологічний рівень та здатність до міжнародної конкуренції.

6. Ефективна міжнародна інтеграція можлива за умови гармонізації українського законодавства з правовою системою ЄС та нормами економічного регулювання і соціального розвитку суспільства. Це достатньо складні завдання, вирішення яких може здійснюватися поступовою, еволюційною адаптацією вітчизняного законодавства, норм і стандартів до системи міжнародних норм і правил.

Для реалізації стратегічних цілей та пріоритетів необхідні серйозні інституційні перетворення та дієві стратегічні кроки в сфері макроекономічної політики, розвитку внутрішнього ринку та реального сектора економіки, інвестиційної та структурно-інноваційної діяльності, доходів і соціальної політики, зовнішньоекономічних процесів, регіональної політики, економічної та екологічної безпеки.

Список використаних джерел.

1. Економіка України: макропроблеми розвитку: колективна монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка. – К.: НДЕІ, 2008. – 328 С. 4.

2. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки (травень) // [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=babcc92... PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2018-2020-Roki

3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 / Президент України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10. – (Законодавство України).

Шаламай В.,студентка
Науковий керівник: Ганущак Т.В. к. е. н., доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету

ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Протягом вивчення функціонування підприємства, ми можемо зазначити, що планування є одним із етапів діяльності підприємства.

Воно включає в себе процес визначення цілей, які повинні бути досягнуті за певний період, а також засоби, шляхи та умови їх досягнення. Відкрита система підприємства як його нова якість в ринкових умовах та пряма залежність від взаємодії попиту та пропонування обумовлюють необхідність створення системи планування і управління підприємством, здатної швидко і ефективно реагувати на ринкові потреби.

На рівні підприємства планування покликане забезпечити випуск продукції в необхідних кількостях і номенклатурі на базі раціонального використання ресурсів, а також взаємну ув'язку діяльності окремих структурних підрозділів [1].

Слід зазначити, що планування – це функція управління, яка охоплює наступний комплекс робіт, аналіз ситуацій і впливу чинників зовнішнього середовища; оцінка й оптимізація альтернативних варіантів досягнення цілей, сформульованих на стадії стратегічного маркетингу; розробка плану, реалізація плану. Якщо казати про принципи планування, то до них можна віднести такі: принцип цільової спрямованості, який наголошує на необхідності чітко визначених цілей для кращих результатів; принцип безперервності нам дає розуміння про те, що процес планування потрібно повторювати періодично; принцип системності є дуже важливим, він повідомляє про те, що все повинно біти пов'язане та мати системний характер; принцип гнучкості має своє значення в тому, що підприємство має бути гнучким до змін, має швидко пристосовуватися до змін обсягів виробництва. [2].

Згідно з чинним законодавством з усіх елементів внутрішньогосподарської економічної роботи – планування, обліку, контролю, аналізу та матеріального стимулювання — обов’язковим та централізовано регламентованим для підприємства є тільки бухгалтерський облік; труднощі планування, у першу чергу вартісних показників, в умовах інфляції, яка спостерігається в Україні в останні роки. У поєднанні з безпосередньою лібералізацією цін та заробітної плати все це негайно вплинуло на стан та якість внутрішньогосподарського планування; зосередження уваги економістів України на проблемах макроекономіки: економічному суверенітеті, правових основах підприємництва, власній валюті, зміні форм власності тощо.

Отже, планування є однією з важливих складових розвитку кожного суб’єкта виробничо-господарської діяльності. Враховуючи

окремі етапи розвитку вітчизняної економіки, досить складним стає розроблення бізнес-планів, планів з врахуванням плинності часу, високого рівня інфляційних коливань та девальвації національної грошової одиниці. Зважаючи на вищевикладений матеріал, хотілося б зазначити про необхідність здійснення планування на всіх підприємствах України.

Список використаних джерел

1. Стаття з підручнику з економіки «Планування діяльності підприємства» [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://stud.com.ua/22936/ekonomika/planuvannya_diyalnosti_pidpriyemstva

2. Стаття з підручнику з економіки «Планування діяльності підприємства» [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1281041964682/ekonomika/planuvannya_diyalnosti_pidpriyemstva

Шульський А.М.
кандидат економічних наук, асистент
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ АПК

Ефективне ведення господарської діяльності у різних сферах національного господарства держави залежить від цілого комплексу впливу різноманітних факторів, важливе значення серед яких має державне регулювання економічними відносинами. В економічній літературі державне регулювання економіки трактується, як «сукупність основних напрямів, форм і методів цілеспрямованого впливу державних і наддержавних органів управління на функціонування і розвиток економічної системи (в т .ч. окремих її підсистем) для її стабілізації та пристосування до умов, що змінюються» [8, с. 155]. У цій просторовій цитаті найбільш повно відображено суть державного регулювання економікою різними сферами суспільно-економічних відносин. Досить також відзначити, що ні один суспільно-політичний лад не був позбавлений державного регулювання економічних відносин. Різниця лише полягала у формах,

напрямах, методах та мірі впливу на економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Основна мета даної публікації полягала в тому, щоб прослідкувати, як здійснюються процеси державного регулювання економікою національного господарства взагалі та її важливою складовою – агропромисловим комплексом, зокрема. Цими проблемами, їх дослідженням займалися і займається ціла плеяда відомих науковців, серед яких виділимо декого із них, а саме: В.Г. Галанець, С.І. Дем'яненко, Й.С. Завадський, В.П. Клочко, А.Ф. Мельник, І.Р. Михасюк, С.В. Мочерний, В.П. Сладкевич та інші. Проте, хоча основні напрями державного регулювання досліджувалися глибоко і різнобічно, однак слід зазначити, що державне регулювання не стоїть на місці, а постійно і динамічно розвивається під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. І ці закономірні та діалектичні процеси розвитку слід детально досліджувати, а на основі одержаних результатів обґрунтувати певні узагальнення і висновки. Саме це і передбачено реалізувати в даних тезах.

Підсумовуючи вищесказане, ми сформували основні функції державного регулювання та форми їх здійснення, що відображені в економічній літературі [8].

Для реалізації основних складових сформованої мети нами поставлені завдання на кожну із перелічених функцій дати відповідь, як вони здійснюються в системі АПК та як удосконалювати їх функціонування. Отож, тезисно конкретизуємо перелік функцій державного регулювання економіки та їх вплив на розвиток АПК:

– відповідь на перше питання свідчить проте, що не в повній мірі вдалося впровадити і вдосконалити всі форми державної політики регулювання діяльності різних форм господарювання. Для усунення виявлених недоліків слід більш інтенсивно запроваджувати довготривалі плани економічного розвитку (відповідь на 2-ге питання);

– в агарному секторі економіки є проблема щодо забезпечення цілісного економічного відтворення національної економічної системи, з одного боку, та забезпечення відносно рівномірного розвитку регіонів держави (функції 3 і 4), з іншого. Хоча форми здійснення цих функцій представлено, проте немає чіткості дотримання їх виконання, особливо в системі АПК. Тут слід

посилити роль державного контролю за дотримання виконання основних складових щодо збереження довкілля;

– важливою складовою державного регулювання є втручання державних органів у систему перерозподілу доходів між тими верствами населення, які є багатими і ті, які є бідними. Тут також є проблеми, адже сільське населення в Україні є найбіднішим. Тут, безумовно, держава ще не достатньо впливає на здійснення соціальної політики і цю сферу її діяльності слід посилювати як у сучасних умовах, так і на перспективу;

– подолання монополізму і монополістичних тенденцій є одна із ключових завдань держави. Щодо агропромислового комплексу, то тут слід звернути особливу увагу на функціонування агрохолдингів. Діяльність їх слід державі спрямовувати у більшій мірі на розв'язання соціальних проблем, підтримувати розвиток аграрного виробництва у малих і великих суб'єктів господарювання, знижувати монокультурність виробництва і розвивати комплексність галузей АПК;

– не розв'язаною і не до кінця з'ясованою є проблема щодо єдиної нормативної бази здійснення аграрних реформ. Тут слід звернути державним органам особливу увагу на удосконалення в аграрному секторі економіки фінансово-кредитної, податкової, амортизаційної та на інші складові даного напряму.

Висновки і пропозиції. На основі проведених досліджень за даною темою публікації можна констатувати, що хоча за останні роки відбулись реформи у різних сферах суспільних відносин, особливо в аграрних відносинах, однак вони не в повній мірі задовольняють потреби сьогодення. Для усунення виявлених недоліків та упущень особливу увагу слід звернути на реалізацію вищевказаних пропозицій та продовжувати подальші дослідження здійснення державного регулювання різних сфер економічних відносин взагалі та в аграрній економіці зокрема.

Список використаних джерел.

1. Галанець В.Г. Проблеми економічного і соціального розвитку села // В.Г. Галанець, Д.В. Мороз / Економіка АПК. – 1995. – № 3. – С. 71-75.

2. Демяненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств. Навч. посібник. / С.І. Демяненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 347 с.

3. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. Т.1. – Вид. 2-е. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу / Й.С. Завадський, 1998. – 542 с.

4. Клочко В.М. Вплив державного регулювання економіки на економічні реформи країни / В.М. Клочко // Економіка АПК. – 2014. – №1. – С. 93-98.

5. Мельник А.Ф. Механізм реалізації реальної структурної політики: монографія / А.Ф. Мельник, Л.А. Лавров, А.Ю. Расіна. За заг. наук. ред. проф. А.Ф. Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 344 с.

6. Менеджмент: Понятійно-термінол. слов. / За ред. Г.В. Шокіна, М.В. Головатого, О.В. Антонюка, В.П. Сладкевича. – К.: МАУП. – 2007. – 744 с.

7. Михасюк І. Регулювання національної економіки в екстремальних умовах (в умовах війни): монографія / І. Михасюк, В. Чаус. – Львів: Апріорі, 2016. – 212 с.

8. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1. / За ред.. С.В. Мочерного / С.В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.

Якимчук Т. П.
кандидат економічних наук, доцент
Арієнчук А. М
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗАВИЩЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЯК ФОРМА ТІНІЗАЦІЇ ДОХОДІВ

Проблема тінізації доходів підприємствами, стала однією з наймасштабніших не лише фінансово-економічних, а й суспільних проблем. Тінізація сьогодні, насамперед, проявляється в завищувані витрат суб’єктами підприємництва, що тим самим скорочує суму податків. Прискорилася динаміка перетворень рентабельних підприємств на збиткові. Як показує практика, подолати тінізацію лише податковими реформами неможливо.

У сучасних економічних умовах об’єктивно збитковими є окремі види економічної діяльності. Так, наприклад, державні шахти знаходяться у незадовільному фінансовому стані, оскільки собівартість видобутку вугілля (для багатьох з них) перевищує його відпускну

ціну. Шахти мають велику кількість невирішених проблем: значні обсяги боргів за електроенергію; недофінансованість програм, пов'язаних із закупівлі обладнання для забезпечення охорони праці, заборгованість з оплати праці тощо.

У сучасних умовах економічної та політичної кризи, гостро відчуваються проблеми енергетики, в тому числі застарілість законодавчої бази у цій сфері. Адже на сьогодні в Україні спостерігається значний рівень залежності від приватних енергопостачальників в умовах стрімкого зростання вартості на енергоресурси, високого ступеня політизації питань ціноутворення та високої монополізації ринку. Це зумовлює появу низки проблем, які можна розглянути на прикладі окремих підприємств, а саме «ПрАТ ДТЕК Комсомолець Донбасу» та «ПАТ ДТЕК Західенерго», що входять до складу енергохолдингу ДТЕК - одного з найбільших в Україні.

Даний вид економічної діяльності в Україні не може бути збитковим, адже в силу об'єктивно-суб'єктивних причин має місце дефіцит енергоресурсів. На сьогодні енергохолдингу ДТЕК є одною з найбільших приватних компаній на паливно-енергетичному ринку. Окрім того методика розрахунку оптової ціни на електроенергію за формулою «Роттердам +» апріорі не може призводити до збитковості. Дана формула дозволила Групі ДТЕК встановлювати більш високі ціни на електроенергію, що продається ДП «Енергоринок», тим самим збільшивши ціни на неї для кінцевих споживачів. ДТЕК використовує власне вугілля на продаж, собівартість видобутку якого істотно нижче, ніж ціна енергоносія по роттердамській формулі. Утворена маржа дала можливість холдингу значно збільшити свої доходи.

Але враховуючи наведені аргументи, досліджувані дочірні підприємства, які входять до складу енергетичного холдингу, є збитковими, хоча операційна діяльність приносить прибутки. Тому, доцільно проаналізувати дані в табл. 1 і виявити, за рахунок яких статей витрат підприємства мають збитки.

За даними таблиці, бачимо, що у 2015 році мають місце відрахування на спонсорство та благодійність, які становлять 490,45 млн. грн. Тоді як у попередні періоди аналізу подібні витрати не здійснювалися. Також варто зауважити, що інформація про витрати у розрізі деяких статей у фінансовій звітності не розкривається в повному обсязі.

Таблиця 1

Формування чистого прибутку (збитку) окремих дочірніх підприємств Групи ДТЕК за 2015-2016 рр.

Показник	«ПрАТ ДТЕК Комсомолець Донбасу»		Відхилення 2015-2016 рік		«ПАТ ДТЕК Західенерго»		Відхилення 2015-2016 рік	
	2015 рік	2016 рік	Абсолютн, тис., грн.	Темп росту,%	2015 рік	2016 рік	Абсолютне, тис., грн.	Темп росту,%
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	154 329	3 033 939	+2 879 610	1 965,9	13 807 799	16 142 421	+2 334 622	116,9
Собівартість	405 831	1 634 401	+1 228 570	402,7	16 000 298	15 293 170	-707 128	95,5
Адміністративні витрати	45 428	93 980	+48 552	206,9	108 803	196 494	+87 691	180,6
Інші операційні витрати	708 854	543 742	-165 112	76,7	140 497	536 957	+396 490	382,2
Фінансовий результат від операційної діяльності	135 959	669 206	+533 247	492,2	1 323 053	211 951	+1 535 004	16,0
Фінансові витрати	163 161	141 536	- 21 625	86,7	282 279	497 465	+215 186	176,2
Інші витрати	95 203	155 897	+60 694	163,8	1 003 722	170 004	-833 718	16,9
Чистий фінансовий результат -збиток	128 083	0	- 128 083	-	2 432 571	296 693	+2 135 878	12,2
-прибуток	0	520 049	+ 520 049	-	0	0	-	-

Джерело: Розраховано автором за даними публічних звітів ДТЕК

Дані по ПАТ «ДТЕК Західенерго» свідчать про аналогічну ситуацію - збільшення відбувається за тими статтями витрат, реальну вартість яких неможливо визначити (наприклад: збільшення адміністративних витрат на 80%, що пояснюється збільшенням вартості професійних послуг), а їх правдивість важко оцінювати без знання внутрішньої інформації.

На основі проведених досліджень, можна зробити висновки, що при формуванні фінансових результатів вітчизняними підприємствами, особливо підприємствами енергетичної галузі, витрати, суми яких не є обов'язковими для розкриття у публічних фінансових звітах, почали суттєво зростати. Це призводить до скорочення податкових надходжень та потребує вжиття превентивних, контролюючих та стимулюючих заходів, серед яких необхідно виокремити:

- реформацію енергоринку на законодавчому рівні, в частині демонополізації обленерго;
- розробку проектів та залучення інвестицій для створення державою альтернативи сучасним монополістам, що буде стимулювати кожного з учасників ринку знижувати ціни;
- створення прозорої системи ціноутворення;

- надання права споживачам самостійно обирати постачальників як це має місце бути у європейських країнах.

Список використаних джерел

1. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 96 с

2. Загрози у сфері енергетичної безпеки та їх вплив на стан національної безпеки (моніторинг реалізації стратегії національної безпеки україни) . – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/monitoryng-6bf50.pdf

3. Офіційний сайт ДТЕК. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://dtek.com/ua/

СЕКЦІЯ ІІІ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Вишневська А. В., студентка,
Науковий керівник – **Юрій С. М.**
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Україна є державою, яка прагне проявляти себе на світовій арені, але попри економічну кризу вимушена сконцентровувати зусилля на її подоланні. Тому неоднозначне питання співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями є досить актуальним.

Провідними вітчизняними вченими у дослідженні суті та теоретичних засад міжнародного кредитування є: Д. Лук'яненко, Ю. Макагон, О. Мозговий, Т. Оболенська та ін. Проте, незважаючи на значний обсяг накопичених у даній сфері наукових досліджень, багато положень праць носять суперечливий і дискусійний характер.

На сучасному етапі існування валютно-фінансового співробітництва міжнародні організації відіграють все більш помітну роль в світовій економіці. Серед найбільш впливовіших міжнародних валютно-фінансових інституцій виділяють так звані «Бреттон-Вудські організації», до яких відносять Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк (СБ). Окрім того найбільш потужними та дієвими організаціями також є Банк міжнародних розрахунків, регіональні банки та валютно-кредитні організації Європейського Союзу (Європейський фонд валютного співробітництва, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Північної Америки (Міжамериканський банк розвитку) та ін.

Взагалі Європейський Союз та інститути, що входять до його складу, є найважливішими фінансовими донорами України. На початку 2014 р. Єврокомісія ухвалила пакет фінансової допомоги для України, у рамках якого вона може отримати до 12 млрд. євро до 2020 р. До нього входять гранти з європейського бюджету (до 1,57 млрд. євро), макрофінансова допомога (1,61 млрд. євро), а також позики від Європейського інвестиційного банку (ЄІБ, до 3 млрд. євро) і Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР, до 5 млрд. євро) [4, с. 74].

Актуальною для України є спільна з ЄС реалізація проектів у сфері радіаційної безпеки, яка поєднує модернізацію саркофагу за допомогою ЄБРР, Фонду «Укриття» і Фонду ядерної безпеки та створення Чорнобильського біосферного заповідника, розробку проектів будівництва сховищ для радіоактивних відходів [1, с. 63].

Необхідно відмітити також активну співпрацю України з Міжнародним валютним фондом. За наявними даними, внаслідок співробітництва з МВФ у межах кредитних програм протягом 1994-2002 рр. Україна отримала 4289,1 млн. дол. США, протягом 2008-2013 рр. – 14430 млн. дол. США. У квітні 2014 р. МВФ була затверджена програма stand by, за якою Україна протягом наступних трьох років повинна була отримати 17,1 млн. дол. США [2, с. 41-42].

За роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 50 позик загальним обсягом 10,1 млрд. дол. США, з яких отримано 7,4 млрд. дол. США. Значна доля цих коштів, була позиками на структурні перетворення та реформування фінансового сектора і подальший розвиток банківської системи.

10 березня 2014 року Рада директорів Світового банку ухвалила рішення про готовність надати додаткові кредитні ресурси на підтримку реформ в нашій державі у розмірі 3 млрд. дол. США.

На даний час на стадії реалізації перебуває 12 проектів, метою яких є модернізація інфраструктури, зокрема проекти з реабілітації гідроелектростанцій, передачі електроенергії, розвитку міської інфраструктури, покращення автомобільних доріг та безпеки руху, підвищення енергоефективності [3].

Існує ряд чинників, що демонструють позитивну тенденцію співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями:

- сам факт відносин України із міжнародними організаціями є важливим кроком у напрямі інтеграції її до світового економічного простору;
- членство України у міжнародних організаціях збільшують її авторитет як суб’єкта світової економіки, поширюють економічні відносини;
- діяльність міжнародних організацій спрямована на підтримку структурних реформ економіки України;
- підвищенню ефективності національного господарства.

Отже, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, сприяє вирішенню багатьох фінансово-економічних і соціальних проблем України. Крім того, вона свідчить про прагнення України

інтегруватися у світову економіку і допомагає зробити суттєві кроки у цьому напрямі.

Як будь-яке явище в цьому світі, кредитування від міжнародних фінансових організацій має свої як позитивні, так і негативні сторони.

Головною проблемою співробітництва України та міжнародних фінансових організацій на сучасному етапі відносин є нераціональне використання коштів, отриманих в кредит. Адже переважна кількість ресурсів спрямовується саме на латання дір в бюджеті та підтримці торговельного балансу, а не сприяє розвитку, наприклад, секторів промисловості чи сільського господарства для реального росту економіки, збільшуючи державний борг. Також серед негативних чинників впливу можна виділити стрімке зростання зовнішнього боргу України, який починаючи з 2014 року збільшився в 4 рази;

Для того, щоб підвищити рівень співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та її віддачу для національної економіки, доцільно розробляти проекти міжнародних фінансових операцій із конкретно визначеним, максимально ефективним спрямуванням коштів; а отримавши ці кошти, жорстко контролювати їх використання. Це дозволить здійснити структурну реформу економіки України, сприяти її інноваційному розвитку, а в результаті – підвищити конкурентоспроможність національної економіки, що допоможе їй успішно інтегрувати у світовий економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Бохан А. В. Екологічний вектор комерційної дипломатії: Україна та Німеччина / А. В. Бохан // Економіка України. – 2016. – № 4. – С. 57-67.

2. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення / В. П. Колосова, І. М. Іванова // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 33-47.

3. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/ifo-projects

4. Скоробогатова Н. Є. Удосконалення механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС / Н. Є. Скоробогатова, Н. М. Балєва // Економіка та держава. – 2016. – № 12. – С. 72-77.

Галицька О.В.
студентка ДВНЗ «Університет банківської справи» ,
Інститут банківських технологій та бізнесу

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній день обов’язковою умовою економічного розвитку країни є прогресивність інвестиційної діяльності. Для української економіки значущою і актуальною є проблема залучення іноземних інвестицій [2].

Інвестиції – важлива складова успішного «життя» економіки, адже саме ця категорія і зумовлює загальний економічний прогрес. Іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності , які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1].

Вливання іноземних інвестицій в національну економіку сприяє: залученню новітніх технологій, покращенню якості продукції, створенню нових робочих місць, нарощуванню експортного потенціалу, використанню ресурсів, налагодженню економічних зв’язків між господарюючими суб’єктами, збільшення грошових надходжень, отриманих з-за кордону із одночасним зменшенням обсягів платежів за кордон; розвиток експортного потенціалу і зниження імпортної залежності країни.

Одночасно, використання інвестицій з-за кордону для країни потенційно може характеризуватись такими загрозами, а саме: експлуатація сировини і забруднення навколишнього середовища, збільшення ступеня залежності України від закордонного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, перехід капіталу закордон [3].

Однією з головних передумов інтеграції України до світової економіки є залучення України до процесу міжнародного руху капіталів, наприклад, через користування іноземними кредитами. Інструментами залучення є розміщення облігацій, єврооблігацій, комерційний кредит, лізинг на міжнародному рівні.

Основними джерелами залучення можуть бути: кредити іноземних країн, кредити фінансово-кредитних інституцій на міжнародному рівні; кредити країн-постачальників сировини; розміщення боргових цінних паперів на зовнішніх ринках, а також на внутрішньому ринку при купівлі їх нерезидентами; міжнародний лізинг, франчайзинг тощо [5].

У даній науковій роботі було здійснено спробу змоделювати залежність іноземних інвестицій від таких факторів:

EXP – експорт з України до країн світу, GDP – ВВП України, INF – інфляція, %, KURS – курс долара, MINZP – мінімальна заробітна плата, NEPREK – непрозорість економіки, RESOURSES – сукупні ресурси домогосподарств.

Рівняння залежності виглядає так:

LOG(INVESTITION) = 1,61*LOG(GDP) + 0.17*LOG(KURS)^2 + 1,67

Dependent Variable: LOG(INVEST)
Method: Least Squares
Date: 04/06/18 Time: 16:47
Sample: 1 14
Included observations: 14

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(GDP)	1.607914	0.158212	10.16306	0.0000
(LOG(KURS))^2	0.178864	0.022963	7.789073	0.0000
C	1.678714	0.761450	2.204628	0.0497

R-squared	0.936885	Mean dependent var	10.16123
Adjusted R-squared	0.925410	S.D. dependent var	0.817800
S.E. of regression	0.223351	Akaike info criterion	0.027268
Sum squared resid	0.548744	Schwarz criterion	0.164208
Log likelihood	2.809127	Hannan-Quinn criter.	0.014591
F-statistic	81.64260	Durbin-Watson stat	1.768404
Prob(F-statistic)	0.000000		

Рис. 1. Основні характеристики остаточної моделі

Тобто, в результаті побудови моделі можна сформулювати таку залежність: зміна логарифмічного значення ВВП (млрд. грн.) на одиницю в середньому спричиняє зміну іноземних інвестиції на 1,6 одиниць, в той час як при зміні логарифмічного значення курсу долара (грн.) в квадраті на одиницю іноземні інвестиції в середньому змінюються на 0,17одиниці.

На теперішній час збільшення обсягів надходжень іноземних інвестицій до України має стратегічне значення. Тому пропонуємо вжити наступних заходів:

- забезпечення більш суворого покарання за порушення порядку видачі дозволів на ведення діяльності;

- комплекс заходів щодо оптимізації відшкодування сум ПДВ з бюджету;

- збільшення привабливості інвестиційного клімату в Україні шляхом покращення правового регулювання;

- комплекс заходів щодо спрощення митної системи: вільного переміщення товарів, послуг і капіталів між державами;

- удосконалення фінансового сектора;

- мобілізація вільних коштів підприємств і громадян на інвестиційні потреби, шляхом підвищення відсоткових ставок на депозити;

- забезпечення податкових льгот вітчизняним та іноземним інвесторам, які інвестують на засадах довготермінового періоду, з метою компенсації їх втрат від заповільненого обороту капіталу.

Також, одним з рішень проблем, що перешкоджають на сьогоднішній день істотного приросту інвестиційних потоків, є перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, при одночасному стимулюванні залучення приватних інвестицій діючого бізнесу, а також збалансованого розвитку державного інвестування, розвитку інвестиційних ринків і відповідної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996р N 93/96-ВР зі змінами та доповненнями.

2. Леус М. М. «Суть та класифікація іноземних інвестицій» - Львівський інститут банківської справи, 2008 р.

3. Мосейчук Д.С. Сутність іноземних інвестицій: економічний та обліковий підхід - Тернопільський національний економічний університет, 2017 р.

4. Рудь І. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну – Миколаївський національний університет, 2014 р.

5. Майорова Т.В. , Гладчук К.М. Іноземні інвестиції: залучення та ефективність використання в Україні.

Гоць Т.В.
к.е.н, доцент кафедри фінансів
Київський університет ринкових відносин

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУ

В Україні банківська система відіграє ключову роль, адже являє собою єдину систему, підпорядковану головній меті – забезпечувати ефективний обіг фінансових ресурсів у державі. Стабільне функціонування та розвиток банків в Україні відповідно до тенденції розвитку світової банківської системи та потреб вітчизняної економіки можливе лише за умови нарощування обсягів кредитування реального сектору економіки, шляхом використання ефективної цінової політики з метою зниження вартості банківських послуг і підвищення їх якості.

Ціноутворення у банку – це процес встановлення цін на банківські продукти та послуги. Банківський кредит – це рух позичкового капіталу, що надається банками у позичку на умовах забезпеченості, поворотності, терміновості та платності. Відсоток виражає споживчу вартість позичкового капіталу та виступає як частина доданої вартості, що виплачується позичальником власнику цього капіталу. Тобто це є своєрідна ціна кредиту, на яку впливають такі основні чинники:

- облікова ставка Національного банку України (станом на 12.04.2018 року -17% річних) [1];
- рівень інфляції (індекс інфляції станом на 1.03.2018 року-101,1%)[2];
- середня відсоткова ставка за міжбанківським кредитом(станом на 26.04.2018 року-16% річних)[1];
- рівень ризику, яким обтяжений комерційний банк, залежно від терміну, на який надається кредит, від виду й типу кредиту та від забезпечення;
- попит і пропозиція, які склались на кредитному ринку;
- структура кредитних ресурсів банку тощо.

При формуванні і реалізації своєї кредитної політики банки можуть використовувати різні методи ціноутворення:

-витратний метод ціноутворення - орієнтація на витрати та цільовий для банку прибуток (метод "середні витрати плюс

прибуток" та метод на основі аналізу беззбитковості і забезпечення цільового прибутку);

- адміністративні методи ціноутворення - орієнтація на ціни основних конкурентів або одного конкурента-лідера (метод розрахунку ціни на основі «корисності» продукту чи послуги для клієнта та метод встановлення цін з урахуванням цін конкурентів).

Найпоширенішим серед вітчизняних банків є використання методу "середні витрати плюс прибуток", який передбачає, що процентна ставка за кредитом встановлюється на основі наступних компонентів:

1) вартість залучення коштів для кредитування позичальників (процентні витрати) банку;

2) банківські операційні витрати, не пов’язані зі залученням коштів, у тому числі заробітна плата працівників кредитного управління та вартість матеріалів і обладнання, необхідних для надання кредиту та контролю за ним (непроцентні витрати банку);

3) компенсація банку за рівень ризику невиконання зобов'язань позичальника, яка може базуватися на відповідному коефіцієнті резервування за всіма видами кредитних операцій у національній та іноземній валютах, а також коригуватися з урахуванням індексу інфляції;

4) бажана маржа прибутку за кожним кредитом [3].

Недоліком методу ціноутворення “середні витрати плюс прибуток” є те, що він потребує наявності в банку ефективної системи управлінської інформації для розробки методів розподілу непроцентних витрат, які мають загально банківський характер (тобто загальноадміністративних витрат банку) за окремими операціями.

Метод на основі аналізу беззбитковості і забезпечення цільового прибутку передбачає, що обсяги наданих позичок у грошовому виразі, при яких процентний дохід за ними дорівнює повним витратам, що несе банк при створенні банківського кредитного продукту, тобто прибуток у вказаній точці дорівнює нулю. Визначення точки беззбитковості проводиться поетапно:

1) визначення завдань аналізу беззбитковості;

2) формулювання припущень для побудови моделі беззбитковості;

3) обрання методу оцінки точки беззбитковості;

4) оцінка прямих витрат щодо кредитних продуктів;

5) розподіл непрямих витрат за кредитними продуктами;

6) за результатами аналізу прийняття управлінських рішень[4, с.202-203].

Аналіз беззбитковості є невід'ємною складовою планування діяльності банку та дозволяє вирішувати такі завдання:

-визначати обсяги реалізації продуктів та послуг, за яких банк не зазнає збитків;

-розрахувати мінімальну відсоткову ставку, нижче якої банк не може встановлювати ціну на свої кредитні продукти з метою уникнення збитків;

-моделювати результати управлінських цінових рішень.

Метод встановлення цін з урахуванням цін конкурентів передбачає, що банк орієнтується на поточні ціни конкурентів і меншу увагу приділяє показникам витрат і попиту.

Отже, ціноутворення є важливою складовою функціонування ринкового механізму, тому визначальне місце в банківській діяльності займає цінова політика, основним змістом якої є встановлення обгрунтованого рівня цін на різні банківські продукти та послуги і їх зміна відповідно до ринкової економіки. Формуючи ціну банківського кредиту потрібно враховувати, що кожний із методів має свої переваги та недоліки, а в умовах високої конкуренції, що існує на ринку банківських послуг України, зміна тих чи інших чинників, або їх сукупності може мати неочікуваний вплив на діяльність банку, а отже і на фінансові результати банку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Прасолова С.П. Визначення ціни кредиту – основна складова кредитної стратегії банку в умовах ринку (окремі аспекти банківського менеджменту) [Електронний ресурс] / С.П. Прасолова. – Режимдоступу:http://ace.puet.edu.ua/bitstream/…D0%B0.pdf

4. Кузнєцова Л.В., Ціноутворення в банківській справі / Л.В. Кузнєцова, Л.В.Жердецька. – О.:Атлант, 2016. – 378с.

Гужавіна І.В.
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки
Київський національний університет культури і мистецтв

ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ПРОГНОЗУВАННЯ

Для країн із розвиненою ринковою економікою банкрутство – це невід'ємна частина функціонування суб'єктів господарювання, оскільки воно є наслідком вільної конкуренції. За довгу історію розвитку цього механізму, зарубіжні країни напрацювали великий досвід із діагностики й подолання криз. Але в Україні в перші роки її незалежності процеси банкрутства мали стихійний і неконтрольований характер. Нині вони стають керованішими, існує законодавство, що регулює ці процеси, науковці проводять дослідження в цій сфері, накопичується досвід антикризового управління та санації тощо. Однак проблема подолання кризи на підприємстві залишається актуальною у зв’язку з кількістю підприємств, які мають фінансові труднощі.

Дослідження і діагностика кризових явищ у процесі життєдіяльності підприємства знайшло своє відображення у наукових працях вітчизняних фахівців. Зокрема, провідним діячем з питань антикризового управління, Лігоненко Л., було розроблено науково-методичні основи діагностики банкрутства для підприємств торгівлі. Лігоненко Л. вводить в науковий обіг поняття «цикл розвитку підприємства», під яким розуміється періодична зміна якісних характеристик процесу функціонування підприємства. Цикл розвитку підприємства складається з таких основних стадій [2]:

- стадія підйому, яка характеризується зростанням кількісних та покращанням якісних ознак функціонування підприємства;
- стадія стагнації розвитку, для якої характерні відносна стабільність показників функціонування;
- стадія кризи, проявом якої є зниження кількісних показників та погіршання якісних ознак функціонування підприємства, яке зумовлює порушення спочатку «показників - індикаторів життєздатності», а потім поступово і «параметрів життєздатності» підприємства як мікроекономічної системи;
- стадія депресії, проявом якої є уповільнення падіння та поступова стабілізація показників діяльності підприємства, що

розглядається як перший крок переборення кризових явищ та виходу на шлях економічного зростання.

Таким чином, криза є однією з стадій «циклу розвитку підприємства», переборення якої дає змогу забезпечити подальший розвиток підприємства. Життєздатність підприємства, як мікроекономічної системи та господарюючого суб'єкта, обумовлюється дотриманням певних «параметрів життєздатності», порушення яких призводить підприємство до економічної загибелі - самостійної або примусової ліквідації. Такими параметрами є:

- наявність чистих активів підприємства в обсягах, що відповідають державним вимогам та (або) цільовим параметрам діяльності - L4;

- наявність активів для забезпечення виконання зобов’язань щодо повернення позикового капіталу та забезпечення необхідного рівня ліквідності активів, що фінансуються за рахунок позикових коштів - L3;

- забезпечення фінансової рівноваги, тобто, здатності до генерування грошових надходжень у терміни та в обсягах, достатніх для фінансування грошових видатків, пов'язаних з операційною та інвестиційною діяльністю підприємства - L2;

- забезпечення беззбиткової діяльності або досягнення цільових показників господарська - фінансової діяльності відповідно до поставлених стратегічних цілей та завдань підприємства – L1.

Життєздатний стан господарської системи має місце тільки в разі сумісної наявності (забезпечення) усіх чотирьох параметрів життєздатності.

Вагомий внесок у розвиток цього напрямку фінансового аналізу зроблений Терещенко О. О [4], яким було обґрунтовано новий методологічний підхід до діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, в основу якого покладено мультиваріантний дискримінантний аналіз. Суттєвою перевагою зазначеного підходу є врахування галузевих особливостей об'єктів дослідження при побудові дискримінантних моделей діагностики банкрутства.

Поряд із розрахунком індексів кредитоспроможності для аналітичних оцінок використовують також системи критеріїв, що являють собою різноманітні порівняльні, якісні методики оцінки ймовірності банкрутства, зокрема: методика В. Ковальова; метод Аргенті (А-рахунок); метод Скоуна.

В. Ковальов [1] ґрунтуючись на розробках західних аудиторів та адаптуючи їх до вітчизняної специфіки ведення бізнесу, запропонував дворівневу систему показників. До першої групи належать критерії і показники, несприятливі поточні значення яких або динаміка їх зміни, свідчать про можливі в майбутньому значні фінансові труднощі, у тому числі і банкрутство. До другої групи належать критерії і показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний; поряд з тим вони вказують, що при певних умовах, обставинах або неприйнятті дійових заходів ситуація може різко погіршитися.

Досить цікаву та корисну точку зору на суб'єктивні критерії загрози банкрутства висловив Джон Аргенті. Результатом дослідження став метод бальної оцінки, названий А-рахунок [4]. Систематизувавши інформацію про збанкрутілі компанії, він припустив, що процес, який призводить до банкрутства, є тривалим у часі, впродовж якого в діяльності компаній виявляються загальні ознаки, що можуть бути поділені на три групи, відповідно до трьох стадій процесу банкрутства: недоліки в діяльності; здійснені помилки; перші симптоми неплатоспроможності.

Метод Скоуна базується на відповідях на такі запитання (приклад): компанії менше п'яти років?

компанія працює в циклічній галузі? короткострокові зобов'язання більше оборотних активів?

співвідношення позикових і власних коштів більше 100 %?

за останні чотири роки виручка збільшилася більше ніж на 50%?

Якщо більше ніж на п'ять з цих запитань відповідь «так», то компанія переживає ускладнення. Якщо відповідь на більше ніж вісім запитань позитивна - фінансовий стан надто важкий.

Таким чином, при прогнозуванні імовірності банкрутства необхідно використовувати не тільки індекси кредитоспроможності підприємства, через побудову інтегральних показників вірогідності банкрутства, але й використовувати якісні методики оцінки ймовірності банкрутства, які запропоновані вітчизняними і зарубіжними економістами. Також доцільно враховувати галузеві особливості об’єктів дослідження, організаційно-правову форму, розмір підприємства, можливість отримання достовірної інформації/

Список використаних джерел:

1. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с.

2. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методичні засади та практичний інструментарій. – К.: КНТЕУ, 2001. – 580 с.

3. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

4. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: Підручник. – К.: КНЕУ, 2006. – 552

Докієнко Л.М.
кандидат економічних наук, доцент
Міжнародний університет фінансів

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄСТВА

Однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансово-господарської діяльності є наявність ефективної системи забезпечення фінансової безпеки.

Фінансова безпека підприємства – це кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характерів, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах [1].

Фінансову безпеку підприємства варто розглядати як систему, яка дає змогу виявити потенційні загрози і ризики, оперативно знаходити ефективні шляхи протидії, гарантує стійкий фінансовий стан, можливість подальшого розвитку та виживання. Для цього необхідно постійно здійснювати діагностику загроз фінансовій безпеці підприємства, які являють собою потенційні або реальні дії фізичних чи юридичних осіб, котрі порушують стан захищеності підприємства і здатні призвести до припинення його діяльності або до економічних та інших втрат.

На сьогоднішній день на діяльність вітчизняних підприємств впливає безліч фінансових загроз, дія яких призводить до значних

витрат і збитків, а, як наслідок, до зниження рівня фінансової стійкості та підвищення рівня фінансової небезпеки.

Для діагностики внутрішніх фінансових загроз фінансовій безпеці вітчизняних підприємств пропонується використовувати наступні методичні підходи:

1)Класичний аналіз фінансового стану у розрізі наступних груп показників: прибутковості, ділової активності, платоспроможності та ліквідності, фінансової стійкості.

2)Діагностика ймовірності настання банкрутства на основі використання дискримінантних моделей: Е.Альтмана, Р.Таффлера і Г.Тишоу, В.Спрінгейта, Р.Ліса, О.Терещенка та інших.

3)Оцінка позиції підприємства на шкалі “фінансова стійкість – платоспроможність – ризик” на основі використання моделі модифікованого балансу, яка передбачає розрахунок індикаторів фінансової стійкості ($I_{ФС}$), платоспроможності ($I_П$) та фінансової безпеки (ризику) ($I_Б$) за наступними формулами:

$$I_{ФС} = ВК – НФА = ФА – ПК$$

$$I_П = М_{ФА} – ПК = ВК – НМ_{ФА}$$

$$I_Б = ВК – НЛ_{НФА}$$

де ВК, ПК – суми власного та позикового капіталу; НФА, ФА – суми не фінансових та фінансових активів; МФА, НМФА – сума мобільних і немобільних фінансових активів; $НЛ_{НФА}$ *- не фінансові неліквідні активи.*

4) Оцінка ступеня досягнення стратегічних завдань фінансового забезпечення діяльності підприємства шляхом використання матриць фінансової рівноваги, які базуються на визначенні прогнозних значень спеціальних узагальнюючих показників: результату господарської діяльності (РГД), результату фінансової діяльності (РФД), та результату господарсько-фінансової діяльності (РГФД):

$$РГД = НРЕІ – ФЕП – ВІ + РМ$$

$$РФД = ЗЗ – В_{поз} – Д_{ив} – П_{од}$$

$$РГФД = РГД + РФД$$

де НРЕІ– нетто-результат експлуатації інвестицій; ФЕП – зміна фінансово-експлуатаційних потреб у плановому періоді; ВІ – виробничі інвестиції, прийняті до реалізації; РМ – виручка від реалізації майна, яка носить сталий характер; ЗЗ – зміна заборгованості, що очікується в плановому періоді; $В_{поз}$ *– відсотки*

по позиках, що підлягають сплаті; $Д_{ив}$ – дивіденди власникам; $П_{од}$ – податкові платежі з прибутку.

5)Оцінка ефективності діяльності підприємства з позиції інвесторів, що передбачає використання концепції вартісно-орієнтованого управління.

На думку автора, сучасний методичний інструментарій діагностики внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства не повинен обмежуватися класичними методиками розглянутими вище, а повинен обов'язково передбачати використання вартісно-орієнтованого управління (VBM) та комплексних систем, націлених на вимірювання досягнень – збалансованої системи показників (BSC).

В даному контексті пропонується фінансові показники VBM інтегрувати у систему збалансованих показників BSC, а саме у її перспективу "фінанси" в якості ключового показника ефективності, адже збалансована система показників та модель економічної доданої вартості (EVA), як основа VBM, органічно вписуються в як процеси фінансового планування і бюджетування, так і в процес діагностики та забезпечення фінансової безпеки підприємства; передбачають можливість каскадування фінансових показників та транслювання розробленої стратегії (в т.ч. фінансової чи інвестиційної) від рівня топ-менеджменту до рівня стратегічних господарських одиниць, структурних підрозділів та окремих виконавців.

Відповідно, перелік основних фінансових показників в рамках "VBM–BSC" моделі, що повинні бути включені у систему діагностики внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства, пропонується поділити на ті, що необхідні для інвестора (власника) та фінансової служби, стратегічні та поточні, основні та додаткові:

1. Основні фінансові показники в рамках моделі "VBM–BSC":

- вартісно-орієнтовані фінансові показники (EVA, NOPAT, WACC);
- фінансові показники ефективності діяльності (ROI, ROA, ROE, EBITDA);
- фінансові показники ефективності формування та використання грошових потоків (NCF, CFROI).

2. Допоміжні фінансові показники в рамках моделі "VBM–BSC":

- вартісно-орієнтовані фінансові показники (MVA, SVA, CF за видами діяльності);
- фінансові показники, що характеризують ділову активність;

- показники фінансової стійкості та платоспроможності;
- фінансові показники ефективності формування та використання грошових потоків;
- фінансові показники, що характеризують результати інвестиційної діяльності.

3. Фінансові показники акціонерної вартості підприємства:
- основні фінансові показники (EPS, TSR, SVA);
- додаткові фінансові показники (P/E-Ratio, P/CF Ratio, M/B Ratio).

Отже, запровадження запропонованого інструментарію діагностики внутрішніх фінансових загроз фінансовій безпеці підприємства допоможе запобігти виникненню кризових фінансово-економічних ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та ефективно їх усувати. Крім цього, це дозволить оперативно інформувати інвестора (власника) про ключові фінансові показники діяльності підприємства та ступінь досягнення запланованих результатів, дозволить реагувати на всі зміни та виклики ринку, приймати виважені управлінські рішення.

В цілому, комплексне використання запропонованого методичного інструментарію діагностики внутрішніх фінансових загроз дозволить суттєво підвищити ступінь інформативності та достовірності отриманих результатів, забезпечити ефективність процесу діагностики фінансової безпеки підприємства то формування стратегії її забезпечення у майбутньому і слугуватиме основою для подальших досліджень і розробок у даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия /И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника Центр, 2004. – 784с.
2. Леденев Е.Е. BSC и EVA – конкуренты или союзники? /Леденев Е.Е. // [Електронний ресурс]. Режим доступу до джерела: http://www.iteam.ru/publications/strategy/section_27/article_1197/
3. Степанов Д. Value-Based Management и показатели стоимости /Степанов Д. // [Електронний ресурс]. Режим доступу до джерела: http://d-stepanov.narod.ru /publications/ vbm02.htm

Кольцов Р.В.
магістр
Київський університет ринкових відносин

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ

Сучасний стан економіки України характеризується багатьма економістами, як кризовий. Статистичні данні засвідчують, що з набуттям незалежності, Україна мала найпотужніший економічний потенціал [1]. Відомий економіст В.П. Черевань вважав, що розвиток ринкових відносин поєднується і узгоджується з науковим плануванням, прогнозуванням і програмуванням [2] та є підґрунтям щодо подальшого розвитку країни.

Проте, за час незалежності країна стикнулася з декількома економічними кризами.

Перша криза – трансформаційна, яка мала місце у 1990-2000 рр., розвивалася поступово і була спричинена низьким рівнем обізнаності фінансистів, новостворених органів державної влади та тяжким переходом від планової до ринкової економіки. Пік кризи відбувся у 1994 р, коли ВВП країни зменшився на 22,5%, та після якого починається поступове зростання показників розвитку економіки країни.

Друга криза – загальна, яка розпочалася у 2008 році та була спричинена світовою економічною кризою. Станом на 2008 рік рівень ВВП повернувся до рівня 1990 року. Однак, не зважаючи на це, МВФ дав позитивний прогноз розвитку країни [3].

У 2010-2011 роках економіка дещо пожвавлюється. Але вже з другої половини 2012 року вона увійшла у фазу стагнації. Ріст ВВП впав до нуля. Нова криза розпочалася у 2014 році. Її пік прийшовся на 2015 рік. За два роки ВВП впав на 20% відносно до рівня 2013 року. У 2016 році економіка демонструвала тенденції до зростання, але вони були надто мізерні, щоб говорити про відродження. Та й базувалися вони на низьких показниках 2015 року. Загалом Україна може похвалитися тим, що її економіка за останні 25 років демонструє найвищі темпи падіння серед країн світу – мінус 35% ВВП. У той час як у світі зростання становило майже 100%.

По суті ми досі не оговталися від кризових явищ 90-х років, а головне – не зуміли перебудувати господарство відповідно до нових ринкових реалій та потреб економіки 21-го століття. 2017-й рік був

успішним для банківської системи. На сьогодні рівень системних ризиків є помірним, проте існує ймовірність його підвищення в наступному році[4].

У другій половині 2017 року не відбулося суттєвих змін у макроекономічному середовищі. Економічне зростання було повільним, проте прискориться до понад 3% із 2018 року.

Стійке економічне зростання та якісне поліпшення рівня життя населення абсолютно реально одержати в найближчій перспективі. Для цього існують чіткі та зрозумілі шляхи, перевірені багатьма країнами, яким у надзвичайно складних умовах, попри песимістичні прогнози, вдавалося зробити стрибок на новий рівень розвитку та продемонструвати феномен «економічного дива».

Список використаних джерел:

1. Режим доступу: Державна служба статистики України http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Три кити ринкової економіки або час втрачених можливостей // Черевань В. П. // Київ 2003 р. - 412 с.
3. Режим доступу: сайт Міжнародного валютного фонду http://www.imf.org/en/news/articles/2007/09/14/01/49/pr7167
4. Євенко Т.І. Українська економіка у 2018 році: відродження чи стагнація [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/142.pdf

Мазур О.В.
кандидат економічних наук, доцент
Мазур Д.В.
кандидат економічних наук
Київський університет ринкових відносин

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання фінансового забезпечення на сьогоднішній день є особливо актуальними в складних сучасних умовах для підприємства. Основна проблема розвитку торгівельного підприємства сьогодні є повільне оновлення технічної бази при високому ступені зносу основних виробничих фондів. У таких умовах фінансові можливості

підприємства визначають перспективи його подальшого розвитку, а також визначає можливість забезпечити та підтримати необхідний рівень конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Адаптація підприємства до постійної зміни на внутрішньому та зовнішньому середовищі можлива лише при умові розробки ефективного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства та здійснення постійної періодичної оцінки ефективності використання фінансового потенціалу підприємства. Розробка ефективного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства здійснюється на основі забезпечення виробничої та фінансової гнучкості, обґрунтованої достатнім рівнем фінансових можливостей та наявністю реальних перспектив фінансового розвитку [1, с. 685].

У сучасному ринковому середовищі, зростає цікавість до проблем якості вимагають від підприємств постійно вдосконалювати свої системи управління, зокрема управління наявними ресурсами та наявними можливостями. Так як існує багаторівневі пропорції та зв’язки між складовими виробничих, соціальних, комерційних та інших підсистем підприємства визначає, що необхідно досліджувати сутність фінансового потенціалу, який обумовлений обсягом фінансових та інвестиційних ресурсів, їх якістю, структурою, ступенем збалансованості складових, раціональністю їх використання. Чимало науковців займалися дослідженням питання фінансового потенціалу підприємства та окремими аспектами оцінки.

Існуючи підходи до розуміння сутності фінансового потенціалу дозволяє побачити його комплексним поняттям, яке може розглядатися з багатьох різних позицій – як сукупність фінансових ресурсів підприємства; як можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами, тобто капіталом, грошовим капіталом, грошовими потоками, фондами грошових коштів; як здатність забезпечити господарську діяльність підприємства, досягти тактичних і стратегічних цілей; як характеристика фінансового стану підприємства.

Для здійснення оцінки ефективності використання фінансового потенціалу існує два основні методи, в межах яких можливе використання різних критеріїв й показників**:** перший метод ґрунтується на розрахунках та оцінці показників, що характеризують фінансовий стан підприємства; другий метод передбачає оцінку вартості підприємства [2, с. 45].

Дослідження цих підходів дозволило зупинити свій вибір на основних оціночних показниках та сформувати оптимальну їх систему з позицій раціональності та достатності. Виходячи з цього можлива методика поетапної оцінки ефективності використання фінансового потенціалу підприємства.

Етап 1. Сформувати інформаційну базу оцінки ефективності використання фінансового потенціалу підприємства.

Основою сформованої інформаційної бази є показники балансу та звіту про фінансові результати підприємства.

Етап 2. Здійснення оцінки елементів фінансового потенціалу та визначення їх нормативних значень за чотирма групами фінансових коефіцієнтів підприємства відповідно до їх економічного змісту.

Показники групи 1 – це показники фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість, що пов’язана з рівнем залежності підприємства від кредиторів та інвесторів, становить одну з найважливіших характеристик фінансового стану і зазвичай характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Оцінюючи ефективність використання фінансового потенціалу підприємства за критерієм фінансової стійкості, можливо виявити сильні й слабкі позиції підприємства щодо ефективності формування капіталу, і а також, в подальшому застосовувати ці дані для здійснення контролю за діяльністю підприємства та недопущення його банкрутства.

Розглянувши вищевикладене можливо зробити висновок, що фінансовий потенціал підприємства є комплексним поняттям, яке характеризується сукупністю фінансових ресурсів, інвестиційних можливостей та компетенцій, що спрямовані на досягнення максимально можливого фінансового результату за умов наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості; можливості залучення капіталу в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2014. – 720 с.

2. Бритченко І. Г. Управління потенціалом підприємства : монографія / І. Г. Бритченко. - Донецьк : ДонДУЕТ, 2012. - 122 с.

Maistrenko Y.
PhD (Economics), Associate Professor,
Kiev University for Market Relations

FINANCIAL AND LEGAL BASIS OF EDUCATION MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF ADMINISTRATIVE TERRITORIAL REFORM

Education as a social and cultural phenomenon is an important factor in the development of society. The purpose of modern education is individual, social and state's satisfaction of the in educational services for the training, retraining and advanced training of different categories of the population, considering the requirements of labour market. In modern conditions, the question of the need for educational decentralization arose, which is primarily due to the constant reduction of public funding, the inefficiency of using budget funds, the excessive centralization and bureaucracy of management, the lack of a clear division of powers and responsibilities between the various levels of government. Economic and political transformation in Ukraine objectively requires modern approaches to more effective and flexible management, more professional and quick response to emerging issues.

At the territorial level, one of the forms of manifestation of the process of decentralization is administrative-territorial reform, the essence of which is not only the formation of united territorial communities (hereafter - UTC), as the basic units of the administrative-territorial system, but also in the redistribution of powers, responsibilities and financial resources between different levels of government. The land, movable and immovable property, communal objects, natural resources, etc. [3] are transferred to the property of territorial communities.

For this, the authorities have already provided a number of documents. During 2014-2015, the Supreme Council, the Cabinet of Ministers of Ukraine, in support of the decentralization reform, worked out and adopted legislative and administrative documents, namely "Law of Ukraine on cooperation of local communities", "About a voluntary association of local communities", "About local elections", "On the Principles of State Regional Policy", "On ratification of the Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to

participate in the affairs of the local self-government unit", "On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine on Extending the Powers of Local Self-Government units and Optimizing the Provision of Administrative Services", CMU resolution "On Approval of the State Strategy for Regional Development for the period up to 2020", CMU Resolution "On Approval of the Plan of Measures to Implement the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine", etc.

Today UTC, after its creation, form local budget and manage their own financial resources. UTC have direct intergovernmental relations with the state budget (this direct relationship had only regions, districts, cities of regional importance), namely, by the Law "On the State Budget of Ukraine" approves volumes of intergovernmental transfers – subventions and grants, if there are grounds for granting and receiving the corresponding intergovernmental transfers (Articles 97, 99, 100, 102, educational and medical subventions – 103-2 and 103-4, 105 and 108 of the Code) [2]. The educational subvention is transferred from the State Budget and is allocated between the regional budget, the budget of cities of regional significance and district budgets. Generally, the model of educational subvention is legitimized, since it creates opportunities for district or city budgets to receive a certain sum of money and themselves distribute them among educational institutions. Under such conditions, it is not profitable to finance a large number of small-scale educational institutions, since their financing will have to spend their own revenues of local budgets. However, the problem is that the subventions are significantly lower than the corresponding expenditures of local budgets for education, and the calculation of subventions is difficult and does not take into account all nuances. The disadvantage of the educational subvention is that it can be directed only to the payment of current expenditures of educational institutions, and for the needs of capital expenditures can be used only if the full amount of needs for current expenditures for the budget period and in the absence of overdue budget debts for protected ones expenditures. However, in the context of the budget deficit, the use of educational subventions for financing capital expenditures is unrealistic, which threatens to the renovation of the material and technical base, realization of emergency works, etc. Positive points are that, according to current legislation, an educational subvention can be used not only for the financing of institutions, but also for optimization of the network. Also, the balance of funds for educational

subvention at the end of the year will be kept on accounts of local budgets and will be used in the next budget period, which gives local authorities an incentive to save money, besides, these expenditure items will become more predictable. However, there has been a paradoxical situation, when, on the one hand, according to the current legislation, educational subvention funds can be used for optimization of the network, and on the other hand – they can be directed only to payment of current expenditures [1].

Therefore, it is almost impossible to improve the state of the education sector due to financial support from the state subventions only. The basis of the modern approach to financing education should be multi-resourced with normative allocations from the state budget. In the leading countries of the world, the sponsorship and fundraising system is widely used (search of funding sources), however, we can not use their successful experience due to the lack of knowledge of this problem and imperfect legislation.

Analyzing the Tax Code of Ukraine [4], we can declare that from the point of view of taxation, sponsor financial support is irrevocable financial assistance (article 14.1.257 TCU). And here it is easy for low-income sponsors, because the listed sponsorship of sponsors-low-income on accounting rules will remain in the cost (namely of the cost of reducing financial results - the object of taxation). And no adjustments (differences) will be required. But from sponsors-high-income potential troubles: the help can turn out to be different. It all depends on who we are providing sponsorship (who is the recipient). And in particular, financial result will have to increase (that is, there will be «increasing» differences).

In our opinion, the irregularity of legislative sponsorship's level in Ukraine significantly reduces the possibility of using this method of attracting funding to educational institutions. In addition, for taxpayers, this irregularity creates an additional ground for disputes with tax officials.

References:

1. Benovska L. I. Problems of budgetary provision of education in the context of decentralization of management / L. I. Benovska // Regional economics. – 2016. – No. 1. – P. 121–129.

2. The Budget Code of Ukraine: As of January 1, 2018 / The Verkhovna Rada of Ukraine. – [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

3. On Voluntary Association of Territorial Communities: Law of Ukraine of 05.02.2015 № 157-VIII. – [Electronic resource]. – Access mode: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19

4. Tax Code of Ukraine: As of January 1, 2018 / The Verkhovna Rada of Ukraine. – [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

Мельник Т.В.
старший викладач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РИНКОВИХ УМОВАХ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах становлення економіки України розвиток вітчизняного бізнесу набуває особливої динамічності. Вона пояснюється наявністю досить жорсткої конкуренції як із боку українських так і зарубіжних компаній , підвищенням вимог споживачів до товарів і послуг, що пропонують на ринку. З іншого боку підприємство є також споживачем різного роду ресурсів.

Підприємство у процесі своєї господарської діяльності стикається з багатьма контрагентами (кредиторами, дебіторами). Тому, щоб зайняти достойне місце на ринку й успішно працювати, підприємство має, врахувати багато чинників, що впливають на його діяльність , планувати й прогнозувати власні кроки своєї діяльності [9]. Звичайно, слід врахувати, що досить важливе значення при цьому має професійна робота маркетингової служби підприємства. Однак на сучасному етапі розвитку дедалі вагомішого значення набуває саме управління фінансовою системою підприємства, оскільки фінансові ресурси є базисними, без яких неможливо господарювання й розвиток підприємства взагалі [2;5].

У теперішніх умовах власність і управління на підприємстві чітко розмежовані. Це означає, що підприємство як юридичний суб'єкт кожну свою зароблену гривню має розглядати як зобов'язання перед тими, хто авансував у нього свої кошти раніше [4].

Для розв'язання проблем формування і використання фінансових ресурсів підприємств потрібна виважена, довгострокова політика держави щодо розвитку підприємництва та його ролі у піднесенні національної економіки, яка б спиралася на інтересі

основних суб'єктів підприємницької діяльності, відповідала потребам основної частини населення і відображала реальний стан у розв'язанні соціально-економічних проблем у країні [1;3].

Економічно обґрунтоване використання податкових, інвестиційних та цінових механізмів сприятиме виходу з фінансової кризи, надходженню коштів до бюджету, збільшення дохідності підприємств.

Отже, функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів.

Використовувані ресурси, формуючи ресурсний потенціал окремого підприємства, є часткою ресурсного потенціалу народного господарського комплексу в цілому чи окремих його галузей.

Для ефективного функціонування окремого підприємства й важливо визначити оптимальну потребу в ресурсах, та забезпечити структуру джерел її формування і використання [6;7].

Оскільки фінанси окремого підприємства й державні фінанси взаємозв'язані, у фінансову систему доцільно включати фонд и фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні держави, окремих господарських суб’єктів інших фінансових інститутів і використовуються з метою виконання економічних і соціальних функцій.

Останнім часом в умовах становлення ринкових відносин в незалежній Україні загальна інвестиційна діяльність, планування та фінансування, як приватизованих, так і державних підприємств значно погіршилися. Тому проблема формування фінансово-господарських ресурсів, удосконалення управління фінансовою діяльністю підприємства набуває особливого значення.

Ми виходимо з того що, для забезпечення ефективного функціонування підприємства необхідним є планування та формування такої структури джерел майна і фінансових ресурсів, яка б сприяла досягненню фінансової стійкості підприємства при мінімізації фінансових ризиків, що неминуче виникають у процесі його господарської діяльності.

Окрім того, функціонування капіталу на підприємстві характеризується постійним його кругообігом, важливим аспектом є розробка діючого механізму використання фінансових ресурсів відповідно до пріоритетних напрямків розвитку господарської діяльності підприємства.

Актуальність рішення вищевказаних питань, на погляд, обумовлюється проблемами розвитку виробничого процесу господарюючих суб’єктів в умовах обмеженості фінансування, що має місце на сьогоднішній день в Україні.

Підприємства в Україні потребують сучасного теоретичного, методологічного та методичного забезпечення планування господарської та фінансової діяльності, наукових рекомендацій щодо формування та ефективного використання матеріальних та фінансових ресурсів [5;7].

Теоретичні та практичні аспекти вирішення задач щодо планування фінансово-господарської діяльності розглядалися в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме; І.А. Бланка, В.М. Гриньова, О.Д. Василика, В.С. Пономаренко, В.Г. Белолипецького, В.М. Суторміної, І.В. Зятковського та ін. Проте незважаючи на зачну кількість публікацій, що висвітлюють окремі аспекти фінансово-господарської діяльність підприємства, дослідження цього процесу щодо розкриття сутності, особливостей, факторів, які впливають на здійснення управління вимагають подальшого дослідження.

Є підстави стверджувати, що поняття “капітал” і "фінансові У зв'язку з цим необхідно довести, власне, що спонукає виділяти фінансові ресурси в окрему категорію. На це запитання тільки один із авторів, а саме О. Д. Василик, дає впевнену відповідь: "... для науково обґрунтованого визначення поняття фінансових ресурсів треба чітко визначити ті категорії, яким воно повинне цільове призначення" [5]. Проте конкретнішого пояснення цих критеріїв щодо фінансових ресурсів автор не наводить.

Одні автори виділяють фінансові ресурси із доходів підприємства, другі - з його капіталу, а треті і з капіталу, і з доходу одночасно.

Особливості формування капіталу у рамках конкретного підприємства пов'язані з трьома основними економічними процесами:

1. формування капіталу;
2. використання капіталу;
3. розподілу результатів використання капіталу.

Процес формування капіталу включає до себе залучення фінансових ресурсів з різноманітних джерел, до яких належать власні джерела, позичені кошти та тимчасово залучені кошти. Вибираючи між власними і позиковими джерелами фінансових ресурсів

підприємство стає перед вибором: фінансова незалежність, але незначний темп розвитку або ж високий фінансовий потенціал при високому фінансовому ризику і погрозі банкрутства.

Вибір джерел фінансування залежить від багатьох факторів, тому кожне підприємство має здійснювати обґрунтовані висновки щодо доцільності залучення коштів з того чи іншого джерела фінансування. Неодмінною умовою при формуванні фінансових ресурсів підприємства с знання конкретних напрямків їх використання.

При прийнятті оптимальних управлінських рішень необхідно здійснювати комплекс дій щодо аналізу використання ресурсів, обґрунтуванню необхідності у додатковому обсягу, та плануванню очікуваних результатів.

За таких підходів можна зробити висновок, що при прийнятті оптимальних управлінських рішень необхідно здійснювати комплекс дій щодо аналізу використання ресурсів, обґрунтуванню необхідності у додатковому обсягу, та плануванню очікуваних результатів.

Список використаних джерел

1. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств // Фінанси України. - 2001. - №2. – с 77 -86

2. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації, - Київ: ВІР'А - Р, 2008 - 320 с

3. Куценко В.І. Соціальний вектор економічного розвитку/ видавництво «Наукова думка», 2010. 735 с.

6. Гриньова В.М., Попов ОХ. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні. Монографія. Харків: ХДЕУ. - 2006. - с.250

7. Алейнікова О. В. Стратегія макроекономічного регулювання конкурентоспроможності національної економіки / О. В. Алейнікова // Економіка та держава – № 7, 2014, с. 32 – 36

8. Зятковський Т.В. Фінанси підприємств. - Тернопіль: Економічна думка, 2006.-399 с

Побоча К.П.
кандидат економічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ

За останнє десятиріччя банківська система України зазнавала значних зовнішніх та внутрішніх негативних впливів, криз, стресів, фінансових втрат та масових банкрутств. За цей період банківські установи України довели свою повну неспроможність протистояти різким коливанням та змінам у фінансовій сфері. Якщо протягом п'ятнадцяти років (починаючи з 1998 р. по 2013 р.) налічувалось збанкрутілих банківських установ лише 34, то за період системної банківської кризи, яка тривала 3 роки (з 2014 р. по 2016 р) банківська система скоротилась вдвічі. Банками-банкрутами було оголошено 83 установи. Кошти, що були втрачені клієнтами ліквідованих банків склали 345 млрд. грн., в тому числі: фізичні особи – 134, 7 млрд. грн.; юридичні особи – 78,9 млрд. грн.; втрати банків за міжбанківськими кредитами – 78,1 млрд. грн.; рефінансування ліквідованих банків – 53.1 млрд. грн.; витрати ФГВФО на відшкодування вкладів до 200 тис. грн. – 75 млрд. грн. (фонд отримав 51 млрд. грн. від Міністерства фінансів України – на цю суму збільшився державний борг) і 9 млрд. грн. від НБУ) [1; 2, с. 428]. Це, в свою чергу, значно підірвало довіру клієнтів до вітчизняної банківської системи.

Для виходу з кризового стану необхідністю є напрацювання ефективної системи антикризового управління в банківській сфері. Це сприятиме зміцненню позицій банківських установ на ринку вітчизняних фінансових послуг, а також цілеспрямованому впливу на:

- зниження розмірів кредитних ставок банків;
- доступність кредитних ресурсів для фізичних та юридичних осіб;
- зменшення обсягів токсичних кредитів в кредитних портфелях банківських установ;
- достатність формування в установах вітчизняних банків регулятивного капіталу;
- ефективність управління квантифікованими і неквантифікованими банківськими ризиками, [3, с. 70].

Проведення через систему банківських установ оптимального перерозподілу грошових ресурсів в національній економіці спонукатиме до здійснення Національним банком України модернізації грошово-кредитної політики шляхом зменшення облікової ставки; здійснення оптимізації системи банківського нагляду; проведення заходів щодо прозорості рефінансування та операцій пов'язаних з облігаціями внутрішньої державної позики; встановленню ефективних економічних нормативів діяльності банківських установ, [4, с. 270]. Ефективні заходи антикризового управління банківськими корпораціями сприятимуть підвищенню платоспроможності, фінансової стійкості, а також допоможуть повернути довіру населення до вітчизняного банківського сектору.

Отже, перспективними напрямами удосконалення антикризового управління банківською системою України є: створення ефективних методик здійснення аналізу вразливості банківських установ до впливів зовнішніх чинників; застосування дієвих механізмів антикризового планування та формування антикризових стратегій розвитку банківських структур; підготовка та забезпечення в банках відділів, що здійснюватимуть ризик-менеджмент та своєчасно виявлятимуть і попереджатимуть потенційні ризики висококваліфікованими спеціалістами.

Список використаних джерел

1. Аналітика. Асоціація українських банків. [Електронний ресурс]. – Назва з екрана: http://aub.org.ua

2. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : монографія / За ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г.Ю. Кучерової. – Запоріжжя : КПУ, 2017. – 452 с.

3. Олешко А. А. Актуальні напрями подолання банківської кризи в Україні / А. А. Олешко, К. П. Побоча // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України: збірник наукових праць. – 2017. – Випуск №1 (3). – С. 70 – 78.

4. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с.

Сова О.Ю.
кандидат економічних наук
Університет економіки та права «КРОК»

САМОРЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Як показує світовий досвід, ринок фінансових послуг ефективно розвивається тоді, коли враховується принцип оптимальності державного регулювання: держава регулює діяльність учасників ринку лише у випадках, коли це абсолютно необхідно, в інших же випадках вона делегує частину своїх повноважень професійним учасникам ринку. які об'єднуються у саморегулюючі організації (СРО). Так, регулювання фондового ринку в Україні здійснює держава разом з саморегулівними організаціями [1, с. 247].

З метою створення ефективної системи регулювання та контролю на ринку цінних паперів за ініціативою Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [2] були утворені саморегулівні організації ринку цінних паперів, які об'єднують професійних учасників ринку цінних паперів за видами діяльності, а саме: реєстраторів, торговців, зберігачів та депозитаріїв, а також інвестиційних керуючих.

Основними завданнями саморегулівних організацій є:

– встановлення правил, стандартів та вимог до здійснення діяльності з цінними паперами;

– встановлення норм та правил поведінки, вимог до професійної кваліфікації фахівців-членів саморегулівних організацій та здійснення контролю за їх дотриманням членами організацій;

– сприяння здійсненню професійної діяльності членами саморегулівної організації;

– розробка та здійснення заходів щодо захисту прав членів саморегулівної організації [2].

Особливості утворення, діяльності та припинення СРО в Україні нині врегульовані на рівні галузевого законодавства. Зокрема, це закони України «Про цінні папери і фондовий ринок», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про оцінку майна, майнових

прав та професійну оціночну діяльність» тощо. Згідно з положеннями цих нормативних актів, СРО є неприбутковими товариствами, які здійснюють регулятивні повноваження щодо своїх членів [4, с. 492].

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку проводить послідовну політику щодо встановлення єдиного підходу до створення та функціонування СРО та передачі їм частини регуляторних повноважень на ринку цінних паперів. Це сприяє виконанню наступних завдань:

– забезпечення стабільності ринку та безпеки роботи на ньому для професійних учасників та інвесторів;

– створення уніфікованої правової бази з кожного виду професійної діяльності на ринку цінних паперів;

– посилення контролю за дотриманням учасниками фондового ринку регуляторних вимог, уніфікованих правил та стандартів діяльності;

– підвищення відкритості саморегулювання та покращення взаємодії з державними органами [2].

За умови належного впровадження саморегулювання може забезпечити розробку ефективних правил, загальне їх дотримання, своєчасне внесення змін і доповнень до них відповідно до зміни ринкових умов, а також гнучке й ефективне забезпечення виконання правил. Крім того, саморегулювання може забезпечити значну економію державних витрат завдяки перенесенню фінансування частини витрат на установи сектору, що регулюється (на суб’єктів регулювання) [3, с. 192].

Список використаних джерел:

1. Близнюк О.П. Ринок фінансових послуг: навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування / О.П. Близнюк, О.М. Іванюта. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 255 с.

2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssmsc.gov.ua/fund/sro

3. Поліщук Є.А. Саморегулівні організації як складова концепції розвитку небанківських фінансових установ / Є.А. Поліщук, В.П. Левченко // Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. пр.. – Київ: КНЕУ, 2014. – № 35. – С. 187-195.

4. Січко С.М. Саморегулівні організації як необхідний елемент функціонування фінансового ринку / С.М. Січко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 17. – С. 490-496.

Сотник О.О.
студентка навчально-наукового інституту
фінансів, банківської справи
Науковий керівник: **Калита Т.А.**,
старший викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ПРИОРІТЕТНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою успішних перетворень в Україні є перехід до економічного оздоровлення за рахунок інноваційного потенціалу, в якому ключову роль відіграє формування національної інноваційної системи. Вона забезпечує розробку і використання нових технологій та інновацій з метою підтримки конкурентоспроможності економіки, переходу від індустріального суспільства до постіндустріального (інформаційного).

Основну увагу вивченню становлення національної інноваційної системи в Україні приділили такі науковці як О.Л.Богашко, Л.Л.Калініченко, І.П.Федоренко, Л.А.Яремко.

Розбудова національної інноваційної системи в Україні визначена одним із пріоритетних завдань державної політики. Під національною інноваційною системою (НІС) варто розуміти, що це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [1].

Метою функціонування будь-якої національної інноваційної системи є забезпечення розвитку економіки держави на базі досягнень науково-технічного прогресу. У кожному конкретному випадку пріоритети розвитку національної інноваційної системи визначаються загальнодержавною макроекономічною політикою, нормативно-правовим забезпеченням, формами прямого та опосередкованого державного регулювання, станом науково-технологічного та промислового потенціалу, масштабами

внутрішнього ринку, а також культурними традиціями, звичаями й особливостями країни. [2]

Інновації – це саме те, що визначає конкурентоспроможність держави, поділяє країни на країни першого та другого світу. За словами Міністра освіти і науки Гриневич Л.М., останніми роками місце України в рейтингу за глобальним індексом інновацій покращується. У 2017 році Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років – 50 місце. Поліпшити позиції вдалося за рахунок поліпшення трьох показників: бізнес-досвід, інфраструктура, креативність. Вона наголосила, що саме активізація інноваційної діяльності визнана усіма експертами як найбільший потенціал, який є в Україні для реального зростання внутрішнього валового продукту і переходу від сировинної до країни, яка здатна експортувати продукти і технології [3].

Важливою проблемою розвитку залишається низька інноваційна активність серед підприємців, низький рівень виробництва наукоємної продукції, яка дає можливість успішно розвиватися малим та середнім компаніям, це говорить про відсутність фінансових ресурсів, економічних знань та не володіння методами маркетингу [5].

Попри значну кількість винаходів та винахідників в Україні досі дуже низький відсоток використання результатів таких винаходів у реальному секторі економіки. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2014–2016 роках частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, становила 18,4%. При цьому лише 11% інноваційних технологій використовуються у реальному секторі. Відсутність стратегії та виразних пріоритетів для розвитку інновацій зруйнували українську систему наукових досліджень, орієнтованих на їх подальшу реалізацію у виробництві, промисловості тощо [3].

Отже, розвиток національної інноваційної система в Україні на сучасному етапі гальмує та вимагає негайного стимулювання та активізації заходами державної економічної політики для відтворення виробничо-інноваційної моделі розвитку національної економіки. Для створення ефективної інноваційної системи в Україні важливо звернути увагу на активне впровадження, а не лише вивчення, позитивної практики, передового досвіду інших країн. Доцільність глибшого вивчення організації функціонування інноваційних систем провідних країн світу повинно позитивно позначитися на розробці та впровадженні інноваційної політики й побудові ефективної

інноваційної системи у державі, а також на забезпеченні конкурентоспроможності економіки країни на міжнародному рівні.

Тому, у першу чергу потрібно сформувати нову законодавчу базу для підтримки інновацій, де закріпити кращі міжнародні практики: зразки європейського законодавства, рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку, напрацювання Міністерства економічного розвитку і торгівлі з експертним середовищем та профільним комітетом Верховної Ради.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку національної інноваційної системи [Електронний ресурс]: від 17 червня 2009 р. N 680-р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-р.

2. Богашко О. Л. Дослідження особливостей становлення й розвитку національної інноваційної системи України [Електронний ресурс] / О. Л. Богашко // ПВНЗ «Європейський університет», Уманська філія. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2014/v1/NV-2014-V1_34.pdf.

3. Про парламентські слухання на тему: «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку» 21 березня 2018 року [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/vzayemodiya-z-vr-ukrayini…zabezpechennya-rozvitku-21-bereznya-2018.

4. Калініченко Л. Л. Розвиток національної інноваційної системи на основі застосування інноваційного лізингу [Електронний ресурс] / Л. Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Ol/Downloads/development-of-national-innovation-system based-on-innovative-applications-of-leasing.pdf..

5. Федоренко І. П. Специфіка формування національної інноваційної системи в Україні [Електронний ресурс] / І. П. Федоренко // НТТУ "КПІ", Київ, Україна – Режим доступу до ресурсу: http://druk.kpi.ua/files/publications/62722-1-05.pdf.

Суханова А.В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Університет державної фіскальної служби України
Суханов Л.А.
головний спеціаліст юридичного відділу
Києво – Святошинської районної державної адміністрації
Київської області

ОСНОВНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В УКРАЇНІ

Іноземні інвестиції у країнах з трансформаційною економікою можуть виступити засобом формування ринкового інституціонального середовища. Основною метою державної інвестиційної політики є створення умов для ефективних вкладень в економіку країни з-за кордону. Під ефективним вкладенням, зазвичай, розуміють такі інвестиції, які, окрім плати за ризик, дозволяють отримати економічну вигоду, що задовольняє інвестора. Результатом таких капіталовкладень для країни має стати підвищення його бюджетної ефективності шляхом зростання доходної частини чи скорочення витратної частини державного бюджету [7].

Особливістю іноземного інвестування в Україні на сучасному етапі виступають і зміни в структурі акціонерного капіталу нерезидентів: на сьогодні у ньому домінують грошові внески, тоді як ще на початку XXI ст. внески у вигляді рухомого й нерухомого майна займали лише від 28 % до 36 % [1]. Для одержання довгострокових ефектів цей факт є неоднозначним. З одного боку, інвестиції у грошовій формі дозволяють направляти їх на будь-які цілі (від придбання новітніх технологій до виплати заробітної платні працівникам), а з іншого – внески у вигляді сучасних знань і технологій, які надає зацікавлений партнер, можуть бути ефективнішими з точки зору провадження дійсно проривних виробництв світового рівня. Однією з найбільших проблем залучення іноземних інвестицій у нашу країну, що негативно впливає на отримання й короткострокових, і довгострокових ефектів, можна вважати інституційні умови ведення бізнесу. На думку переважної більшості інвесторів та експертів, вони вирізняються відсутністю гарантій захисту своєї справи, наявністю рейдерських захоплень, бюрократичним тиском, сваволею судів, корумпованістю усіх бізнес-процесів (приміром, неможливістю одержання земельних ділянок).

Це призвело того, що за останні роки в Україну не зайшов жоден крупний приватний інвестор, а приплив прямих інвестицій у перерахунку на душу населення за 2 роки скоротився з 143 до 132 дол. США, що в рази менше, ніж у Чехії (1 тис. дол. США) і Словаччині (660 дол. США), а також Казахстані (776 дол. США) та Росії (360 дол. США) [3].

Істотні недоліки притаманні й такому важливому, з точки зору одержання довгострокових ефектів, напряму залучення іноземних інвестицій, як реалізація національних проектів. Зовнішні запозичення за останні роки у вигляді кредитів міжнародних фінансових організацій і країн-донорів використовувалися для фінансової стабілізації, структурного реформування економіки та інституціонального розвитку. Підприємства України отримали можливість залучити іноземні інвестиції до реалізації спільних інвестиційно-інноваційних проектів, впровадження новітніх технологій, перейняти передовий управлінський досвід підвищення конкурентоспроможності товарів до світового рівня [4].

Основні зовнішні джерела надходження інвестицій забезпечують реальні (прямі) та фінансові (непрямі) інвестиції. Залученими інвестиціями у реальний сектор є прямі іноземні інвестиції у вигляді устаткування, нових технологій та ін. Для портфельних (фінансових) інвестицій необхідно, насамперед, забезпечити розвиток фондового ринку на відповідному рівні з урахуванням вимог міжнародних стандартів. Потрібно, зокрема, розширити інструментарій ринку цінних паперів, використання облігацій місцевих позик, інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, похідних та іпотечних цінних паперів тощо [7].

Як показує практика, всі рівні інвестиційної стратегії, які реалізуються в Україні, взаємопов’язані та взаємоузгоджені між собою, доповнюють одна одну; так мікрорівень має бути одною із складових мезорівня, а мезорівень складовою макрорівня тощо [6].

Реалізація інвестиційної стратегії в Україні має забезпечити ефективне використання внутрішніх інвестиційних ресурсів та їх оптимальне поєднання із зовнішніми. Основними засобами нарощування інвестиційного потенціалу країни за рахунок внутрішніх джерел є: створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку підприємств реального сектора економіки, внутрішніх ресурсів домогосподарств, банківського сектора; активне законодавче

формування інститутів ринку капіталу; ефективна приватизація державного майна з інвестиційними зобов'язаннями тощо [5].

Для створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів на території України, відповідно до чинного законодавства, встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності. Надаються гарантії захисту іноземних інвестицій, які стосуються гарантій щодо примусових вилучень, незаконних дій державних органів та їх посадових осіб. Передбачається надання компенсацій і відшкодування збитків іноземним інвесторам у випадках порушення державними органами вимог законодавства щодо іноземних інвестицій. Відшкодування збитків може включати врахування упущеної вигоди і моральної шкоди [4].

Таким чином, реалізація інвестиційної стратегії економічної діяльності в Україні має орієнтуватись на нарощення інвестиційних ресурсів, послідовне збільшення частки капітальних вкладень у ВВП, покращення структури інвестиційних джерел та оптимізацію напрямів їх вкладень. Інвестиції слід спрямувати, перш за все, на відтворення капіталу в реальному секторі економіки, на розвиток інноваційних галузей, які б сприяли інтегруванню України у світове співтовариство.

Список використаних джерел

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// www/ukrctat.gov.ua
2. Закон України "Про іноземні інвестиції" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:www.rada.gov.ua
3. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.
4. Національні проекти у стратегії економічної модернізації України / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Бережний та ін. – К.: НІСД, 2013. – 144 с.
5. Сизоненко В.О. Трансформація інноваційного розвитку України в посткризових умовах / В.О. Сизоненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Вип. 107. Ч. ІІ. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, ІМВ, 2011. – С. 148-155.

6. Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти: монографія / за ред. Н.П. Мешко. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 472 с.

7. Трансформація інноваційного потенціалу України в умовах інтеграції у світову економіку: монографія / за ред. В.І Крамаренко, А.П. Рум'янцева. – Сімферополь: ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2013. – 390 с.

Храпкина В.В.
доктор экономических наук, профессор
Киевский университет рыночных отношений

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

Реализация устойчивого развития предприятия, обеспечение стабильности и эффективности результатов деятельности невозможно без реализации взвешенной и эффективной финансовой стратегии предприятия, которая определяется, в том числе, наличием четко определенной системы финансовой безопасности.

Процесс обеспечения финансовой безопасности следует рассматривать как процесс предотвращения реальных и потенциальных ущербов от негативных воздействий внешнего и внутреннего характера, за счет оптимизации отдельных аспектов управления финансово-хозяйственной деятельностью и планирования [1]

Основными задачами управления финансовой безопасностью предприятия являются подготовка, принятие и реализация управленческих решений по предупреждению финансовых кризисов, что соответствует условиям стабильного функционирования и их преодолению и минимизации негативных последствий, что соответствует условиям нестабильного функционирования предприятия.

В соответствии с основными этапами организации управленческого процесса в целом и управления финансовой безопасностью предприятия в частности, важным этапом является стратегическое планирование и прогнозирование. С позиций финансовой безопасности этот этап включает в себя разработку

стратегического плана в виде системы целевых установок в сфере финансовой безопасности предприятия, на основе которого затем осуществляется планирование финансово-хозяйственной деятельности [2, 3].

Прогнозные значения финансовых показателей дополняются предполагаемыми программами действий, которые обеспечивают их достижение. Таким образом, обеспечивается сопоставление финансовых результатов с конкретными решениями. Это, в конечном счете, позволяет повысить оперативность и эффективность процессов управления финансовой безопасностью. Обычно прогнозные финансовые отчеты включают [4, 5]:

прогнозный отчет о прибыли и убытках, для оценки финансового результата функционирования предприятия;

прогнозный баланс, для оценки базы, обеспечивающей функционирование предприятия;

прогнозный отчет о движении денежных средств, для оценки динамики функционирования предприятия.

Все вместе эти отчеты позволяют оценить возможные будущие состояния финансов предприятия. Если имеется несколько сценариев развития, то готовятся прогнозные финансовые отчеты для каждого из них.

С учетом того, что финансовая безопасность отражает способность предприятия поддерживать долгое время планируемый уровень ликвидности и платежеспособности и может быть представлена через систему критериев и показателей оценки ее состояния, которые характеризуют устойчивость, сбалансированность финансов, достаточную ликвидность активов; наличие необходимых денежных резервов и степень защищенности финансовых интересов в систему целевых показателей оценки финансовой безопасности предприятия целесообразно включить коэффициенты: рентабельности; эффективности; платежеспособности; ликвидности.

Индикаторами текущего состояния финансовой безопасности предприятия могут выступать:

объем “портфеля” заказов (общий объем предполагаемых продаж);

фактический и необходимый объем инвестиций (для поддержания и развития имеющегося потенциала);

уровень инновационной активности (объем инвестиций в нововведения);

уровень рентабельности производства;

фондоотдача (капиталоемкость) производства;

просроченная задолженность (дебиторская и кредиторская);

доля обеспеченности собственными источниками финансирования оборотных средств, материалов, энергоносителей для производства [6].

Однако, как показывают исследования, только 30% крупных компаний систематически обращаются к использованию данных коэффициентов [7]. В услувиях нестабильной экономической среды простого расчета и контроля этих коэффициентов и показателей явно недостаточно для обеспечения финансовой безопасности предприятия. Поэтому возникает потребность в использовании инструментов индикативного управления, которое представляет собой совокупность основных элементов воздействия на процесс разработки и реализации управленческих решений по обеспечению защиты его финансовых интересов от различных угроз.

В основу индикативного управления финансовой безопасностью должны быть положены следующие принципы: адекватность оценочных параметров сущности процессов, которые являются предметом анализа; комплексность (учет всех факторов, которые влияют на ту или иную опасность или угрозу); выделение главных элементов имеющихся или потенциальных опасностей и угроз; последовательность оценочных мероприятий; возможность употребления необходимых предварительных предупредительных, профилактических или корректирующих мероприятий по потенциально возможным опасностям и угрозам.

Перечень испозьзованных источников:

1. Khrapkina V. Conceptual foundations of financial security of enterprise / V.Khrapkina, R. Rudensky // The Advanced Science Open Access Journal, September, 2013, Issue 9 – 7-14pp

2. Рогоза М.Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія / М.Є. Рогоза, К.Ю. Вергал. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.

3. Слизкая В. П. Управление финансовой безопасностью предприятия в условиях нестабильности [Електронний ресурс] / В. П.

Слизкая // Проблемы современной экономики. – 2007. – № 4(24). – Режим доступу http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1761

4. Баканов М. И. Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 656 с.

5. Храпкина В. В. Проблемы оценки и прогнозирования финансовой безопасности предприятия / В. В. Храпкіна, Т. О. Волошина // Модели управления в рыночной экономике : сб. науч. тр. / Донецкий нац. ун-т. – Донецк : ДонНУ, 2008. – Спецвыпуск. – С. 542-549.

6. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р. С. Папехин // Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России : сб. ст. // под. ред. Р. С. Папехина. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – С. 90-108.

7. Рогоза М.Є. Вдосконалення фінансового моніторингу ефективності використання оборотного капіталу на основі економіко-математичних методів // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 263. – у 9 томах. Т. III. / Рогоза М.Є., Чернявська О.В., Педченко Н.С. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – С.620-630.

Чухно А. В.
студентка спеціальності: «Фінанси підприємства»
Науковий керівник: **Ганущак Т.В.** к. е. н., доцент кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київського національного торговельно-економічного університету

ОЦІНКА START-UP РИНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ СЬОГОДЕННЯ

На сьогоднішній день Start-Up ринок в Україні активно розвивається й становить одну з найголовніших ніш у формуванні підприємницького потенціалу українського бізнесу. Позиція України на фоні інших пострадянських країн свідчить як про інвестиційну привабливість інноваційних рішень малого бізнесу в Україні, так і про перспективність нових продуктів щодо завойовування зовнішніх ринків. Проте створити компанію, яка буде приносити прибуток в

умовах сучасної ринкової економіки досить складно, а надто в Україні. Джерелами фінансування розвитку стартапів виступають: венчурні інвестиційні фонди, краудфандінг та бізнес-інкубатори.

Саме тому слід звернути увагу на базу потенційних інвесторів, для успішного Start-Up проекту такою ланкою виступає платформа « Kickstarter», яка допомагає зібрати кошти для подальшого розвитку бізнесу.

Kickstarter – це компанія, яка допомагає знайти фінансування для вашого проекту шляхом передзамовлень, які будуть зроблені потенційними покупцями, або ж інвесторами, які мають бажання вкласти гроші в ваш Start-Up. Існують умови, яким має відповідати компанія, яка хоче заробити кошти [4]. По-перше, ви повинні розуміти, який саме продукт ви представляєте та чи буде він актуальним. Найскладнішим для українця будуть дві — мати рахунок на Amazon Payments і мати в команді представника з США або одної з країн, де офіційно запущений Кікстартер. Але найкраще запускати проект з США, тому що він дасть доступ до більшої аудиторії. Kickstarter допомагає оцінити шанси вашого проекту та в разі його неуспішності, ви зможете переосмислити ваш бізнес не зазнаючи при цьому великих втрат. Згідно з оцінками рейтингу Всесвітнього Банку «Ведення бізнесу-2016», Україна займає 83 міс- це серед 189 країн світу за показником легкості ведення бізнесу. Тобто українська економіка має ряд невирішених проблем, які стримують залучення інвестицій в інноваційне підприємництво. Основними з них є: недостатня підтримка з боку держави; міграція новітніх проектів за кордон; відсутність належної інфраструктури; нестача профільних знань для втілення власної ідеї ведення бізнесу; відсутність сприятливого інвестиційного клімату; слабкий зв’язок між стартапами та інвесторами.

Наведемо структуру вкладів одним інвестором за 2016 рік (рис.1)

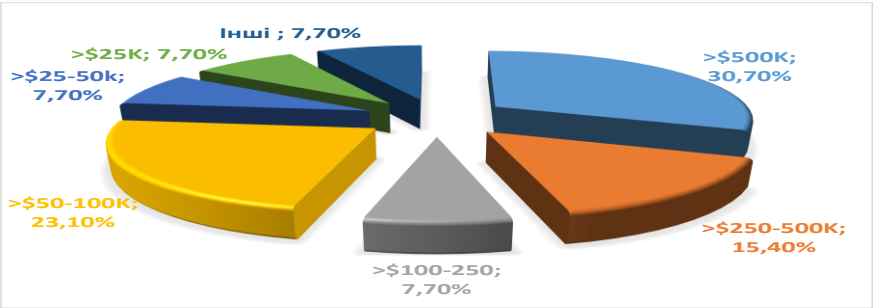

Рис 1.Середньорічна сума вкладень, % [1]

Виходячи з поданої вище діаграми, розглянемо більш детально розмір вкладених коштів. Розробки українських підприємців увійшли до Стартапів, що зібрали найбільше коштів [3]. (табл.1)

Таблиця 1.

Перелік стартапів, які зібрали найбільше коштів від розробки українських підприємців

Petcube	319 000 $
Clickky	46 000 $
QLYX	124 979 $
Ecoisme	246 000 $
Picolor	23 000 $
HURU	51 839 $

За даними, наведеними в таблиці ми бачимо, що найкращим стартапом року є Petcube, але найприємнішим є те, що після кампанії у них з′явилися й інші інвестори, що наразі допомагають розвивати бізнес. Саме так і працює ця платформа, вона допомагає знайти стартовий капітал та заодно зробити ваш продукт впізнаваним, що в подальшому сприяє лише розвитку.

Активний розвиток підприємницької діяльності розпочався декілька років тому і продовжує лідирувати у виборах українських стартаперів. Проте, в умовах фінансово-економічної кризи більшість стартапів, що починають свою діяльність, не витримують конкуренції та потерпають від збитків й закриваються в перші 1-2 роки. Саме тому платформи, на яких можна розмістити свою ідею, є прекрасною можливістю для визначення точної ЦА, зацікавленості споживачів та інвесторів[2]. На даний момент в Україні не на 100% забезпечена структура допомоги в розвитку інноваційних приватних підприємств, саме тому більшість будують бізнес за рахунок іноземних інвестицій з перспективою переведення всього бізнесу за кордон.

Отже, підсумовуючи вище сказане, на нашу думку, за реальних, сучасних умов дуже важко розвивати Start-Up в Україні через брак можливостей. Потрібно використовувати інноваційні підходи до презентації свого продукти, аби залишатись в топі на ринку та сповна зацікавити своїх споживачів. Використовуючи різні платформи для пошуку інвесторів, можна легко проаналізувати свою роботу й знайти найкращий вихід. Необхідно створити засадничі умови, які повинна

забезпечити держава для успішної розбудови стартап-екосистеми України. Вони охоплюють три проблемні блоки:
створення підґрунтя для становлення та розвитку інноваційних стартапів; запровадження програм державної підтримки інноваційних стартапів; інтеграція потенціалу інноваційних стартапів у реалізацію національних планів розвитку для прискорення модернізації та структурної трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/
2. Сайт The Economist [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://www.economist.com/
3. Сайт Фінансових новин України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.finance.ua
4. Офіційний сайт краудфандингової компанії Kickstarter [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://www.kickstarter.com/

СЕКЦІЯ IV
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Андрусів Н. І., студентка
Лемішовська О.С., кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВ

Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою вирішення конкретних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями облікової інформації. Опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень, забезпечення її якісними властивостями, виконує система обліково-аналітичного забезпечення, яка на даний час визначається однією з ключових чинників формування економічного потенціалу підприємства, системи та умов господарювання, посилення конкурентоздатності. Обліково-аналітичне забезпечення включає в себе облік, аналіз і аудит, які здійснюють збирання, оброблення та оцінювання інформації, яка є важливою і необхідною для прийняття ефективних управлінських рішень.

В економічній літературі існує безліч визначень поняття «обліково-аналітичне забезпечення». Найбільш прийнятним, яке в повній мірі характеризує його функціональний зміст, можна вважати визначення Попової Л.: «обліково-аналітичне забезпечення, як складова інформаційного забезпечення підприємства являє собою цілісну інформаційну систему, мета якої є забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів із метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства» [1].

Для реалізації своєї основної мети – прийняття якісних управлінських рішень, обліково-аналітичне забезпечення повинно виконувати необхідні функції, які сприятимуть цьому:

– інформаційну – сприяння забезпеченню необхідною

інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів;

– облікову – відображення фактів господарської діяльності підприємства за відповідний період;

– аналітичну – реалізація на основі відповідних первинних документів, необхідних для фінансового аналізу діяльності підприємства;

– контрольну – здійснення відповідного контролю фінансово-господарської діяльності підприємства.

Наведені функції є основою для визначення завдань, які повинно виконувати обліково-аналітичне забезпечення:

– аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямами;

– облік господарських операцій за цільовими напрямами на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;

– контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;

– планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;

– формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації;

– надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень [2].

Отже, обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством відіграє важливу роль у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень, проте в сучасних умовах господарювання постійне зростання вимог до кількісних і якісних характеристик інформаційної бази вимагають періодичного перегляду його концептуального змісту - функцій, завдань та принципів.

Список використаних джерел

1. Попова Л.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / Л.В. Попова, Б.Г. Маслов, И.А. Маслова // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 5. – с. 34–37.

2. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу / І. Б. Садовська.// Вісник НУ «Львівська політехніка»: зб. наук. – прикл. пр. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2009. – № 647. – с.498–503.

Брезіцька О.В.
старший викладач
Київський університет ринкових відносин

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

За сучасних умов функціонування суб'єктів господарювання все більшої значущості та актуальності набувають питання формування релевантної інформаційної бази, зокрема обліково-аналітичного забезпечення як її складника, дані якої можуть бути використані керівництвом різних рівнів управління для обґрунтування зважених рішень щодо обрання оптимальних напрямів подальшої діяльності підприємства та формулювання й вибору стратегії розвитку підприємства з урахуванням сучасних тенденцій та наявних проблемних аспектів.

Щоб забезпечити собі стійке функціонування та динамічний розвиток суб'єкти господарської діяльності змушені відшуковувати механізми швидкої адаптації до сучасних умов господарювання з урахуванням чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища.

Еволюція теорії й практики питань обліково- аналітичного забезпечення розвитку економічних відносин розглянуто в роботах С. В. Власюк, Р. Р. Герсамії, Л. В. Гнилицької, В. І. Довбенка, Г. І. Кіндрацької, А. А. Пилипенка, О. Д. Радченка, І. І. Сардачук, Н. І. Синькевич, Р. В. Федорович, З. Є. Шершньової, та ін.

При всій цінності наукового внеску вчених, як і раніше, існує низка невирішених теоретичних й практичних питань, пов'язаних із невідповідністю методики та організації обліково-аналітичного забезпечення цілям планування розвитку підприємства.

В сучасних умовах господарювання протидіяти загрозам багато в чому можливо володіючи достовірною та точною інформацією, спираючись на яку суб'єкт господарської діяльності обирає партнерів, встановлює взаємовідносини та визначає форму розрахунків з клієнтами та постачальниками, вирішує питання про інвестування своїх коштів. Саме таку інформацію повинна генерувати система обліково-аналітичного забезпечення. Та незважаючи на всю важливість обліково-аналітичної складової у забезпеченні економічної безпеки, системних наукових досліджень

щодо методик та технологій збору та обробки обліково-аналітичної інформації у системі економічної безпеки вітчизняних підприємств поки не здійснено.

В найбільш широкому розумінні обліково-аналітична система – це система, яка базується на бухгалтерській інформації, що включає оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, технічну, соціальну та інші види інформації, необхідну для прийняття управлінських рішень на макро- та мікрорівнях [2].

Спираючись на теоретичні засади щодо формування обліково-аналітичного забезпечення та враховуючи вимоги, які висуваються до нього системою економічної безпеки, вважаємо, що під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки слід розуміти цілісну інформаційну систему, що об’єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпечному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку [1].

Аналітична складова обліково-аналітичного забезпечення надає кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються з досліджуваним об’єктом. Використовуючи різноманітні методики аналізу, розробляються варіанти управлінських рішень, що дозволяють нівелювати вплив негативних тенденцій та створити сприятливі умови для безпечного функціонування та сталого розвитку підприємства.

Система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки виступає частиною загальної інформаційної системи управління підприємством, або є інформаційною системою другого порядку, яка перетворює первинні дані на «продукт», призначений для задоволення потреб економічної безпеки [2].

По-друге, система обліково-аналітичного забезпечення є інтегрованою системою, що складається з трьох взаємопов’язаних підсистем (складових), що існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення. В результаті взаємозв’язку та взаємодії цих підсистем система обліково-аналітичного забезпечення набуває нових властивостей, відмінних від властивостей кожної з підсистем [2,3].

По-третє, система обліково-аналітичного забезпечення характеризується великою кількістю багатоаспектних внутрішніх зв’язків (в тому числі зворотних) між підсистемами та стійкістю до впливу зовнішніх факторів, що визначає її як складну та динамічну

систему. У таких системах одна і та ж дія може викликати різні результати, кожен з яких наступає з певною ймовірністю [3]. По-четверте, для кожної із підсистем системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства характерні три основні рівні: методичний, технологічний (технічний) та організаційний. На методичному рівні здійснюється перетворення первинної (вхідної) інформації на узагальнені дані у відповідності до потреб окремих груп користувачів [3].

Основними завданнями здійснення обліково- аналітичного забезпечення є: діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його банкрутства; оцінка рівня економічної надійності контрагентів підприємства; підготовка інформації для обґрунтування управлінських рішень; контроль за збереженням та ефективним використанням корпоративних ресурсів підприємства; ідентифікація підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз в системі бухгалтерського обліку, тощо.

Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства. Тому при її побудові слід ураховувати не тільки внутрішні фактори мікросередовища, але й вплив зовнішніх факторів макросередовища. Такий підхід можливо реалізувати на базі концепції стратегічного обліку. Під стратегічним обліком потрібно розуміти облікову систему, покликану забезпечувати фахівців підприємства всією необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, направлених на досягнення стратегічних цілей підприємства. Отже, стає зрозуміло, що вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств – необхідна умова прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії розвитку й додання їй сталого характеру.

Список використаних джерел

1.Кірсанова В.В. Фащенко М. О. Обліково-аналітичне забезпечення як складова функціонування системи економічної безпеки підприємства. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2014/63.pdf

2.Нагірська К.Є. Обліково-аналітичне забезпечення вибору стратегії підприємства: систематизація наукових поглядів.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe

3.Чавичалов І.І., Куцинська М.В. Обліково-аналітичне забезпечення вибору стратегії розвитку підприємства під час його санації [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://global-national.in.ua/archive/19-2017/57.pdf

Вітюк М. П., студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник: **Сафонік Н.П**., асистент кафедри фінансів
Університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Матеріальною основою будь-якого процесу виробництва виступають основні засоби, а раціональне їх використання сприяє покращенню техніко-економічних показників роботи підприємства. Тому амортизаційна політика являє собою потужніший важіль регулювання економіки країни та стимулювання її розвитку, як на мікро- так і на макрорівнях.

У світовій практиці амортизаційні відрахування є основним джерелом фінансування оновлення основних виробничих фондів, як це і повинно бути. Амортизаційна політика підприємства – це комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію процесу формування, розподілу та використання коштів, визнаних як амортизаційні суми у складі усіх фінансових ресурсів підприємства, для забезпечення стабільного прибутку шляхом оновлення та підтримки основних фондів у обмеженнях чинного законодавства та загальнодержавної амортизаційної політики [1, с.45].

Аналізуючи норми та порядок нарахування амортизації слід відзначити, що більшістю країн світу використовується лінійний метод нарахування амортизаційних відрахувань. Окремі країни використовують метод залишкової вартості та його модифікації. У більшості країн світу, поряд із спеціальними інвестиційними знижками застосовується прискорена амортизація із підвищуючими коефіцієнтами із різною диференціацією залежно від виду основного засобу та/або корисного строку його використання (табл. 1) [2, с. 124].

Прискорена амортизація основних засобів є одним із найважливіших напрямів механізму державного впливу на інвестиційну активність суб’єктів підприємництва в таких країнах як США, Великобританія, Німеччина, Японія.

Таблиця 1

Методи і норми нарахування амортизації, що застосовуються в деяких країнах світу

Країна	Метод нарахування амортизації	Основні параметри нарахування
Австрія	Лінійний метод (ЛМ)	Будівлі (нерухоме майно): 2-2,5%, машини: 12,5%, торгові марки: 15 років
Бельгія	Лінійний метод, подвійне зменшення залишкової вартості (ЗВ): норма амортвідрахувань не може бути вищою 40% вартості придбання активу	Комерційна нерухомість: 3%, Промислова нерухомість: 5%, Механізми та обладнання: 20-33%, Рухоме майно: 20% Нематеріальні активи: не менше 5 років
Данія	Лінійний метод та подвійне зменшення залишкової вартості, ставка не перевищує вартість придбання більш ніж на 25% Прискорена – 15% від бази, ведеться окремий облік	Нерухомість: до 4% Кораблі: 20% Наземний транспорт: 17% Лінії телекомунікацій, передачі електроенергії: до 7% Нематеріальні активи: ЛМ, до 11%
Китай	Лінійний метод та подвійне зменшення залишкової вартості, метод суми цифр року, прискорена аморт-я	Нематеріальні активи: не менше 10 років
Португалія	Лінійний метод Метод, за коефіцієнтами: до 5 років: 1,5. 5-6 років: 2, Понад 6 років: 2,5	Офісні будівля: 2 % Промислові будівлі: 5% Комп'ютери та ПЗ: 33.33%
Франція	Лінійний метод, ЗВ із корегуючим коефіцієнтом (3-4 роки: 1,5; 5-6 років – 2; понад 6 років: 2,5	Будівлі: від 1 до 10% Обладнання і устаткування: від 5 до 25% Споруди: від 5 до 10%
Фінляндія	ЛМ та ЗВ Подвійна норма для введених нових ОЗ	Будівлі: від 4 до 20% Машини та обладнання: 25%
Японія	ЛМ, ЗВ	Бетонні будівлі: від 21 до 50 років. Транспортні засоби: від 3 до 6 років. Персональні комп'ютери: 4 роки.

Джерело: [2, с.125].

В Україні, на сьогоднішній день, за різними даними, близько 40% основних засобів промисловості експлуатуються вже близько 20 років, ще приблизно стільки ж – від 10 до 20 років. Рівень зносу засобів праці на українських підприємствах досяг 60,1%, в промисловості – 76,9% [3, с. 199]. Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання об’єкта основних засобів, який встановлюється підприємством/установою при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації. Розрахунок амортизації основних засобів або нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, крім «виробничого» методу [2, с. 124-126]. Амортизація основних засобів в Україні нараховується з використанням прямолінійного, кумулятивного, виробничого методів та методів зменшення залишкової вартості та прискореного зменшення залишкової вартості.

Таким чином, зарубіжний досвід та досвід нашої країни свідчать про те, що амортизаційна політика, яку здійснює держава, виступає одним із основних регуляторів процесу відтворення основних засобів суб’єктів підприємництва та ефективним інструментом державного регулювання економічних процесів в сфері відновлення виробничого апарату.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко І. А. Теоретичні аспекти формування амортизаційної політики підприємства / І. А. Кондратенко, Д. М. Трачова // Молодий вчений. – 2017. – № 1.1 (41.1). – С. 45-48

2. Островецький В. І. Амортизаційна політика України в системі інструментів податкового стимулювання інвестиційно-інноваційної активності / В. І. Островецький // Економічний вісник Донбасу. – 2017. – № 2(48). – С. 121-131

3. Швець Н. В. Амортизаційна політика підприємства: проблемні питання / Н. В. Швець // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 6 (230). – С. 199-202

Донських Ю.А.
студентка
Науковий керівник: **Якимчук Т.П** к.е.н., доцент
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

SWOT-АНАЛІЗ ЯК ОДИН З ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

В сучасних умовах політичної кризи та економічної нестабільності все частіше підприємства стикаються з проблемою неплатоспроможності. Саме тому важливим є періодичний, точний та якісний моніторинг усіх параметрів діяльності. Найчастіше такий аналіз спирається лише на систему показників платоспроможності та аналіз ліквідності балансу, проте для більш глибокої та прогнозованої оцінки факторів впливу на платоспроможність підприємства, доцільно використовувати SWOT-аналіз як один із можливих інструментів такої діагностики. Даний метод допомагає у стратегічному плануванні, що є невід`ємною складовою діяльності будь-якого підприємства.

На сьогоднішній день одним з пріоритетних напрямів економічної діяльності є переробний комплекс. ПАТ «Миронівський хлібопродукт» є одним з найбільш успішних представників даного комплексу. Компанія виступає провідним виробником м'яса птиці в Європі та на внутрішньому ринку, крім того, є найбільшим постачальником зерна [2].

Проте 2014—2016 рр. ознаменували для компанії тенденцією до падіння основних показників платоспроможності та входженням у небажані кризові процеси. Аналіз поточної та перспективної платоспроможності показав, що ПАТ «МХП» має зростання інших довгострокових зобов’язань та поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги і запасів, що здійснило негативний вплив на показники платоспроможності. Підприємство знаходиться в зоні катастрофічного ризику, оскільки має критично низьку ліквідність балансу [3].

Щоб усунути чинники, що справляють дестабілізуючий ефект, важливо їх всебічно вивчити за допомогою SWOT-аналізу. Для виявлення сильних і слабких сторін, визначення поточних та стратегічних дій розроблено відповідну матрицю для ПАТ «Миронівський хлібопродукт» (рис. 1).

ЗОВНІШНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

	Можливості (шанси) 1.Збільшення виробничих потужностей 2.Повна незалежність у сировині 3.Доступність інвестицій та кредитів 4.Входження в нові ринки (сегменти) 5.Підвищення ролі сільськогосподарського сектору як одного з провідних галузей 6.Розширення виробництва для задоволення потреб споживачів 7.Обслуговування додаткових груп споживачів 8.Споріднена диверсифікація	**Загрози** 1.Закриття батьківської птахофабрики в Донецькій області - змусило імпортувати близько 30% яєць для забезпечення виробництва курятини 2.Політична та економічна нестабільність 3.Збільшення податкового тягаря 4.Нестабільність валютного курсу 5.Скорочення ринку збуту на окупованих територіях 6. Зростання тиску конкурентів 7. Високі темпи інфляції 8.Непердбачувані погодні умови
Сильні сторони 1. Один з провідних українських виробників м'ясо-ковбасних виробів 2. Глибоко диверсифікована географія експорту 3. Вертикально-інтегрована бізнес-модель надає best-in-class маржу та страхує від коливань на ринку товарів 4.Високий рівень корпоративного управління та культури 5.З 2008 року акції Компанії розміщені на основному майданчику Лондонської фондової бірж 6. Обробляє один з найбільших земельних банків в Україні	**Поле СіМ** 1.Стати виробником продукції птахівництва №1 у Європі, 2.Розвивати експортний потенціал у країнах ЄС, Близького Сходу, Азії та Африки за рахунок розширення ринків збуту 3.Обслуговувати зростаючий місцевий ринок, за рахунок збільшення виробничих потужностей 4.Придбати виробника м'яса птиці або м'ясопереробника в ЄС	**Поле СіЗ** 1.За рахунок власного прибутку, або залученого капіталу побудувати нову птахофабрику, яка повністю забезпечить потребу в яйцях. 2. Хеджувати валютні ризики за рахунок ф'ючерсних, форвардних угод 3.Диверсифікувати продажі на експорт 4.Підвищення якості продукції 5.Зниження собівартості, шляхом лімітування витрат для досягнення більшої кількості конкурентних переваг 6.Підвищити відрахування у резервні фонди для непередбачуваних подій та безперебійної діяльності підприємства
Слабкі сторони 1.Не раціональне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю 2. Не ефективні нормативи запасів на підприємстві 3.Надмірне відволікання коштів 4. Не раціональне співвідношення власного та позикового капіталу 5.Залежність від зовнішніх позичальників	**Поле СлМ** 1.Перегляд складських норм запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів. 2.Установлення прогресивних норм витрати сировини, матеріалів. 3.Перегляд кредитної політики компанії. 4.Рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення). 5.Прискорення оборотності дебіторської заборгованості. 6.Проведення диверсифікації фінансових ресурсів. 7.Планування раціонального співвідношення власного та позикового капіталу.	**Поле СлЗ** 1.Використовувати фондовий ринок як один з способів мобілізації фінансових ресурсів. 2.Спрямування залучених коштів на розширення виробничих потужностей та освоєння нових ринків збуту для максимізації прибутку та підвищення незалежності підприємства. 3.Споріднена диверсифікація у напряму виготовлення та ремонту обладнань та машин, що застосовуються на підприємстві

Рис. 1 Матриця SWOT-аналізу для ПАТ «МХП»

Джерело: Складено автором на основі [1, 2]

ЗОВНІШНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

SWOT-аналіз бізнес-середовища ПАТ «Миронівський хлібопродукт» показав, що компанія має більше сильних сторін, ніж слабких. Це відрізняє її від конкурентів на вітчизняному ринку. За допомогою аналізу було виявлено можливості, що можуть нівелювати загрози, які сьогодні має підприємство.

Отже, в Україні на сьогоднішній день SWOT-аналіз маловживаний, натомість у зарубіжній практиці даний метод розглядається як найважливіший інструмент при прийнятті управлінських рішень. Перевагами даного методу є його простота та універсальність, гнучкість, здатність визначити конкурентні переваги підприємства та сформувати стратегічні пріоритети, а отже можливість використання як для оперативної оцінки, так і для стратегічного планування на тривалий період.

Список використаних джерел

1. Кайлюк Є. М. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Є. М. Кайлюк, В. М. Андрєєва, В. В. Гриненко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 279 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://eprints.kname.edu.ua/17117/1/ 35Н_2010.pdf

2. Офіційний сайт Миронівський хлібопродукт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mhp.com.ua/uk/home

3. Якимчук Т. П. Платоспроможність як визначальний фактор ефективного розвитку підприємств / Т. П. Якимчук, Ю. А. Донських // Глобальні та національні проблеми економіки, Миколаївський нац. університет імені В.О. Сухомлинського. — Миколаїв, 2017. — №20. — С.912–917.

Короп А.В., аспирант,
Харьковский гуманитарный институт
«Харьковская народная академия»

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Предприятиям Украины, за последние несколько лет, критическую ситуацию формирует динамика рынка, которая тяжело прогнозируется. Много новых директивных решений и законодательных актов, исчерпывающие внутренние ресурсы, рост

агрессивности внешней среды, особенно, в финансовой сфере. В таких условиях большое значение отводиться применению в практику управленческих идей и технологий стратегического управления развитием.

Изменения структуры потребителей, экономико-правовой среды, обострения конкуренции на рынке – все это подчеркивается нестабильностью внешней среды, что в свою очередь усложняет процесс эффективного управления затратами и развитии предприятия в целом, а также вызывает необходимость стратегического управления.

Мировая практика бизнеса свидетельствует, что большинство организаций, которые достигли значительных результатов в бизнесе, благодаря именно внедрению системы стратегического управления, и в частности, стратегическому управлению затратами. В Украине теория и практика стратегического управления операционными затратами еще не заняли должного места в системе экономической безопасности предприятия.

Стратегия - это способ поведения, или план, который интегрирует основные цели организации, нормы и действия в единое целое, помогает направлять и размещать ресурсы уникальным и неповторимым образом, который основан на отношениях внутренних преимуществ и недостатках организации, ожидаемых изменениях в окружении и связанных с ними действиями конкурентов [1, с. 125]. Стратегию отличают долгосрочность и внедрение инноваций (нововведений).

Стратегическое управление затратами реализуется через стратегию оптимальных расходов, стратегию лидерства по издержкам, стратегию рыночной ниши, либо стратегию низких издержек. Важнейшим инструментом стратегического анализа издержек является цепь ценностей, определяет деятельность, функции и процессы от поставки материалов и комплектующих в производство, завершая доставкой и поддержкой продукта или услуги [2, с. 47].

Главной целью управления затратами является достижение установленных результатов финансово-хозяйственной деятельности логистического образования в оперативном и стратегическом аспектах путем оптимизации затрат по центрам ответственности, видам операций, элементами потока, видам продукции, работ, услуг и тому подобное.

Реализация концепции стратегического управления возможна только тогда, когда предприятие будет стратегически ориентированным, то есть, когда персонал будет иметь стратегическое мышление, что способствует формированию и использованию интегрированной системы стратегической планов, а текущая деятельность предприятия, должна быть подчинена достижению поставленных стратегических целей.

Список использованной литературы:

1. Партин Г.О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства / Г. О. Партин // Фінанси України. — 2004. — № 11. — С. 124—133.;
2. Supply Chain Logistics Management / Bowersox, Donald J., David J. Closs, M. Bixby Cooper. — New York : Irwin-Mcgraw-Hill, 2002. — 656 p.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. — К. : Ника Центр, Эльга, 2004. — 784 с.
4. Грещак М. Г. Управління витратами : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. — К. : КНЕУ, 2002. — 131 с.
5. Чухрай Н. Формування ланцюга поставок: питання теорії та практики : [монографія] / Н. Чухрай, О. Гірна. — Львів : Інтелект-Захід, 2007. — 232 с.

Охріменко І.В.
доктор економічних наук, професор
Київський кооперативний інституту бізнесу і права

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ

Вивчення ситуації в аграрній сфері показує, що нині в Україні виникла і продовжує загострюватись проблема соціально-економічного розвитку сільських територій. Такі вкрай негативні наслідки входять у гостре протиріччя зі стратегічними цілями національного державотворення і вимагають щонайменше з'ясування причин їх виникнення. Наша позиція полягає в тому, що найбільш серйозною причиною була вкрай недостатня увага до власне ринкової складової економічних перетворень - формування і функціонування

аграрного ринку. Це, в свою чергу, потребує розробки досконалої методики та невідкладного проведення макроекономічного аналізу аграрного ринку, відпрацювання на основі аналітичних висновків відповідних управлінських рішень щодо усунення виявлених недоліків та недопущення їх у майбутньому.

Такий аналіз пропонується здійснювати на основі системної методології, розглядаючи аграрний ринок як органічно цілісний комплекс п'яти підсистем (платоспроможний попит (системоутворюючий елемент), персоніфікація продуктових секторів, ринкова інфраструктура, біполяризація, державне регулювання) та п'яти функцій (соціальна, виявлення ринкових цін, стимулююча, селективна, координаційно-управлінська). В рамках системної методології критерієм повноти формування аграрного ринку виступає завершення створення його підсистем, а критерієм ефективного функціонування - вичерпно повне виконання функцій.

Проведений нами за вказаною методикою аналіз стану аграрного ринку України виявив наступне:

1. Формування аграрного ринку далеке від завершення, оскільки:

– платоспроможний попит не забезпечує споживання населенням продуктів харчування на рівні науково обґрунтованих норм, а частка витрат на їх придбання наближається до 60% загальних витрат домогосподарств, що є ознакою тотальної бідності. При цьому надмірною є диференціація доходів та витрат за групами населення та територіями;

– персоніфікація продуктових секторів аграрного ринку відсутня, а подібне завдання на державному рівні навіть не ставиться;

– ринкова інфраструктура як генератор ринкових цін в основному вже створена, але є підстави вважати її незбалансованою (надмірна кількість аграрних бірж і недостатнє забезпечення елементами ринкової інфраструктури роздрібної ланки);

– аграрний ринок зусиллями підприємницьких структур частково біполяризований, але рівень біполяризації не відповідає ні потребам, ні можливостям сучасної України. Практично пропозиції щодо біполяризації аграрного ринку владними структурами ігноруються;

– державне регулювання аграрного ринку має місце, але здійснюється в недостатніх обсягах і по відношенню до аграрного

сектора носить скоріше дискримінаційний характер замість послідовно протекціоністського.

2. Аграрний ринок виконує свої функції не в повній мірі, оскільки:

– споживання населенням України продуктів харчування, особливо тваринницького походження, суттєво нижче від рекомендованих норм;

– у формуванні ринкових цін спостерігаються дві вкрай небажані тенденції: 1) територіальна локалізація; 2) копіювання регіональних витрат;

– дія стимулюючої функції недостатня для належної мотивації ні підприємця через прибуток, ні найманого працівника через оплату праці;

– селективна функція проявляється дуже слабо і майже не допомагає лідерам аграрного ринку, водночас нічим не загрожуючи його аутсайдерам;

– координаційно-управлінська функція не спроможна попереджати періодичну цінову дестабілізацію окремих продуктових секторів.

У відповідності з викладеними аналітичними висновками методологічною основою концептуальних напрямів подальшого розвитку аграрного ринку України повинні виступати два положення: визнання за аграрним ринком ролі реального головного координатора обсягів виробництва та збуту агропромислової продукції; розуміння аграрного ринку як об'єкта свідомої організації та цілеспрямованого управління, а не спонтанного і неконтрольованого саморозвитку в дусі деструктивного "ринкового романтизму".

Концептуальні напрями розвитку аграрного ринку України:

– підвищення платоспроможного попиту населення з одночасним нарощуванням вітчизняними товаровиробниками відповідних товарних мас;

– створення операторами ринку установ персоніфікації продуктових секторів у вигляді професійних та міжпрофесійних організацій (об'єднань);

– розуміння ролі ринкової інфраструктури як генератора ринкових цін, а не пасивного технічного важеля товаропросування, а також забезпечення повнішого збалансування її окремих елементів;

– забезпечення біполяризації продуктових секторів аграрного ринку на основі процесів вертикальної інтеграції;

– збільшення обсягів, удосконалення фінансових механізмів та створення інтервенційної мережі державного регулювання аграрного ринку винятково ринковими засобами;

– істотне посилення протекціоністських засад визначення економічних інструментів державного регулювання аграрного ринку та доходів сільськогосподарських товаровиробників на основі відмови від ситутативно-рахункової і використання нормативно-відтворювальної собівартості сільськогосподарської продукції;

– упереджувальне формування та прийняття законодавчих актів з питань організації та управління аграрним ринком.

Список використаних джерел:

1. Румянцев, М.В. (2014). Економічний аналіз і моделювання господарської діяльності підприємства. Донецьк: Ноулідж.

2. Герасимович, І.А. (1999). Управлінський облік і функціонально-вартісний аналіз технологічних затрат. Кандидатська дисертація. Київ: КНЕУ.

3. Герасименко, Т.О. (Ред.). (2003). Аналіз господарсько-фінансової діяльності виробничих підприємств. Львів: ЛКА.

4. Гордієнко, М.І. (2009). CVP-аналіз в аграрному виробництві: проблеми впровадження та переваги застосування. Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 16, 161-165.

5. Буднікевич, І.М. (2013). SWOT-аналіз у маркетингу: методика та практика. Чернівці: Рута.

Подік І. І.
кандидат економічних наук
Науково-дослідний інститут фіскальної політики
Університету ДФС України

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ РІЗНИХ СПОСОБІВ СТВОРЕННЯ ЗВІТНОСТІ В ФОРМАТІ XBRL

Згідно з останніми змінами до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства, що становлять суспільний інтерес, зобов’язані складати фінансову звітність з використанням таксономії МСФЗ 2018 та подавати її органам державної влади в єдиному електронному форматі. Також нещодавно було підписано «Меморандум про взаєморозуміння щодо

закупівлі та впровадження в Україні Системи фінансової звітності», яка не тільки дозволить здійснювати збирання, обробку, перевірку та розкриття фінансової звітності підприємств у єдиному електронному форматі, а й базуватиметься на поширеному в світі стандарті XBRL [1]. Впровадження вказаної Системи заплановано на перший квартал 2019 року, тому наразі перед підприємствами постає питання вибору оптимального способу створення звітності в XBRL форматі.

На сьогодні в міжнародній практиці виділяють п’ять способів формування XBRL звітності. Це може бути заповнення відповідних форм; встановлення спеціальних «рішень»; використання спеціалізованого програмного забезпечення; впровадження централізованої системи управління та обліку або ж послуги аутсорсингових компаній [2]. Зауважимо, що кожен зі способів має свої переваги та недоліки, які потрібно враховувати при виборі найкращого варіанту для кожного конкретного підприємства.

Так, в ряді країн подання звітності в форматі XBRL здійснюється шляхом заповнення спеціальних форм та шаблонів, доступ до яких надає спеціальне програмне забезпечення або онлайн-сервіси. Такі сервіси вимагають автентифікації користувача та містять правила валідації введеної інформації, що відображають помилкові дані. Це означає, що звітність може бути подана лише після введення всіх даних та виправлення помилок [2]. Перевагами спеціальних форм та шаблонів є відносна простота й відносно низька вартість. Тому подібний спосіб формування XBRL звітності нерідко застосовується невеликими суб’єктами господарювання та на початкових етапах впровадження електронного звітування в XBRL форматі. Щодо недоліків, то будь-які форми чи шаблони неминуче вимагають повторного введення основних даних, що не тільки збільшує затрати часу, а й підвищує ризик помилок.

Невеликі підприємства з відносно простими операціями часто використовують спеціалізоване програмне забезпечення із вбудованими опціями підготовки XBRL звітності. Такі програмні продукти дають змогу створювати звітність в форматі XBRL автоматично, забезпечуючи високу швидкість її підготовки та мінімізуючи додаткові витрати пов’язані з формуванням звітності. Цей спосіб є простим та майже без ризиковим для суб’єктів господарювання, які раніше не використовували автоматизовані облікові системи. Проте спеціалізоване програмне забезпечення може застосовуватися для створення звітності в XBRL форматі лише на

підприємствах з відносно простою системою обліку. Якщо ж інформація, необхідна для підготовки звітності, знаходиться у кількох системах без механізму її консолідації, то автоматично сформувати звітність не вдасться.

Спеціальні «рішення» використовують підприємства із системою обліку, яку складно, непрактично або дорого змінювати. «Рішення» встановлюються як додатковий етап у процесі підготовки звіту й надають можливість підприємству продовжувати використовувати наявний процес накопичення та консолідації інформації, необхідної для формування звітності, адже дозволяють створювати XBRL звітність на основі попереднього (застарілого) формату або з комбінації документів різних форматів (Word, Excel тощо). Перевагами «рішень» є можливість формувати XBRL звітність, зберігаючи заведений процес підготовки звітів. При цьому підприємство може на вибір застосовувати «рішення», які забезпечують значний рівень автоматизації, або ті, які забезпечують більший контроль [2]. Недоліком використання цього способу є включення додаткового етапу в процес формування звітності, який негативно позначається на строках її підготовки та подання й може спричиняти нові помилки. Також використання «рішень» потребує знання синтаксису та семантики XBRL.

Інший спосіб – це централізована система управління та обліку. Дана система призначена для автоматизації технологічних процесів підприємства та дає можливість не тільки консолідувати всі дані про підприємство, а й здійснювати їх аналіз і аудит. Централізована система управління та обліку, завдяки механізмам контролю, дозволяє працювати над складанням звітів співробітникам з різних департаментів, виконуючи свої індивідуальні функції. Перевага цих систем полягає в тому, що вони можуть значно скоротити витрати часу й підвищити загальну якість та надійність підготовлених звітів. Недоліком централізованих систем управління та обліку є їх висока вартість та необхідність повної переробки процесів підготовки звітності.

Також підприємства для складання та подання XBRL звітності можуть залучати сторонні спеціалізовані організації. Перевагою аутсорсингу є значне скорочення обсягу робіт, пов’язаних з підготовкою XBRL звітності. Зазначений спосіб зазвичай використовується на початкових етапах упровадження електронного звітування в XBRL форматі або на невеликих підприємствах зі

складними звітами. Недоліком формування XBRL звітності на основі аутсорсингу є ризики точності та своєчасності, а також додаткові витрати на її підготовку.

Отже, кожне підприємство має можливість обирати найбільш зручний, економічний та ефективний спосіб створення звітності в форматі XBRL залежно від типу звітності, наявної системи бухгалтерського обліку, преференцій або вимог одержувачів та користувачів інформації. Проте до вибору потрібно підходити з обережністю, враховуючи реалії українського законодавства та установлені традиції ведення обліку, що актуалізує питання подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. НКЦПФР за підтримки міжнародних партнерів запустить систему подання електронної фінзвітності URL: https://www.nssmc.gov.ua/2018/03/27/nktspfr-za-pdtrimkoyu-mzhnarodnih-partnerv-zapustity-v-ukran-sistemu-podannya-fnansovo-zvtnost-elektronnomu-format/

2. Understanding XBRL for regulatory filing. URL: https://www.xbrl.org/the-standard/how/getting-started-for-business/

Шурпенкова Р. К.
кандидат економічних наук, доцент
Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СТАРТАПУ

Будь-який інтернет-проект – це справжній супермаркет метрик. З самого початку багато різних даних, з якими можна заповнити десятки або навіть сотні таблиць і графіків - починаючи від статистики відвідувань сайту в Google Analytics і закінчуючи внутрішніми показниками вашого сервісу. Найбільш непотрібними для стартапу на початковому етапі вважаються різні метрики з соцмедіа.

Незалежно від бізнес-моделі, число важливих метрик, які має сенс серйозно аналізувати в перший рік проекту - від п'яти до десяти, що є не так багато. Тож варто почати з регулярного аналізу з якомога меншою кількістю показників. Варто додавати нові показники в свій

аналіз поступово - наприклад, одну додаткову метрику раз в два місяці. Робити це слід тільки після того, як були пропрацьовані показниками, які вже є у зведеному звіті. При цьому краще зрозуміти їх цінність і реальний вплив на бізнес або навпаки побачити, що якийсь з показників не несе ніякої бізнес-цінності, і перестанете його аналізувати, і потім навчитися керувати ними.

Наприклад, говорячи про аналіз таких метрик як CAC, ми вбачаємо в результаті користь у вигляді знання вартість залучення користувача для кожного з маркетингових каналів. Але варто для початку дізнатися загальний показник вартості залучення без прив’язки до каналу. Для того, щоб підвищити продуктивність своєї роботи варто не відстежувати всі можливі показники відразу, а витратити час на збір і аналіз даних з різних джерел. Слід пам'ятати, час - найцінніший ресурс у стартапі [1].

Простий спосіб зрозуміти, чи потрібно вам аналізувати той чи інший показник - подивитися на його динаміку в часі. Навіть якщо ви вибрали всього кілька начебто важливих метрик для аналізу, ви повинні чітко розуміти, як саме вони пов'язані з вашої бізнес-моделлю. Краще всього згрупувати метрики так, щоб вони відображали життєвий цикл ваших користувачів і чітко співвідносилися з тими чи іншими аспектами вашої бізнес-моделі.

Деякі метрики безпосередньо залежать від бізнес-моделі стартапу, проте є і універсальні. Також існує кілька підходів до того, щоб зв'язати метрики і етапи життєвого циклу користувача. Досить універсальною моделлю є стартап-метрика для піратів AARRR від Дейва МакКлюра. В ній відмінно пояснюється, як метрики можна згрупувати на такі, які відносяться до залучення (Acquisition), активації (Activation), утриманню (Retention), рекомендацій (Referral), і монетизації (Revenue) користувачів [2].

Метрики, які не можна безпосередньо пов'язати з вашої бізнес-моделлю, отримали назву "vanity metrics" - «метрики марнославства». Тож одною з головних помилок стартаперів є те, що вони беруться за відстеження всіх можливих показників. Після вирішення питанння з відбором метрик для ефективного аналізу, постає питання щодо місця їх розрахунку та зберігання.

Правильно вибрані для аналізу показники вашого бізнесу направляють ваші дії, стимулюють правильну поведінку вашої команди і допомагають вашому проекту правильно розвиватися. Метрики повинні завжди бути на виду, легко доступні і наочно

візуалізовані. Тож не варто зберігати зведений звіт з показниками у себе на жорсткому диску в Excel-файлі, який ви будете відкривати раз на місяць і відправляти колегам по e-mail при необхідності їх обговорити або доповнити. Виходом з цієї ситуації є популярні хмарні сервіси. Мабуть, найдоступніший і універсальний інструмент для цього на сьогоднішній день - Google Docs. У таблицях Google Docs можна обробити будь-які числові дані, побудувати всі необхідні графіки і діаграми, і дати онлайн-доступ до них всім, кому це потрібно [3]. Також існує багато платних інструментів для візуалізації метрик.

Механічна ручна робота демотивує, вбиває вашу креативність, забирає частину вашого цінного часу та збільшує в рази шанси помилитись, адже присутній людський фактор. Чим більше даних для вашого звіту ви зможете отримувати в автоматичному режимі - тим краще. Навіть в Google Docs є можливість імпортувати дані із зовнішніх джерел. Якщо ви не технічний фахівець, попросіть когось із ваших розробників автоматизувати отримання тих чи інших показників, щоб вам кожен раз не довелося робити запити в базу даних, щоб дізнатися, наприклад, «скільки віртуальних подарунків зробили один одному користувачі нашого сервісу в цьому місяці».

Проте, незважаючи на якому етапі ви перебуваєте, не слід забувати і про фінансові, хоча би фіксуючи дані. Якщо проект ще не заробляє ні копійки грошей, у нього є як мінімум один важливий фінансовий показник - це щомісячні витрати. Їх легко можете розбити за типами: розробка продукту, маркетинг, хостинг серверів. Чим раніше стартап почне відслідковувати і аналізувати структуру витрат, тим простіше буде потім. Крім того важливі метрики тісно пов'язані з фінансовими показниками.

Як відомо, розділяють якісні та кількісні метрики. Більшість стартаперів невілюють першими та всю увагу зосереджують на числових метриках. Проте якими б корисними вони не були, не варто покладатися тільки на них. Якісні показники, такі як відгуки клієнтів, які не можна відразу перевести в цифри і показати на графіку, теж важливі [1].

Цифрами можна легко маніпулювати, і трактувати їх часто в залежності від того, у що хочете вірити. Так, наприклад, метрика дала нам результат про постійно зростаючий час перебування користувачів на сайті. З одного боку - це наслідок більшого «залучення» користувачів на сервіс. А з іншого – наслідок поганої

юзабіліті, бо люди стали витрачати більше часу на виконання простих дій.

Тож слід аналізувати як ті чи інші показники співвідносяться один з одним і з бізнес-моделлю, стартапу і не покладатись лише на кількісні метрики.

Список використаних джерел:

1. Аналітка в стартапі [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.slideshare.net/ikorolev1/ss-29504683

2. 5 помилок при аналізі показників стартапу [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ain.ua/2013/02/07/5-oshibok-pri-analize-pokazatelej-startapa

3. 10 рішень для створення дашборда SaaS метрик [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://saasdojo.com/index.php/решения-для-визуализации-ключевых-по/

СЕКЦІЯ V
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: УКРАЇНА – ЄС

Болдовська К.П.
кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ У СИСТЕМІ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Характерною тенденцією новітнього світогосподарського розвитку є посилення інтеграційних процесів, сучасний аспект яких характеризується з одного боку значною динамізацією залучення до них більшості країн з перехідною економікою і країн, що розвиваються, поряд із розвинутими країнами, а з іншого – превалюванням у всіх регіонах світу саме торговельно-економічної інтеграції у формі створення зон вільної торгівлі і митних союзів. Україна також не лишається осторонь цих процесів, і міжнародна регіональна інтеграція перебуває серед основних проблем її національного розвитку.

Разом з тим, жорсткі вимоги конкуренції наднаціонального масштабу й інші економічні і позаекономічні перепони, з якими стикається економіка України на шляху її залучення й у процесі адаптації до глобального господарського механізму, зумовлюють потребу в адекватному формуванні геополітичних і геоекономічних пріоритетів функціонування і розвитку національної економіки, обґрунтуванні дієвих шляхів і форм розвитку економічних відносин, зокрема зовнішньої торгівлі, в євроінтеграційному напрямі тощо, втіленням яких має стати продумана, збалансована й ефективна зовнішньополітична і зовнішньоекономічна політика, політика регіональної торговельно-економічної інтеграції України, спрямовані на посідання нею гідного місця у європейському і світовому співтоваристві.

На наш погляд, предметом стратегічних інтересів України у контексті її геоекономічного визначення в сучасній світогосподарській системі має залишатись європейська інтеграція, основою якої має стати зона вільної торгівлі, за одночасного підтримання і розвитку нових форм ефективного і взаємовигідного

співробітництва як у рамках існуючих регіональних угод із традиційними партнерами за Співдружністю незалежних держав, Організацією Чорноморського економічного співробітництва тощо, так і через реалізацію політики укладання нових регіональних торговельних угод із реально діючими механізмами, спрямованими на забезпечення вільного міжкраїнного руху товарів і послуг, а можливо (що є не менш значущим), і факторів виробництва, враховуючи, що ці механізми можуть включати регіональні правила щодо підприємницького капіталу (інвестицій), робочої сили, конкуренції, навколишнього середовища тощо, виходячи за межі забезпечення взаємних торгових преференцій та інших регулятивних заходів щодо нівелювання тарифів і нетарифних обмежень у взаємній торгівлі країн-учасниць таких угод.

Вважається, що доцільність участі країн у регіональних інтеграційних угрупованнях багато в чому визначається можливістю досягнення стратегічних пріоритетів їх національного розвитку, забезпечення випереджаючих темпів економічного зростання порівняно з доінтеграційним станом тощо [1, 2]. Разом з цим одного лише прагнення щодо участі у регіональних торговельно-економічних угодах і його втілення шляхом об’єднання внутрішніх ринків за відповідного коригування зовнішньоекономічної політики зазвичай виявляється недостатньо для надбання необхідних переваг щодо ефективної реалізації експортного потенціалу країни і здобуття як наслідок бажаних коротко- і довгострокових вигод від такого стратегічного партнерства. Адже підґрунтям формування цивілізованих інтеграційних форм міжкраїнної взаємодії є наявність необхідних і достатніх передумов соціально-економічного розвитку, мобілізація ендогенних факторів, одностайність політичних пріоритетів, прагнення до взаємної соціально-економічної і культурної цілісності, а головним критерієм доцільності й ефективності таких дій – характер їх впливу на національну конкурентоспроможність кожного учасника.

Таким чином, викладене вказує на нагальну потребу у зміцнені міжнародних позицій економіки України, для чого необхідний активний пошук дієвих і, можливо, певною мірою нестандартних напрямів, засобів та інструментів стратегічного міжнародного торговельно-економічного партнерства, пріоритетом розвитку якого має виступати євроінтеграційна складова.

І хоча сьогодні низка об'єктивних і суб'єктивних причин зумовлює високий ступінь невизначеності кожної складової вектору розвитку відносин «Україна – ЄС», що ускладнює і робить багатоваріантними прогнози конкретних проявів цього партнерства, останнє, на наш погляд, сприятиме реалізації стратегії забезпечення конкурентоспроможності української економіки, лібералізації внутрішньої економічної політики, подальшому ринковому реформуванню національної економіки з орієнтацією на сучасні виміри соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Сідоров В. Інтеграційні процеси на світових ринках / Сідоров Вадим, Пасмор Марина // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 2. – С. 90-98.

2. Щербина Т. В. Теорії регіональної економічної інтеграції в контексті розвитку міжнародних відносин / Т. В. Щербина // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 38. – С. 306-314.

Бохенко О. С.
кандидат економічних наук
Київський університет ринкових відносин

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР. У ЧОМУ ВІН? ПОГЛЯД КРІЗЬ ДЕСЯТИЛІТТЯ

У червні 2002 року відомий професор В. П. Черевань давав інтерв'ю газеті "Урядовий кур'єр", у якому зазначалась позиція автора з питань європейського вибору України.

Його думка і сьогодні залишається на часі.

"Європейський вибір – не сама ціль, а спосіб досягнення більш високих результатів як в економічній, так і в соціальній сферах". Так, дійсно, Європа стала взірцем для наслідування різними країнами. У жорстких умовах відродження післявоєнних років змогла знайти той ефективний баланс, який дав можливість запустити механізми ефективного розвитку. Основою сьогоднішнього процвітання Європейського співтовариства є, перш за все, культура та цивілізація.

В Україні у 2002 році теж були поставлені конкретні строки для вступу у ЄС – 2011 рік, рік у якому будуть створені відповідні

передумови. Влада ставила конкретні завдання. Першим кроком зазначалося, що до 2007 року законодавча база України повинна відповідати вимогам ЄС, що створило б умови для вільної торгівлі. Другим кроком повинна була стати валютна інтеграція, а за цим і повноправне членство у ЄС. Але у 2013 році впливовий американський політолог Френсіс Фукуяма на публічній лекції у Києві зазначив: "Україна не має іншого вибору, крім інтеграції з Євросоюзом. ЄС – це потужний двигун реформ. Альтернативою йому може стати лише митний союз, який буде побудований на газі, нафті та крадіжці. І це стане катастрофою для України".

За даними світової статистики при порівняльному аналізі країн-членів митного союзу визначається досить великий рівень корупції, низький рівень економічних свобод та низький рівень демократії.

Кожного дня український уряд пропонує провести різні "продвинуті" реформи, запозиченні у Європи. Але, на жаль, вони не можуть бути реалізовані за даних умов. Проблема полягає в українському суспільстві, воно не готово до інтеграції, так як немає єдності територій, духу, традицій, цінностей. Сьогодні тільки закладаються підвалини майбутньої цільної держави, коли не буде поділу на Схід та Захід. Буде єдина мова та сприйняття усіх громадян рівними членами українського суспільства.

В. П. Черевань зазначав, що принциповою різницею між Україною та Європою є наявність потужного середнього класу. Так, саме середній клас став основою європейської моделі. Він зазначав, що для входу Україні потрібна велика кількість факторів, а саме: вільне ціноутворення, конкуренція, узгоджене законодавство, рівень інвестування. Але найголовнішим є формування ефективного власника. Як і тоді, так і сьогодні можна підтвердити слова В. П. Череваня: "З нашим середнім класом та підходами влади до основних принципів побудови робити у Європі поки що немає чого".

Європа побудована на малих та середній підприємствах, які створюють несучу основу усієї західної економіки. Більша частина об'єднана у кластерні утворення. В Україні кластери теж знайшли відгук у вчених та підприємців, але, на жаль, законодавчі умови та високий рівень оподаткування зруйнував більшу частину з них. Основною руйнівною силою для української економіки є її тіньовий характер. Автор зазначав, що "тіньова економіка з'являється там, де бідність стає нестерпною, де розквітає шахрайство та беззаконня".

“Росії ми не потрібні, ми нікому не потрібні. Одна справа – входити у співтовариство багатими, сильними та займати гідне місце, і зовсім інше – жебраками, з масою проблем та загострених протиріч”.

Отже, професор В. П. Черевань бачив ситуацію на багато років уперед, його думка і сьогодні може бути використана у майбутніх дослідженнях науковців. Варто прислухатись до його висновків, які окреслювали проблеми, вказували, на що потрібно звертати нагальну увагу та намічували шляхи щодо їх подолання.

Список використаних джерел.

1. “Европейский выбор. В чем он?”/Черевань Владимир Павлович, “Три кита рыночной экономики, или время упущенных возможностей”; под редакцией автора. – К.: “Киевская правда”, 2003. – 412 с.

2. Митний Союз ЄАЕС. Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%...D0%A1

Боярчук А.І.
кандидат економічних наук, доцент
Херсонський національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВА ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ УКРАЇНИ

Піднесення незалежної Україна і оформлення Об’єднаної Європи великою мірою є продуктами однієї історичної епохи. Розпад біполярної системи міжнародних відносин і початок бурхливих трансформації на Європейському континенті відкрили шлях для реалізації цих державотворчих проектів. Україна та Європа з 90-х років минулого століття «вдивлялися» одне в одне, шукаючи шляхів зближення у спільному майбутньому. Водночас, Україна здебільшого розглядалась і виступала в позиції реципієнта, а ЄС – надавача різноманітних (матеріальних, символічних, організаційних) ресурсів розвитку [1; с. 5].

Україна прагне вступити до ЄС з основних причин: надання державі стабільності, заможності; залучення зовнішніх інвесторів; можливість України впливати на світовий ринок. Отже, Угода про асоціацію (УА) сприймається як «путівник реформ» для українського

уряду. Хоча для прийняття третьою країною проєвропейських нормативних актів та їх впровадження в життя не потрібно додаткового дозволу чи регулювання з боку ЄС. Однак, стан впровадження угоди через два з половиною роки після її підписання залишає бажати кращого. Так, за окремими експертними оцінками серед 85 директив та регламентів, які Україна мала прийняти до 1 листопада 2016 р., було повністю виконано лише 2 законодавчі акти (у сфері енергетики), ще 9 – частково (у сфері екології, енергетики та охорони здоров'я). Основними проблемами повільного приведення законодавства України до норм ЄС, на нашу думку, є інституційна слабкість органів державної влади, відсутність відповідної політичної волі, лідерства, знань та вмінь з боку керівництва галузевих міністерств та відомств, недостатньо координуюча і контрольна функція відповідних структур КМУ.

Запровадження ПВЗВТ також принесло неоднозначні результаті. З одного боку, після підписання УА ЄС впевнено закріпився на позиції головного торговельного партнера України, зменшивши частку Росії. Так, протягом 2013-2015 рр. частка ЄС у загальному експорті України збільшилася з 26,9% до 32,8%, а імпорту – з 37,2% до 42,1%. З іншого боку, переваги ПВЗВТ нівелюються економічною слабкістю України, яка призвела до скорочення загального обсягу зовнішньої торгівлі. Як наслідок, протягом 2013-2015 рр. експорт українських товарів та послуг до ЄС скоротився на 23,9%, а імпорт – на 41,6%.

Скорочення експорту до ЄС мало негативний вплив на основні галузі економіки України. Зокрема, з 2013 р. по 2015 р. експорт чорних металів до ЄС зменшився на 21%, зернових культур – 35%, руди, шлаку і золи – 44%, насіння і плодів олійних рослин – 48%, мінеральних палив і нафтопродуктів – 66%. Серед головних товарних товарів, які Україна експортує до ЄС, позитивну динаміку показали лише деревина (що все більше створює проблему для навколишнього середовища і може спричинити справжню природну катастрофу для українських Карпат) та жири рослинного і тваринного походження, постачання яких за аналогічний період збільшилося на 17% та 36% відповідно.

Скорочення імпорту України з ЄС є ще однієї рисою, яка характеризує негативну динаміку двосторонньої торгівлі. Мінеральні палива і нафтопродукти є єдиною з ключових товарних груп, яка продемонструвала зростання експорту, що склав 13% у 2015 р.

порівняно з 2013 р. Однак скорочення імпорту реакторів, пластмас, фармацевтики, хімічної продукції та транспортних засобів вимірюється двозначними числами у відсотковому відношенні. Відкриття ринку ЄС мало неоднаковий вплив на різні регіони України. У 2015 р. найбільші обсяги експорту до ЄС демонстрували Київ, Донецька, Дніпропетровська, Закарпатська, Львівська та Запорізька області, сумарна частка яких складає 63,2% від загального експорту України до ЄС. Зближення України з ЄС суттєво позначилося на торгівельній динаміці окремих регіонів. Так, протягом 2013-2015 рр. низка областей продемонстрували [2; с. 7-8].

Будь-яка країна, що претендує на членство у ЄС, а потім стає членом Європейського Валютного Союзу, зобов'язана мати досить високі економічні та фінансові показники, які відповідають макроекономічним стандартам країн-членів ЄС (так звані "критерії конвергенції"). Якщо говорити про Україну, то вона на сьогодні за багатьма макроекономічними показниками стоїть набагато нижче того, що вимагається за "критеріями конвергенції".

Головною особливістю Євросоюзу як суб’єкта міжнародних відносин є його стійка розгалужена нормативна основа. ЄС – не лише потужний актор європейської системи, але й носій комплексу формалізованих норм, правил та стандартів, поширення яких стало однією із первинних цілей його зовнішньої політики. Проте через неоднорідність ЄС її формування та реалізація є складним процесом, пов’язаним передусім з нагальними викликами, що постають перед інтеграційним об’єднанням, з ініціативами окремих членів, ніж із цілісним стратегічним баченням.

ЄС намагається будувати відносини з партнерами навколо тих об’єктів, у яких він має перевагу. Тому його політика стосовно України заснована на проекції власних норм і стандартів. ЄС досі не готовий генерувати чітку та однозначну перспективу для нашої держави, що залишає українській дипломатії простір для утвердження власної позиції [3].

Таким чином, перспектива інтеграції у ЄС України залежить значною мірою від вирішення ряду економічних проблем. Тільки в результаті успішного здійснення ринкових реформ і досягнення високого рівня розвитку економіки Україна може претендувати на членство у ЄС [4].

Отже, у довгостроковій перспективі розвиток відносин України з ЄС має залишатися одним із пріоритетів зовнішньоекономічної

політики, а саме: розширення доступу українських товарів на європейські ринки, ліквідацію технічних бар'єрів у торгівлі та поглиблення виробничої кооперації; інтеграцію господарства України у загальноєвропейський економічний простір шляхом; підтримку вітчизняних товаровиробників і вдосконалення міжнародно-правового механізму захисту їх інтересів.

Список використаних джерел:

1. Єрмолаєв А., Клименко І., Щербина В., Денисенко С., Поляков Л. Україна-ЄС: наступні двадцять п’ять років. – Київ: Інститут стратегічних досліджень. – квітень 2016. – 31 с.

2. Відносини Україна-ЄС: тест на міцність // Міжнародний центр перспективного дослідження. – 12 с.

3. Лагутов Ю.Е. Україна між ЄС та Росією: альтернативні стратегії // Агенство стратегічних досліджень. – 18.04.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sd.net.ua/2013/01/29/ukrayina-mizh-yes-ta-osiyeyu-alternativni.html

4. Україна та ЄС: міжнародна економічна інтеграція . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19173/

Булах І.І.
викладач вищої категорії,
Шиманська О.В.
викладач вищої категорії,
ВСП Агротехнічний коледж УНУС

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ СПІВТОВАРИСТВО

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України,одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід’ємна частина

Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Дослідження проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у роботах та монографіях таких авторів, як І. Бережнюк, С. Боротничек, А. С Гальчинський, О. А. Корнієвський, В. Опришко, Н. Пирець, П. Пашко, В. Посельський, М. Тонєв, Є. Д.Холстініна, О. Дугіна, З. Бжезинський, О. Лєдяєва, С. Хантінгтона.

Євроінтеграційний курс для України є безальтернативним, хоча на цьому шляху нас чекає безліч труднощів, випробувань, розчарувань, усвідомлення необхідності здорового національного егоїзму та прогнозування наслідків зовнішньополітичних і економічних рішень, а також позбавлення від ілюзій отримання вагомої зовнішньої допомоги та швидкого вирішення зовнішніми агентами наших внутрішніх глибинних проблем. Економічна інтеграція як процес розвитку стійких взаємозв'язків і поглиблення поділу праці, форма зближення і посилення взаємодії національних економік може надати поштовх для розвитку продуктивних сил та модифікації виробничих відносин.

Членство у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення і ключовою метою, заради якої проводяться реформи.

У євроінтеграційному процесі кожної країни настає момент, коли із зовнішньополітичного питання він перетворюється на ряд конкретних і досить складних завдань політики внутрішньої. Для України такий момент настав з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. Відтоді на перший план вийшли абсолютно технічні потреби, наприклад імплементація сотень європейських нормативних актів, щоб правила, за якими функціонує державний сектор, політика та економіка в Україні, були такими ж, як у Європі.

На жаль, в Україні, як наголошують європейські та українські експерти, з асоціацією не все гладко: нова влада не демонструє швидких реформ, у країні вибухають корупційні скандали – усе це відбувається на фоні агресії на Донбасі та тиску Росії з метою дестабілізації ситуації в Україні. Євроінтеграція – це сфера не тільки зовнішньої, а і внутрішньої політики. Та коли процесом займаються десятки відомств одночасно, без координуючого центру, на практиці це призводить до безладу. «Європейський офіс» у Секретаріаті уряду не здатний розв’язати цю проблему з однієї простої бюрократичної

причини – його керівник не має права давати вказівки міністрам і керівникам відомств.

Покращити ситуацію могло б призначення профільного віце-прем'єра з євроінтеграції та створення профільного міністерства чи нацагентства, проте, попри заяви вищого керівництва, протягом останнього року цього такі не сталося.

Україна намагається стати повноправним членом світового співтовариства, поступово переборює свій відрив від Європи і включається в загальноєвропейський процес. Країна звільняється від застарілих економічних догм, що були достатньо сильним гальмом як для розвитку економіки і соціальної сфери, так і для взаємозв'язку з іншими державами.

Успішність будь-якої євроінтеграційної політики полягає не в твердженнях і деклараціях про європейський вибір, а в банальному слідуванні принципам та цілям цієї політики. Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України [Текст] / А. О. Батаренко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – 2014. – № 1. – С. 34–37.

2. Віннік В. В. Участь України в європейських інтеграційних процесах: тенденції та перспективи. / [Електронний ресурс] / В. В. Віннік. – Ефективна економіка. – Режим доступу: http://www.economy.

3. Гайдуцький П. Україна і Митний Союз: проблеми інтеграції / [Електронний ресурс]. / П. Гайдуцький. – Дзеркало тижня. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua

4. Домащук Н. Україна в інтеграційних процесах: сучасний стан та перспективи розвитку / [Електронний ресурс] / Н. Домащук. – Науковий блог НаУ «Острозька академія». – Режим доступу: http://naub.oa.edu.ua

5. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. – Режим доступу: http://reforms.in.ua

Гривківська О.В.
доктор економічних наук, профессор
ПВНЗ «Європейський університет»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Фінансова система України, як і країн Європейського Союзу, є банко – центричною, в якій на банківський сектор припадає близько 90% від загальних фінансових активів. Трансформація банківського сектора в Україні відбувається успішніше та швидшими темпами, ніж інших сегментів фінансової системи [1, с. 25]. Однак, за даними Світового банку, близько 60% активів приватизованих підприємств України знаходяться у власності промислово-фінансових груп, а не банків, що класифікує модель нашого фінансового ринку, як орієнтовану на ринок капіталу [2, с. 50].

Фінансова система України, орієнтована на функціонування в євроінтеграційних умовах розвитку економіки, потребує суттєвої трансформації, що передбачає реалізацію системи взаємопов’язаних заходів, спрямованих на її подальшу розбудову та вдосконалення функціонування всіх її складників: фінансових інститутів, фінансових ринків та систем забезпечення. Необхідність більш повного урахування змін, що характеризують функціонування ринків капіталу на сучасному етапі обумовлено тим, що механізм функціонування світової фінансової системи характеризується надзвичайною складністю та визначається використанням значного переліку нових фінансових інструментів, різноманітністю операцій та швидкістю переміщення капіталу [3, с. 44–56; 4, с. 26–31].

Попри те, глобальні трансформації сучасної світової і національних фінансових систем можна охарактеризувати наступним [5]:

- стрімкий розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, інтеграція національних фінансових ринків;
- відносне ослаблення регулювання світових фінансових ринків (при збільшенні їхніх обсягів і оборотів операцій, приросту конкуренції між ними);
- розширення світової фінансової системи за рахунок входження до світової економіки країн, що розвиваються (зростає глобальна нестабільність);
- постійне збільшення величезної маси капіталів (включаючи потоки капіталів між країнами), крайня рухливість яких (обумовлена зростанням швидкості переказів з одного ринку на іншій) створює напружене становище;
- високий ступінь концентрації фінансових ресурсів як на макроекономічному (бюджетні системи держав і міжнародних організацій), так і на глобальному (міждержавна економічна інтеграція, включаючи її фінансову й валютну складові) рівні;
- тенденція до концентрації капіталів, зростаюча автономізація глобальних комерційних і фінансових конгломератів;
- зростання інтенсивності фінансових трансакцій, високий ступінь мобільності та взаємозв'язки на фінансових ринках;
- різноманіття фінансових інструментів, високий ступінь їхнього динамізму тощо.

Завдання трансформації фінансової системи України включать також у себе впровадження механізмів переорієнтації бюджетно-податкової політики на допомогу забезпечення державної підтримки різних галузей, що в подальшому зможуть підвищити рівень технічного виробництва, забезпечити зростання продуктивності праці та спроможності конкурувати на світових ринках. Також сюди можна віднести економічно обґрунтоване нарахування тарифів на житлово-комунальні послуги та енергоносії, впровадження механізмів надання адресної допомоги незахищеним верствам населення, отриманням конкурентних переваг на світових ринках, реформування видаткової частини Пенсійного фонду України тощо [6, с. 181].

Наразі в Україні реалізується програма реформування державних фінансів, яка сформована з урахуванням досвіду країн-членів ЄС. Зазначена програма спрямована на забезпечення стійкості

державних фінансів України. Головним напрямом зазначених перетворень визначено проведення фіскальної консолідації, метою якої окреслено скорочення дефіциту сектору державних фінансів та зниження темпів зростання державного боргу. У межах програми реформування державних фінансів передбачені різноманітні заходи зі стабілізації державного бюджету, фінансового сектору, реформування податкової системи, забезпечення оптимізації обсягів та поліпшення структури державних витрат, міжбюджетних відносин, підвищення ефективності використання державних ресурсів [7, с. 11].

Передумовами взаємодії фінансового і реального секторів економіки України є: велика значущість і пріоритетність розв’язання проблем структурних й інституціональних зрушень в економіці України, подальшого розвитку відносин власності в умовах трансформації національної економіки в напрямі побудови ринкової системи господарювання; поява і розвиток в Україні фінансового капіталу та фінансових структур; початкове випереджальне зростання фінансових активів; наявність великого промислового виробництва; об’єктивна історична потреба в злитті промислового та фінансового капіталу; формування інтегрованих структур, що здатні до саморозвитку в ринкових умовах; гостра нестача у виробничих підприємств власних коштів, потрібних для подальшого ефективного функціонування, з одного боку, і неможливість подальшого функціонування фінансового сектору без подолання відірваності від виробничої сфери – з другого; порівняно менша оборотність капіталу виробничих підприємств і дефіцит інвестицій, що примушує промисловий капітал до концентрації та до інтеграції з фінансовим капіталом; зростання за існуючих співвідношень між власними і залученими джерелами фінансування українських виробничих підприємств залежності їх від фінансово-кредитних установ і ринку позичкових капіталів, що зумовлює тісну інтеграцію фінансового та промислового капіталу і створення таких інтегрованих об’єднань, як фінансово-промислові групи, що позитивно впливатиме на стабілізацію виробництва, поліпшення інвестиційного клімату, прискорення науково-технічного прогресу, фінансову стабілізацію підприємств, тобто в кінцевому підсумку – на розвиток національної економіки; гостра потреба у створенні нової системи інвестування промисловості; необхідність поновлення та зміцнення технологічних циклів і коопераційних зв’язків, які склались у виробництві

конкурентоздатної продукції, а також їхній подальший розвиток на ринковій основі [8, с.4].

Водночас привертає увагу, що проблеми, які потребували першочергового розв’язання задля стабілізації державного бюджету декілька років тому, зокрема високий рівень перерозподілу ВВП через державний бюджет і позабюджетні фонди, що не сприяє зниженню великого фіскального навантаження на бізнес; нарощення прямого й гарантованого державного боргу; значні обсяги квазіфіскальних операцій, що проводяться підприємствами реального сектору [9 , с. 28], є актуальними і сьогодні.

Забезпечення фінансової стійкості окремих ланок фінансової системи. Успішне функціонування фінансової системи залежить від різноманітної взаємодії її сфер та ланок, що впливає на стійкість та ефективність даної системи. Але щоб досягти стабільності та стійкості у фінансовій сфері, необхідно провести ряд необхідних реформ: банківську, податкову та митну. При цьому слід зазначити, що завдання забезпечення фінансової стабільності потенційно не сумісно з іншими цілями монетарної політики, насамперед із підтриманням стабільності купівельної спроможності національної валюти. Наприклад, якщо центральний банк з метою стабілізації стану банківської системи збільшує пропозицію ліквідності, це може призвести до прискорення темпів інфляції, що ускладнить досягнення іншої мети – підтримки стабільності купівельної спроможності національних грошей. Тому існує припущення, що підтримка фінансової стабільності має стати основною метою монетарної політики, можливо, на шкоду загальному рівню цін в країні. У посткризових умовах ця мета набуває домінуючого значення. До теперішнього часу вже приблизно 20% центральних банків світу розглядають фінансову стабільність як пріоритетну мету монетарної політики [10, с. 52].

Забезпечення модернізації фінансової системи у відповідь на глобальні зміни фінансової архітектоніки. Як було зазначено вище, сучасна фінансова система не може розглядатися відособлено від системи міжнародних фінансів, зокрема, світових фінансових ринків та міжнародних фінансових інституцій, що формують сучасну фінансову архітектоніку. Відкритість фінансового сектору України робить його надзвичайно вразливим до впливу світових фінансів. Ускладнення світогосподарських зв'язків, поширення впливу транснаціональних корпорацій, вихід фінансово-промислових груп на

наднаціональні ринки, лібералізація та інтеграція національних фінансових ринків призводить до відриву грошових потоків від реального сектору національних економік. Під впливом процесів глобалізації світової економіки фінансовий сектор стає носієм фінансових шоків та посилює взаємозалежність фінансових систем різних країн. Таким чином, національна фінансова система повинна використовувати не лише можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів на вигідних умовах, а й враховувати загрози поширення негативних наслідків коливань світових фінансових ринків [11, с. 236–241], посилюючи контроль за зниженням спекулятивних впливів на національному фінансовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Поливана Т.М. Розвиток фінансових систем України та країн ЦСЄ в умовах глобалізації [Текст] / Т.М. Поливана //Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – №25. – С. 25 – 29.

2. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія. [Текст] / І.О.Школьник – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ, 2008. – 384 с.

3. Науменкова С. Сучасна модель фінансової системи: порівняльний аналіз основних підходів / С. Науменкова,С. Міщенко // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 44–56.

4. Науменкова С. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи / С. Науменкова, С. Міщенко // Вісник НБУ. – 2006. – № 11. – С. 26–31.

5. Бурцев В. В. Основной конкурентный потенціал страны-системы в условиях финансовой транснационализации / В. В. Бурцев // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 6. – С. 3.

6. Ієрусалимов В. І. Трансформація фінансової системи України в умовах євроінтеграції / В. І. Ієрусалимов // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 4. – С. 180-183.

7. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О. О. Молдован. – К. :НІСД, 2014. – 48 с.

8. Пшик Б. І. Взаємодія фінансового і реального секторів економіки: теоретико-методологічні аспекти / Б. І. Пшик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 3. – С. 3–8.

9. Гасанов С. С. Напрями формування фіскальної політики в аспекті асоціації України з ЄС / Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. Л. // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 22–38.

10. Андрюшин С.А. Центральные банки в мировой экономике: уч. пособие / С.А. Андрюшин, В.В.Кузнецова. – М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2012. – 320 с.

11. Мостовенко Н.А. Основные задания финансовой системы в условиях трансформации финансовой среды / Н.А. Мостовенко, М.С. Забедюк // Економічний форум. – 2014. – № 4. – С. 236–241.

Грудинін Б.Р.
магістр
Київський університет ринкових відносин

МЕХАНІЗМИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Активізація зовнішньоекономічної діяльності досить часто пов’язана з розвитком форм міжнародного ринку: ринком товарів, ринком послуг, ринком капіталу і ринком праці, фінансовим ринком і ринком валюти, ринком технологій. В цих умовах вітчизняні товаровиробники мають справу не лишень із законами купівлі-продажу, але і з процесами експорту-імпорту, контактуючи з споживачами безпосередньо або ж через посередників. В результаті спостерігається посилення конкуренції на товарних ринках через стимулювання міжнародного торгового обміну внаслідок лібералізації торгівлі.

Згідно концепції конкурентоспроможності, країни спеціалізуються на тих галузях і центрах ринку, в яких її виробники значно конкурентоспроможні, ніж іноземні, й імпортує товари та послуги, у виробництві яких її виробники поступаються зарубіжним. Таким чином підвищується середній рівень продуктивності в економіці [1, С. 17].

Здійснення підприємством зовнішньоекономічної діяльності через участь в міжнародній торгівлі привертає його увагу до оцінки міжнародної конкурентоспроможності власної продукції. До найважливіших чинників конкурентоспроможності відносять техніко-технологічний рівень і якість продукції, її здатність задовольняти потреби певної категорії споживачів, а до її головних елементів –

рівень цін, якість продукції, умови сервісу, термін гарантії виробу тощо. Чимало науковців все частіше окрім конкуренції та рівня конкурентоспроможності досліджують рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємств. Так, Довбенко В.І. пропонує для встановлення рівня конкурентоспроможності потенціалу конкретного підприємства формувати матрицю, в якій мали б відображатися відносні величини вибраних стандартів (індикаторів) та їх значення [1, С. 18]. Це дасть змогу розрахувати конкретні рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства у співставленні зі світовим, національним чи галузевим рівнем, визначити управлінські рішення та сформувати стратегію щодо їх підвищення.

Зовнішньоекономічна діяльність у частині міжнародної торгівлі виступає також потужним чинником заохочення глобальної конкуренції, що призводить до послаблення цінової влади монополій. Як підкреслює Козюк В., в результаті торговельної інтеграції відчувається вплив процесів глобалізації на дефляцію, забезпечується прямий зв'язок між імпортними та кінцевими цінами, і непрямий – через втягування в систему торговельних стосунків найбільш конкурентоспроможних секторів економіки [2, С. 5]

Оскільки зовнішньоекономічна діяльність як об’єкт економічної науки стала проблематикою XX століття, зміст цього поняття в значенні міжнародної торгівлі розглядався в працях класиків світової економічної думки. Мова йде про стандартну модель міжнародної торгівлі, яка базується на здобутках різних моделей теорії торгівлі, і є узагальненою моделлю, яка концентрується на вирішенні двох ключових завдань: визначення чинників, які впливають на витрати і дохід від міжнародної торгівлі; визначення чинників, які забезпечують міжнародну рівновагу обміну [3, С. 355].

Для України як країни з географічним розташуванням в центрі Європи неможливе відкидання можливостей євроінтеграції, в рамках якої зовнішньоекономічна діяльність набуває особливих рис. В умовах євроінтеграційних процесів однією з задач на державному рівні має бути вироблення обґрунтованої зовнішньоекономічної стратегії України, визначення галузевих приорітетів, вдала зовнішньоекономічна спеціалізація національної економіки, що враховувала б національні переваги в умовах глобалізації та економічної інтеграції.

Забезпечення та регулювання зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств – одна з найважливіших цілей державної політики, що підтримує економічну безпеку країни. У свою чергу аналіз стану та напрямків зовнішньоекономічної діяльності дозволяє правильно визначити пріоритети державної політики у сфері зовнішньої торгівлі, напрям державної підтримки галузей.

Список використаних джерел.

1. Довбенко В.І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / В.І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 4(33). – С. 15-21.

2. Козюк В. Глобальна торговельна інтеграція в контексті дезінфляційних процесів / В. Козюк // Галицький економічний вісник. – 2008. – № 2(17). – С. 3-9.

3. Черевань В.П. Три кита рыночной экономики, или время упущенных возможностей. – Киев: ВАТ Видавництво «Київська правда», 2003, 412 с.

Дон С.
студент КІТЗ НАУ
Науковий керівник: **Брезіцька О.В.**
Київський університет ринкових відносин

СУЧАСНІ ВІДНОСИНИ:УКРАЇНА - ЄС

Міжнародні відносини України це сукупність стосунків держави України з іншими державами світу та міжнародними організаціями.

Головною метою зовнішньої політики України забезпечення її національних інтересів, захист прав та інтересів її громадян за кордоном, створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку нашої держави.

Україна проводить відкриту, чесну та принципову зовнішню політику, засновану на принципах та нормах міжнародного права.

Актуальність проблеми взаємовідносин України з гігантом процесів європейської інтеграції та кооперації Європейським Союзом беззаперечна.

Із проголошенням незалежності України в 1991 році, всім стало зрозуміло, що п’ята за населенням та перша за територією на європейському континенті Українська держава одним із ключових

елементів політичної, військової, економічної, наукової та культурної співпраці Європи.

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані у грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України[6].

Водночас, Україна, як одна із засновниць СНД, виступає за розвиток найширших торговельно-економічних та інших зв'язків між країнами СНД на засадах суверенного партнерства, рівноправності і взаємовигоди. Разом із цим, всупереч бажанню прокомуністичних сил "реанімувати" "единый и неделимый", Україна уникає участі в інституціоналізації форм міждержавного співробітництва в рамках СНД, здатних перетворити співдружність в наддержавну структуру федеративного характеру[5].

На сьогодні в рамках УПС визначено 7 пріоритетів співпраці між Україною та ЄС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу[4].

ЄС визнає важливу роль України у забезпеченні безпеки і стабільності на континенті, а також її високий промислово-технологічний потенціал у військовій сфері, що підтверджується практикою запрошення нашої держави до проведення військових навчань за участю підрозділів ЄС.

Євроінтеграція головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України. Євроінтеграція цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції Гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце [3].

Динамічно розвивається торговельно-економічне співробітництво між Україною та Європейським Союзом. З року в рік стабільно зростає двосторонній зовнішньоторговельний оборот та прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в українську економіку. На сьогодні розширений ЄС є найбільшим зовнішньоторговельним партнером України. Його частка у загальному обсязі зовнішньої торгівлі товарами і послугами України сягає 33,6%, тобто більше третини зовнішньоекономічної діяльності України орієнтується на цей ринок.

Європейський вибір України природнім та цілком закономірним. Такий вибір можна пояснити декількома факторами.

По-перше, це географічна та цивілізаційна близькість між Україною та Європою. Якою б не була банальною ця істина, але українці були, і завжди будуть європейцями.

По-друге, історична традиція співпраці українців із іншими європейськими народами

По-третє, ймовірна нова “загроза зі Сходу”, і, одночасно, “ідея повернення в Європу”, що охопила пост-комуністичні держави Центральної та Східної Європи наприкінці 80-х початку 90-х рр. виявилися каталізаторами процесу зближення Києва та Брюсселя.

По-четверте, це “євростандарти” економічного процвітання, політичної стабільності, соціального благополуччя, демократії та особистої свободи громадянина [6].

На фоні економічної кризи, корупції, організованої злочинності, політичної нестабільності і зубожіння основної маси народу України, “євростандарти” виступають більше ніж привабливими взірцями для наших співвітчизників і стимулами подальшої інтеграції України [1].

Серед безперечних позитивів у відносинах Києва та Брюсселя можна назвати:

-запровадження Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України, яке набуло чинності з 11 червня 2017р;

-ратифікація Нідерландами Угоди про Асоціацію з Україною. Нідерланди були останньою країною, яка мала затвердити Угоду.

-розширення торговельних преференцій для України, що стосуються збільшення квот на експорт продукції українського АПК і зниження мит на промислову продукцію [3].

Проте кілька "ложок дьогтю"до цих беззаперечних досягнень додали ухвалення окремих законопроектів попри критику і домовленості із ЄС.

Стратегічний вибір українського народу та народів об’єднаної Європи ознаменував початок якісно нового етапу всесвітньо-історичного процесу та завершення створення єдиного і неподільного європейського простору безпеки, стабільності, процвітання і справедливості. У цьому контексті підбиття підсумків тривалої і не завжди простої співпраці між Україною та ЄС, а також окреслення основних контурів майбутніх відносин Києва та Брюсселя разом із аналізом досвіду і сучасного стану взаємин ЄС із учасниками «Східного Партнерства» є необхідним для формування комплексного

бачення цих відносин українськими та європейськими академічними та експертними співтовариствами [2].

Свідченням поступового посилення взаємодії України з ЄС з питань зовнішньої політики є ухвалення Євросоюзом рішення про приєднання України до позицій та заяв ЄС з регіональних проблем та питань міжнародного життя.

Список використаних джерел:

1.Відносини Україна-ЄС: Тест на міцність[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/ukr_eu(1).pdf

2.Войтенко Ю. Взаємовідносини України з Європейським союзом: історичні нариси.-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?

3.Україна-ЄС: асоціація підписана, безвіз запроваджений. Що далі? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/features-40457934

4.Рибачук О. Реалізація плану дій Україна-ЄС: проблеми і перспективи // Національна безпека і оборона. - 2005. - № 7. - С. 5-9

5. Солонець О. Шлях до Європи // Слово Просвіти. - 2005. - № 5. - С. 2

6.Черевань В. Україна - ЄС: чи варто квапитися?// Голос України. - 2004. - 25 червня. - С. 8

Колодяжна І.В.
кандидат економічних наук, доцент
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган – Барановського

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УКРАЇНІ

Сьогодні європейський вибір для України – це не «модний тренд» або географічна близькість з Європою. Це насамперед вибір шляхів інноваційного розвитку країни в напрямку європейської цивілізаційної моделі, за допомогою яких можна досягти прогресу в усіх сферах життєдіяльності суспільства – економічної, соціальної, політичної. Очевидно, що одну з основних ролей у забезпеченні правильного вибору орієнтирів та пріоритетів інноваційного розвитку

відіграє діюча в країні система публічного управління, від ефективності та результативності якої залежить, чи зможе Україна стати на рейки збалансованого розвитку і досягти стійких позицій на світовому (європейському) ринку.

Сьогодні в Україні назріла необхідність формування такої інноваційної системи, яка б, по-перше, враховувала провідний зарубіжний досвід і кращі практики реалізації інноваційної діяльності; по-друге, підкріплювалася відповідною нормативно-правовою базою, інтегруючої «соціальні» (суспільні) інтереси з економічними, по-третє, відчувала на собі регулюючу роль і підтримку держави. А враховуючи проголошений державою курс на європейську інтеграцію, одним з можливих шляхів розвитку інноваційної діяльності в Україні є її реалізація на основі моделі, яка би базувалася на ідеології економіки ринкового типу європейського характеру і сучасних менеджмент - орієнтованих концепціях, підходах та моделях, зокрема проектних і мережних (кластерних) [1]. Саме останні, як специфічна форма об'єднань підприємств, організацій, установ різних форм власності можуть стати основним важелем розвитку інноваційної системи держави.

У разі прийняття урядом позитивного рішення щодо розробки та реалізації інноваційної політики України на основі кластеризації економки та підтримки кластерних ініціатив (поштовхом до чого повинна стати затверджена стратегія інноваційного розвитку) необхідно підвищити роль Торгово-промислової палати, яка відповідно до законодавства «створена для сприяння розвитку національної і регіональної економік, їх інтеграції у світову господарську систему шляхом створення сприятливих умов для підприємницької діяльності і технічного зв'язку підприємств України з зарубіжними підприємствами» [2].

Враховуючи вище викладене, одним з пріоритетних завдань, які стоять наразі перед центральною та місцевою владою, є створення адекватної сучасним умовам інноваційної інфраструктури і спрощення доступу організацій бізнес - сектору новітніх технологій (виробничих, інформаційних, біологічних тощо). Однак на цьому шляху виникає багато нових проблем, одна з яких – це недостатня популярність рішень органів влади у бізнесі, в т. ч. інноваційно - орієнтованому і, як наслідок цього, низький рівень довіри, що веде до відсутності стимулів налагодження партнерських відносин для реалізації інноваційно - інвестиційних проектів.

Ще одним з основних вимог формування сучасної інноваційної системи в Україні є обов'язкова розробка регіональних і галузевих цільових програм інноваційного розвитку. У цих програмах слід передбачити створення мережевих інноваційних структур, зокрема кластерних, які будуть здійснювати свою діяльність з урахуванням специфіки території і безпосередньо зацікавлені у підвищенні її конкурентоспроможності.

Таким чином, враховуючи досвід економічно - розвинутих країн світу щодо реалізації інноваційної політики та формування національних інноваційних систем, можна виділити наступні євроінтеграційні орієнтири забезпечення інноваційної діяльності в Україні:

- відповідна європейським стандартам і принципам національна інноваційна політика та нормативно-правова база;
- розвинена інноваційна інфраструктура, до складу якої входять сучасні інтеграційні та мережеві об'єднання європейського типу;
- державна підтримка і стимулювання процесів співфінансування інноваційних проектів комерційними і некомерційними організаціями;
- застосування менеджмент - орієнтованих підходів і концепцій до управління інноваційною діяльністю, зокрема на основі стратегічного, проектного, кластерного підходів, концепцій управління знаннями, якістю, ризиками тощо, на центральному, регіональному та місцевому рівнях;
- належне інформаційно - консультаційне, організаційне, наукове, навчально-методичне забезпечення процесів формування ключових елементів інноваційної інфраструктури, так і реалізації самої інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Чикаренко І.А. Теоретико-правові засади формування Національної інноваційної системи в Україні / І.А. Чиканенко// Публічне адміністрування: теорія та практика:. збірн. наук. праць. - 2010. - № 2(4). – 19 с

2. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

Кузьмін О. Є.
доктор економічних наук, професор
Яструбський М.Я.
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Система вищої школи України потребує реформування. Цей процес пов'язаний з реструктуризацією системи вищої освіти і зачіпає інтереси багатьох колективів. Метою таких перетворень є формування нової системи вищої освіти та нової системи фінансування ВНЗ, що забезпечать належну якість освітніх послуг.

Шлях української вищої освіти до єдиного європейського освітнього простору є безповоротним. Приєднанню України до Болонської декларації та інтеграції національної вищої освіти у Європейську систему немає альтернативи, оскільки процес інтернаціоналізації освітніх систем і знань є об'єктивним і неминучим. Однак, оскільки європейські освітні системи далекі від одноманітності, формування зони європейської вищої освіти вимагає їх гармонізації, уніфікації та порівнянності. Для національної системи вищої освіти «болонські» зміни повинні стосуватися насамперед змісту навчально-виховного процесу.

Участь української освітньої системи у Болонському процесі передбачає побудову світоглядного підґрунтя для європейської інтеграції. В умовах сучасності знання виступають вирішальним ресурсом, а процес його накопичення стає безперервним.

Необхідними передумовами входження української системи вищої освіти до єдиного європейського освітнього простору є внутрішні структурні трансформації, спрямовані на утвердження в межах національної системи освіти високого рівня вимог до якості вищої освіти та стандартів її науково-методологічного забезпечення.

Для українського суспільства входження у європейський освітній простір є важливим і необхідним з огляду на низку причин, зокрема потребу вирішити питання визнання за кордоном українських дипломів. Для цього необхідно привести ефективність і якість освіти до європейських стандартів, що заодно стане запорукою конкурентоспроможності українських ЗВО та їхніх випускників на

європейському й світовому ринку праці. Нову редакцію «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» було ухвалено у травні 2015 р. [1].

Водночас еволюцію системи вищої освіти не можна розглядати відособлено від інших сфер суспільства. Вона має розвиватися в гармонійному взаємозв'язку із суспільством загалом, беручи на себе роль його провідника [2, 53-54]. В такому випадку отримуємо антагоністичну ситуацію, коли відкритість, інтернаціоналізація й інтеграція системи вищої освіти України забезпечить вільний вихід випускників вітчизняних вишів на європейські ринки праці, що є позитивним фактором з позицій досягнення заданих цілей, а з іншого боку, українське суспільство, яке понесло затрати на їхню підготовку не отримує жодної віддачі від здійснених вкладень у підготовку кваліфікованих фахівців, тобто маємо справу з відтоком «мізків».

Зарубіжний досвід свідчить про різні підходи до врегулювання зазначеної ситуації. Так, у Китаї на законодавчому рівні визначено, що іноземні компанії, які бажають працювати на китайському ринку в сферах енергетики, телекомунікацій, автомобільної промисловості повинні створювати спільні підприємства з місцевими виробниками, що часто призводить до відтоку технологій. Аналогічна норма поширюється на приватні заклади вищої освіти з практикою застосування передових освітніх технологій, прогресивної методики навчання і науково-методичного забезпечення освітнього процесу.

Однак одними адміністративно-правовими методами врегулювати наявні протиріччя мало ефективно. Більш оправданим є створення належних умов й мотивацій для залучення талановитої молоді у вітчизняну економіку, до інноваційної діяльності.

Позитивним прикладом може слугувати досвід Національного університету «Львівська політехніка», одним із останніх досягнень якого стало підписання меморандуму про співпрацю між лабораторією віртуальної реальності «Tech StartUp School» університету і Державною інноваційною фінансово-кредитною установою. Цьогорічним бюджетом передбачено виділення рейтинговим університетам Західного регіону України, зокрема Національному університету «Львівська політехніка» та Національному університету імені Івана Франка перших 50 млн. гривень на підтримку Фонду розвитку винахідництва. Програма розрахована на те, щоб максимальна кількість вітчизняних науковців залишалась в Україні.

Про важливість державних інвестицій у вищу освіту, необхідність збалансованого обміну викладачами, дослідниками та студентами, незважаючи на економічну кризу, підкреслювалось на Болонському форумі, який проходив у 2009 році у Льовені (нім. Löwen). Метою зазначених процесів є сприяння справедливому інтелектуальному обміну і плідній співпраці на заміну варіанту «витоку мізків».

Надзвичайно актуальними в період реформування є дослідження об'єктивного стану діяльності вищої школи України, обґрунтування тенденцій її розвитку, розроблення моделі перспективного розвитку ВНЗ та виокремлення питань, що потребують невідкладного опрацювання в процесі перетворень галузі (рис. 1).

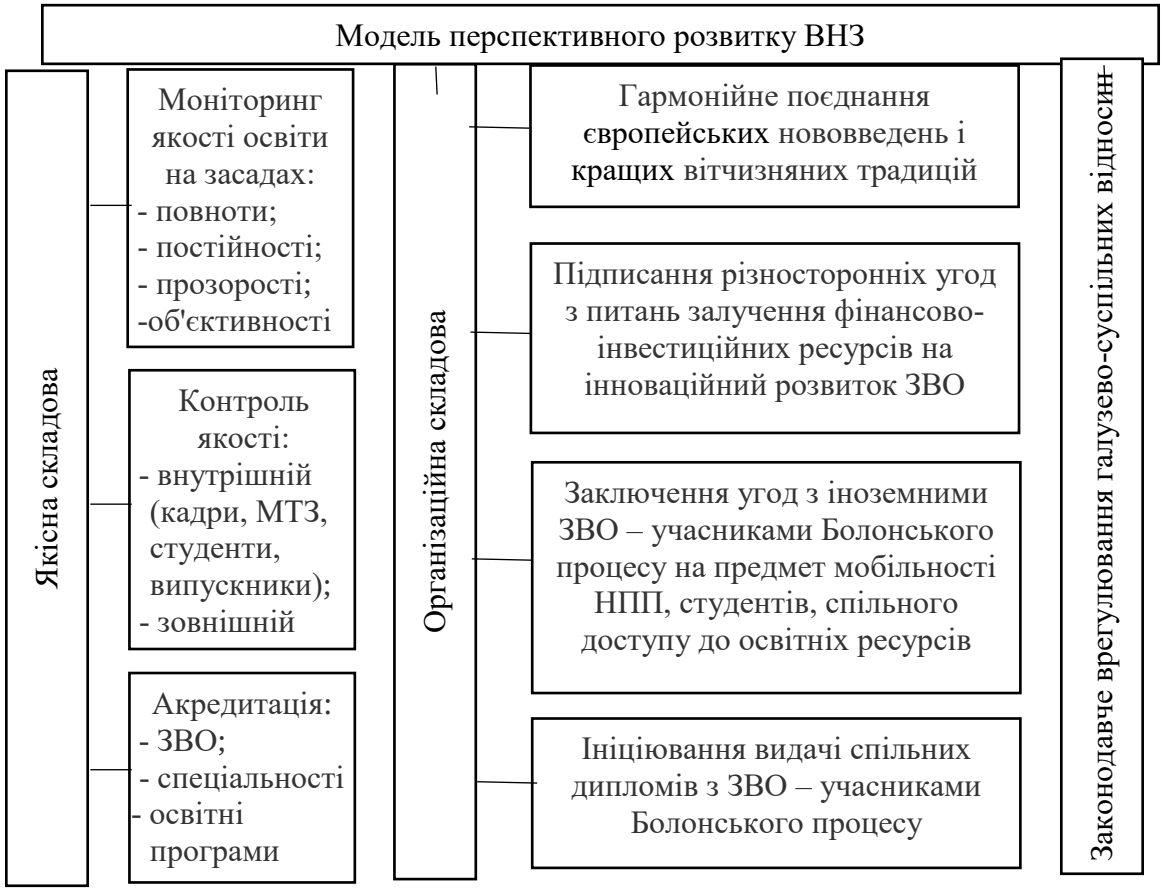

Рис. 1. Модель перспективного розвитку ВНЗ в умовах Євроінтеграції

Таким чином, інтеграція системи вищої школи України у єдину Європейську освітню систему є дієвим кроком на шляху до Євроінтеграції нашої держави, однак такий процес має бути виваженим і ґрунтуватись на врахуванні дієвих чинників.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с.

2. . Домбровська С. М. Державне управління вищою освітою в умовах трансформаційних перетворень / Світлана Домбровська. - Х. : Оберіг, 2010. - 174 с.

Смагло О.В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Луженецька Т.В., студентка
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСНОВНІ ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Процеси інтернаціоналізації капіталу, лібералізація міжнародних економічних відносин змінюють структуру та форму організації світової економіки. Стрімке формування глобального ринку і динамічний розвиток фінансових ринків країн стимулюють процеси гармонізації функціонування фінансових інститутів та інституцій. Процеси інтернаціоналізації капіталу, лібералізація міжнародних економічних відносин змінюють структуру та форму організації світової економіки. Стрімке формування глобального ринку і динамічний розвиток фінансових ринків країн стимулюють процеси гармонізації функціонування фінансових інститутів та інституцій.

Дослідженням процесів глобалізації фінансових ринків приділяють значну увагу науковці різних країн світу. Загалом аналізу проблем розвитку фінансових ринків у процесі їх глобалізації присвячено роботи як іноземних, так і вітчизняних науковців, зокрема, В. Дорофеєва, С. Гофмана, А. Суетіна, Л.Дж. Мауера, Дж. Сороса, З. Луцишин, О. Рогача, С. Сіденко, Л. Яремко та інших [1, с.67].

Метою дослідження є узагальнення особливостей, тенденцій та перспектив розвитку як загальносвітового, так і окремих національних фінансових ринків в умовах глобалізації світового економічного простору.

Глобалізація, як основна тенденція, що характеризує сучасний розвиток світової економіки та фінансів, охопила практично усі сфери життєдіяльності людини. Глобалізація – це об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, національних полі- тичних і соціальних систем, національних культур, взаємодія людини та ото- чуючого середовища. Основою процесу економічної глобалізації стають інтернаціоналізація виробничих зв'язків у високотехнологічних галузях на основі прямих іноземних інвестицій, формування глобальних по масштабу і невпинних по режиму роботи ринків, в першу чергу – фінансових.

Найкращими прикладом позитивного іноземного досвіду фінансової інтеграції – є інтеграція в рамках Європейського Союзу, яка характеризується різноманітністю регулюючих структур, високим ступенем відкритості ринків капіталу, підвищенням ролі комерційних банків тощо. Більшість фахівців [2, с.169] сходиться на тому, що успіх країн ЄС базується на впровадженні принципів субсидіарності та мінімальної гармонізації.

Аналіз досвіду країн ЄС свідчить про те, що роль принципу мінімальної гармонізації для процесу глобальної фінансової інтеграції важко переоцінити і варто брати до уваги при подальшому дослідженні фінансової глобалізації. Визначення ролі держави в умовах фінансової глобалізації буде знаходитися під впливом таких факторів:

- становлення та розвиток фінансів як самостійної, а не обслуговуючої міжнародну торгівлю, галузі;
- підвищення ролі недержавних інституцій у процесі регулювання міжнародних фінансових відносин;
- дієвість ринкових механізмів та репутаційної дисципліни при гармонізації регулюючих функцій в умовах глобалізації;
- циклічність інтенсивності розвитку глобалізації економіки та фінансів; розвиток концепції антиполітичного лібералізму;
- ступінь розвитку національної фінансової системи певної держави [3, с.87].

Доступ до різноманітних та дешевих фінансових інструментів і до великих обсягів вільного капіталу – є основною перевагою фінансової глобалізації для України на сьогодні. Тому, враховуючи цей факт необхідно забезпечувати лібералізацію національних фінансових ринків на фоні зменшення податкових ставок. Фінансова

лібералізація забезпечуватиме притік дешевого капіталу, а ліберальна податкова політика створюватиме сприятливі умови для розвитку промислового виробництва, збільшення обсягів економічних операцій та реінвестування прибутків в економіку України, що в свою чергу збільшуватиме податкові надходження до бюджету.

На сьогодні в Україні роль недержавних інституцій у процесі регулювання є слабкою та потребує додаткових стимулів та державної підтримки для ефективного розвитку. Враховуючи цей факт, пріоритетними напрямами державної діяльності в Україні мають бути:

- вдосконалення та контроль податкової функції;
- законодавче стимулювання розширення доступу до глобальних фінансових інструментів та глобальних фінансових ринків в цілому;
- державна підтримка та стимулювання розвитку неурядових організацій;
- активна участь у процесі координації податкової та в цілому фінансової політики країн світу та випрацьовуванні спільних стандартів правління з метою відстоювання національних інтересів України.

Таким чином, незважаючи на те що глобалізація об'єктивно стала невід'ємним аспектом ведення бізнесу на світових фінансових ринках і учасники ринків асоціюють із цим процесом найвищий ступінь складності, більшу частку постійних витрат, високі вимоги до фахівців і дуже тверде конкурентне середовище, питання про ступінь привабливості глобального ведення бізнесу для більшості неоднозначний. Чим глобалізованіша країна тим менший обсяг функцій держави вирішується на національному рівні. Повна глобалізація фінансів призведе до перенесення більшості функцій держави щодо регулювання фінансовою сферою країни на глобальний рівень, тому важливим є визначення тих функцій, які лишатимуться прерогативою держави.

Список використаних джерел

1. Виговська Н. Г. Державне регулювання фінансового ринку в умовах глобалізації / Н. Г. Виговська, О. Л. Стеблянко. // Ефективна економіка. – 2012. – № 6. – С. 65-96.

2. Галазюк Н. М. Впливифінансової глобалізації на розвиток і формування фінансового ринку Україниии / Н. М. Галазюк // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 165-170.

3. Трифонова О. Д. Вплив глобалізації на формування фінансових ринків / О. Д. Трифонова // Вісник Дніпропетровського університету. – 2016. – Т. 24, Вип. 8. – С. 85-92.

Майстренко М.С.
Національній технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЄС НА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

У рамках інтеграційних об'єднань, для досягнення національних конкурентних переваг України, необхідно прискорити економічне зростання держави, соціально економічний стан населення і здійснити реальну інтеграцію в глобальну економічну систему. Європейський інтеграційний вектор для України є не лише пріоритетним, але і перспективним. Для поліпшення співпраці і стосунків між Україною і ЄС основними першочерговими кроками повинні стати:

- підтримка засобами економічної дипломатії створення консорціумів і альянсів українських підприємств з потужними компаніями країн ЄС;
- впровадження сучасних форм міжнародного спільного фінансування стратегічних інвестиційних проектів[2, с. 118].;
- поширення інформації про інвестиційні потреби і можливості в українському виробництві, у тому числі в сільському господарстві;
- налагодження практичної співпраці в контексті Стратегії ЕС-2020;
- впровадження моніторингу ціноутворення у рамках ТНК, з метою відвертання ухилення від сплати податків на території України;

Дієва стратегія - це головний інструмент, який визначає довгострокові цілі і напрями соціально-економічного розвитку країни, шляху і засобу їх досягнення. Національні стратегії економічного розвитку краще були розроблені в європейських країнах, наприклад стратегія "Європа 2020" [3]. Що стосується України і розробки стратегії її економічного розвитку, відмітимо, що ми значно відстаємо від провідних західних держав в процесах стратегічного планування економіки і впровадженню стратегій в

життя. Дослідники, фахівці майже єдині в тому, що в Україні немає адекватної і чітко сформульованої економічної стратегії [4, с. 123].

Слід зазначити, що Національна стратегія розвитку України 2015 та Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 років) "Шляхом європейської інтеграції" національного розвитку, швидше за все, виступали орієнтиром для України, ніж тією стратегією, результати якої досяжні. Таким чином, можна констатувати, що проблема впровадження і реалізації стратегії економічного розвитку України є дуже актуальною і досить складною з точки зору її розробки. У цьому напрямі здійснюються різні заходи, проте вони часто не ефективні, оскільки не мають конкретних цілей, підтверджених науково обґрунтованими показниками розвитку економіки, також не завжди виявляються потенційні можливості господарської діяльності, не відбувається моніторинг і контроль над реалізацією заходів, визначених в стратегії. Інформативний характер стратегій економічного і соціального розвитку не зобов'язує до строгого їх виконання. Окрім цього існує ряд галузевих, міжгалузевих, територіальних і інших програмних документів довгострокового характеру, розроблених в різні часи, неузгоджених між собою по пропонованих заходах.

Проаналізувавши сучасний стратегічний розвиток країн Європейського Союзу, а також деякі стратегічні програми України, слід відмітити, що механізм впровадження стратегії економічного розвитку в Україні недосконалий, він не враховує реальний потенціал країни і не має, як правило, в своїй основі чітких мір, інструментів, механізмів, які б сприяли виконанню стратегії. Вказані недоліки впровадження стратегій розвитку в Україні вимагають переосмислення і зміни. Відповідно, активність вітчизняної економіки, передусім, інвестиційна і інноваційна, залишається низькою, галузева структура - незбалансованою, вихід з кризового стану затримується. Таким чином, слід з аналізом досвіду європейських країн більш чітко сформувати і реалізувати стратегію економічного розвитку України, що дозволить нам у умовах глобалізації кризисних явлень забезпечити конкурентоспроможність національної економіки.

Список використаних джерел:

1.Європейський проект та Україна: монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська [та Науковий вісник

Мукачівського державного університету, 2015 198 ін.]. – К.: НІСД, 2012. – 192 с

2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жиляєв, Б. Г. Чижевський, М. М . Шевченко.– К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

3. Проект України 2020 Стратегія національної модернізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/file/link/144790/file/Strategy_2020.doc.

4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / Авт. кол: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та інш. – К.: ІВЦ Держкомстату, 2004 – 416 с.

Polovin S.M.
senior lecturer Donetsk National Technical University

USING FREE WEB TOOLS TO IMPROVE UKRAINIANS' FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCIES.

Becoming a fully integrated country in the EU is a huge challenge for Ukraine. Apart from a host of political and economic issues on the way to obtaining EU membership, there is a language barrier this country has to overcome.

To be able to speak a foreign language fluently requires a lot of time and hard work, but using digital technology can make this process much easier and more interesting.

One of the web applications that has been in the spotlight recently is News in Levels [1]. The tool can be used to help English learners increase their reading comprehension, speaking skills and vocabulary. Besides, the site provides learners with the latest news in a wide range of topics, thus extending their knowledge in science, politics, sport, entertainment, etc.

When you open the homepage, you are invited to complete the Test Your Level exercise in the pop-up box [2]. Once you are done with that, you can start reading articles selected for your level.

Each piece of news is presented in three levels – Level 1, Level 2 and Level 3. The vocabulary at Level 1 is repeated at the higher levels, but more difficult vocabulary is added as the level increases.

Those studying English might ask why they should read the same news in different levels. The thing is the same words are repeated in one level again and again, and if you keep reading and listening to the news on a regular basis, you will learn all the vocabulary in one level in a few months. Many of the news stories on the site include audio and practice exercises. Consequently, your next step is to go one level higher. Within a few months, you will not have difficulty understanding native speakers and will learn 3000 most important words in English.

News in Levels can help English learners practice paraphrasing, a very important skill necessary to pass international exams successfully [3].

As an article presented in three levels is a paraphrase with the same story told in a different way and at a different level of difficulty, you can build your own paraphrases after listening to the variations of each article. Some information is omitted in the shorter paraphrases to make them easier to understand. English learners should be encouraged to paraphrase and shorten a News in Levels article to polish this skill.

Another plus of this tool is that it includes an audio reading of each piece of news. The readalouds for Level 1 and Level 2 may sound slow and unnatural, but this is done to show learners the correct pronunciation of each word. Level 3 news lessons are quite different and feature videos with presenters delivering news at a natural speed of speech.

If you wish to improve your speaking skills, News In Levels articles can be a useful resource for doing this. Their grammar and sentence structures can be memorized and used in your speech as the sentences are well-structured and concise [4].

Also, the simplicity of the news articles helps you concentrate on developing speaking skills without being distracted by difficult vocabulary. You just focus on your speech while reading the articles aloud.

Using News In Levels can be a good way of preparing for the Reading section of many international exams, especially for beginners and low intermediate learners [5].

Learning a foreign language takes time, perseverance and commitment, but using free and innovative web applications makes this process not only easier, but more interesting and engaging.

Ukrainians who are thinking about learning a foreign language or already doing that, should make greater use of free web resources: they are easily accessible 24/7 and most of them can be downloaded on mobile devices, thus making it possible to learn a foreign language on the go.

References

1. http://www.educationworld.com/a_tech/site-reviews/news-in-levels.shtml
2. https://www.dawn.com/news/1373790
3. https://www.myenglishteacher.eu/blog/8-english-learning-websites-you-need-to-become-proficient-in-english/
4. https://magoosh.com/toefl/2016/news-in-levels-a-great-toefl-resource/
5. http://larryferlazzo.edublogs.org/2013/07/01/news-in-levels-looks-like-an-excellent-site-for-ells/

Сивоконь К.С., Власов Я.В.
магістранти
Науковий керівник: кандидат економічних наук **Гришина Н.В**.
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

СУЧАСНИЙ СТАН ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ЄС

На сьогоднішній день, відносини України з ЄС є досить актуальним та важливим питанням з багатьох точок зору. Однак у цьому стратегічному напрямі розвитку нашої держави виникає багато труднощів. Причому їх подолання залежить не тільки від України, а й від зовнішніх чинників, які знаходяться за її межами.

Європейський Союз надає підтримку Україні для забезпечення стабільного, заможного та демократичного майбутнього. У своїй підтримці ЄС непохитно дотримується принципів територіальної цілісності та суверенітету України. Від весни 2014 року ЄС збільшив свою підтримку економічним та політичним реформам в Україні. Розглянемо більш детально найголовніші аспекти та переваги такого співробітництва: [3]

1.Близьке партнерство України та ЄС є пріоритетним. Відносини між ЄС та Україною розвиваються також у контексті Східного партнерства. Угода про асоціацію є головним інструментом для зближення ЄС та України: вона сприяє розвитку глибших політичних відносин, міцніших економічних зв'язків та повазі до спільних цінностей [5]**.**

2. Зона вільної торгівлі**,** яка з 1 вересня 2017 року повністю набрала чинності. Це є потужною віхою в двосторонніх торгових відносинах, яка відкриває нові економічні можливості для наної

держави. Український бізнес отримує стабільний та передбачуваний преференційний доступ до найбільшого ринку у світі, в якому мешкають понад 500 мільйонів споживачів. Водночас, бізнес з ЄС дістає можливість скористатися простішим доступом до українського ринку та будувати нові відносини з українськими постачальниками та партнерами [4].

3. Інвестиції та бізнес з ЄС, які в подальшому будуть збільшуватись до України, сприятимуть поширенню нових технологій та методів управління, що поліпшать ефективність та якість виробництва та бізнесового управління. Модернізація технологій виробництва зменшить виробничу вартість для українського бізнесу, що дозволить йому конкурувати з фірмами Євросоюзу. Але нажаль, тенденція інвестиційної діяльності в Україну з кожним роком зменшується (табл. 1.).

Таблиця 1.

Прямі інвестиції з країн ЄС в економіку України

Країни	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Усього з країн ЄС	41 032,8	31 046,9	26 405,6	26 203,6
Кіпр	17 725,6	12 769,4	10 239,5	9 690,1
Нідерланди	9 007,5	6 986,7	6 184,7	5 948,4
Велика Британія	2 768,2	2 153,4	1 790,3	2 008,7
Німеччина	2 908,4	2 105,2	1 598,2	1 584,6
Франція	1 520,5	1 394,6	1 305,4	1 294,5
Австрія	2 314,0	1 648,7	1 559,8	1 268,2
Люксембург	555,8	398,8	363,9	964,2
Польща	819,8	808,6	758,3	764,4
Угорщина	685,9	593,2	614,9	770,1
Швеція	439,3	360,2	328,9	322,1
Інші країни ЄС	2 287,8	1 828,1	1 661,7	1 588,3
Усього в Україні	53 704,0	40 725,4	36 154,5	37 513,6

Як видно з таблиці прямі інвестиції в 2017 р. значно зменшились в нашу країну, а саме порівнюючи з 2012 р. на 14829 млн. дол. США або на 36%. Найбільшу частку інвестицій займають такі країни: Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина.

4. Підтримка програми українських реформ, які Україна та ЄС разом визначили та слідкують за її роботою. Боротьба проти корупції, реформа судової влади, конституційна реформа та реформа виборчого законодавства, поліпшення бізнес клімату та енергоефективність є серед ключових у програмі. Окрім політичної

підтримки, ЄС також виділив фінансову підтримку Україні [6].

5. 11 червня 2017 року набув чинності режим безвізових подорожей громадян України, що є власниками біометричних паспортів. Мета режиму-сприяти прямим контактам між людьми та посилювати бізнесові, соціальні та культурні зв’язки.

6. Україна та ЄС стали партнерами в енергетичній сфері. ЄС підтримує швидку реалізацію реформ енергетичної сфери відповідно до зобов'язань України в рамках Енергетичної спільноти та Угоди про асоціацію. Через свої технічні консультації ЄС допоміг нашій державі підготувати створення незалежного регулятора в енергетичній сфері, а також нові закони в газовій сфері та сфері електроенергетики[2].

7. Для покращення та розвитку дослідницької сфери та інновацій, було ухвалено рішення про асоціацію України із програмою Горизонт 2020 та додатковими дослідницькими програмами. Така асоціація дозволяє українським дослідникам та інноваторам подавати свої заявки на участь у всіх механізмах фінансування обох програм. Все це українські учасники можуть робити на рівних правах зі своїми колегами з ЄС.

8. ЄС підтримує інтеграцію України до Європейського простору вищої освіти та освітні реформи. Метою цього є надання визнаної у всьому світі, якісної освіти задля забезпечення адекватної навчальної програми та посилення інтернаціоналізації освіти. Це дозволяє студентам та викладачам отримати міжнародний та міжкультурний досвід, ознайомитись із новими методами навчання та викладання, а також підвищити кваліфікацію та посилити зв'язки [1].

На даному етапі ми маємо перспективи членства в ЄС. Нам необхідно перетворити питання подальшої інтеграції з ЄС на абсолютно практичне і прагматичне. В цілому, Україна усвідомлює, що найближчі роки матимуть вирішальне значення для визначення відносин з Європейським Союзом.

Таким чином, Україна перебуває на важливому етапі — пошуку свого місця в новій системі міжнародної спільноти, побудові нових відносин з європейськими структурами. Досягти цього можливо тільки за чітко спрямованої, виваженої політики, створенням чіткої законодавчої та нормативно-правової бази.

Список використаних джерел:

1.Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О. Україна та Європейська інтеграція // Економіка України, 2017, № 4.

2.Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз : заснування та етапи становлення. Київ: Видавничий дім, 2017.- 447с.

3.Смирнова К. В. Європейська інтеграція та Україна / К.В. Смирнова // – Право України. – 2018. – № 4. – С. 153–158.

4.Сиденко В. Прорив в Європу // Політика і час, 2017 - № 8.

5.Єлісєєв К. Україна і ЄС: партнерство-асоціація-членство // Дзеркало тижня. – 2017. – №16 (744). – 30 квітня – 15 травня.

6.Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, ухвалена на Гельсінському саміті ЄС від 10.12.1999 р. [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_492

Тимченко І.Р.
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, докторант
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім.М.І. Долішнього НАН України»

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ПРОСТОРУ

А. Гранберг (територіальний підхід) представляє економічний простір, перш за все, як територію, що вміщує багато об’єктів і зв’язки між ними: населені пункти, промислові підприємства тощо [1].

О.А. Біяков (процесний підхід) розкриває поняття економічного процесу як відносини між економічними суб’єктами в інституційному середовищі щодо реалізації своїх економічних інтересів, що направлені на можливі результати спільної діяльності. Однією із характеристик економічного простору є рівень його концентрації, який визначається відношенням кількості приватних економічних процесів, що входять в V- процес, до загальної кількості приватних процесів, що реалізуються економічними суб’єктами [2]. Чим вища концентрація економічного простору, тим менше часу, необхідне для завершення трансакції. Тривалість трансакції визначається відхиленням від форми та змісту обмежень, що накладаються інституційним середовищем. Вчений виокремив три основні властивості економічного простору, що притаманні синергетическим системам: властивість фрактальності, неоднорідності і самоорганізації. Проте, вчений, не розкриває суть

інституційного середовища, місця та ролі інститутів в формуванні та розвитку економіного простору.

А.В. Гульбасов (ресурсний підхід) під економічним простором розуміє простір, що утворений [3]: фізичними та юридичними особами (субєктами), які для реалізації своїх економічних потреб і виражають ці потреби економічних інтересів вступаючи в економічні відносини; фізичні та нефізичні обєкти, які є джерелами економічних інтересів і економічних відносин. Слід зауважити, що в постіндустріальному суспільстві економічні ресурси в традиційному значенні вже не є головним елементом економічного процесу, парадигма базується на знаннях.

Г. Хакен (інформаційний підхід) трактує економічний простір через інформаційну складову економічного процесу. Економічний простір формується інформаційними потоками між субєктами. Работа П. Кругмана [4] присвячена детальному розгляду властивостей самоорганізації економічних систем.

І.В. Мітрофанова (організаційний підхід) відмічає такі властивості економічного простору як організованість, керованість, конкурентність тощо [5]. Згідно з матеріалами Світового банку, найбільш значущими з точки зору перетворювальної здатності виступають такі три виміри просторового розвитку, як щільність, відстань і роз'єднаність. Причому опір низької щільності і великої роз'єднаності простору надають такі принципи політики територіального згуртування: концентрація, економічна активність, зв'язаність і взаємодія [6].

Наукові дослідження Ю. Стадницького, І. Комарницького та О. Товкана (системний підхід) стали підставою для окреслення економічного простору як системи розташування об’єктів, що забезпечують господарську діяльність у межах певної території. На їх думку ефективна просторова організація території (регіону, держави) обіцяє суттєві вигоди, оскільки упорядковані належним чином елементи простору формують якісно іншу реальність, порівняно з недостатньо упорядкованою просторово-структурною організацією соціуму. У цьому сенсі будь-яка економіка є просторовою [7, с. 3-5].

С. Шульц (системно-структурний підхід) під економічним простором пропонує розглядати простір, утворений не тільки фізичними та юридичними суб’єктами діяльності, які для реалізації своїх економічних потреб та інтересів вступають в економічні відносини, а й простір, утворений фізичними і нефізичними

об’єктами, які є джерелами економічних інтересів та економічних відносин. За цих обставин виникає можливість аналізувати не стільки кількість і якість елементів, скільки процеси та явища, які відбуваються в економічному просторі. [8, с. 23-24].

Вчений Н. Мікула (територіальний підхід) визначає транскордонний простір як певну умовну територію без чітко визначених меж адміністративно-територіальних одиниць прикордонних та суміжних до них регіонів з наявністю спільного кордону, де відбувається співпраця суб’єктів транскордонного співробітництва, що базується на економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших зв’язках з використанням усіх його форм та механізмів і визначається рівнем інтенсивності та щільності таких зв’язків [9].

Транскордонний простір (історико-географічний підхід) сформувався в результаті обміну територіями України та Польщі (1951 рік) [10], який увійшов в історію як "обмін ділянками державних територій", а у Польщі - під криптонімом "Akcja H-T 1951".

Список використаних джерел:

1. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики: Учебник для вузов. М.: ГУ ВШЭ, 2008.
2. Бияков О.А. Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты. Изд-во Томского университета, 2004 г.
3. Гульбасов А. В., Чекмарев В. В. Теория экономического пространства: Монография /Под общ. ред. д. п. н., проф. Мажара Н. Е., д. э. н., проф. Чекмарева В. В. – Кострома: Костр. гос. ун-т им. Н. А. Некарсова, Смоленск: Смол. гуманит. ун-т, 2006.
4. Krugman P. Complex landscapes in economic geography. American Economic Association, Papers and Proceedings. 1994. № 84.
5. Митрофанова, И.В. К Вопросу о сущности экономического пространства / И.В. Митрофанова // Региональная экономика: теория и практика. 2008. № 8. С. 2-10.
6. Новый взгляд на экономическую географию. Доклад о мировом развитии за 2009 год / Всемирный банк. Вашингтон, 2009
7. Стадницький Ю. Просторологія: словник-довідник / Ю. Стадницький, І. Комарницький, О. Товкан. Львів: Апріорі, 2010. – 424 с.

8. Шульц С. Економічний простір України: формування, структурування та управління / Світлана Шульц. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 408 с

9. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. – Л.: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

10. Кляшторна Н. 1951 рік. Як Польща і УРСР востаннє обмінялися територіями. URL: http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/08/20/53053/ (дата звернення: 27.03.2018).

СЕКЦІЯ VI
СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бахмат С.В.
викладач відділення «Право»
Таращанського державного технічного та
економіко-правового коледжу

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ТА ПРЕДМЕТА ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА, ЩО НАЛЕЖИТЬ ПРАЦІВНИКОВІ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ ЧИ ЙОГО БЛИЗЬКИМ РОДИЧАМ

Однією з передумов становлення України як правової держави, здатної утверджувати права й свободи людини, захищати її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпеку, є створення таких умов функціонування вітчизняної правоохоронної системи, за яких її представникам гарантується можливість виконувати свої повноваження без будь-якого незаконного стороннього впливу.[1] Цьому сприяє впровадження системи заходів охорони законних інтересів осіб, службова діяльність яких спрямована на реалізацію правоохоронної функції держави. Важливою складовою цієї системи є кримінальна відповідальність за знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу, вчинене у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків, підстави якої в чинному законодавстві містить ст. 347 Кримінального кодексу України.[2, с.347]

Метою дослідження є розробка питань та особливостей встановлення об'єкта та предмета знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронних органів за ознак складу злочину, передбаченого статтею 347 КК.

Передбачене ст. 347 КК знищення або пошкодження майна завжди посягає на відносини, що забезпечують працівникам правоохоронних органів можливість безперешкодно виконувати свої службові обов'язки при реалізації правоохоронних функцій органу, в якому вони проходять службу, як одну з передумов їх службової діяльності. Безпосереднім додатковим обов'язковим об'єктом цього злочину є суспільні відносини власності, в яких власником або

законним володільцем є вказаний у ст. 347 КК потерпілий. При цьому цей додатковий безпосередній об'єкт має особливості залежно від форми, в якій виразилося посягання проти майна: при знищенні майна – це відносини власності з належності матеріальних благ, при пошкодженні – з їх використання.

У кваліфікованих видах умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу або його близьких родичів, передбачених ч. 2 ст. 347 КК, слід виділяти й безпосередній додатковий факультативний об'єкт, що зумовлюється змістом ознаки «тяжкі наслідки»: це можуть бути такі суспільні відносини, як життя або здоров'я людини, громадська безпека, екологічна безпека, безпека руху або експлуатації транспорту тощо.

При визначенні кола потерпілих близькі родичі у т.ч. близькі родичі працівника правоохоронного органу як ознаки складу передбаченого у ст.347 злочину в кримінально-правовій літературі є традицією спиратися на положення Кримінального процесуального кодексу України. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК «Близькі родичі та члени сімї – це чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа яка перебуває під опікою чи піклуванням,а також особи, які спільно проживають, повязані спільним побутом, мають спільні права та обовязки, в тому числі особи, які спільно проживають , але не перебувають у шлюбі». Проте незрозумілим залишається питання: хто з них відноситься до «близьких родичів» а хто – до «членів сімї». Дає відповідь на це питання ст. 2 Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» де «Близькі родичі - це батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками суду і правоохоронних органів покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав». Коло суб'єктів, що визнаються близькими родичами особи, визначається не лише у кримінально-процесуальному, але й у цивільному, цивільному процесуальному та сімейному законодавстві. Так у ч. 1 ст. 68 Цивільного кодексу України близькими родичами визнано таких осіб як: батьки, діти, брати,сестри. Цивільний процесуальний кодекс України у п.3 ч.1 ст.20 наводить інший перелік таких осіб – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка,

брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб. Зважаючи на зміст суспільних відносин, що є об'єктом передбаченого ст. 347 КК злочину, «виконання службових обов'язків» як ознака потерпілого – це лише зовнішньосистемна діяльність працівника правоохоронного органу. Тобто посягання на суспільні відносини надходить ззовні, з боку особи, що не підпорядкована правоохоронцеві по службі. Кримінальна відповідальність за посягання на майно, що належить йому (чи його близькому родичеві), зумовлене лише службовою внутрішньосистемною діяльність, підлягає кваліфікації за ст. 194 КК, причому при призначенні покарання має бути врахована судом обтяжуюча обставина, передбачена п. 4) ст. 67 КК «вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку».

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.96 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 23.07.96 р., № 30, ст.141.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. № 2341-I//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Голос України від 19.05.2012 р. № 90-91.

4. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів : постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 26.06.92 р.

5.Гладкова Є. О. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів : науково-методичні рекомендації /– Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. – 48 с.

Голобородько Н.В.
викладач відділення «Право» Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ НА РЕЛІГІЙНОМУ ГРУНТІ

Особливої актуальності в останні роки набуває проблема взаємозв'язку нових і нетрадиційних релігій зі злочинами проти:

свободи совісті, вільного вибору віросповідання, слова, життя, власності, тощо. Недостатній контроль та несвоєчасна профілактика з боку поліції, призвели до появи злочинності та правопорушень, що мають релігійний відтінок.

Суттєві зміни, що відбулися у державно-конфесійних відносинах, а також зростання рівня злочинності на релігійному ґрунті, дозволили запропонувати кримінологам О.В. Старкову та Л.Д. Башкатову - окремий напрямок кримінологічного дослідження, що отримало назву „Кримінотеологія”. На науковому рівні кримінологічні проблеми злочинів вчинених на релігійному ґрунті досліджували за різними напрямками такі науковці, як: О.В. Старков, Л.Д. Башкатов, В.М. Петренко, Є.В. Ліхштейн, В.В. Гринько, Г.П. Байдако, С.С. Вітвіцка, Г.С. Касторский, Б.В. та інші.

Об’єктом дослідження виступають релігійні злочини, поняття, види, показники релігійних злочинів, історія розвитку, склад злочинів вчинених на релігійному ґрунті, умови та профілактика злочинної поведінки, а також латентність. Велика латентність злочинів на релігійному ґрунті не дозволяє повною мірою оцінити справжні показники цієї злочинності. В якості прикладу можна виокремити види злочинів, що вчиняються адептами радикальних сатанінських груп, які найчастіше залишаються невиявленим. Низький рівень латентності мають очевидні злочини, внаслідок чого інформація про них швидко розповсюджується (вбивства, розбої, грабежі). Середній рівень - злочини, вчинення яких не настільки очевидне. Потерпілі не звертаються до органів поліції за захистом порушених прав, але й не приховують факт злочину (незначний збиток, невіра у можливість знайти злочинця тощо).

Так, Палій М.В. перерахував деякі особливості криміногенних ситуацій:

1) хуліганські дії, групові порушення громадського порядку, заподіяння шкоди здоров’ю, честі та гідності громадян, масова непокора законним вимогам представників поліції (приклад - діяльність „Білого Братства” у 90-х роках);

2) виникнення найбільш складних криміногенних ситуацій у зв’язку з конфліктами між релігійними організаціями щодо користування культовими будівлями;

3) відсутність страху покарання за злочинні дії (приклад – адепти сект сатанинської спрямованості або деякі радикально -

екстремістські ісламські релігійні рухи), в тому числі пов’язані з незаконним володінням чи користуванням культовими будівлями;

4)неправомірна поведінка окремих священослужителів, які самовільно проводять богослужіння у храмах, що не знаходяться у їх користуванні;

5)організований характер опору віруючих представникам влади та інше. Існують об’єктивні і суб’єктивні фактори латентної злочинності. Об’єктивні відносяться до обставин, за яких вчиняються злочини.

До суб’єктивних факторів належать небезпечність особи, яка вчинила злочин; небажання потерпілого повідомляти про злочин. Молодь є найкращим підґрунтям для сприйняття і розповсюдження деструктивних релігій. Саме на законодавчому рівні в Україні слід закріпити поняття та основні ознаки вище зазначених релігійних організацій. Хоча більшість новоутворених релігійних організованих груп намагаються легалізуватися у встановленому законом порядку, але під час декларування, в статуті частіше приховується основна мета діяльності та методи діяльності релігійної організації. Для таких організацій притаманна жорстка ієрархія. Було досліджено актуальність психологічного аспекту щодо аутодеструктивної поведінки адептів релігійно – культових новоутворень, які вказують на процес приєднання до культів, що відповідає психотехнології формування, тобто приховування дійсних цілей культу. На початку „бомбардування любов’ю”, а в подальшому жорстока експлуатація, та інші дії. Також, можуть застосовуватись: гіпноз та нейролінгвістичне програмування.

Отже, можемо спостерігати так званий феномен культової психологічної залежності – людину відривають від соціального і індивідуального, повернути людину на попередній рівень досить складно. Саме культ може надихнути адепта на вчинення злочину. Загальні норми та закони вже не є бар’єром (кримінальне покарання) в зупинці перед злочином, важливіше досягти мети релігійної організації незважаючи на засоби.

Організованими релігійними групами (організаціями) можуть бути вчинені злочини передбачені КК України, а саме ст.ст.: 178; 179; 180; 181; 297; 299;298; 300; 115; 121; 122; 127; 152; 153; 442 та інші. Проте коло злочинів, що можуть бути скоєні вище зазначеним групами може бути значно ширше, наприклад, вчинення терористичного акту (ст. 258 КК України). Як історичний доказ в

1995 році японська релігійна секта „Аун сінрекьо” вчинила терористичний акт з релігійних мотивів з використанням хімічної зброї в токійському метро.

Так, Старков О.В. та Башкатов Л.Д. дослідили, що зареєстрована сучасна релігійна злочинність мало чисельна. Латентність цих злочинів перевищує 90 %. Фактів в декілька раз більше ніж осіб, що притягнуті до кримінальної відповідальності. Статистика вказує, що за період в два роки факти притягнення до кримінальної відповідальності мінімальні, а ефективність боротьби досить низька. З 28 злочинів лише 9 засуджених. Отримані дані Старковим О.В. та Башкатовим Л.Д. в ході емпіричного кримінологічного дослідження релігійних сатанінських та язичницьких сект дають їм зробити певні висновки, а саме: найпоширеніший латентний злочин, що вчиняється вище вказаними категоріями сект, це наруга над могилами померлих та містами їх захоронення. Далі це незаконне виготовлення, придбання, зберігання, перевозка чи збут наркотичних та психотропних речовин. Також для сатаністів є характерні злочини пов’язані з завданням тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, садизм. Більшість радикальних сатанінських сект практикують: крадіжки, вимагання, пошкодження пам’ятників історії та культури, вбивства, ґвалтування.

Отже, враховуючи вище викладене для встановлення рівня латентності злочинів вчинених на релігійному ґрунті слід використовувати загальні і спеціальні методи. До загальних відносимо: виявлення громадської думки про стан латентної злочинності; експертна оцінка спеціалістів; вивчення документів правоохоронних органів, фінансово - ревізійного контролю, перевірка релігійних організацій тощо. До спеціальних методів які слід використовувати: оперативно - розшукові заходи пов’язані з проникненням в середовище релігійної організації; аналіз динамічних рядів злочинів вчинюваних адептами.

Список використаних джерел:

1. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.05.91. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25. - Ст. 283.

2.Массімо Інтровігне Майбутнє релігії і майбутнє нових релігій // Людина і світ. - № 9. – 2001. – С. 34 – 35.

3.Палій М.В. Злочинність у сфері віросповідання та боротьба з нею: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.08. – Київ. – 2002. – 17 с.

Громчевська Н.В.
завідувачка відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ ЗГОДИ НА ВІДЧУЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ, ВЛАСНИКАМИ ЯКИХ Є ДІТИ, ТА В ЯКИХ ПРОЖИВАЮТЬ АБО ЗАРЕЄСТРОВАНІ ДІТИ

Підпункт 3.5 п. 3 глави 1 розділу ІІ Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [1] передбачає, що правочини від імені неповнолітніх, а також від імені осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть бути посвідчені лише за умови, якщо вони вчинені за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника та з дозволу органу опіки та піклування.

Нотаріус не приймає для посвідчення правочин, що укладається від імені малолітньої дитини представником батьків (усиновлювачів) або одного з них.

Правочини від імені неповнолітніх можуть бути посвідчені лише за умови, якщо вони вчинені за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника та з дозволу органу опіки та піклування.

Справжність підпису(ів) батьків (усиновлювачів) або піклувальників на заяві про їх згоду на посвідчення правочинів від імені неповнолітніх осіб повинна бути засвідчена нотаріально.

Крім того, при укладенні правочину неповнолітньою особою текст заяви батьків (одного з них – уразі документального підтвердженої смерті, позбавлення батьківських прав або права опіки другого з батьків, а також у разі коли запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень проводився за прізвищем та громадянством матері, а ім’я та по батькові батька дитини були записані за її вказівкою чи взагалі відсутні у свідоцтві про народження відомості про батька) про згоду на вчинення правочину неповнолітнім може розміщуватися у тексті самого правочину перед підписом неповнолітнього, якщо батьки (або один із них) присутні при укладенні такою особою правочину.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» та абзаців 2, 3 пункту 5 глави 3 розділу І, підпунктів 3.1. – 3.6. пункту 3 глави 1,

підпункту 1.9. пункту 1 глави 2 розділу ІІ Порядку, у разі викладення заяви окремо від тексту правочину, підпис (и) на такій заяві повинні бути засвідчені нотаріально.

Порушення зазначених норм законодавства тягнуть порушення прав та інтересів малолітніх та неповнолітніх дітей або недієздатних чи обмежено дієздатних осіб при посвідченні договорів відчуження нерухомого майна.

Нотаріус перевіряє наявність дозволу органу опіки та піклування на укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, у тому числі договорів щодо поділу, обміну житлового будинку, квартири за участю дітей.

Ні законодавство, ні рішення органів опіки та піклування не зобов'язують нотаріусів відслідковувати виконання рішень органів опіки та піклування щодо умов здійснення правочинів (опікунами) піклувальниками.

Щодо визначення права дитини на проживання в житловому приміщенні, що відчужується, то згідно з положеннями частин третьої та четвертої статті 29 ЦК України місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

Варто констатувати, що в нотаріальній практиці склався підхід, що нотаріуси вимагають одержання дозволу органу опіки та піклування у всіх випадках, коли мова йде про участь дітей у правочині, який підлягає нотаріальному посвідченню та (або) права, за яким підлягають державній реєстрації, керуючись п. п. 3.1 п. 3 глави 1 розділу ІІ Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, [1], згідно з яким у разі укладення правочинів, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) права, за якими підлягають державній реєстрації, у тому числі договорів щодо поділу, обміну житлового будинку, квартири за участю малолітніх осіб, а також осіб, над якими встановлено опіку або піклування, нотаріус перевіряє наявність дозволу органу опіки та піклування на укладення таких правочинів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від

22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 632.

2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 7. – Ст. 273.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 461.

4. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

5. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 № 2623-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.

6. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – Ст. 147.

7. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

8. Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов’язаної із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 76. – Ст. 2561.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту майнових прав дітей: Закон України від 12.01.2012 № 4314-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 40. – Ст. 475.

10. Постанова Верховного Суду України від 16.03.2016 (справа 6-290цс16) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховного Суду України.

11. Постанова Верховного Суду України від 20.01.2016 (справа 6 2940цс15)

Корольков О.В.
старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

В радянській науці житлового права та житловому законодавстві радянського періоду проблема зловживання правом не була предметом наукових дискусій, а тому не була закріплена на законодавчому рівні. Причиною цього було публічно-правове регулювання житлових правовідносин. На сьогодні, у зв'язку з переходом від публічно-правового до приватно-правового регулювання житлових правовідносин, проблема зловживання правом набуває особливої актуальності.

З прийняттям Цивільного кодексу України [1] (далі ЦК України) в практику правозастосування нашої держави ввійшло поняття «зловживання правом». Проте на сьогодні ст. 13 ЦК України не містить поняття «зловживання правом», не визначає ознак цього явища, не відповідає на питання про можливість застосування санкцій за зловживання правом не лише в цивільному, але й в інших галузях права, зокрема в житловому, відсутність керівних роз'яснень вищих судових органів – це також обумовило актуальність теми.

Особливістю зловживання правом є межі здійснення права. В публічних галузях ці межі чітко визначені приписами норм права, оскільки тут діє принцип «дозволено те, що прямо передбачено законом». Саме тому в публічних галузях права зловживання правом є правопорушенням і тягне за собою юридичну відповідальність.

У приватних та комплексних галузях права, до яких належить житлове право [3, с.19], межі здійснення межі здійснення права формально не визначені, оскільки тут діє принцип «дозволено все, що прямо не заборонено законом». Тому у приватних та комплексних галузях права поведінка особи не виходить за межі, встановлені для реалізації права, і обмежується лише принципами (основними засадами) конкретної галузі права, оскільки в цьому випадку діяння особи порушує принципи галузі.

Прикладом такого діяння може бути ситуація, коли один з подружжя після розлучення, не проживає у квартирі, але за ним зберігається право на проживання (фактично лише реєстрація за

місцем проживання). Його згода на вселення до іншого з подружжя нового чоловіка (дружини) після укладення другого шлюбу, є обов'язковою. Тому відмова у наданні згоди на вселення, або відмова у наданні згоди на приватизацію квартири може розцінюватись як зловживання правом.

Аби зрозуміти поняття та суть будь-якого правового явища, треба визначити його ознаки, що відбивають характерні риси та особливості явища, що вивчається.

Аналізуючи праці вчених-теоретиків, що в своїх працях розглядають проблему зловживання правом (Волков В.А. [2, с.240], Мілетич О.О. [5, с. 6], Полянський Т.Т. [6, с. 53], Скакун О.Ф. [7, с.451]), можна виділити найбільш суттєві ознаки, що розкривають суть даного явища, а саме:

1) наявність у особи суб'єктивних прав; 2) діяльність особи, що спрямована на реалізацію цих прав;3) використання прав в супереч їх соціальному призначенню або завдання цим збитків суспільним чи особистим інтересам;4) відсутність порушення конкретних юридичних заборон або обов'язків;5) встановлення факту зловживання компетентним правозастосовним органом; 6) настання юридичних наслідків.

Зловживати можна лише суб'єктивним правом, під яким слід розуміти не лише різноманітні права та свободи, але й владні чи посадові повноваження, недобросовісне використання яких досить часто зустрічається на практиці. Тому суб'єктами, що зловживають правами у житлових правовідносинах можуть бути: 1) носії конституційних прав та свобод (власники, наймачі житла, особи що потребують поліпшення житлових умов, члени сім'ї наймача або власника квартири тощо); 2) підприємства, установи, організації, в чиєму віданні, власності перебуває житловий фонд; 3) державні органи та їх посадові особи які мають право управління та/або розпорядження житловим фондом.

Розглядаючи наступну ознаку, необхідно звернути увагу на нерозривний зв'язок цього поняття із суб'єктивним правом та його здійсненням: якщо суб'єкт жодним чином не реалізує належне йому суб'єктивне право (не вчиняє жодних активних дій щодо використання можливостей, що в цьому праві закладені), то про зловживання цим правом не може бути й мови. Тому зловживання правом завжди активний процес.

Характер негативних наслідків від зловживання правом у житлових правовідносинах залежить від того, яке саме суб'єктивне право іншого суб'єкта порушене. Такими наслідками можуть бути заподіяння шкоди здоров'ю людини, пошкодження або знищення майна: квартири, будинку або їх частини, перешкоджання в користуванні квартирою (будинком) її/його частиною, невизнання права на житло тощо. В цьому випадку можна погодитись Волковим В.А. який слушно зазначає, «що матеріальні наслідки зловживання правом у вигляді наявності реальної шкоди не є необхідною ознакою зловмисної поведінки порушника, оскільки його умисел у своїх різноманітних формах спрямований на внутрішню сутність права – створення засобами цивільного права нерівності, а не на конкретну майнову шкоду» [2, с.242]. Таку ж думку висловлює Кот О.О., зазначаючи, що «наявність шкоди не є обов'язковою ознакою зловживання правом» [4, с.127]. Особливістю житлових правовідносин є те, що в цьому випадку зловживання правом полягає саме в неможливості користування житлом або у створенні перешкод у користуванні житлом, які не приводять у більшості випадків до матеріальних збитків.

Суб'єкт, зловживаючи правом, реалізує свої правомочності всупереч соціальному призначенню права, чим порушує принципи галузі права. Тобто формально поведінка суб'єкта відповідає вимогам правомірної поведінки, проте при цьому порядок (способи) реалізації права не відповідають принципам житлового права, порушуючи, наприклад, право на житло.

Визнавати діяння «зловживання правом» є виключною компетенцією правозастосовчих органів, до яких слід віднести суд, органи, що здійснюють надання житла та ведення квартирного обліку, державні реєстратори у випадку приватизації житла тощо. Саме вони, на нашу думку, можуть застосовувати положення ч. 3 ст. 16 ЦК України, шляхом відмови у захисті цивільного права та інтересу.

Висновки. Виходячи з вищенаведеного, проаналізувавши ознаки зловживання правом у житлових правовідносин, можна дати наступне зловживання правом:

Виходячи з вищенаведеного, можна дати наступне визначення зловживанню правом в житлових правовідносинах: зловживання правом в житлових правовідносинах це встановлений компетентним органом у процесуальному порядку юридичний факт, що тягне за собою відмову суб'єкту житлових відносин (наймачів, власників житла, тимчасових мешканців, колишніх членів сім'ї наймача,

власника, державних органів, їх посадових осіб, представників експлуатаційних організацій інших суб'єктів), що зловживають своїми правами, в захисті належних йому прав при скоєнні ним діянь, що полягають у використанні своїх суб'єктивних прав з перевищенням можливостей, передбачених житловим законодавством або без урахування негативних наслідків для іншої сторони житлових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.03р. № 435-4 // Відомості Верховної Ради - 2003. - № 40-44. - ст.356.

2. Волков В.А. Злоупотребление гражданскими правами. Проблемы теории и практики / В.А. Волков. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 464с.

3. Галянтич М.К. Житлове право України: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 528с.

4. Кот О.О. Здійснення та захист субєктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія / О.О. Кот. К.: Алерта, 2017.– 494с.

5. Мілетич О.О. Зловживання правом: теоретико-прикладний аспект: автореф. Дис. На здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01/ О.О. Мілетич. – К., 2015. – 18с.

6. Полянський Т.Т. Зловживання правом: загальнотеоретична характерис-тика: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01/ Т.Т. Полянський. – Львів, 2011. -221с.

7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підруч. /О.Ф. Скакун.- 4-те вид. – К.: Алерта, 2016. – 528с.

Крещак П.
магістр
Київський університет ринкових відносин

АДВОКАТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

На початку наукового дослідження пропонуємо перш за все проаналізувати норми Українського законодавства, які регулюють участь захисника у кримінальному провадженні в Україні. Відповідно

до ст. 45 КПК України, захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, щодо якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

КПК України у ч. 1 ст. 46 встановлює правило, згідно з яким захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу. Вважаємо, що ця новела кримінально-процесуального законодавства є прогресивною з точки зору як права, так і моралі: неправомірною та неетичною є участь захисника як процесуального противника й щодо колишніх клієнтів, які довіряли йому ведення своєї справи, незалежно від тривалості часу з моменту виконання доручення та його характеру.

Правила користування послугами адвокатів у Великобританії зазнали змін із 1994 р.: дедалі більш активною стала участь адвокатів-захисників у кримінальних справах на досудовому слідстві, яке пов’язане, насамперед, з появою в кримінальній процедурі вимоги роз’яснювати затриманим чи обвинуваченим права на мовчання та попередження про можливі негативні наслідки давання показань по справі. Для права підозрюваного, обвинуваченого і підсудного на захист важливе значення мають ратифікація Англією 8 березня 1951 р. Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також вступ у силу Закону про права людини 1998 р. (Human Rights Act), який інкорпорував до тексту цього Закону ст. 2–18 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Контролює діяльність адвокатів у Великобританії самоврядний Орган регулювання роботи адвокатів (Solicitors Regulation Authority), заснований 29 січня 2007 р., який об’єднує понад 120 тисяч адвокатів у Англії та Уельсі. Метою даного органу є гарантування стандартів поведінки та професійної діяльності, необхідної для забезпечення клієнтам високопрофесійного обслуговування, не порушуючи при цьому верховенства права. Раніше цей орган діяв як Товариство з

регулювання юристів (Law Society Regulation Board). Зміна назви спрямована на підкреслення незалежності даного органу.

Однак з адміністративних і правових причин Орган регулювання роботи адвокатів все ж залишається частиною Товариства юристів Англії та Уельсу (Law Society of England and Wales), хоча функціонує як його відокремлений підрозділ. Відмінною рисою англійської адвокатури є історично сформований поділ практикуючих правозахисників на дві групи – соліситорів (solicitor) та баристерів (barrister). Вказані суб'єкти мають право виконувати функцію захисту в кримінальному процесі. Соліситори мають обмежене право на публічні виступи у судах, вони в основному зустрічаються із клієнтами, підозрюваними чи обвинуваченими, діють від їхнього імені, допомагають збирати докази на їх користь. Ще до недавніх часів соліситори мали право брати участь тільки у судах нижчої інстанції (Magistrate's Courts, County Courts) або при поданні апеляції до вищого суду, але за умови, що вони вели справу у суді нижчої інстанції.

Перші зміни щодо права соліситерів виступати у ролі захисника у вищих судах відбулися у 1990 р., з прийняттям Акту про судові і правові послуги (Courts and Legal Services Act). За цим актом, соліситори мали право на отримання сертифіката адвоката-захисника. Право на отримання такого сертифіката мали лише ті соліситори, у яких вже була практика роботи захисником у судах нижчої інстанції, їм потрібно було лише пройти короткий тренінг та скласти іспит на знання Правил про докази (Rules of evidence). Акт про доступ до правосуддя (Access to Justice Act), прийнятий у 1999 р., дозволяє усім соліситорам мати право виступати у ролі захисника у судах вищої інстанції, але нові правила для навчання таких соліситорів ще не готові.

У справах, до яких залучено як соліситора, так і баристера, із підозрюваним, обвинуваченим та підсудним спілкується лише соліситор. Якщо ж у баристера виникає потреба в такому контакті, побачення можуть мати місце з обов'язковою присутністю соліситора. Вважається, що такі суворі правила, встановлені для баристерів, сприяють винятковій об'єктивності їх при участі в кримінальній справі.

Стаття 48 КПК Литовської Республіки визначає права та обов'язки захисника у кримінальному процесі. У цілому права та обов'язки захисника передбачені КПК Литовської Республіки досить

схожі, а деякі навіть аналогічні українським. Однак існують кілька положень, на які, на нашу думку, слід звернути увагу. Так, наприклад відповідно до п. 6 ст. 48 КПК Литовської Республіки до повноважень захисника КПК Литовської Республіки відносить можливість оглядати та фотографувати місце подій, розпитувати окремих осіб про відомі їм обставини справи.

В цілому адвокати в Україні керуються тими ж правами як і в Литовській Республіці, однак в КПК України вчинення таких дій чітко не регламентовано. На нашу думку, також варто звернути увагу, що до обов'язків захисника у Литовській Республіці належить виконання розпоряджень органів досудового слідства, прокурора, судді та суду. Ця норма нам не зовсім зрозуміла, адже законодавство Литовської республіки не встановлює меж цим розпорядженням, у зв'язку з чим виникає питання самостійність та незалежності адвокатської діяльності в Литовській Республіці.

Особливу увагу варто звернути також на положення ст. 49 КПК Литовської Республіки, яка має назву «Усунення захисника через звинувачення у застосуванні незаконних заходів захисту». Відповідно до цієї норми, якщо протягом досудового дізнання прокурор або суд, під час ведення судочинства з розгляду справи, вирішують, що захисник використовує незаконні заходи у захисті, вони мають право усунути цього захисника від ведення справи. В Україні такого усунення процесуальним законом не передбачено, вважаємо, що таку норму варто впровадити до законодавства нашої країни з урахуванням вітчизняної специфіки. На нашу думку, право на усунення захисника від ведення справи необхідно покласти на суд.

Криницький І.Є.
доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник,
Полтавський юридичний інститут Національного
юридичного університету ім.Ярослава Мудрого

ДОДАТКОВИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Зараз в Україні основні зусилля в антикорупційній фінансово-контрольній діяльності зосереджені у площині перевірки декларацій.

Водночас вітчизняний законодавець передбачає і додаткові заходи здійснення фінансового контролю в окресленій сфері. При цьому регламентований у ст.52 Закону України «Про запобігання корупції» [1] відповідний контрольний інструментарій в розвинутих країнах світу є скоріше виключенням з правил, ніж традиційним важелем в антикорупційному протистоянні. Яку б модель спеціалізованих інституцій з боротьби проти корупції ми не аналізували подібний допоміжний фінансовий контроль у них практично не застосовується. Ті ж нечисельні виключення, що мають місце значною мірою використовуються не у розрізі акумуляції та перевірки інформації для запобігання корупції, а більше стосуються валютного регулювання, валютного контролю та оподаткування. Так, обов'язок повідомляти компетентні органи про відкриття валютних рахунків за кордоном зараз застосовується, зокрема, в деяких пострадянських країнах. Переважно йдеться про держави в яких встановлені обмеження в сфері валютних відносин: а) або через режим державної валютної монополії; б) або в межах режиму валютного регулювання.

Відповідним чином після поновлення незалежності нашої держави «рухався» і вітчизняний законотворець. Зокрема, зобов'язання щодо декларування валютних цінностей, що перебувають за межами України було встановлене ще у 1993 році (ст.9 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [2]). Зрештою, вимога щодо надання інформації про відкриття валютного рахунку (як спеціальний захід фінансового контролю за видатками) почала використовуватися й у контексті запобігання корупційним проявам. Вперше окреслене положення було реалізовано у ч.2 ст.6 Закону України «Про боротьбу з корупцією» [3]. Вона регламентувала, що у разі відкриття валютного рахунка в іноземному банку державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, зобов'язана у десятиденний строк письмово повідомити про це податкову службу із зазначенням номера рахунку і місцезнаходження іноземного банку.

Схожі нормативні приписи містилися і в Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» (ст.12. Фінансовий контроль). Так, в останній редакції ч.3 наведеної статті було закріплено, що у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента така особа зобов'язана в десятиденний строк письмово повідомити про це орган

доходів і зборів за місцем проживання із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента [4]. Таким чином, майже дослідно (головна відмінність стосується зміни уповноваженого контрольного органу в цій сфері) наведене положення ч.3 ст.12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» дублюється у ч.1 ст.52 чинного Закону України «Про запобігання корупції». При цьому слід наголосити, що законодавче регулювання окреслених відносин характеризується відносною стабільністю, адже змін та доповнень на цей час зазнала тільки ч.2 даної статті (в грудні 2016 року термін «мінімальна заробітна плата» було замінено на «прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб» [5]). Водночас зазначена трансформація не є принциповою і має фактично технічний характер, адже була зумовлена відміною вітчизняного законодавця від мінімальної зарплати як розрахункової величини.

Наведений новий профільний закон в сфері запобігання корупції містить ще кілька новаторських моментів, що стосуються кола суспільних відносин, врегульованих ст.52: а) вперше вводиться до законодавчого арсеналу термін «додатковий фінансовий контроль»; б) додано новий змістовний момент (необхідність повідомлення декларанта про суттєві зміни майнового стану); в) передбачено вищий рівень «технологічної» деталізації (стосовно регламентації форми повідомлення в якій подається інформація). Зазначена стаття передбачає два вектори застосування додаткового фінансового контролю: а) щодо відкриття декларантом та/або пов’язаними с ним особами валютного рахунку в банку-нерезиденті; б) стосовно суттєвої зміни майнового стану декларанта. Натомість, окреслений Закон ґрунтується на деяких принципових моментах, коректність яких, на наш погляд, викликає сумніви. Зосередимося на аналізі одного з них.

Законодавець на рівні Закону регламентує досить вузьке коло вимог до декларанта, переважно закріплюючи їх на підзаконному рівні. Так, якщо ч.1 ст.52 покладає на суб’єкта декларування обов’язок з вказівки у повідомленні номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента, то ключовий нормативно-правовий акт, що деталізує законодавче регулювання суспільних відносин в зазначеній сфері (Порядок інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, затверджений Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 6 вересня 2016 р. № 20 [6]) суттєво розширює арсенал вимог за рахунок

відомостей: 1) персонального характеру, що дозволяють ідентифікувати особу: а) прізвище, ім'я та по батькові (у разі наявності) декларанта та/або члена його сім'ї; б) реєстраційний номер облікової картки платника податків суб'єкта декларування (члена його сім'ї) або серія та номер його паспорта, якщо така особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний контролюючий орган і має належну відмітку у паспорті; в) ідентифікаційний номер (або податковий номер чи номер соціального страхування якщо ідентифікаційний номер не застосовується); 2) щодо банківської установи: а) повне найменування банку-нерезидента (англійською мовою), у якій відкрито рахунок; б) SWIFT BIC-код установи банку-нерезидента або код банку за іншою міжнародною платіжною системою; 3) стосовно банківського рахунка: а) валюта рахунка; б) дата відкриття рахунка. Вважаємо, що задля забезпечення єдності законодавчого регулювання цих відносин наведені імперативні моменти варто закріпити в ст.52 Закону. Тим більше, що деякі з них відносяться до інформації з обмеженим доступом (правовий режим якої встановлено саме на рівні законів).

Список використаних джерел

1. Голос України від 25 жовтня 2014 року №206.
2. Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №17. – ст.184.
3. Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №34. – ст.266.
4. Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №40. – ст.404.
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 6 грудня 2016 року №1774 -VIII // Голос України від 27 грудня 2016 року №248.
6. Офіційний вісник України. – 2016. – №88. – стор.165. – стаття 2904. – код акта 83656/2016.

Кубарєв М.
магістр
Київський університет ринкових відносин

НОВЕЛИ КАС УКРАЇНИ ЩОДО ЗАСОБІВ ДОКАЗУВАННЯ

Одним з концептуальних положень КАС України у новій редакції є розширення засобів доказування шляхом включення до

переліку доказів, що можуть підтверджувати обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, електронних доказів. Положення статті 99 КАС України передбачає, що електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі.

Такі дані можуть зберігатися на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (зокрема й у мережі Інтернет). Електронні докази потрібно подавати в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис».

Безумовно, такий підхід є цілком закономірним, враховуючи сучасні умови використання різноманітних інформаційних технологій та джерел інформації.

Нововведенням КАС України також є те, що під час вирішення справи по суті суд повинен оцінювати не лише належність та допустимість доказів, але й їхню достатність та достовірність. Нормами КАС України у новій редакції закріплено визначення цих понять, хоча раніше вони були виключно на теоретичному рівні. Положення статей 75-76 передбачають, що достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи, а достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Зазнали змін і положення щодо обов'язку доказування. Так, статтею 77 КАС України передбачено, що у справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень останній не може посилатися на докази, які не були покладені в основу оскаржуваного рішення, за винятком випадків, коли він доведе, що ним було вжито всіх можливих заходів для їх отримання до прийняття оскаржуваного рішення, але вони не були отримані з незалежних від нього причин. Суд не може витребовувати

докази у позивача в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, окрім доказів на підтвердження обставин, за яких, на думку позивача, відбулося порушення його прав, свобод чи інтересів.

Варто відмітити те, що відповідно до норм КАС України у новій редакції подання доказів обмежене у часі. Так, статтею 79 КАС України передбачено, що позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом із поданням позовної заяви. Відповідач, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, повинні подати суду докази разом із поданням відзиву або письмових пояснень третьої особи. Докази, не подані у встановлений законом або судом строк, до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, яка їх подає, обґрунтувала неможливість їхнього подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї.

Однак, якщо доказ не може бути подано у встановлений законом строк з об'єктивних причин, учасник справи повинен про це письмово повідомити суд та зазначити, який саме доказ та з яких причин не може бути надано у зазначений строк. Учасник справи також повинен надати докази, які підтверджують, що він здійснив усі залежні від нього дії, спрямовані на отримання відповідного доказу. Після оцінки судом поважності причин неподання учасником справи доказів у встановлений законом строк суд може встановити додатковий строк для подання доказів.

Ще одним нововведенням КАС України є розширення можливостей учасників справи подавати до суду висновок експерта. Так, у ст. 104 передбачено можливість проведення експертизи на замовлення учасників справи, а не лише на підставі ухвали суду. Зокрема, учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення в позасудовому порядку. При цьому, у висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має такі ж права і обов'язки, що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

Крім того, КАС України впроваджено можливість залучення експерта в галузі права. Учасники справи мають право подати до суду висновок експерта у галузі права щодо застосування аналогії закону

чи аналогії права, змісту норм іноземного права згідно з їхнім офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

Висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи. При цьому висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

Зручною для захисту прав, свобод та інтересів осіб є норма, передбачена у ст. 82 КАС України, щодо огляду доказів. Так, речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням учасників справи про призначений огляд. Однак неявка цих осіб не перешкоджає огляду таких речових доказів.

Отже, безумовно позитивними є нові стандарти доказування за зміненими положеннями КАС України, внесеними Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», особливо враховуючи те, що мета Закону підвищити ефективність процесу та покращити якість судочинства.

Куберська В.С.
студентка відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ

В умовах конституційної реформи правової системи в Україні забезпечення принципу верховенства права є основним напрямом сучасного державного будівництва та способом гарантування реалізації і захисту природного права людини на справедливий суд.

Метою статті є дослідження інституту конституційної скарги в законодавстві України та іноземних держав, а також особливостей

реалізації права на правову допомогу у разі здійснення провадження за конституційною скаргою в Конституційному Суді України.

Запровадження інституту конституційної скарги в Україні є важливим кроком на шляху вдосконалення українського законодавства щодо відповідності його європейським стандартам у сфері захисту прав людини та їх об'єднань.

Для досягнення мети нашого дослідження слід детально розглянути такі складові елементи конституційної скарги, як суб'єкти звернення та процесуальні умови прийнятності конституційної скарги, проаналізувати способи реалізації права на правову допомогу при здійсненні конституційного судочинства. Суб'єктами подання конституційної скарги можуть бути лише громадяни певної держави або громадяни й іноземці та особи без громадянства щодо їхніх прав людини, гарантованих конституцією, тобто усі фізичні особи, які перебувають у межах юрисдикції держави.

Цікавими, на наш погляд, є доктринальні положення та наукові доробки представників науки та практики Литовської республіки, що може бути корисним та ефективним для законодавства України. Хоча у Литві ще не існує інституту індивідуальної конституційної скарги, певні кроки на шляху до її запровадження вже зроблено: 4 липня 2007 року Сейм затвердив Концепцію індивідуальної конституційної скарги. У даній Концепції представлено модель законодавчого закріплення інституту конституційної скарги в Литовській Республіці, яка охоплює такі принципи й основні положення її правового регулювання:

1) суб'єкт індивідуальної конституційної скарги – особа (фізична чи юридична), конституційні права і свободи якої порушено;

2) підстава для звернення до Конституційного Суду – закон або інший акт Сейму, акт Президента Республіки або уряду, на підставі яких було прийнято рішення, що порушує конституційні права і свободи особи;

3) людина має право звернутися з індивідуальною конституційною скаргою до Конституційного Суду тільки після того, як будуть вичерпані всі можливі засоби правового захисту, і не пізніше трьох місяців з дня остаточного рішення органу державної влади;

4) скарга складається адвокатом або самим заявником, якщо заявник – фізична особа з вищою університетською юридичною освітою;

5) з метою створення умов для підвищення доступності цього інструменту конституційного захисту у тому числі й для категорії соціально уразливих осіб розмір державного збору – мінімальний;

6) попередній відбір скарг може здійснюватися суддею Конституційного Суду, колегією суддів відповідно до загальних правил прийому звернень громадян;

7) правові наслідки рішення Конституційного Суду, прийнятого за результатами розгляду конституційної скарги, – право особи звернутися з приводу захисту порушеного права до того органу державної влади, в якому на підставі не відповідного Конституції закону акта було прийнято рішення, що порушує права і свободи людини.

Згідно з даними Конституційного Суду України, станом на 27 квітня 2017 року на розгляді Конституційного Суду було 89 конституційних скарг. При цьому 10 скарг стосується кримінального процесуального законодавства, 4 скарги – цивільного процесуального законодавства, 4 скарги – адміністративного процесуального законодавства, 22 скарги – пенсійного законодавства та 49 скарг – інших питань.

Отже, Верховній Раді України потрібно докласти зусиль до змін та доповнень чинного законодавства України для недопущення в подальшому таких порушень прав, свобод та законних інтересів кожної людини .

Виходячи з проведеного дослідження, резюмуємо, що запровадження інституту конституційної скарги в Україні є важливим кроком до наближення національної правової системи України до європейських та міжнародних стандартів захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб при здійсненні конституційного правосуддя. При цьому важливим елементом процедури захисту конституційних прав є питання надання скаржникам ефективної правової допомоги (в тому числі безоплатної), що потребує подальшого вивчення та нормативного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (з останніми змінами та доповненнями від 15.03.2016 р.). – Видавець Паливода А.В., 2016.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 28. – Ст. 532.

3. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів про юридичну допомогу та консультації (прийнята Комітетом Міністрів 2 березня 1978 р. на 284-ому засіданні заступників міністрів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/994_132 та інші.

4. Бринь Т.О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право муніципальне право» / Т. О. Бринь; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – 19 с.

5. Шаповал В.М. Суд як орган конституційного контролю (із зарубіжного досвіду) / В.М. Шаповал // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. – № 6. – С. 20–33.

Левко В.Ю., Теремчук М.О.
Університет державної фіскальної служби України

ПОБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Українська національна правова система формувалася в складних умовах, що зумовлено такими факторами як відсутність незалежності на протязі значного періоду, так і геополітичним положенням України та ідеологічним впливом на українське суспільство. Розвиток національної правової системи можна поділити на два періоди: до здобуття незалежності та після її здобуття, який ознаменувався прийняттям Конституції 1996 р., яка не лише зорієнтувала народ України на побудову незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, а й зафіксувала основні правові засади її подальшого економічного, політичного й соціально-культурного розвитку та заклала початки реформ.

Наразі правова система перебуває в реформаційному стані, кінце -вим етапом якого є створення нової правової системи. В ідеалі це повинно відбуватися, з одного боку, з урахуванням сучасних глобалізаційних процесів, а з іншого – з повагою до власних самобутніх особливостей і тенденцій розвитку [1, с. 125].

Ми стаємо свідками створення складних і високотехнічних правових структур. Високими темпами вдосконалюється і збільшується в обсягах законодавчий масив, підвищується соціальна престижність юридичного апарату, прогресує міжнародне право.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, вимагають розроблення концепції сучасної національної правової системи України, а також визначення основних напрямків і тенденцій щодо її подальшої модернізації, що, у свою чергу, становить одне з першочергових завдань, від вирішення якого залежить характер багатьох інших правових проблем, пов'язаних з удосконаленням чинного законодавства, приведенням його у відповідність з європейськими стандартами [2].

Отже, у трансформаційних змінах, які відбуваються сьогодні в Україні, пріоритетна роль належить праву, функціонуючому у вигляді цілісної правової системи, що відбиває єдиний правовий світ, який має власну життєву організацію, джерела та історію. Формування в Україні національної правової системи є проявом єдності суспільства, одним із важливих напрямків реалізації державного суверенітету, підвищення ефективності та якості правового регулювання, формування засад правової державності, поваги до прав і свобод людини та громадянина.

Під впливом глобалізації відбуваються суттєві зміни у правовій системі й в усіх її підсистемах. Саме тому провідні науковці права звертають увагу на важливість і значущість аналізу розвитку права за цих умов [3, с. 35-37].

У сучасних умовах розбудови державності в Україні суттєво інтенсифікується процес реформування й оновлення національної законодавчої бази. Цей процес обумовлений трансформаційним періодом розвитку суспільства та ускладненням суспільних відносин, що вимагає не лише вдосконалення самих нормативно-правових актів, а й активізації наукових досліджень проблем формування права, правоутворення, нормотворчості та інституту реалізації права [4].

Розвиток і вдосконалення законодавчої бази будь-якої держави безпосередньо пов'язується з явищем правоутворення, що є складним соціальним інститутом створення права як системи правових норм, що знаходять свій прояв у правовій свідомості та правовій культурі як усього населення, так і окремих громадян [5, с. 120].

Нормотворчість в умовах глобалізації трансформується перш за все у напрямі поширення її соціальної бази, тобто все більша кількість суб'єктів бере не пасивну, а найактивнішу й безпосередню участь у цьому процесі. Процес нормотворчості трансформується і під впливом того, що в правовому полі з'являються нові проблеми, вирішення яких вимагає обов'язкового правового регулювання на національному рівні. Проблеми екології, безпеки, інформації, демографії вимагають нового підходу й нового осмислення, в рамках якого необхідно поєднувати всі сфери правового регулювання. Справедливим є зауваження, що глобалізація вимагає іншого погляду на процес нормотворчості, відповідно інших принципів регулювання сучасних соціальних процесів. Має відбутися етичний поворот у міжнародних відносинах, в основу яких необхідно покласти етичні принципи буття людини у світі: справедливість, свободу, рівноправність, консенсус, плюралізм. Неможливо в правовому полі ігнорувати традиції, ментальність народів і нав'язувати єдині юридичні норми. Будь-який юридичний закон може тоді ефективно функціонувати, коли він є визнаниний народом. Якщо закон не легітимований, то він не матиме юридичної сили і буде втілюватися за допомогою насилля [6, с. 14].

Отже, вказані обставини визначають важливу тенденцію у розвитку правових систем на сучасному етапі, суть якої полягає в тому, що національні правові системи й правові культури знаходяться в постійній двосторонній взаємодії й впливають на формування і трансформацію один одного. Розвиток і вдосконалення національних правових систем залежить від взаємодії з іншими правовими системами, в результаті якої відбувається залучення, вдосконалення, спрощення тих чи інших інститутів і принципів права.

Список використаних джерел:

1. Цвєткова Ю. Місце правового звичаю у правовій системі України / Ю. Цвєткова // Підприємництво, господарство і право / Ю. Цвєткова., 2010. – №12. – С. 125–128.

2. Дячишин Я. Основні риси сучасної правової системи України: теоретичні аспекти / Я. Дячишин // Інформація і право. - 2013. - № 1. - С. 163-169.

3. Шемшученко Ю. С. Теоретические проблемы гармонизации законодательства Украины с европейским правом / Ю. С. Шемшученко // Проблемы гармонизации законодательства

Украины и стран Европы / Ю. С. Шемшученко. – Киев: Юринкорм Интер, 2003. – С. 35–40.

4. Сидоренко О. О. Правова система України в контексті глобалізації / О. О. Сидоренко. // Теорія і практика правознавства. - 2016. - Вип. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_6

5. Державно-правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин : [монографія] /з заг. ред. Ю. Л. Бошицького. – Київ : Юрид. думка, 2009. – 536 С.

6. Ониськів М. Глобалізація і правотворення / М. Ониськів // Право України. – 2002. – № 9. – С. 10–15.

Петров В.В.
Кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри права
Київський університет ринкових відносин

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.

У кримінологічній літературі існує велика кількість визначення поняття «злочинність у сфері економіки». Свідченням неоднозначності розуміння досліджуваного поняття є термінологічне розмаїття, яке зустрічається у кримінології: «економічна злочинність», «злочинність у сфері економіки», «злочинність у сфері підприємницької діяльності», «господарська злочинність», «економічні злочини» та ін. Досить часто зазначені словосполучення вживаються як синоніми.

Економічну злочинність у кримінологічному аспекті на рівні докторських дисертацій в Україні досліджували О. Г. Кальман [1], А. М. Бойко [2]. Кримінологічну характеристику економічної злочинності надано у роботах таких вчених-юристів, як А.П. Закалюк, В.М. Попович, Б.М. Головкін та інш.

Ми підтримуємо точку зору Б.М. Головкіна щодо поняття цього виду злочинів. На його погляд, злочинність у сфері економіки - це корислива злочинна діяльність службових осіб та інших учасників економічних відносин, спрямована на заподіяння матеріальної шкоди підприємствам, установам, організаціям різних форм власності або суб’єктам господарювання. Матеріальною ознакою злочинності у

сфері економіки є незаконне збагачень шляхом заподіянь матеріальної шкоди юридичним і фізичним особам, що займаються економічною діяльністю. Тому вказана злочинність відноситься ним до типу корисливої злочинності.[3]

Результати боротьби зі злочинами у сфері економіки. За даними МВС України у сфері захисту економіки: зростання рівню розкриття злочинів у сфері господарської діяльності становить 22%, у сфері службової діяльності - 53%, у сфері використання бюджетних коштів - 16%. [6]

Але наявність латентної економічної злочинності свідчить про те, що стан статистики про зареєстровану злочинність не можна визнати задовільним.

Висока латентність економічних злочинів пояснюється низкою причин. Зокрема, виявлення і запобігання ряду злочинам у фінансово-банківській системі, у зовнішньоекономічній діяльності, у сфері комп'ютерної інформації становить великі труднощі. Процес криміналізації кредитно-фінансової системи багато в чому пояснюється відсутністю ефективного законодавства і контролю над банківськими операціями з боку контролюючих організацій і, особливо, правоохоронних органів. В умовах плутанини в системі обліку і контролю стає важким (а іноді і взагалі неможливим) встановлення каналів і способів розкрадання державного й іншого майна. Причиною підвищення латентності є також зростаюча корупція. [7]

Аналіз чинного законодавства та практики, яка склалася, свідчить, що повноваженнями протидії злочинам діяльності у сфері економіки наділені підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України, які протидіють злочинам у сфері економіки, підрозділи податкової міліції та боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом Державної фіскальної служби України. Цю ситуацію необхідно змінити в законодавчому порядку, оскільки вона являє собою непереборну перешкоду на шляху викорінення злочинності у сфері економіки та створює передумови вчинення корупційних діянь.

Для вирішення цієї проблеми необхідно визначити єдину державну стратегію і тактику боротьби зі злочинами у сфері економіки, кардинально посилити протидію цим злочинам, особливо пов'язаних із розкраданням бюджетних коштів та легалізацією

доходів, одержаних злочинним шляхом, знешкодити тіньові схеми такої діяльності.

Список використаних джерел

1. Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Кальман Олександр Григорович. – Х., 2004. – 431с.

2. Бойко А. М. Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Бойко Андрій Михайлович. – Львів, 2009. – 492 с.

3. Головкін Б.М. Поняття злочинності у сфері економіки. Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.pravnuk.info/fomum-pr/1901-ponyattya-zlochinnosti-u-sferi-ekonomiki.html

4. Попович В.М. Економіко-криміноло- гічна теорія детінізації економіки: монографія / В.М. Попович. - Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2001. - 524 с.

5. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів / А.П. Закалюк. - К. : Ін Юре, 2007. -712 с.

6. https://censor.net.ua/blogs/1105803/rezultati_roboti_natspolts_za_6_msyatsv_2017_roku_z_protid_zlochinnost

7. Рибікова Г.В., Сучкова В.В. Особливості методів дослідження латентних економічних злочинів // Юридичний вісник. №3 (44). К., 2017. – с.143-147.

Піцик Ю.М.
Національна академія прокуратури

КІБЕРШАХРАЙСТВО ТА ЙОГО ВИДИ

Кібершахрайство у сфері платіжних інструментів – актуальна проблема для України. Найбільш поширеними є наступні види кібершахрайств:

1) шахрайство в мережі Інтернет, зокрема: створення «фінансових пірамід» в мережі Інтернет; шахрайство при продажу товарів (послуг) через Інтернет або на Інтернет-аукціонах; діяльність по створенню програмних засобів з метою розкрадання фінансової,

комерційної або персональної інформації (створення фіктивних WEBсайтів, поширення комп'ютерних вірусів і троянських програм, перехоплення трафіку тощо);

2) шахрайство в системах дистанційного банківського обслуговування (далі – ДБО), зокрема: створення комп'ютерних вірусів і троянських програм для прихованого перехоплення управління комп'ютером клієнта з встановленим програмним забезпеченням ДБО; відкриття рахунків, проведення несанкціонованих операцій і отримання готівкових коштів в результаті несанкціонованих операцій у системах ДБО; отримання платежів від іноземних відправників через міжнародну систему SWIFT внаслідок втручання в роботу комп'ютерів і систем ДБО клієнтів іноземних банківських установ.

3) підробка платіжних карток і банкоматне шахрайство, зокрема: використання втрачених/викрадених/підроблених платіжних карток; викрадення реквізитів платіжних карт, у тому числі із застосуванням технічних засобів їх «клонування»; скіммінг – виготовлення, збут і установка на банкомати пристроїв читання/копіювання інформації з магнітної смуги платіжної карти та отримання ПІН-коду до неї; використання «білого пластику» для «клонування» (підробки) платіжної картки та зняття готівки в банкоматах; Transaction Reversal Fraud – втручання в роботу банкомату при здійсненні операцій видачі готівки, яка залишає незмінним баланс карткового рахунку при фактичному отриманні готівки зловмисником; Cash Trapping – заклеювання диспенсера для присвоєння зловмисником готівки, яка була списана з карткового рахунки законного держателя картки [1].

Очевидна причина пожвавлення скіммінгу в Україні – збільшення обсягу грошових коштів, які проходять через банківські карти. На даний момент він збільшився в кілька разів, тому шахрайство в даному секторі залишається дуже прибутковою справою. При великому ринку шахрайства в онлайн-банкінгу і системах дистанційного банківського обслуговування для юридичних осіб, новий ринок привернув українських та іноземних хакерів, тому що населення країни набагато гірше навчено правилам безпеки при використанні пластикових карт, як в банкоматі, так і в Інтернеті. Свою роль відіграють і інші особливості української кіберзлочинності: надприбутки, ілюзія безкарності і слабке законодавство [2]. Так, за даними асоціації ЕМА у 2017 році було зафіксовано 113 випадків скіммінгових інцидентів. У 2016 році був

зафіксований лише 71 випадок. Фахівці відзначають, що зростання такого виду шахрайства пов’язане з новими скіммінг-пристроями, які важко виявити [3].

Широкого поширення набули й інші різновиди кібершахрайства, що зачіпають споживчі й майнові права довірливих інрернет-користувачів:

1) Шахрайство з використанням методів соціальної інженерії – шахрайство із застосуванням психологічного впливу на банківського клієнта і мотивуванням вчинити дії, які він за інших обставин у звичайній обстановці, маючи час на обдумування і можливість порадитися з іншими людьми, не здійснив би (наприклад, стимулювання до передачі карткових реквізитів та іншої конфіденційної інформації, здійснення переказу на карту шахрая, зняття лімітів по карті тощо).

2) Шахрайство з відміною транзакції (англ. Transaction Reversal Fraud) – захоплення злочинцем готівки в момент її видачі банкоматом за допомогою спеціального пристосування типу «вилка» з одночасною генерацією операції анулювання результату транзакції, в результаті чого залишок на картковому рахунку не змінюється.

3) Шахрайство з підлімітними сумами (шахрайські операції на підлімітні суми, англ. Below Floor Limit Fraud) – різновид шахрайства, при якому шахраєм здійснюються операції на суми нижче авторизаційного ліміту, встановленого для торгівця банком-еквайром.

Підсумовуючи вищенаведене доцільно вказати, що кібершахрайство – це кіберзлочин, що полягає в заволодінні чужим майном або надбанні права на майно шляхом обману чи зловживання довірою, що вчиняється у кіберпросторі за допомогою або з використанням комп’ютерно-телекомунікаційних пристроїв, систем чи мереж, а також інших засобів доступу до кіберпростору в рамках комп’ютерних систем або мереж і проти комп’ютерних систем, комп’ютерних мереж й комп’ютерних даних. Очевидним є той факт, що ефективна протидія кібершахрайству можлива лише за умови узгодженої взаємодії та єдності, реалізації кримінально-правової політики у сфері протидії кіберзлочинності в цілому та визначення та закріплення на законодавчому рівні поняття «кібершахрайство» зокрема.

Список використаних джерел

1. Пфо О.М. Основні поняття і класифікація кіберзлочинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream /123456789/5119/1/AUConferenceCyberSecurity_November2016p33.pdf.

2. Кратасюк К.О., Світличний В.А. Протидія кібершахрайству щодо використання пристроїв для незаконного втручання в роботу банкоматів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/DoDo/Downloads /nUMJGiWo1Fn5_vs5F8kWfwHzlpYoEhpU%20.pdf.

3. Боротьба з шахрайством в Україні: підсумки 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.etcetera.media/borotba-z-shahraystvom-v-ukrayini-pidsumki-2017-roku.html.

Полевська І.В.
студентка
Науковий керівник : **Мельник О.О**. к.ю.н., доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму

ПРАВА ЛЮДИНИ – ОБОВЯЗОК ДЕРЖАВИ

Дана тема є досить актуальною. Особливої актуальності вона набуває у час, коли деякі адміністративно-територіальні одиниці знаходяться в окупації РФ. Проблема обов’язків держави продовжує привертати увагу на міжнародних науково-практичних заходах, що проходять в Україні, а також за її межами, особливо тих, що присвячені переселенцям із східної України та АРК.

Зазвичай, спосіб, в який мають бути реалізовані зобов’язання держав не визначається. Держави мають робити те, на що висловили власну згоду, за ними визначається значна дискреція щодо засобів, які вони використовують для виконання своїх зобов’язань. Однак, коли справа стосується прав людини, цей традиційний, підхід не застосовується. [3, с. 12].

Актуальної теми набуває реалізація прав переселенців, яких за останніми даними Міністерства соціальної політики, в Україні зареєстровано 1,65 млн, вимушених переселенців із зони АТО та

Криму, 92 % із яких (1,37 млн. осіб) претендує на отримання грошової допомоги від держави. І ця цифра щодня зростає.

Як з'ясувалось, держава нібито намагається уникнути «схем» із соцвиплатами, мотивуючи це боротьбою з «мертвими душами». Проте, вона жертвує правами внутрішніх переселенців, заганяючи їх у відверто дискримінаційні умови, що підтверджують навіть такі авторитетні організації, як ООН. При цьому на інспекторів і верифікацію Україна витрачає мільйони гривень, забезпечуючи одного жителя Криму або зони АТО в середньому 250 грн, на місяць.

Зазначимо, що за останній рік внутрішнім переселенцям було перераховано з держбюджету 3,16 млрд, грн. Сума, треба сказати, не варта нічого: тобто, в середньому на одну особу витрачається близько 3 046 грн. на рік, або 253 грн. на місяць.

Допомога виплачується протягом максимум шести місяців. При цьому вона може взагалі не надаватися, якщо хоча б один із членів сім'ї переселенця володіє житлом у будь-якому іншому регіоні України (Крим та зона АТО не враховуються), або якщо хто-небудь із членів сім'ї переселенця має депозитний рахунок, на якому розміщено понад 16 тис. грн.

Тобто, аби отримати те, що гарантується кожному громадянинові країни, переселенці змушені ставати на спеціальний облік та підтверджувати свій статус довідкою. У будь-якій цивілізованій країні світу такий підхід держави розцінювався б як дискримінація, у нас же він абсолютно не бентежить чиновників [4].

Однією із найважливіших проблем переселенців залишається житло. Відповідно до ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб», внутрішньо переміщена особа має право на забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Проте порядку отримання у користування такого житла немає. На практиці це виливається в те, що на місцях переселенцям відмовляють у наданні житла через начебто його відсутність.

Нещодавно у Києві біля Кабінету міністрів України близько сотні переселенців провели флешмоб «Стоп транзит ТПО». Учасники акції вимагали від влади реалізації їхнього права на житло, вони передали петицію чиновнику, який до них вийшов.

У петиції, яку підписали приблизно тисяча людей, міститься вимога про внесення змін до бюджету на 2018 рік. Переселенці зауважують, що на програму «Доступне житло» (фінансування державою 50% вартості житла) для переселенців на всю Україну виділили 100 мільйонів гривень. На думку учасників акції – це копійки, оскільки сотні тисяч людей потребують житла. [5].

Також автори петиції закликають Кабінет Міністрів привести свою постанову №140 у відповідність до закону України № 1954, який передбачає для переселенців і учасників АТО не лише компенсацію 50% на придбання житла, а й кредитування під 7% річних з 10% першим внеском.

Іншою проблемою є компенсація (відшкодування) вартості зруйнованого житла. Відповідно до ст. 19 ЗУ «Про боротьбу із тероризмом» (відповідно до цього Закону 14 квітня 2014 року розпочалася антитерористична операція на сході країни), відшкодування шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом, провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону. Проте, такий закон досі не прийнято. Крім того, законопроект №2167, щодо декларації державної гарантії компенсації вартості пошкодженого майна, протягом 2015 року так і не був розглянутий Верховною Радою України, попри його наявності тричі у порядку денному, фактичний розгляд питання в сесійній залі не відбувся.

Можна зробити висновок про те, що зобов’язання щодо прав людини приводять до важливих наслідків, які мають не лише теоретичне, а й практичне значення. Зі слів осіб, які перебувають у статусі переселенця, розповіли про те, що змінювали за 3 роки по 5-7 місць проживання, діти постійно переходять в інші дитсадки і школи. Також переселенці вимагали від уряду звіту про те, на що були витрачені гроші надані міжнародними організаціями.

В даний час саме підтримка волонтерів та міжнародних представництв є рятівним колом, що допомагає родинам зі сходу та півдня України прожити та хоч якось втриматися на плаву. Чим же займаються органи місцевого самоврядування, а також чиновники? Роблять бізнес на війні, обходячи просте населення, яке потребує допомоги. І саме з огляду на це сьогодні вкрай важливо контролювати розподіл не лише державних коштів, а й мільйонні суми, які виділяють іноземні країни для забезпечення прав внутрішніх переселенців України.

Подальше вивчення проблематики зобов'язань держави у сфері прав людини є важливим питанням сучасної юриспруденції, адже це дозволить акумулювати найкращий світовий досвід при формуванні державної правозахисної політики.

Список використаних джерел:

1. Христова Г. О. Типи позитивних зобов'язань держави щодо прав людини у світлі юриспруденції Страсбурзького суду / Г. О. Христова // Юрист України. – 2013. – № 2. – С. 11 – 19.

2. Вимушені мігранти [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: http://semestr.com.ua

3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1706-18

4.Аналітика головних новин у світі [Електронний ресурс] //https://economistua.com/yak-derzhava-diskriminuye-prava-vnutrishnih-pereselentsiv/

5.Радіо свобода[Електронний ресурс] // https://www.radiosvoboda.org/a/news/29039792.html

Рак С.В
асистент Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ЗВІЛЬНЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ ДАВНОСТІ ОСІБ, КОТРІ ВЧИНИЛИ СЛУЖБОВУ НЕДБАЛІСТЬ

З урахуванням нових об'єктивних реалій, пов'язаних із пожвавленням останніми роками інтеграційних процесів, адаптацією українського законодавства до європейських стандартів пильний погляд вітчизняного законодавця спрямовано на запобігання та виявлення злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Адже для повноцінного функціонування держави та суспільства в умовах сучасного світу необхідно належне виконання службовими особами своїх обов'язків, особливо якщо мова йде про такий вид службових

осіб публічного права як представники влади чи органів місцевого самоврядування.

Європейська спільнота при визначенні правового статусу публічних службовців орієнтується на Рекомендації № R (2000) 6 Комітету міністрів Ради Європи від 24 лютого 2000 р. Одним із принципів закріплених у даному міжнародному документі є обов'язкова наявність відповідальності за неналежне виконання посадових обов'язків публічними службовцями [1].

Український законодавець, поряд із рядом злочинів, котрі вчиняються службовими особами із явно умисною формою вини, передбачив у ст. 367 Кримінального кодексу України (далі КК) такий склад злочину як службова недбалість. Дане суспільно небезпечне діяння передбачає відповідальність за необережне невиконання чи неналежне виконання своїх службових обов'язків службовою особою як публічного, так і приватного права.

На реалізацію принципу гуманізму ст. 49 КК передбачено таку обставину звільнення від кримінальної відповідальності як закінчення строків давності. Так, свого часу М.С. Таганцев зазначав «зціляючи рану, нанесену злочинцем суспільству, час робить покарання не тільки непотрібним, але іноді й позитивно шкідливим» [2, с. 473].

Положення ст. 49 КК передбачають строки притягнення осіб до відповідальності за злочини різних ступенів тяжкості. У разі вчинення службової недбалості суди застосовують пункти 2-3 ч. 1 ст. 49 КК, оскільки службова недбалість є злочином невеликої тяжкості, а у разі наявності кваліфікуючої ознаки – настання тяжких наслідків, позиціонується законодавцем як злочин середньої тяжкості.

Однак у справах про службову недбалість кількість випадків звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності спонукає до роздумів. Так, зведені нами дані свідчать, що протягом 2014-2017 років у 19,6% (98 судових справ із 500) випадках особа звільнялася від кримінальної відповідальності на цій підставі. При цьому лише у 32 випадках зі 98 особа притягувалася до відповідальності за ч. 1 ст. 367 КК. Нескладні підрахунки дозволяють зробити висновок, що у 69% судових рішень особа звільнялася від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності за вчинення злочину середньої тяжкості (ч. 2 ст. 367 КК). При цьому у 70 (із 98 судових справ) від

відповідальності звільнялася саме службові особи публічного права, серед яких 35 осіб було представниками влади чи органів місцевого самоврядування.

На дану проблематику було звернено увагу і Європейським судом прав людини (далі ЄСПЛ). Так, відповідно до обставин справи «Ошурко проти України» заявника, громадянина О. було взято під варту за вчинення злочину і поміщено у камеру, де тримався колишній боксер та особа хвора на туберкульоз. Протягом кількох годин останні били заявника, наслідком чого стало нанесення йому тяжких тілесних ушкоджень. Медичну допомогу заявнику було надано лише через добу (правоохоронці зазначили, що у них не було пального). Мати заявника звернулася до суду із заявою про порушення кримінальної справи проти працівників міліції, однак три рази їй відмовляли. Лише на четвертий раз справу було порушено, однак на момент судового розгляду уже пройшло більше шести років. І хоча охоронців було визнано винними, але їх звільнили від кримінальної відповідальність у зв'язку із закінченням строків давності. У рішенні ЄСПЛ від 8 вересня 2011 р. зазначалося, що дії українських судів не відповідають вимозі швидкості [3].

За іншими обставинами справи, але схожі висновки були зроблені ЄСПР у справі «Ігнаткіна проти України» від 21 травня 2015 року. Заявниця скаржилася на те, що їй неодноразово відмовляли у порушенні кримінальної справи проти громадянина З., котрий побив її. Внаслідок службової недбалості працівників міліції громадянин З. виїхав до Німеччини, де перебував п'ять років, доки Генеральною прокуратурою не було надіслано запит про його екстрадицію [4].

Вбачається, що дана ситуація потребує реагування з боку законодавця. Так, цілком логічним на реалізацію принципу гуманізму є передбачення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності. Однак кількість справ, у яких особу за вчинення службової недбалості було звільнено від відповідальності із застосуванням ст. 49 КК, вражає.

Враховуючи, що суб'єктом аналізованого нами злочину є службова особа, відбувається порушення принципу обов'язкової наявності відповідальності за неналежне виконання посадових обов'язків, котрий позиціонується на міжнародному рівні. Виконання даного принципу є надзвичайно важливим, адже українська громадськість насторожено ставиться до злочинів, котрі вчиняються

службовими особами публічного права. Не є допустимим формування враження фактичної безкарності даних осіб.

Список використаних джерел

1. Codes of conduct for public officials : recommendation Rec (2000)10, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 11 May 2000 and explanatory memorandum. URL: https://www.coe.int/en/web/cdcj/completed-work/standard-setting/administrative-law (дата звернення: 19.04.2018 р.).

2. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Тула: Автограф, 2001. Т. 2. 688 с.

3. Ошурко проти України: Рішення ЄСПЛ від 8 вересня 2011 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_725 (дата звернення: 19.04.2018 р.).

4. Ігнаткіна проти України: Рішення ЄСПЛ від 21 травня 2015 р. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:borXEXRNwwwJ:old.minjust.gov.ua/file/46439.docx+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 19.04.2018 р.).

Смірнова Л.Є.
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

ПАРАДИГМИ ОБУМОВЛЕНИХ ЗМІН ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кожна Держава світу, вбачає в досягненні правопорядку, головну мету свого функціонування, що є неможливим без утворення правової системи. Що саме можна ідентифікувати правовою системою?

Правова система – це комплекс взаємозалежних компонентів, впорядкованих відповідно за вимогами основних джерел права, задля досягнення правопорядку в суспільстві. Та не дивлячись на достатньо просте й зрозуміле тлумачення даного терміну, правова система, є всеохоплюючим поняттям в побудові державного ладу. Світ політичного мислення змінюється досить швидко, й нинішні політики знаходяться в постійному стані пошуку такої правової системи, яка б відповідала всім змінам та загрозам сучасного світу. Та ще з давніх

часів, й дотепер політична реальність завжди була різноликою, мала безліч наукових обґрунтувань та теорій. В даному контексті виникає таке поняття як парадигма – прийоми та принципи віддзеркалення політичної реальності, й мислення груп людей. Розглядання сучасних парадигм побудови правової системи України, крізь призму кристалізації нового політичного вектору розвитку, є актуальною й надзвичайно важливою темою [1].

Видатний соціолог Г. В. Осипов, виділив основну класифікацію сучасності поняття парадигма в якій є наступні групи парадигм:

1) парадигми соціальних факторів – в основі класифікації лежить рівень життя населення;

2) парадигми соціальних дефініцій – в основі класифікації лежить колізія й суперництво різних соціальних груп;

3) парадигми соціальної поведінки - в основі класифікації лежить соціальна дія людини, в конкретному суспільстві [2].

Саме різнобічність соціальних поглядів, урегульованих конкретними парадигмами, породжують ідею створення й функціонування різних політичних систем для задоволення потреб конкретної групи населення, поєднаною спільністю інтересів. Парадигма є уособленням ідентифікації головних проблем Держави: сутності, змісту політики, її джерел, тенденцій розвитку, способів реалізації в державі та сучасному світі.

Розглянемо найпоширеніші парадигми, які впливають на політичну систему України:

1. Парадигма Революції, або парадигма «Великої Соціальної Революції». Найболючіша та найгостріша проблема української сучасності. Нажаль, даний різновид парадигм знайшов достатню кількість прихильників серед українського населення. Такі поняття. як: переворот, повстання, заворушення, збройний напад, становляться звичними задля здобуття, утримання та впливу на політично-правову систему. Також, з іншого боку, дана парадигма передбачає участь народу в створенні політичних змін. Головною умовою є правовий інтелект учасників даного процесу [1].

2. Парадигма Модернізації. Модернізація – це домінування раціоналізму в свідомості й суспільному житті. Це наявність правової держави. На сучасному етапі розвитку нашої країни, можна досить впевнено стверджувати, що дана парадигма знаходить своє чітке відображення в контексті правових змін. Відбувається поновлення інституційних основ політичного ладу, модернізація правових

аспектів функціонування закладів освіти, оновлення інформаційної бази суспільства. Зокрема найбільш яскравими прикладами є запроваджені в Україну: Адміністративна реформа та Судова реформа, в рамках яких відбулися значні зміни в організації систем виконавчої та судової влади. Одною з ключових проблем у цьому аспекті є необхідність пошуку шляхів подолання такого негативного явища, як корупція та створення механізмів, які б забезпечили пріоритет прав людини та інтересів суспільства в діяльності органів публічної влади.

3. Парадигма Європоцентризму. Послідовники даної парадигми підносять європейський континент на вершину розвитку людської цивілізації. В політичних векторах розвитку України, на сучасному етапі розвитку, дана парадигма явно простежується, так як відбувається процес Європейської інтеграції: набули чинності угоди про партнерство між Україною та ЄС, ухвалено план дій Україна-ЄС, набув чинності безвізовий режим й надалі процес європейської інтеграції залишається в сталому розвитку [3].

4. Етико-Соціальна Парадигма. Дана парадигма вбачає в реалізації прав людини головну ціль створення та функціонування правової системи. Природні права та непорушна свобода людини - є головною й невід'ємною частиною людського існування. Етико-соціальна парадигма є найважливішою з усіх вищезгаданих для суспільства, так як є головним обмежуючим інструментом неправомірних дій, націлених проти населення. В Україні соціальний захист здійснюється в таких організаційно-правових формах: державне соціальне страхування робітників і службовців, соціальне страхування; додаткові форми соціального страхування за рахунок коштів окремих підприємств, фондів. Сучасними пріоритетами вдосконалення системи соціального захисту в Україні є: удосконалення нормативно-правової бази у сфері зайнятості населення та у сфері соціального захисту безробітних, так як безробіття є домінуючою проблемою в сфері соціального життя українського населення [4].

Варто відзначити, що кожній державі, на певному етапі свого існування, притаманно мати свої парадигми, які будуть врегульовувати політично-соціальні аспекти функціонування країни в цілому. Проте для ефективного та потужного розвитку правових систем країни, мислення груп населення має бути інтелектуально-політично свідомим, емпатійним до учасників інакомислячих груп,

задля уникнення колізії інтересів, та має постійно простежуватись вдосконалення правосвідомості й виховання політично культури, задля підвищення рейтингу позиціонування країни в просторі міжнародних політичних відносин.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк В.В. Принципи антропологічної парадигми права, Книга [Електронний ресурс].-Режим доступу:http://www.apdp.in.ua/v63/03.pdf
2. Колодій А. Думки з приводу. Парадигми змін і сучасний політичний процес в Україні, журнал, 2015. [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://political-studies.com/?p=1090
3. Кузьменко А. Проблеми відповідності стратегії та системи забезпечення безпеки України національним потребам/ А. Кузьменко// Юридичний журнал.–К.: Юстиніан, 2006. –№10. –С.79-88.
4. Fukuyama F. Comments Nationalism and Democracy / F. Fukuyama // Journal of Democracy. – 1992. – Vol. 3. – № 4. – P.23.

Телегус О.
магістр
Київський університет ринкових відносин

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВОНАСТУПНИЦТВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

В адміністративному судочинстві термін «процесуальне правонаступництво» почали використовувати з часу набуття чинності Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України). Втім, доцільно підкреслити, що на відміну від цивільного процесу, процесуальне правонаступництво в адміністративному процесі має певні відмінності, оскільки йдеться про процесуальне правонаступництво, якому передує фактичне (компетенційне) адміністративне публічне правонаступництво, тобто перехід владних повноважень від одного суб’єкта до іншого. Тож, таке правонаступництво торкається саме публічної сфери життя суспільства в цілому та окремих фізичних і юридичних осіб зокрема.

Відповідно підставою виникнення процесуального правонаступництва юридичної особи в адміністративному процесі

завжди є фактичне (компетенційне) публічне правонаступництво (тобто перехід адміністративної компетенції одного суб'єкта владних повноважень до іншого), яке в теорії адміністративного права класифікують за такими критеріями [1, с. 23–25]:

1) за суб'єктом – адміністративне (публічне) правонаступництво після: а) суб'єктів владних повноважень – юридичних осіб; органів державної влади; органів місцевого самоврядування; суб'єктів публічних повноважень з особливим статусом; юридичних осіб публічного права, які не мають статусу органу публічної влади; фондів публічного права; державних, комунальних підприємств, установ, організацій тощо; б) колективних суб'єктів владних повноважень без статусу юридичних осіб (наприклад, після департаменту, управління, відділу центрального органу виконавчої влади, науково-консультативної ради при органі державної влади, після депутатського корпусу органу місцевого самоврядування тощо); в) індивідуальних суб'єктів владних повноважень (суб'єктів публічної адміністрації) – правонаступництво після посадових (службових) осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємств, установ, організацій тощо;

2) за сферою поширення: а) «зовнішнє» (передання компетенції певного обсягу від одного організаційно відокремленого суб'єкта владних повноважень до іншого, такого ж організаційно відокремленого суб'єкта; б) «внутрішнє» (відбувається в межах одного суб'єкта владних повноважень, коли компетенція передається від однієї організаційно залежної структурної одиниці (департамент, управління, відділ, сектор тощо) до іншої;

3) за обсягом: а) повне (передбачає передання всіх без винятку прав та обов'язків суб'єкта попередника); б) сингулярне (від лат. singularis – єдиний, особливий) – часткове чи вибіркове, передбачає передання лише деяких, вибіркових прав та обов'язків суб'єкта-попередника;

4) за підставою виникнення: а) внаслідок ліквідації суб'єкта владних повноважень; б) внаслідок припинення існування суб'єкта владних повноважень; в) внаслідок припинення здійснення (передання) компетенції суб'єкта владних повноважень (суб'єкта публічної адміністрації) та ін.;

5) за способом закріплення – адміністративне (публічне) правонаступництво закріплено: а) законом; б) підзаконним

нормативно-правовим актом; в) локальним актом суб'єкта владних повноважень;

6) залежно від тривалості функціонування суб'єкта владних повноважень: а) після постійно функціонуючих суб'єктів владних повноважень (наприклад, після центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ, організацій, юридичних осіб публічного права); б) після суб'єктів владних повноважень, тривалість функціонування яких обмежена певним строком, наприклад, Верховна Рада України конкретного скликання, Кабінет Міністрів України, Генеральний прокурор, депутати органів місцевого самоврядування.

На відміну від публічного правонаступництва, процесуальне правонаступництво може бути тільки загальним, оскільки до правонаступника переходить весь комплекс процесуальних прав і обов'язків, а правопопередник вибуває зі справи. Так, у постанові пленуму Вищого адміністративного суду України щодо процесуального правонаступництва зазначається, що виходячи з положень статей 55, 56 Конституції України у будь-якому разі спірні правовідносини допускають правонаступництво, а тому суди повинні враховувати, що відмова у відкритті або закриття провадження у такій справі з підстав ліквідації (припинення діяльності, позбавлення частини повноважень, звільнення з посади, скорочення посади) суб'єкта владних повноважень є неприпустимими [2, п. 9].

Взагалі, адміністративне процесуальне законодавство передбачає дві можливі форми зміни суб'єктного складу у справі: заміна неналежної сторони та правонаступництво. На відміну від заміни неналежної сторони, де неналежним позивачем може бути визнана особа, якій не належить право вимоги за поданим адміністративним позовом, а неналежним відповідачем – особа, яка не повинна відповідати за пред'явленим адміністративним позовом (ст. 48 КАС України), зміна учасників адміністративного спору може обумовлюватись низкою життєвих обставин (юридичних фактів), які не дозволяють тій чи іншій стороні публічно-правового спору завершити конкретну адміністративну справу. Зокрема такими юридичними фактами, які обумовлюють виникнення процесуального правонаступництва є:

1) щодо фізичних осіб: смерть фізичної особи, або оголошення у встановленому законом порядку особи померлою. Втім слід звернути

увагу на важливу особливість адміністративного (публічного) правонаступництва, яка суттєво відрізняє його від правонаступництва, наприклад, цивільного. Так, підставою виникнення адміністративного (публічного) правонаступництва не може бути смерть посадової особи, яка представляє суб'єкта владних повноважень, оскільки заміна (з різних підстав, зокрема з підстав смерті) посадової особи суб'єкта владних повноважень не свідчить про те, що «у спадок» новому посадовцю передається посада та владні повноваження за посадою. Функції органу та посадові обов'язки залишаються незмінними незалежно від того, яка фізична особа-посадовець обіймає посаду.

2) щодо юридичних осіб: ліквідація або реорганізація юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення тощо).

Тому доцільно стверджувати, що процесуальне правонаступництво виникає завдяки позитивним обставинам.

Список використаних джерел

1. Бевзенко В.М. Публічне правонаступництво : сутність, процедура та особливості / В.М. Бевзенко // Адміністративне право і процес. – № 1 (7). – 2014. – С. 20–36.

2. Про практику застосування адміністративними судами окремих положень Кодексу адміністративних справ : постанова пленуму Вищого адміністративного суду України від 6 березня 2008 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http ://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002760-08.

Троян А.П.
аспірант Науково-дослідного інституту
інформатики і права НАПрН України

АДВОКАТУРА ЯК ІНСТИТУТ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Формування сучасної правової системи України є складним і тривалим процесом з огляду на історичні передумови та особливості побудови правової держави в умовах динамічних суспільно-економічних трансформацій.

На думку Я. Дячишина однією із засад, що зумовлюють своєрідність української правової системи і мають методологічне

значення у її вивченні, є самобутність української державності, взаємний зв'язок державних інститутів,функцій, політичної ідеології, права, економіки, культури, з одного боку, і суспільних відносин – з іншого [1,с.166].

В той же час М.Г.Хаустова відзначає, що головним орієнтиром у поступовому приєднанні правової системи України до сім'ї романо-германського права має стати принцип верховенства права. Метою верховенства права є не просто формальне забезпечення порядку, передбаченого законами та іншими нормативними актами, встановленими державою, а утвердження такого правопорядку, який обмежує свавілля державної, передусім виконавчої влади, ставить її під контроль суспільства, створюючи для цього відповідні правові механізми [2,с.67].

Попри значну правотворчу активність, що породила проведення в України реформ системи правоохоронних органів, судової влади та і взагалі перехід від радянських кодифікованих актів до сучасних, гармонізованих із провідними державами світу, - ми досі спостерігаємо велику кількість випадків порушень фундаментальних прав людини і громадянина.

Події останніх років, зокрема Революція Гідності та тимчасова окупації територій Донецької та Луганської областей, супроводжувались і продовжують супроводжуватись масовими вбивствами мирного населення, катуваннями, жорстоким поводженням, порушенням прав на особисту недоторканість, власність, свободу слова та ін. [3].

Як вважає І. Сопілко, усіх суб'єктів реалізації і захисту прав людини і громадянина можна поділити на тих, які наділені функцією захисту від імені держави та тих які дану функцію здійснюють як інститути громадянського суспільства. Так, не менш значною в правозахисній системі в порівнянні з компетентними органами держави займають місце й інституції громадянського суспільства, а саме політичні партії, громадські організації, правозахисні організації, органи місцевого самоврядування і, безумовно, правозахисні інститути, серед яких найважливіший – інститут адвокатури, який забезпечує надання правової допомоги громадянам, юридичним особам та здійснює захист їх майнових прав [4,с.82-83].

Т. Вільчик зазначає, що «зафіксувавши в ст. 59 Конституції України волю народу, гарантувавши кожному право на отримання правової допомоги, прийнявши Закон України «Про адвокатуру та

адвокатську діяльність», держава істотно розширила офіційне визнання сфери дії адвокатури та її вихід за рамки судової системи, підвищивши соціальний статус у суспільстві, визнавши її інститутом» [5,с.243].

Слід зауважити, що відповідно до внесених із Законом № 1401-VIII від 02.06.2016 року змін ст.59 Конституції України на даний час гарантується саме професійна правнича, а не просто правова допомога [6].

Натомість Н. Обловацька вважає, що «адвокатура України є не тільки інститутом громадянського суспільства, а й корпорацією, головним обов'язком якої є забезпечення захисту інтересів усіх суб'єктів громадянського суспільства. Про це свідчить наявність потреби громадянського суспільства в даному інституті, яке потребує надання професійної правової допомоги фахового юриста, оскільки більшість членів суспільства позбавлена можливості захищати свої інтереси в конфліктах з державою та іншими особами.»[7,с.39].

Відповідно до частини 1 статті 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України - недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [8].

Можна повністю погодитися з Т. Вільчик, яка розділяє адвокатську діяльність і діяльність адвокатури. За її словами, суб'єктом адвокатської діяльності є лише адвокат, тоді як адвокатура є суб'єктом правозахисної діяльності, що відрізняється від адвокатської об'єктами захисту та функціями. Адвокат захищає інтереси конкретної особи, а інституційна адвокатура – інтереси всього громадянського суспільства, які можуть не збігатися з інтересами окремого індивіда. Адвокатура як корпоративна організація не надає правову допомогу ні громадянам, ні організаціям, ні суспільству, вона не займається адвокатською діяльністю у розумінні ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а створює адвокатам умови для ефективного надання правової допомоги кожному, хто її потребує, виконуючи організаційні функції, здійснюючи правозахисну діяльність, об'єктом якої є виключно адвокати [9,с.24].

Однак, статтею 131^2 Конституції України фактично звужено функції адвокатури до надання професійної правничої допомоги [6].

Не зважаючи на поточне звуження нормами Конституції України функції адвокатури до надання професійної правничої допомоги, що не знаходить відображення у чинному Законі України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» - за своїми економічними, соціальними та правовими ознаками в правовій системі України адвокатура фактично виступає як правозахисний інститут. Діяльність адвокатури спрямована на забезпечення конституційних прав і свобод людини шляхом застосування певних інструментів контролю фахівцями права. Подальша розбудова правової системи України безумовно повинна включати і вихід за межі традиційних рамок сприйняття функцій адвокатури як виключно надання правничої допомоги і наділення її на законодавчому (у тому числі – конституційному) рівні більш широкими повноваженнями задля суспільного контролю виконавчої та законодавчої влади у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина. Такі повноваження, безумовно, мають включати виховну, просвітницьку, медіативну, нормотворчу, контрольну та інші функції.

Список використаних джерел

1. Дячишин Я. Основні риси сучасної правової системи україни:теоретичні аспекти. – Я. Дячишин – “Інформація і право”, № 1(7)/2013. – С.163-169.

2. Хаустова М. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси. – М. Г. Хаустова – «Державне будівництво та місцеве самоврядування», №21/2011. – С. 65-75.

3. Палій Г. Підвищення ефективності правової системи України шляхом посилення правозахисної функції громадянського суспільства. – Г.О. Палій. – «Громадянське суспільство», №7 – Національний інститут стратегічних досліджень – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1718/ – Назва з екрана.

4. Сопілко І. Місце та роль сучасної адвокатури України в правозахисному механізмі. – І.М.Сопілко – Юридичний вісник, №1(22)/2012. – С.82-86.

5. Вільчик Т. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. – Вільчик Т.Б. – Право України, №11/2014. – С.243-250.

6. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя). – Закон України. – Відомості Верховної Ради, № 28/2016. – ст.532.

7. Обловацька Н. Адвокатура України – інститут громадянського суспільства. – Обловацька Н.О. – Адвокат, №10(133)/2011. – С.37-40.

8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України. – Відомості Верховної Ради. № 27/2013. – ст.282.

9. Вільчик Т. Фукції інституційної адвокатури. – Вільчик Т.Б. – Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 2. – С.24-29. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_6.pdf – Назва з екрана.

Хижняк Л.А.
викладач відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Обраний Українською державою курс на євроінтеграцію зумовлює необхідність впровадження в національні норми права законодавчих ініціатив, які стосуються специфіки професійної діяльності адвокатів, зокрема в цивільному процесі. Крім того, у зв’язку з проведенням в країні судової реформи інститут правової допомоги зазнає суттєвих змін.

Метою статті є дослідження європейських і міжнародних стандартів професійної діяльності адвокатів у цивільному процесі.

Впродовж останніх років в Україні проводиться активна діяльність з удосконалення правової допомоги, яка надається адвокатами у формі цивільного процесуального представництва.

Важливі європейські стандарти професійної діяльності адвокатів закріплено у Кодексі поведінки європейських адвокатів. Зокрема, у ньому визначаються норми надання адвокатом різних видів правової допомоги з дотриманням принципів здійснення адвокатської діяльності (незалежності, довіри й особистої порядності, конфіденційності), розмірів та виплат гонорарів, правил поведінки

адвокатів у суді та між собою. Особливе значення мають положення 5.8 Кодексу, що адвокати повинні підтримувати й розвивати свої професійні знання та навички з належним урахуванням авторитету своєї професії.

На нашу думку, логічним кроком з наближення цивільного процесуального законодавства України, що регулює правовідносини надання кваліфікованої правової допомоги зацікавленим особам, зокрема щодо професійного представництва адвоката в цивільному процесі, до міжнародних стандартів професійної діяльності адвокатів, є оновлення змісту Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) відповідно до наведених вище конституційних положень. З огляду на це пропонуємо доповнити ЦПК України новою статтею 401 «Адвокат як професійний представник у справі» в такій редакції: «Адвокат як професійний представник у цивільній справі – це особа, яка має повну вищу юридичну освіту, свідоцтво на право зайняття адвокатською діяльністю та здійснює діяльність з надання правової допомоги у цивільній справі на професійній основі, належним чином використовуючи власні повноваження. Адвокат, який бере участь у справі на стороні клієнта, може ініціювати укладення мирової угоди між сторонами. Адвокат може висловити намір про відмову від позову у разі, якщо він є представником позивача, та про визнання позову у разі, якщо він є представником відповідача. Повноваження адвоката, який представляє свого клієнта в суді, повинні бути посвідчені договором про надання правової допомоги або ордером чи довіреністю. Адвокат за вимогою суду повинен пред’явити своє посвідчення.

На основі аналізу міжнародних нормативних актів, що закріплюють положення стосовно професійної діяльності адвокатів, зокрема в цивільному процесі, до європейських стандартів професійної діяльності адвокатів запропоновано віднести такі:

1) надання правової допомоги виключно адвокатами;

2) достатню кваліфікацію та досвід адвокатів як професійних юристів;

3) конфіденційність і незалежність адвокатської діяльності;

4) адвокат, здійснюючи свою професійну діяльність з надання правової допомоги клієнту, повинен завжди діяти в інтересах останнього (у межах законодавства);

5) право адвоката на винагороду (гонорар) за здійснення професійної діяльності;

6) професійне страхування адвокатської діяльності з метою правового захисту адвоката;

7) підкорення адвоката, як професійного юриста, відповідним правилам (нормам законодавства), що регулюють питання етичної поведінки під час надання правової допомоги в судах;

8) порядність і чесність професійної адвокатської діяльності;

9) наявність духу корпоративності та взаємної підтримки між адвокатами;

10) повага до інтересів усіх учасників судового процесу;

11) застосування заходів процесуального примусу до адвокатів у разі вчинення ними правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 490 с

2. Святоцька В. О. Інститут адвокатури України: становлення та розвиток: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 16 с.

3. Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 20 с.

4. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.

5. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2016. 848 с.

6. Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (щодо статусу і гарантій адвокатської діяльності та формування органів адвокатського самоврядування): проект Закону України № 1794 від 19.01.2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53631.

7. Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та деяких інших законодавчих актів України (щодо статусу і гарантій адвокатської діяльності та формування і роботи органів адвокатського самоврядування): проект Закону № 1794-1 від 04.02.2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53817.

8. Про внесення змін до статті 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо малозначних спорів у судах: проект Закону № 5221 від 04.10.2016 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60174.

9. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015.

10. Святоцька В. О. Адвокатура України у світлі євроінтеграційних прагнень. Право України. 2015. № 10. С. 105–112.

Хорольська А.О.
викладач відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОБІНГУ В УКРАЇНІ

Більшу частину свого життя людина проводить на роботі, невід'ємною частиною якої є конфлікти. Тому, будь-який постійний психологічний тиск, емоційний стрес, цькування на робочому місці навіть протягом короткого періоду часу ведуть до погіршення психологічного та фізичного стану здоров'я працівників, зниження продуктивності праці та до інших негативних наслідків як для самих працівників, так і для роботодавців. Таким явищем є мобінг.

Мобінг у системі соціально-трудових відносин має або вертикальну, або горизонтальну спрямованість.

Горизонтальний мобінг – це моральне переслідування на рівні однієї професійної групи або одного структурного підрозділу. Як суб'єкти конфліктної взаємодії виступають співпрацівники структурного підрозділу. Моральне переслідування розвивається за однією зі схем: «співпрацівник – співпрацівник», «група співпрацівників – співпрацівник».

Вертикальний мобінг являє собою моральне переслідування по вертикалі управління персоналом. Як правило, джерелом є безпосередній керівник, роботодавець.

Причини виникнення мобінгу як явища полягають у розподілі статусів у колективі; примітивних реакціях у спілкуванні; в

успадкованому інстинкті; вікових особливостях розвитку; загальній культурі й моральності тощо.

Мобінг виражається у таких формах: переміщення робочого місця в окрему кімнату, подалі від колег; припиненні спілкування, забороні розмовляти із собою, заборона колегам розмовляти із суб'єктом, бойкот; карикатурне копіювання ходи, голосу чи жестів; насміханні чи поширенні пліток; доручення робіт, які принижують почуття власної гідності; викрикування навздогін образливих висловлювань насміхання над фізичними вадами, особистим життям; насміхання над національністю.

У результаті впливу мобінгу людина починає неадекватно сприйняти власну індивідуальність, а саме виникає занижена самооцінка, комплекс неповноцінності, беззахисність, залежність: алкогольна, тютюнова, наркотична, психологічна тощо; вона неадекватно сприймає реальність; з'являються стреси, фобії, депресії; агресивність. У деяких випадках навіть можуть бути різні психічні захворювання, такі наприклад як шизофренія.

У 1998 році Міжнародна організація праці поставила мобінг на одну ланку зі зґвалтуванням і вбивством, що ще раз підкреслює негативні наслідки мобінгу для людини.

Що стосується проекту Трудового кодексу № 1658 від 20.05.2015 року, то можна дійти висновку, що в проекті не міститься ні поняття «мобінг», ні заходи попередження, ні відповідальність за його вчинення. Існують лише деякі згадування щодо недопустимості дій роботодавця, спрямовані на припинення трудових відносин за власною ініціативою працівника проти його волі.[4] Тому, на мою думку, потрібно чітко закріпити у законодавстві поняття мобінгу, заборону щодо морального переслідування на робочому місці та передбачити відповідальність за порушення законодавства про захист від морального переслідування на робочому місці, а також обов'язок роботодавця захищати працівників від мобінгу всередині трудового.

Список використаних джерел:

1) Конституція України від 28.07.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996.- № 30.- ст.3;

2) Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua;

3) Кодекс законів про працю від 10.12.1971 року із змінами і доповненнями від 20.01.2018 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua;

4) Проект Трудового кодексу № № 1658 від 20.05.2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua;

5) Лагутіна І.В. Мобінг на робочому місці : правовий аспект / І.В. Лагутіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.apdp.in.ua/v57/18.pdf.;

6) Чередніченко Н. А. Моббінг і буллінг у трудовому процесі/ Н. А. Чередниченко// Право і безпека – 2012 - №5 – С. 283-286.;

Храпкін О.М.
Національний авіаційний університет

РОЛЬ КІБЕРБЕЗПЕКИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний розвиток суспільства спонукає до широкого використання комп’ютерних систем і телекомунікаційних мереж, що істотно підвищує ефективність обміну інформацією. Водночас переваги сучасного цифрового світу та розвиток інформаційних технологій обумовили виникнення нових загроз національній та міжнародній безпеці. Поряд із інцидентами природного походження зростає кількість та потужність кібератак, вмотивованих інтересами окремих держав, груп та осіб.

Що, власно, є кібербезпекою? Офіційно її можна визначити як стан захищеності кіберпростору держави в цілому або окремих об’єктів її інфраструктури від ризику стороннього кібервпливу, за якого забезпечується їх сталий розвиток, а також своєчасне виявлення, запобігання й нейтралізація реальних і потенційних викликів, кібернетичних втручань і загроз особистим, корпоративним і/або національним інтересам.

На практиці ж кібербезпека складається з окремих елементів, що, співпрацюючи один з одним, формують роботоспобобну систему. Важливими є не лише засоби практичної реалізації захисту інформації. В першу чергу, кібербезпека формується на юридичному підґрунті, тобто на грамотно і чітко сформованих законах і державній концепції щодо захисту інформації від атак, її поширення, та збереження її цілісності та конфіденціальності. Наступна складова –

кваліфіковані кадри, що зможуть на основі цих законів розробити гнучку систему практичної реалізації захисту.

Інформація та інформаційні технології на сьогодні торкаються кожної зі сфер життєдіяльності окремої людини та суспільства в цілому, а отже вони мають бути захищені належним чином не лише законодавчо та технологічно, а й бути захищеними з боку пересічного громадянина, сфера діяльності якого стосується інформації не на пряму, а лише частково, поверхнево.

Що є кіберзагрозою або кібератакою, яка може торкнутися кожного з нас у повсякденному житті? Це – використання, знищення і поширення ваших персональних даних, незаконні фінансові операції із рахунками компаній або окремих осіб, крадіжки та шахрайство у мережі Інтернет, створення за допомогою спеціальних програм бот-мереж з використанням ваших домашніх комп'ютерів для проведення більш глобальних атак.

Нажаль, повністю уникнути загрози в сучасному інформаційному середовищі неможливо в усіх випадках, окрім повної ізоляції кожного комп'ютера від усіх локальних та глобальних мереж, зовнішніх носіїв інформації і т.д, що неможливо в умовах сучасних реалій. Однак можна значно зменшити ризик вдалої атаки, якщо слідувати деяким правилам:

- Будь-який комп'ютер чи система мають бути забезпечені парольним захистом належного рівня. Якщо нема пароля – комп'ютер в особливій зоні ризику. Також незадовільними є паролі, що складаються: з дати народження користувача; прізвища/імені користувача; словникових слів; простих слов із індексами (name1, name2 та інші); будь-якої комбінації двох вищевказаних пунктів; простих логічних послідовностей (qwerty, 123456 і подібних); лише з чисел, в тому числі великих; послідовності менше 8-10 символів, (менше 16-18 для установ).
- На комп'ютері має бути встановлена оновлена антивірусна програма. Якщо її немає, або якщо вона давно не оновлювалась – система в зоні ризику. Якщо комп'ютер підключений до мережі Інтернет, система має самостійно оновлювати антивірусні бази. Якщо ні слід шукати їх вручну хоча б раз на тиждень.
- Слід дотримуватися обережності в Інтернеті при завантажуванні файлів, при переході за посиланнями та при установці програм. Наприклад, ви встановлюєте вільно поширювану програму, яку завантажили десь із файлообмінника. Перечитайте

умови розповсюдження та розкрийте всі «додаткові налаштування». Практика показує, що на місці страшних користувачу налаштувань в 95% випадків будуть лише запропонування на кшталт «встановити стандартно пошукову систему» або «підписатись на рекламну розсилку».

• Пильнуйте при будь-яких фінансових операціях. По декілька разів перевіряйте номери рахунків, на які здійснюються перекази. Перед тим, як вставити картку в банкомат або термінал – не полінуйтесь перевірити карткоприймач та клавіатуру на сторонні елементи до того, як вставите картку. Навіть якщо банкомат розташований в приміщенні відділення банку, це не дає абсолютної гарантії того, що ніхто не зумів доставити на нього сторонні накладення і не зніме через них ваші дані.

• Ніколи і нікому не повідомляйте свої персональні дані сумнівними каналами. Дзвінок із мобільного телефону із повідомленням про блокування картки від начебто служби безпеки банку у 95% відсотків – шахрайство. Вимагайте чітко назвати номер відділення, прізвище та ім’я «співробітника». Зателефонуйте в банк на офіційну лінію та повідомте про цей випадок. І ніколи не повідомляйте жодних даних при таких дзвінках. Пін-кодів, CVV-кодів та номерів вашої картки співробітники банку не знають і знати не можуть у жодному випадку. Так само не слід повідомляти паспортні дані або номери податкового номеру, страхового полісу і т.д..

Переймаючи досвід західних партнерів, інвестуючи у власні технологічні розробки і способи захисту, співпрацюючи з комерційним спеціалізованим сектором, а також вирощуючи власні кадри і грамотність серед населення, в України є всі шанси домогтися успіху на ниві кібербезпеки.

Чуприк Н.В.
викладач відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ЇЇ ПРАВА

Тільки людина здатна пізнати сутність свободи. Тільки вона має привілей утвердитися на засадах свобідного волевиявлення. Свобода

виявляє себе в суб'єкті як необхідність, а необхідність розкриває підстави свободи: розумно визначену діяльність, оперту на добру волю.

Розроблення ефективних механізмів реалізації свободи людини є одним із важливих завдань сучасної науки. Вирішення цього завдання потребує переосмислення та усвідомлення феномену свободи, свобідної волі, дій, їх проявів через право. Як суспільна форма відтворення стосунків (їх збереження), право фіксує ситуацію їх відчуження. Потреба правового регулювання виникає й існує тоді, коли втрачають дієвість механізми морального регулювання та саморегулювання.

Поняття свободи мало в історії тривалу еволюцію тлумачення – від негативної (свобода «від») до «позитивної» (свобода «для»). Філософія свободи людини була предметом міркувань Канта й Гегеля, Шопенгауера і Ніцше, Сартра і Ясперса, Бердяєва і Соловйова. Свобода розглядалась у співвідношенні з доконечністю («пізнана доконечність»), зі свободою й анархією, з рівністю й справедливістю. Діапазон розуміння цього поняття надзвичайно широкий – від повного заперечення самої можливості вільного вибору (у концепціях біхевіоризму) до обґрунтування «втечі від свободи» (Еріх Фром) в умовах сучасного цивілізованого суспільства. Характеризуючи вузьке розуміння свободи емпіричним суб'єктом, Гегель говорить: «Звичайна людина вважає себе свобідною, коли їй дозволено чинити свавілля, але саме в свавіллі – причини її несвободи». Ідея індивідуальної свободи в І.Канта виключала як можливість сваволі самого індивіда, так і можливість сваволі суспільного цілого і ставила відносини між індивідом і суспільством на грунт взаємного визнання. Право - це система гарантій, що забезпечують можливість кожного діяти за наявності аналогічної можливості інших. Свобода тут постає як вище благо і природне право людини, захищати яке має держава. Об'єктивне право виявляється у такому разі системою суб'єктивних прав, що визначають, обмежують і гарантують можливості індивідів.

Значну роль відіграли у розумінні основних прав людини, ролі держави у їх забезпеченні, осмисленні ідеалів свободи дослідження українських і російських політико-правових мислителів кінця 19-го.-початку 20-го ст., зокрема В. Соловйов, Є.Трубецький, Б.Кістяківський. Саме він визначив принципи правової держави, довів їх зв'язок з ідеєю свободи. Розмежував поняття свободи і

рівності М.Бердяєв, розкрив право як духовне явище, можливість існування якого передбачає відповідний рівень правосвідомості, І.Ільїн та інші вчені.

Вільна людина ухвалює рішення з власної волі. Проте наскільки ці рішення й сама вільна діяльність людини узгоджується з волею та діяльністю інших людей, груповими та суспільними інтересами? Так свобода і відповідальність стають двома взаємопов'язаними та взаємозумовленими характеристиками її буття. Прихильники абсолютної свободи волі вважають, що, оскільки поведінкові вчинки людини суворо детерміновані зовнішніми умовами й обставинами, вона не може й не повинна нести відповідальність за соціальні наслідки цих вчинків. Вважається, що свобода людини не може бути вільною при збереженні зовнішньої детермінації: або свобода, або доконечність.

Трактування свобод людини не повинне допускати одностороннього їх тлумачення: жити в суспільстві й бути незалежним від суспільства неможливо. Справжня свобода альтернативна несвободі в усіх її проявах. У той же час вона несумісна з безвідповідальністю, вседозволеністю, розбещеністю, анархізмом, волюнтаризмом. Свобода породжує добро, а несвобода , рабство в усі часи плодили зло.

Цінність права стосовно моралі в тому, що воно забезпечує дієвість механізмів дотримання усталених моральних вимог. В історично-конкретних формах право виходило з утвердження цінності людини залежно від її місця і ролі у соціальній структурі.

Право враховує нові тенденції у стосунках людських спільнот у межах держави та в міждержавних взаєминах, укладаючи їх у закони. Закріплюючи стосунки економічної та політичної нерівності людей, вони відповідають історично-конкретному рівню потреб суспільства. При всій напрузі соціальних стосунків, правові відносини відповідають потребам подальшого руху шляхом саморозвитку суспільного життя. Обов'язки, що визначені правом, не створюють несвободи. Покладання обов'язку ставить суб'єкт у позицію актуальних зв'язків із суспільним цілим, спонукаючи до виконання цих обов'язків. Свобода не може бути реальною, якщо вона не має правової форми.

Суспільні відносини неминуче породжують як індивідуальні, так і колективі суперечності. Між суспільними потребами і

бажаннями окремого індивіда може бути конфлікт, що призводить до порушення його свободи.

У правах людини як соціальному інституті має бути досягнуто той компроміс і згода, що дозволить поєднати елементи індивідуалізму з елементами колективізму, особисту свободу і суспільні інтереси. Свобода особи перебуває у прямому і нерозривному зв'язку з її відповідальністю. Відповідальність передбачає усвідомлення закону. Людина мусить чітко уявляти ту міру свободи, яка є оптимальною у цивілізованому суспільстві. Для цього необхідно створити належні механізми реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник / Н.М. Крестовська, Л.Г. Матвєєва. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 584 с
2. Малахов В. А. Етика: Курс лекцій: Навч. посібник. -6-те вид.- К.: Либідь, 2006 – 384 с.
3. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 621 с. Київ – 2009 р.- 621 с.

Шило В.О.
студентка відділення «Право»
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Просування України по шляху системних демократичних, соціальних та правових перетворень на основі втілення засад верховенства права, пріоритетності прав та свобод людини по відношенню до інститутів державної влади передбачає за необхідне інституційне реформування державної служби [1, с.9-15], [2, с.50-60], [3, с.26-32].

Сучасний стан державної служби тісно пов'язаний із змістом інституційних засад, які сприяють її належному функціонуванню. Ю. П. Битяк наголошує, що принципи державної служби є ключовими,

вихідними ідеями для інституту державної служби, основою його побудови, визначальними для суспільних, державно-службових відносин, витікають із них і відбивають їх закономірності [8, с. 12]. З таким підходом цілком можна погодитися. Тому, розглядаючи принципи державної служби, слід зауважити, що вони включають систему основоположних та вихідних засад, керівних положень, які визначають стан, динаміку розвитку державної служби, механізми належного законодавчого забезпечення. За своєю правовою суттю, принципи державної служби відображають її характер, зміст та спрямованість. Через їх розуміння, можна з'ясувати, які цінності, ідеї, сутнісні концепції лежать в основі інституту державної служби, а також характер, обсяг, зміст завдань, функцій та повноважень. Тому основними ознаками принципів державної служби: формуються під впливом розвитку суспільства та держави; включають систему засад та керівних положень щодо законодавчого регулювання державної служби; забезпечують формування конструктивних механізмів виконання покладених на державну службу завдань та повноважень; підпорядковуються системі прав та свобод людини, їх дотриманню і гарантуванню; сприяють прозорості та ефективності правового статусу державного службовця; сприяють підвищенню професійної компетенціїдержавних службовців; сприяють розвитку державної служби з урахуванням міжнародних та європейських стандартів; сприяють формуванню векторів розвитку та удосконалення інституту державної служби; сприяють інституційній гармонізації державної служби.

Основними тенденціями удосконалення законодавчого забезпечення принципів державної служби видаються наступні:

1) посилення принципу верховенства права через призму включення до нього принципів пріоритетності прав та свобод людини, Конституції та законів України щодо державної служби, у тому числі статусу державного службовця;

2) в умовах становлення громадянського суспільства, соціальної та правової держави, варто включити до принципів державної служби принцип верховенства прав та свобод людини по відношенню до діяльності державних службовців (має включати такі засади як: моральність, толерантність, повагу до прав та свобод людини, у тому числі соціально вразливих категорій осіб тощо);

3) посилення принципу доброчесності через призму включення до нього засад: чесності, ініціативності, моральності, прозорості, відкритості тощо;

4) запровадження принципу наукового забезпечення державної служби;

5) запровадження принципу професійності, у тому числі розумності моральних, ділових, фахових вимог до посад державної служби, якісної мотивації державних службовців, у тому числі щодо постійного зростання професійної компетентності;

6) запровадження принципу персональної відповідальності державних службовців;

7) запровадження принципу соціальної захищеності державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Петришин О. В. Правовий режим державної служби: питання загальної теорії: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / О.В. Петришин ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 1999. — 36 с.

2. Козюбра М.І. Верховенство права і Україна/М.І. Козюбра//Право України. – 2012. - №1-2. – С. 30-63.

3. Костюк В. Л. Інституційні новації державної служби через призму новітнього законодавства: науково-теоретичний аспект / В. Л. Костюк // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2016. – Т. 181. – С. 26–32.

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.

5. Конституція України: Науково-практичний коментар / Б.В. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін.; Ред. кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. Харків: Видавництво «Право», К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 808с.

6. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №4. – Ст.43.

7. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

8. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: проблеми становлення, розвитку та функціонування: Автореф. дис... д-ра юрид.

наук: 12.00.07 / Ю.П. Битяк ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2006. — 40 с.

9. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу»/наук.ред. акад. А.О. Селіванов, акад. М.І. Іншин. – К.: Парламентське вид-во, 2017. – 512с.

10. Костюк В.Л. Тенденції розвитку публічної служби крізь призму прав осіб з інвалідністю/В.Л. Костюк// Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології: матеріали наук.-практ. конф.за між нар. участю (Київ, 10 листоп.2017р.)/за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білінської, В.М. Сороко, Л.А. Гаєвської. – Київ: НАДУ, 2017. – 296с.

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ, «СТРАТЕГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ», ПРИСВЯЧЕНИХ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА ЧЕРЕВАНЯ

Видавець
Свідоцтво

Підписано до друку з оригіналу – макету 27.04.2018 р. Формат 60 х 84/16
Папір офсет. Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий
Умовн. друк. арк.____ Наклад 300 прим.Зам.№ ____